

Begroting 2023 - 2026

Inhoudsopgave

Leeswijzer	3
Samenstelling van het bestuur	5
1. Hoofdpijnen	6
1.1 Bestuurlijke hoofdpijnen	7
1.2 Financiële hoofdpijnen	8
2. Programma's	15
2.1 Kansengelijkheid - De evenwichtige gemeente	16
2.2 Verstedelijking - De leefbare gemeente	33
2.3 Duurzaamheid - De duurzame gemeente	53
2.4 Gezondheid - De gezonde gemeente	65
2.5 Economie, kunst & cultuur - De welvarende gemeente	80
2.6 Veiligheid - De veilige gemeente	90
2.7 Samen werken aan Zaanstad	101
2.8 Hoofdstuk Financiën	112
3. Paragrafen	118
3.1 Lokale heffingen	119
3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	129
3.3 Onderhoud kapitaalgoederen	140
3.4 Financiering	148
3.5 Bedrijfsvoering	155
3.6 Verbonden partijen	161
3.7 Grondbeleid	205
3.8 Zaandam Oost	212
4. Financiële begroting	215
4.1 Overzicht van baten en lasten	216
4.2 Grondslagen begroting	218
4.3 Overzicht van incidentele baten en lasten	220
5. Bijlagen	223
5.1 Investerings	224
5.2 Overzicht van baten en lasten per product	242
5.3 Reserves	245
5.4 Voorzieningen	248
5.5 Subsidies	249
5.6 Taakvelden	254

Leeswijzer

Met deze leeswijzer willen we u makkelijk door de begroting navigeren. Voor verschillende onderwerpen wordt aangegeven waar u deze in de begroting kunt vinden. Via verschillende stappen kunt u steeds meer gedetailleerde informatie krijgen. De eerste stap is 'De begroting 2023 - 2026 in één oogopslag'. Dit overzicht biedt een samenvatting van de begroting 2023 - 2026. Daarna worden in de bestuurlijke hoofdlijnen de speerpunten van de begroting toegelicht. In de financiële hoofdlijnen die daarna volgen, wordt in hoofdthema's aangegeven welke mutaties in het meerjarenbeeld zijn opgenomen ten opzichte van de Kaderbrief.

Voor de meest gedetailleerde informatie wordt u verwezen naar de programmatoelichting en de paragrafen. In deze programmatoelichting zijn per product de speerpunten toegelicht en wordt de financiële begroting op programmaniveau inclusief een toelichting weergegeven.

De paragrafen zijn een soort dwarsdoorsnede van de programma's. Hierin staat informatie over de financiële positie van de gemeente, over beheersmatige aspecten en over risico's. Daarna treft u in het financiële deel van de begroting het overzicht van baten en lasten en een prognosebalans aan. Als laatste zijn bijlagen opgenomen die dieper ingaan op een aantal onderwerpen, met name financieel gerelateerd. Hieronder volgt een verdere uitleg per onderdeel. Voor de meest gedetailleerde informatie wordt u verwezen naar de programmatoelichting en de paragrafen. In deze programma-toelichting zijn per product de speerpunten toegelicht en wordt de financiële begroting op programmaniveau inclusief een toelichting weergegeven.

De begroting 2023-2026 in één oogopslag

Als losse bijlage is 'De begroting 2023 in één oogopslag' bijgevoegd. Hierin zijn de meest aansprekende financiële en beleidsmatige onderwerpen weergegeven. Op financieel gebied zijn de lasten en baten voor de producten opgenomen om inzicht in het volume en aard van de uitgaven en inkomsten te geven. Een aparte grafiek laat zien waar de inkomsten vandaan komen. Ook is er een grafiek die laat zien welke delen van de lasten en baten incidenteel en structureel zijn. Daarnaast is een tabel met de gemiddelde woonlasten opgenomen. Op beleidsmatig gebied zijn per programma aansprekende zaken uitgelicht.

Bestuurlijke en financiële hoofdlijnen

In de bestuurlijke hoofdlijnen licht het college de overwegingen toe die geleid hebben tot de voorliggende begroting.

In de financiële hoofdlijnen worden de grotere financiële wijzigingen toegelicht. Er wordt uitgelegd hoe het saldo van de begroting tot stand komt, uitgaande van de beginstand bij de Kaderbrief 2023 - 2026.

Programmabegroting

De gemeenteraad stelt de begroting vast op programma-niveau. Per programma zijn in dit onderdeel de producten opgenomen. Per product zijn de speerpunten vermeld. De financiële begroting is voor het programma als geheel opgenomen, omdat de gemeenteraad op programma-niveau autoriseert.

Er zijn 7 programma's en een hoofdstuk financiën:

Programma 1: Kansengelijkheid - De evenwichtige gemeente

Programma 2: Verstedelijking - De leefbare gemeente

Programma 3: Duurzaamheid - De duurzame gemeente

Programma 4: Gezondheid - De gezonde gemeente

Programma 5: Economie, kunst & cultuur - De welvarende gemeente

Programma 6: Veiligheid - De veilige gemeente

Programma 7: Samen werken aan Zaanstad

Hoofdstuk financiën

Paragrafen

In de paragrafen staat informatie over de financiële positie van de gemeente, de beheersmatige aspecten en de risico's. Er zijn 7 verplichte paragrafen. Daarnaast is in de begroting 2023 voor het eerste een extra paragraaf voor Zaanstad Oost opgenomen, waarmee de begroting totaal 8 paragrafen bevat:

- **Lokale heffingen;** geeft inzicht in de opbrengsten van belastingen en heffingen. In deze paragraaf wordt ook inzicht verschaft in de gemiddelde woonlasten en hoe die zich verhouden tot andere gemeenten.
- **Weerstandsvermogen en risicobeheer;** geeft inzicht in de risico's en in welke mate de gemeente in staat is deze op te vangen. Hierin zijn onder andere kengetallen over de schulddispositie, solvabiliteit en structurele exploitatieruimte opgenomen.
- **Onderhoud kapitaalgoederen;** geeft inzicht in de onderhoudsstaat van de gemeentelijke bezittingen en openbare ruimte.
- **Financiering;** geeft inzicht in de schulddispositie en betaalde rente. In deze paragraaf wordt ook dieper ingegaan op de omvang en ontstaan van schulden. Er wordt uitgelegd met welk doel schulden zijn ontstaan, wat de hoogte van de schulden is en wat de vooruitzichten zijn.
- **Bedrijfsvoering;** geeft inzicht in de speerpunten van de interne bedrijfsvoering en in het personeelsbestand inclusief inhuur.
- **Verbonden partijen;** geeft inzicht in de samenwerkingsverbanden die de gemeente heeft.
- **Grondbeleid;** geeft inzicht in de wijze waarop het grondbeleid binnen de gemeente wordt ingezet.
- **Zaanstad Oost;** geeft inzicht in de aanpak in het gebied Zaanstad Oost.

Financiële begroting

De financiële begroting geeft inzicht in de financiële meerjarenbegroting. Hier is het overzicht van baten en lasten op programmaniveau weergegeven waarin de stortingen en de onttrekkingen aan de reserves per programma apart worden weergegeven. Ook wordt hier een toelichting op de incidentele baten en lasten gegeven. Inzicht hierin is belangrijk voor de structurele financiële houdbaarheid.

Bijlagen

In de bijlagen wordt informatie gegeven over de reserves en voorzieningen maar ook worden de investeringen verder toegelicht en wordt een overzicht van de subsidies verstrekt. Op de webversie worden ook de begrotingswijzigingen verder toegelicht.

Samenstelling van het bestuur

Jan Hamming, **burgemeester**

- Openbare orde en veiligheid
- Handhaving
- Bestuur

Gerard Slegers (CDA), **wethouder**

- Inburgering
- Inclusiviteit
- Havens en Vaarwegen
- Bereikbaarheid, Mobiliteit en Parkeren
- Sport
- Gebiedswethouder Zaanstad Noord
- Wijkwethouder Assendelft-Noord en Krommenie West

Stephanie Onclin (VVD), **wethouder**

- Jeugdgezondheidszorg (GGD)
- Economische zaken en arbeidsmarkt
- Toerisme en streekmarketing
- Personeel & Organisatie en Inkoop
- Externe betrekkingen en internationaal beleid
- Financiën
- Gebiedswethouder Noordzeekanaalgebied, Stad rond de Zaan
- Wijkwethouder Rooswijk, Westerkoog en Nieuw West

Harrie van der Laan (POV), **wethouder**

- 1e Locoburgemeester
- Actief burgerschap
- Buurthuizen
- Wonen
- Zorg en ouderenbeleid
- Dienstverlening
- Juridische zaken, ICT & informatievoorziening
- Gebiedswethouder Zaanstad Oost
- Wijkwethouder Peldersveld/Hoornseveld, Poelenburg, Zaanstad Zuid, Kogerveldwijk en Rosmolenwijk

Natasja Groothuismink (ROSA), **wethouder**

- Onderwijs
- Werk en inkomen
- Monumenten en erfgoed
- Dierenwelzijn
- Cultuur
- Jeugdbeleid en (specialistische) Jeugdhulp
- Zorg en Veiligheid
- Gebiedswethouder Stad rond de Zaan

Wijkwethouder Oud Zandijk, Oud Koog aan de Zaan, Oude Haven, Zaanstad Noord ('t Kalf) en Oud West

René Tuijn (PvdA), **wethouder**

- Armoedebelief en schuldhulpverlening
- Gebiedsontwikkeling, MAAK.Noord en MAAK.Centrum
- Ruimtelijke ontwikkeling
- Grondzaken en vastgoed
- Duurzaamheid
- Gebiedswethouder Zaanstad Noord
- Wijkwethouder Krommenie Oost, Wormerveer en Westknollendam

Wessel Breunese (GL), **wethouder**

- Openbare ruimte
- Gebiedsontwikkeling MAAKMidden en Zuid
- Klimaatadaptatie
- Natuur en landschap en Recreatie
- Milieu (incl. Luchtkwaliteit)
- Kunst en cultuur
- Gebiedswethouder Landelijk gebied
- Wijkwethouder Assendelft-Zuid en Westzaan

Gerda Blom, **gemeentesecretaris**

1. Hoofdpijnen

1.1 Bestuurlijke hoofdpijnen

1.2 Financiële hoofdpijnen

1.1 Bestuurlijke hoofdlijnen

De voorliggende begroting 2023 – 2026 is de eerste begroting die dit nieuwe college aanbiedt. Bij het maken van deze begroting zijn er nog vele onzekerheden; het zijn bijzondere en turbulente tijden. De stikstofcrisis, de hoge inflatie en stijgende energieprijzen hebben een forse impact op ondernemers, maatschappelijke-, cultuur-, sportinstellingen en onze inwoners. Daarnaast is er de financiële onzekerheid hoe het Rijk de gemeenten de jaren na 2025 gaat financieren voor alle activiteiten die wij uitvoeren. Het college heeft oog voor de vraagstukken waar deze groepen mee te maken hebben of te maken krijgen. Het thema 'Slagen maken' uit het coalitieakkoord is -ondanks deze nieuwe context- relevanter dan ooit. We zetten in op huidige beleid en investeren niet in nieuw beleid welke structureel tot extra uitgaven leiden.

Onze belangrijkste zorg op dit moment is om vooruit te schakelen op de ontwikkelingen die wij voor ons zien en oog hebben voor de financiële zorgen van onze inwoners, maatschappelijke instellingen en ondernemers. In deze begroting nemen we stevige maatregelen om de hoge inflatie en de stijgende energieprijzen te compenseren. We trekken daarbij samen op met de maatregelen die het Rijk neemt en met lopende initiatieven die versnelt de woningen in Zaanstad verduurzamen. Hiervoor stelt het college voor 2022 en 2023 totaal € 2 mln. beschikbaar en zal samen met de gemeenteraad met een plan komen over een goede besteding van deze middelen, aanvullend op de maatregelen van het Rijk. De stijgende prijzen en oplopende energiekosten hebben ook effect op alle uitgaven die wij als gemeente doen, hiervoor reserveren wij € 4 mln. voor de komende 4 jaar.

In deze tijden van financiële onzekerheid willen wij de woonlasten van onze inwoners niet verder verhogen dan nodig. Op de Onroerendezaakbelastingen wordt daarom alleen een prijsindexatie toegepast van 2,3%. Dit geldt ook voor de rioolheffing. Door het maximaal inzetten van de egaliseriereserve laten wij de rioolheffing met maximaal 2,3 % stijgen. De stijging van de afvalstoffenheffing houden we zo beperkt mogelijk. Door de egalisatievoorziening niet verder op te bouwen en door inzet van een voordeel op de overhead, kan de tariefstijging beperkt blijven tot 2,7%.

Daarnaast zijn we in staat om uitvoering te geven aan de ambities uit het coalitieakkoord. Nog belangrijker dan een paar maanden geleden is de focus op de uitvoering van bestaand beleid en zijn we terughoudend met het doen van nieuwe structurele uitgaven. Incidentele middelen reserveren we om de onzekerheden in de financiële verhoudingen tussen het Rijk en de gemeente op te vangen. We koersen in 2026 en 2027 nog steeds op grote tekorten af en we verwachten bij de Voorjaarsnota 2023 meer duidelijkheid van het Rijk te krijgen over hoe zij om willen gaan met de financiële verhoudingen onderling.

In de ambities van het Coalitieakkoord staat wat ons betreft de kwaliteit van wonen nog steeds bovenaan. Voldoende en betaalbare woningen, verbeteren van de kwaliteit van de openbare ruimte en het uitbreiden van de maatschappelijke voorzieningen. Wij sturen op de betaalbaarheid hiervan door hiervoor het investeringsfonds en het transformatiefonds zo effectief mogelijk in te zetten. Daarnaast blijven wij stevig lobbyen voor externe financieringen om van Zaanstad een zo mooi mogelijke en groene stad te maken.

1.2 Financiële hoofdlijnen

Het moment waarop deze begroting is opgesteld, kenmerkt zich door financiële onzekerheid. Onzekerheid over de effecten van de huidige inflatie, maar vooral onzekerheid over de financiële bijdragen die wij van het Rijk na 2025 mogen verwachten en over de keuzes die het nieuwe kabinet gaat maken.

In deze tijd van grote prijsstijgingen hebben we de keuze gemaakt de belastingen en tarieven minimaal te laten stijgen om de uitgaven van de inwoners en bedrijven niet nog meer onder druk te zetten. Daarbij hebben we ook budgetten opgenomen om daar waar nodig de prijsinflatie op te kunnen vangen. Voor de jaren 2022 en 2023 is twee keer € 1 mln. gereserveerd om, indien nodig, onze inwoners en externe partners tegemoet te komen. We trekken hierbij samen op met de maatregelen die het Rijk neemt en met lopende initiatieven die versnelt de woningen in Zaanstad verduurzamen. Voor onze reguliere begroting is rekening gehouden met een structurele post van € 1 mln. voor prijsstijgingen die niet via het rijk gecompenseerd worden. Dit alles kan door ons te focussen op de uitvoering van het huidige beleid en geen nieuwe dingen op te pakken. Met de ruimte die er ontstaat in de jaren 2022, 2024 en 2025 bouwen we een egaliseriereserve op om de tekorten in 2023, maar vooral 2026 mee op te vangen. Zo behouden we een solide basis en behouden we tot en met 2026 een sluitende begroting.

We vertrouwen erop dat het rijk richting de voorjaarsnota meer duidelijkheid heeft verschaft over de structurele invulling van het gemeentefonds en wat dat gaat betekenen voor de financiële situatie voor Zaanstad. Dan ook kunnen we opnieuw afwegingen maken op het huidige en eventueel nieuw beleid.

In deze financiële hoofdlijnen gaan we verder in op de financiële wijzigingen die in deze begroting zijn doorgevoerd. Het overzicht begint met de stand zoals de raad heeft vastgesteld bij de Kaderbrief 2023-2026. De jaarresultaten worden door middel van een reserve geëgaliseerd. Dit is niet nieuw. Ook in de Begroting 2022 en de Kaderbrief 2023 is gebruik gemaakt van deze reserve om de resultaten te egaliseren. Regel hierbij is dat de reserve nooit onder nul uit mag komen.

Zoals eerder is vermeld, ligt de focus op de uitvoering van het huidige beleid. Voor de begroting zijn dan ook alleen de autonome mutaties in het financieel beeld opgenomen. Deze worden onder de tabel kort toegelicht.

Meerjarenbegroting (bedragen x € 1.000)					
	2022	2023	2024	2025	2026
Kaderbr. 2023-2026 / burap 2022	-1.569	0	0	-1.205	0
1. Gemeentefonds meicirculaire	-2.161	-9.303	-8.426	-6.948	4.325
2. Loon/prijsbijstellingen		1.100	1.100	1.100	1.100
3. Capaciteitsbudget		25	1.013	1.070	1.068
4. Rentelasten		478	1.625	1.993	3.475
5. Leges en tarieven		-1.012	-1.901	-1.901	-1.855
6. Actualisatie investeringen		-1.552	-121	307	12
7. Maatschappelijke voorzieningen en ouder worden		-139	-139	-139	-139
8. Bedrijfsvoering		466	466	166	166
9. Doelgroepenvervoer		370	380	380	380
10. Buurthuizen		100	100	100	100
11. Overige autonome ontwikkelingen		462	106	356	181
12. Energie / inflatie externe partijen	1.000	1.000			
13 Niet gecompenseerde prijsinflatie		1.000	1.000	1.000	1.000
Totaal	-2.730	-7.005	-4.796	-3.721	9.812
Terugdraaien egalisatie kaderbrief	-11.570	8.553	3.017	-2.689	2.689
Werkelijk saldo (+ = nadeel, - = voordeel)	-14.300	1.548	-1.779	-6.410	12.501
Opnieuw bepalen egalisatiereserve	11.570	-1.548	1.779	6.410	-12.501
Saldo begroting (+ = nadeel, - = voordeel)	-2.730	0	0	0	0

Hieronder een korte toelichting op deze mutaties

1. Gemeentefonds meicirculaire

De doorrekening van de meicirculaire gemeentefonds 2022 resulteert in een nieuwe stand van de algemene uitkering. Voor een verdere toelichting op de meicirculaire wordt verwezen naar de raadsinformatiebrief 2022/14403. Op de genoemde bedragen in deze brief vindt een kleine correctie van € 0,05 mln. plaats met betrekking tot BTW ontvangsten.

2. Loon/prijsontwikkelingen

Onder dit punt is met name de hogere prijsindexatie voor Wmo (€ 0,7 mln.) en jeugdzorg (€ 0,6 mln.) opgenomen. Met de zorgaanbieders zijn afspraken gemaakt om de indexering te baseren op het percentage van de Overheidsbijdrage in de Arbeidskostenontwikkeling en de Consumentenprijsindex. Dit percentage ligt hoger dan het door ons gehanteerde indexpercentage in de begroting. Vandaar deze correctie. Hiertegenover staat dat de VrZW bij het indexeren van de gemeentelijke bijdrage een lager indexpercentage hanteert. Dit resulteert in een lagere gemeentelijk bijdrage dan nu in de meerjarenbegroting opgenomen (- € 0,2 mln.).

3. Capaciteitsbudget

De gevolgen van de in november 2021 afgesloten cao gemeenteambtenaren blijkt bij de Kaderbrief 2023-2026 onvolledig doorgerekend. De correctie hiervan heeft een structureel nadelig effect van € 1 mln. De grootste oorzaak is de salarisverhoging van 2,4% vanaf 1 april 2022, die vanaf 2023 slechts voor 2/3 jaar was meegerekend, terwijl dit voor een volledig jaar had gemoeten.

Daartegenover staat een voordeel in het jaar 2023. Dit komt omdat we de salarislaster meerjarig begroten op basis van normbedragen. Voor het begrotingsjaar zelf kijken we naar werkelijke inschaling. Deze komt voor 2023 lager uit dan de berekening volgens normbedragen. Voor 2023 is ook rekening gehouden met extra kosten voor organisatieontwikkeling en werving (€ 0,5 mln.).

4. Rente

De marktrente is gestegen. Daarom hebben we onze parameters conform ons treasurybeleid voor de lange rente naar boven bijgesteld tot 2,5 % in 2023 en 4 % in 2026 op basis van de rentestanden eind augustus 2022 van de 10-jaars fixed geldleningen. Ook bij de korte rente zien we een stijging en deze wordt geraamd op 0,5 % voor 2023 oplopend tot 1,5 % in 2025 en 2026. Voor de berekening van deze rentecomponent is gekeken naar de verwachte investeringen voor de komende jaren.

5. Leges en tarieven

De kostenmodellen voor de leges en tarieven zijn geactualiseerd. Hierbij is rekening gehouden met 2,3% prijsindex (IMOC) en 3,6% loonindex. Ook is rekening gehouden met de nieuwe opslag voor overhead. Het totaal effect voor leges en tarieven is een hogere bate van € 1,5 mln. Hiervan wordt € 0,6 mln. veroorzaakt door een verhoging van het overheadtarief. Deze component wordt uit de tariefsverhoging gehaald en ingezet om het tarief van de afvalstoffenheffing zo min mogelijk te laten stijgen. De aanpassing in de overheadtarieven betekent ook een hogere doorrekening van overhead aan de grondexploitaties. Dit levert een voordeel op voor de exploitatie, maar

extra kosten voor die grondexploitaties (- € 1,1 mln.). Onder andere hierdoor is voor het jaar 2023 een extra storting aan de algemene reserve grondzaken begroot van € 1,0 mln. Als laatste worden vanaf 2024 de opbrengsten van de leges met betrekking tot de glazenwassersbranche verlaagd (€ 0,1 mln.), omdat de vergunningen vijf jaar geldig zijn, waardoor het aantal aanvragen de komende jaren aanzienlijk lager is dan in de eerste twee jaar.

6. Actualisatie investeringen

In aanloop naar de begroting 2023 worden de investeringsuitgaven 2022 en verder geactualiseerd. Dit heeft gevolgen voor de begrote kapitaallasten vanaf 2023. Bij de actualisatie is gekeken naar de kosten van de investeringen (inflatie) en uitvoering (tijdstip). Door verschuiving van investeringen naar latere jaren ontstaat in de eerste jaren een voordeel.

7. Maatschappelijke ondersteuning & ouder worden

De uitgaven Wmo zijn aan de hand van de laatste inzichten bijgesteld, waardoor een voordeel ontstaat van -€ 0,6 mln. Daar tegenover staan extra lasten ten behoeve van de dak- en thuislozenopvang (€ 0,35 mln.) en overbruggingsopvang (€ 0,15 mln.).

8. Bedrijfsvoering

Het eigen risicodragerschap op de ziektewet en de wet werkhervatting gedeeltelijk arbeidsongeschikten alsmede de aansprakelijkheidsverzekering leiden tot hogere lasten (€ 0,2 mln.). Daarnaast is er voor ontwikkeling van het hybride werken voor twee jaar extra ICT-budget (€ 0,2 mln.) nodig.

9. Doelgroepenvervoer

De prijzen voor het totale doelgroepenvervoer stijgen met circa 21% ten opzichte van de huidige prijzen. Deze stijging is het gevolg van de personeelstekorten, stijgende lonen en brandstofprijzen. Dit is een landelijke trend. We hebben de stijging van de kosten kunnen temperen door het samenvoegen van het leerlingenvervoer en AOV/CVV Zaanstreek in één contract, waardoor de aanbieder verwacht bedrijfsmiddelen efficiënter in te kunnen zetten.

10. Buurthuizen

Om de buurthuizen op het in de kaderbrief beoogde niveau te kunnen laten functioneren, blijkt € 0,1 mln. extra benodigd. Hiermee is in deze begroting rekening gehouden.

11. Overige autonome ontwikkelingen

Dit betreft een divers aantal posten. De belangrijkste zijn een voordeel op de exploitatiekosten van Zwembad De Slag voor de jaren 2023 en 2024, omdat de oplevering in 2025 wordt verwacht (-€ 0,23 mln.), hogere exploitatielasten voor het Sportbedrijf door de stijgende kosten van het onderhoud van het vastgoed (€ 0,1 mln.), strategische en procesondersteuning in verband met de ontwikkelingen in het Noordzeekanaal gebied (éénmalig € 0,19 mln. in 2023) en kosten voor bezwaarafhandeling van woningtoewijzing (€ 0,17 mln. voor de jaren 2023 en 2024, daarna € 0,07 mln.).

12. Ondersteuning externe partners i.v.m. (energie)inflatie

De (energie)prijzen stijgen enorm. Dit kan tot financiële problemen leiden voor onze partners en inwoners in de gemeente. We willen ondersteuning kunnen bieden als dat noodzakelijk blijkt. Hiervoor wordt voor de jaren 2022 en 2023 € 1 mln. gereserveerd. De precieze aanwending en voorwaarden wordt nog uitgewerkt.

13. Niet gecompenseerde inflatie

De inflatie is enorm en de energieprijzen stijgen gigantisch. Het is maar de vraag of hier volledige compensatie voor komt via de rijksmiddelen (algemene uitkering). Om dit eventuele gat op te vangen, is in deze begroting structureel € 1 mln. opgenomen. We onderzoeken nog op welke wijze dit budget ingezet kan worden.

Egalisatiereserve

Net als in de begroting 2022 wordt ook een egalisatiereserve gebruikt in de individuele jaarresultaten op nul te laten sluiten. Hierbij geldt de regel dat de reserve niet onder nul mag komen. Dus eerst 'sparen' en dan gebruiken. Om inzichtelijk te houden wat de stand, stortingen en onttrekkingen zijn aan de egalisatiereserve worden eerst de begrote stortingen en onttrekkingen teruggedraaid. Dan wordt het zuivere jaarresultaat zichtbaar. Op basis van deze resultaten zijn de nieuwe stortingen en onttrekkingen begroot. Met deze huidige stortingen en onttrekkingen blijft er aan het eind van 2026 nog een bedrag van € 5,7 mln. over in de egalisatiereserve.

Oekraïne en Covid

In het kader van de opvang van Oekraïense vluchtelingen en de nasleep van de Coronacrisis is het uitgangspunt dat de gemeenten er financieel niet op achteruit mogen gaan. De begroting is volgens dit uitgangspunt opgesteld.

Weerstandsvormogen

Om inzicht in de risico's van de gemeente te verkrijgen, wordt bij de begroting en jaarrekening een risico-inventarisatie uitgevoerd. Bij de berekening bij de jaarrekening wordt dan bepaald of het weerstandsvormogen voldoende is om de risico's op te kunnen vangen. De bij deze begroting berekende weerstandsratio komt uit op 1,65. Dit is binnen de gewenste bandbreedte van 1,4 en 1,8. Bij de vaststelling van het MPG 22.2 gelijk met deze begroting zijn de waardes van grondexploitaties opnieuw berekend. Hieruit komt naar voren dat door de kostenstijgingen de waardes dalen en er een verliesvoorziening gevormd moet worden. Dit gebeurt vanuit de algemene reserve grondzaken (ARG). Om deze reserve op niveau te houden, wordt hier in deze begroting € 1 mln. aan toegevoegd.

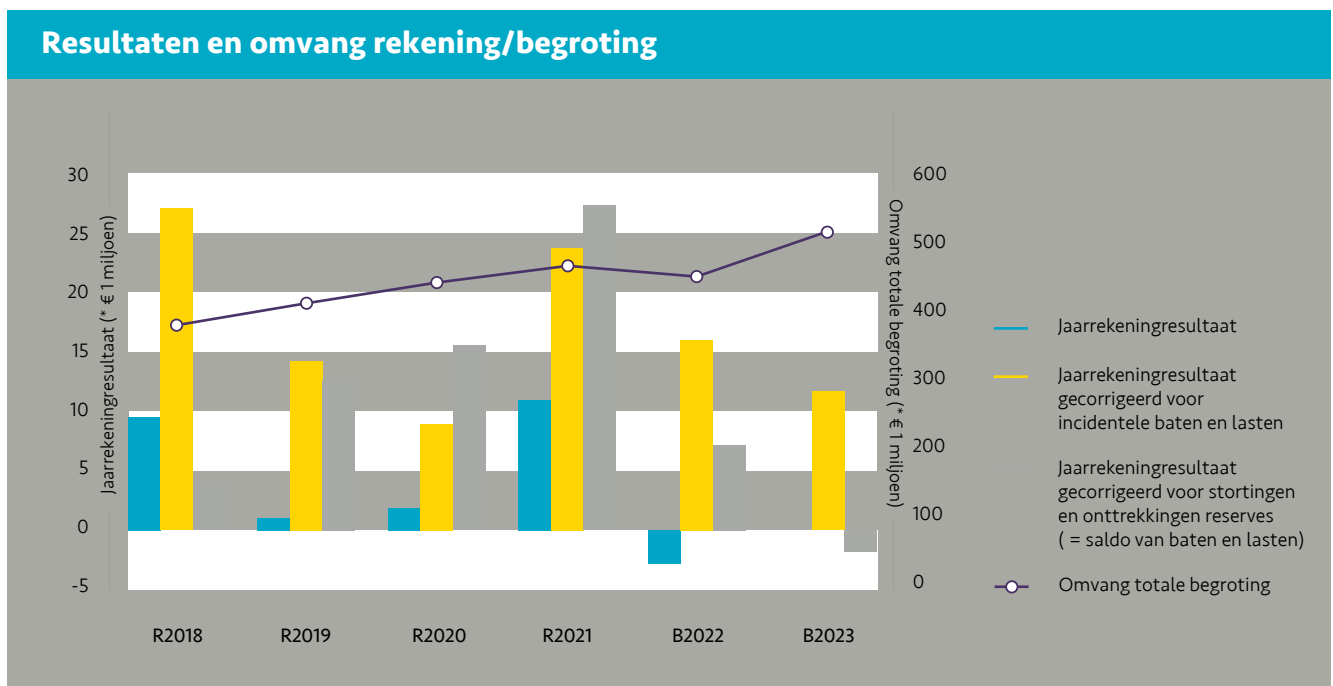
Dashboard Financiën

Sinds de begroting van 2022 nemen we in deze hoofdlijnen het dashboard financiën op. Deze is naar aanleiding van de motie Deltaplan Financiën opgesteld in samenwerking met de gemeenteraad. Om goed zicht te krijgen op de financiële situatie en ontwikkeling van de gemeente wordt op drie onderdelen informatie gegeven in het dashboard. Deze drie onderdelen zijn:

- Exploitatie
- Vermogen en schuld
- Weerbaarheid en wendbaarheid

In het dashboard wordt zowel teruggekeken als vooruit. Met terugkijken laten we de realisatie van de afgelopen vier jaar zien. Dit zijn de 'harde' cijfers. De cijfers die voor je jaren 2022 en 2023 zijn opgenomen zijn de schattingscijfers op basis van de begrotingen 2022 en 2023.

Exploitatie

De grafiek laat drie resultaatberekeningen per jaar zien.

1. De kolom betreft het totaal resultaat. Het jaarrekeningresultaat was over de afgelopen jaren positief. Voor 2022 is nog een sluitende begroting vastgesteld, waarbij rekening is gehouden met een storting in de egaliseringsreserve. De begroting 2023 sluit met een klein negatief saldo, maar door een onttrekking aan de egaliseringsreserve komt deze uit op 0. Vandaar dat voor 2022 en 2023 geen balk te zien is.

2. Bij de tweede berekening wordt het resultaat gecorrigeerd voor de incidentele baten en lasten. Dit geeft dus het resultaat weer van de structurele baten en lasten en geeft daarmee een beeld van het structurele begrotingsevenwicht. Structureel geeft de begroting in alle jaren een positief beeld.

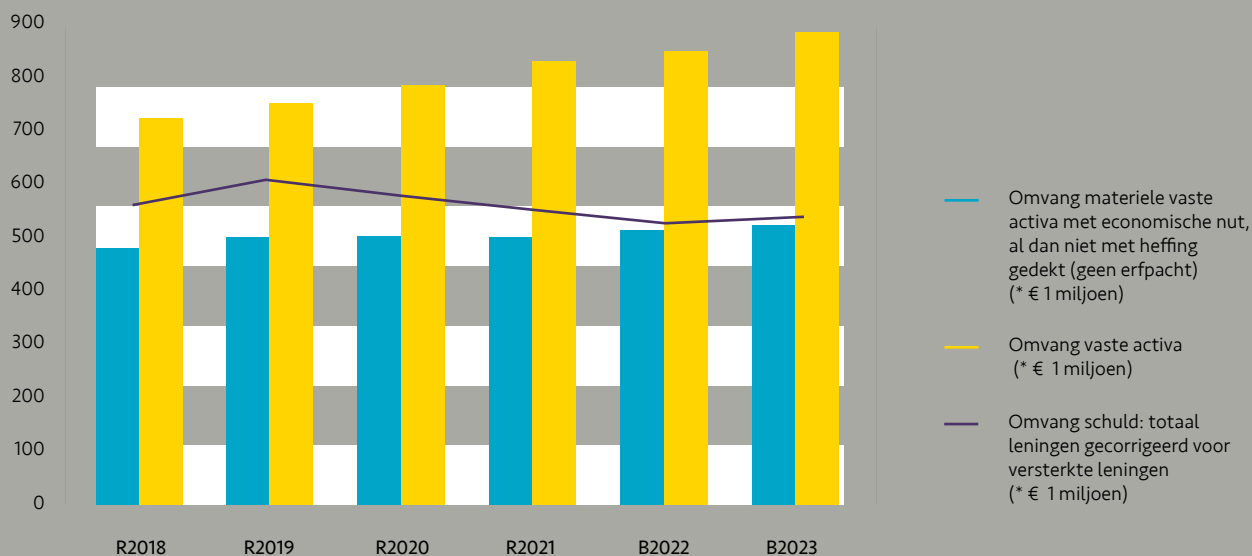
3. Bij de derde berekening zijn de stortingen en dotaties aan de reserves niet opgenomen (het zogenaamde resultaat voor bestemming). Als het resultaat voor bestemming hoger is dan het resultaat na bestemming betekent dat er

per saldo meer stortingen zijn gedaan dan onttrekkingen en dat het reservesaldo is toegenomen/toeneemt. Dat is voor vrijwel alle jaren het geval. Niet in 2023, omdat voor dat jaar een flinke onttrekking aan het investeringsfonds gepland staat. Stortingen en onttrekkingen aan reserves worden ook als incidentele baten en lasten beschouwd.

Voor de eerste drie punten is de schaalverdeling aan de linkerkant van de grafiek van belang. In de grafiek is ook de lijn van de begrotingsomvang te zien. De schaalverdeling hiervoor staat aan de rechterkant. We zien een jaarlijkse stijging van de begrotingsomvang. Dit heeft te maken met de groei van de stad en de projecten die we uitvoeren waarvoor extra middelen beschikbaar zijn gekomen.

Vermogen en schuld

Ontwikkeling vaste activa en schuld

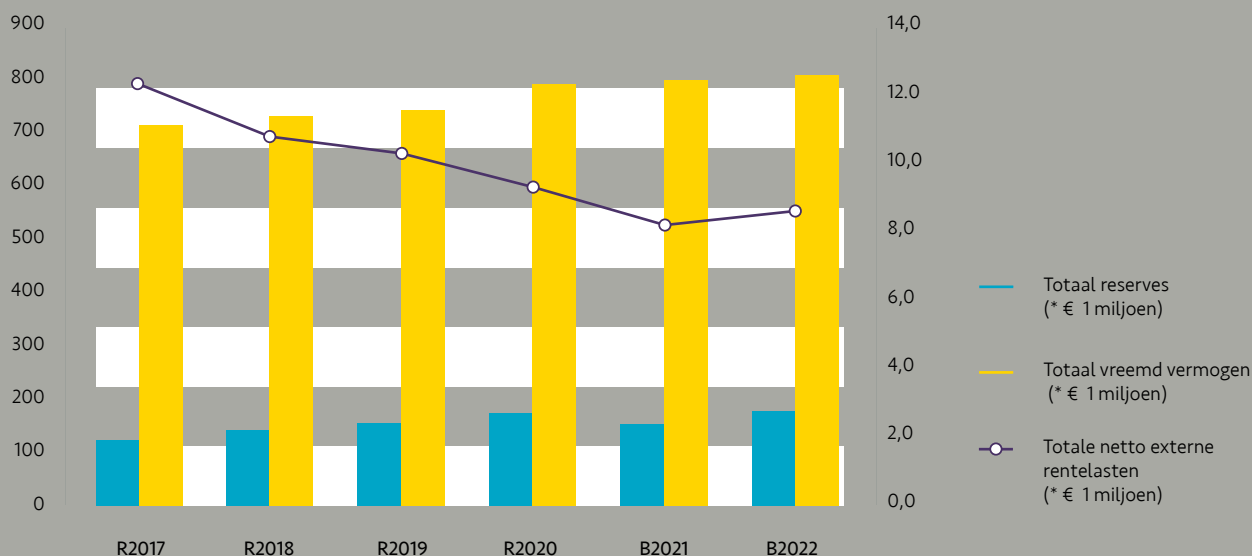
Het overzicht laat zien dat de omvang van de vaste activa stijgt ten opzichte van de begroting 2022. De omvang van de materiële vaste activa met economisch stijgt ook iets. De schuldpositie stijgt in 2023 mee met de deze groei. Door ontvangen voorschotten van rijkssubsidies zoals de woningbouwimpuls en het volkshuisvestingsfonds zijner de afgelopen jaren meer liquide middelen binnengekomen dan er uit gegaan. Hierdoor is de schuld de afgelopen jaren niet meegegroeid. Daar zien we nu een kentering in komen. Nieuwe uitbreidingsinvesteringen zorgen voor een grotere geldbehoefte.

Ontwikkeling reserves vreemd vermogen en rentelast

De onderstaande grafiek laat de verhouding tussen het eigen vermogen (de reserves) en het vreemd vermogen zien. De grafiek laat een redelijk constant beeld zien van de reservepositie en een licht groeiend vreemd vermogen. De investeringen in de stad zijn hiervan de oorzaak. Een groot deel wordt gefinancierd met vreemd vermogen. Voor de reserves en vreemd vermogen geldt de as aan de rechterzijde van de grafiek.

Het bedrag dat betaald wordt aan rentelasten kent na een lange tijd van dalen een lichte stijging. Dit komt door de groeiende schuld in combinatie met de stijgende rente. (De bedragen staan op de rechter as).

Ontwikkeling reserves vreemd vermogen en rentelast

Overige kengetallen

Vermogen en schuld						
	R2018	R2019	R2020	R2021	B2022	B2023
Solvabiliteit	13,0%	16,9%	17,7%	19,2%	16,4%	17,8%
Renterisiconorm	8%	8%	8%	10%	10%	9%
Investeringsuitgaven, toename nieuw bezit * 1 mln	70	62	60	65	62	98

De solvabiliteit is niet hoog in Zaanstad. Dat komt deels doordat er enkele jaren terug vervroegd is afgeschreven. Daardoor daalde de omvang van de activa, terwijl het vreemd vermogen onveranderd bleef. We hebben de solvabiliteit de laatste jaren heel langzaam zien stijgen. Dor het relatief hoge verwachte investeringsvolume daalt de begrote solvabiliteit ten opzichte van de jaarrekening 2021. De VNG geeft aan 20% als signaalwaarde aan.

De renterisiconorm geeft aan hoeveel procent van de langlopende leningen er gedurende een jaar vervalt. Het percentage blijft redelijk stabiel. Deze norm mag niet boven de 20% uitkomen (rijksregelgeving). Met het herfinancieren van leningen en de lage rentestand willen we toegroeien naar een norm van 5%.

De investeringsuitgaven betreffen zowel de vervangingsinvesteringen als nieuwe investeringen. Voor 2023 is door veel vervangingsinvesteringen en nieuwe investeringen de verwachte investeringsuitgaven flink toegenomen.

Weerbaarheid en wendbaarheid

Weerbaarheid						
	R2018	R2019	R2020	R2021	B2022	B2023
Benodigde weerstandscapaciteit bij zekerheidspercentage 90% en ratio 1,4 (* € 1 miljoen)	17,8	16,7	19,6	17,2	17,9	16,7
% rijksbudget (algemene uitkering) van totale baten	52%	55%	53%	52%	56%	55%
Percentage niet beïnvloedbare kosten (wordt miv B2021 gemeten)					36%	33%
Onbenutte belastingcapaciteit	1,8%	1,0%	1,5%	1,6%	2,2%	-

We zien dat de financiële risico's iets zijn afgenomen ten opzichte van de berekening bij de jaarrekening 2021 en begroting 2022. Hierdoor is ook het benodigde weerstand-vermogen wat lager. Met name het risico op de uitgaven van de jeugd is lager. Een verdere uitleg is te vinden in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

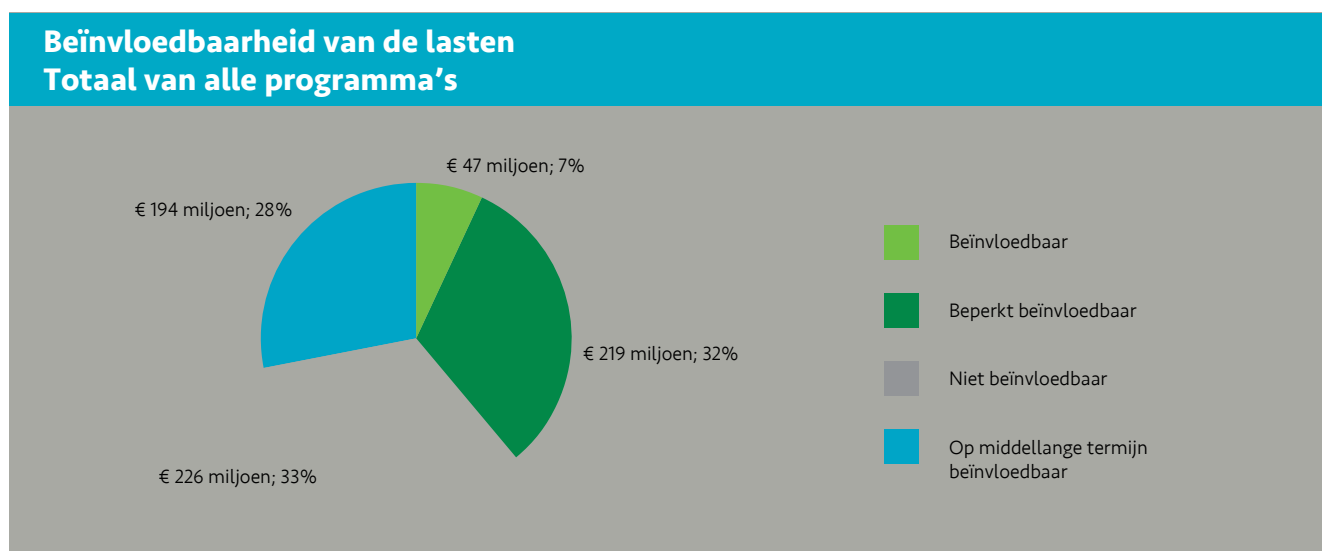
Het percentage rijksbudget ten opzichte van het totaal van de uitgaven blijft redelijk constant. De lichte stijging ten opzichte van de jaarrekening 2021 komt met name door de extra middelen voor jeugd en die aan het gemeentefonds zijn toegevoegd.

De onbenutte belastingcapaciteit kan alleen achteraf berekend worden. Hiervoor zijn ook landelijke gegevens nodig. Dit kengetal wordt berekend via de houdbaarheidstest van de VNG. Dit kengetal geeft aan hoeveel een gemeente bij een slechtweerscenario zijn inkomsten kan verhogen. Een negatieve uitkomst voor het kengetal betekent dat de belastingdruk hoger is dan wat als een aanvaardbaar belastingtarief wordt gezien. Een negatieve uitkomst geeft aan dat een gemeente in principe geen ruimte heeft voor ombuigingen op zijn belastingbaten, binnen de grenzen van een aanvaardbaar belastingtarief. Zaanstad heeft de afgelopen jaren een positieve uitkomst gehad.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Een belangrijk aspect van transparantie in de begroting is de beïnvloedbaarheid van de lasten. De gemeentelijke lasten zijn in 2023 totaal afgerond € 686 miljoen. Niet al deze uitgaven zijn op korte termijn te beïnvloeden. In de begroting 2023 wordt per begrotingsproduct inzicht gegeven in de mate van beïnvloedbaarheid van de lasten. Daar wordt ook toegelicht welke soort kosten onder welke categorie vallen. Onderstaand overzicht geeft een totaalbeeld.

Bij de begroting 2023 is 33% van de totale lasten gekwalificeerd als niet beïnvloedbaar en 32% als (beperkt) beïnvloedbaar.

2. Programma's

- 2.1 Kansengelijkheid** - De evenwichtige gemeente
- 2.2 Verstedelijking** - De leefbare gemeente
- 2.3 Duurzaamheid** - De duurzame gemeente
- 2.4 Gezondheid** - De gezonde gemeente
- 2.5 Economie, kunst & cultuur** - De welvarende gemeente
- 2.6 Veiligheid** - De veilige gemeente
- 2.7 Samen werken aan Zaanstad**
- 2.8 Hoofdstuk Financiën**

2.1 Kansengelijkheid

De evenwichtige gemeente

Portefeuillehouders:
Groothuismink, van der Laan, Slegers, Tuijn

Doelstelling

We willen een gemeente zijn waarin iedereen gelijke kansen heeft en volwaardig kan meedoen in de samenleving. We zetten (heel jonge) kinderen en jongeren, en hun ouders, op de eerste plaats. We zorgen voor een stevig vangnet om stress door o.a. langdurige schulden te verminderen. We bevorderen dat ieder kind een kansrijke start maakt in het leven en talenten kan ontplooien. Dat betaalt zich een heel leven lang terug. Bestaanszekerheid en betekenisvol zijn in de samenleving zijn heel belangrijk om stress en gezondheidsproblemen te voorkomen. Daarom zetten we in op actieve deelname in het arbeidsproces van schoolverlaters en van volwassenen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Het maakt uit waar je wieg staat in Zaanstad en daar willen we wat aan doen. We werken aan meer diverse wijken waar kinderen kunnen opgroeien in een kansrijkere, stimulerende, open en diverse omgeving, omdat dit concentratie van armoede en kansenongelijkheid vermindert. We zorgen voor een leefbare, groene en veilige woonomgeving, waarin mensen elkaar makkelijk kunnen ontmoeten, met een structureel sport- en cultuuraanbod dichtbij, zodat iedereen een leven lang kan meedoen en er bij hoort.

Visie

Ons toekomstbeeld is een evenwichtig en rechtvaardig Zaanstad, waarin ieder kind en jongere gelijke kansen heeft om talenten te ontplooien en vaardigheden te ontwikkelen. Waar bewoners zich thuis voelen en zich ondersteund weten bij zaken die in hun leven kunnen belemmeren (gezondheid, inkomen, huisvesting). Een gemeente waarin we er allemaal mogen zijn en gewaardeerd worden om wat we te bieden hebben, ongeacht achtergrond, leeftijd, geboorteplaats of identiteit.

Verschillen tussen mensen zullen er altijd zijn. Maar soms stapelen ongunstige factoren, waar je als persoon weinig of niets aan kunt doen, zich op en maak je een slechte start in het leven. Als je geen woning hebt en er geen goede voorzieningen zijn in de buurt, dan belemmert dat het ontplooien van je talenten en is er sprake van kansenongelijkheid. Dat heeft negatieve effecten op sociale mobiliteit, sociale cohesie, vertrouwen in instituties en het leidt tot hoge maatschappelijke kosten. Het zorgt voor verspilling van talent op de arbeidsmarkt, terwijl juist iedereen hard nodig is.

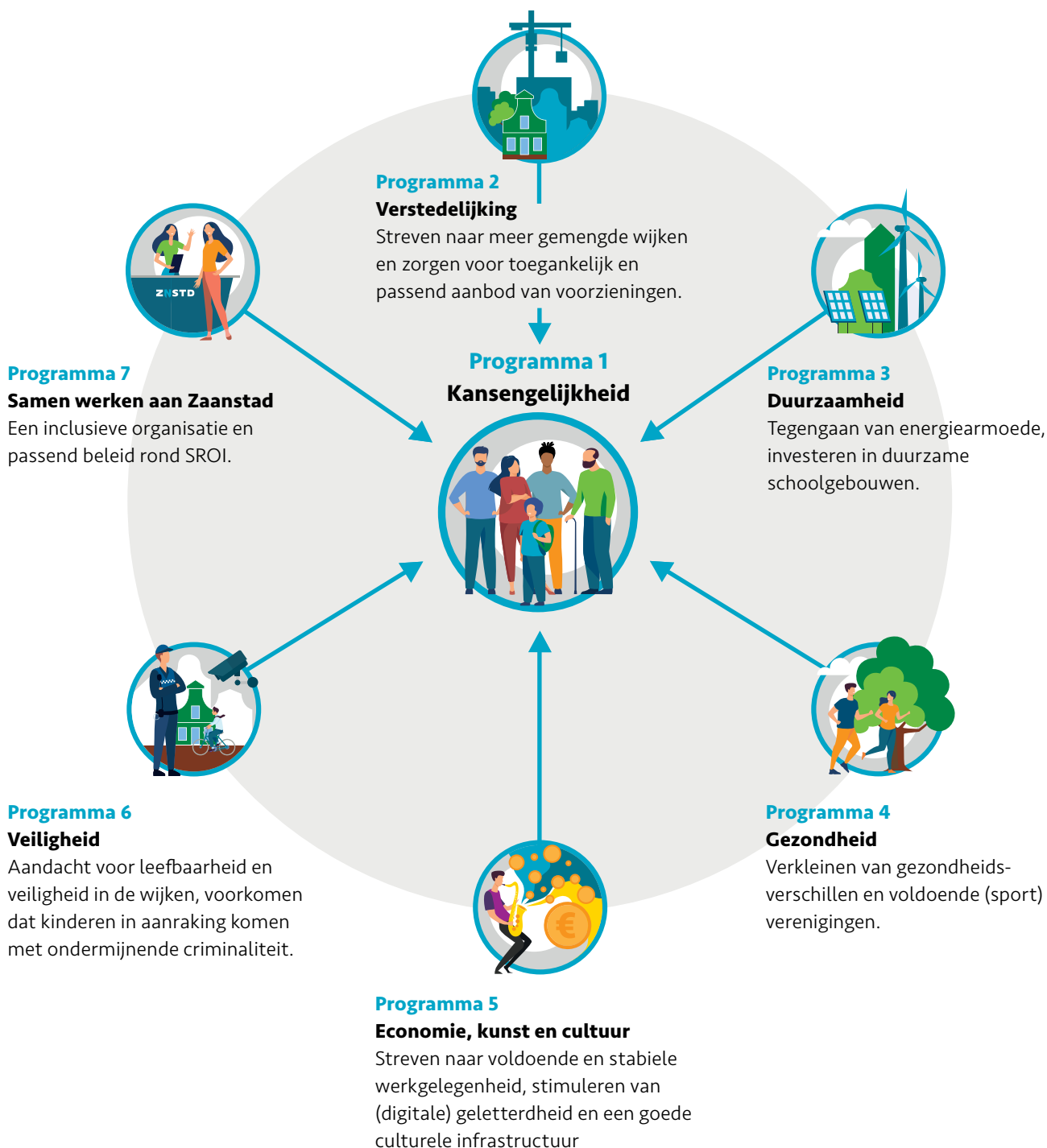
Kansenongelijkheid komt in de ene wijk meer voor dan in de andere. Mensen die om allerlei redenen in kwetsbare omstandigheden verkeren, wonen steeds meer bij elkaar. Dat is zichtbaar in een aantal wijken waar de ongunstige factoren zich opstapelen, vooral in Zaandam-Zuid, Poelenburg, Peldersveld, Rosmolenwijk, Kogerveldwijk en bepaalde delen in Wormerveer en Krommenie.

Een gezonde economische ontwikkeling is een randvoorwaarde om kansengelijkheid te bevorderen. Dat betekent dat er voldoende en diverse werkgelegenheid moet zijn, dicht bij waar mensen wonen. Alle talenten zijn nodig om een bloeiende gemeente te zijn. Daarom maken we verschil en investeren we meer in die bewoners, in die delen van de stad, die nu achterblijven. We bieden bewoners kansen en spreken hen aan op hun mogelijkheden. Extra investeringen richten zich op de oorzaken van ongelijke kansen. Het betekent niet dat we elders niet meer investeren. Het is geen alles of niets. Het

gaat er om verschil te maken daar waar die verschillen ontwrichtend zijn.

Als gemeente bereiken we dit nooit alleen. We zijn één van de spelers in het krachtenveld in de levens van kinderen, jongeren en volwassenen, en in de dynamiek van wijken. Daarom is goede samenwerking met bewoners, maatschappelijke partners zoals het onderwijs, werkgevers, sport- of cultuurinstellingen, of een pact of bondgenootschap, cruciaal om te bereiken dat we de verschillen in kansen daadwerkelijk verkleinen.

Wat dragen andere begrotingsprogramma's bij aan dit programma?

Gezondheid draagt bij aan kansengelijkheid vanwege het streven naar het verkleinen van gezondheidsverschillen. De focus ligt op de voorkant van het leven. Daar valt de grootste winst te behalen voor bijvoorbeeld een gezonde hersenontwikkeling, zoals de taal- en motorische ontwikkeling van heel jonge kinderen. Met gerichte preventie inzetten op een gezonde leefstijl (voeding, verminderen drank & middelengebruik, psychische weerbaarheid, deelname aan sport en cultuur en stressreductie) van (aanstaande) ouders van heel jonge kinderen (eerste 1000 dagen!) draagt eraan bij dat iemand later talenten daadwerkelijk kan ontplooien en in goede gezondheid oud kan worden. Dat is vooral belangrijk voor gezinnen die in kwetsbare omstandigheden leven, zoals in Zaanadam-Oost maar ook daarbuiten. Sport(verenigingen) dragen bij aan participatie, ontmoeting en verbinding en plezier in bewegen.

Economie, kunst en cultuur draagt aan meer kansengelijkheid bij door te streven naar voldoende en stabiele werkgelegenheid waardoor meer kwetsbare mensen werk en een stabiel inkomen hebben. Zo groeien minder kinderen op in armoede. Belangrijk zijn: bereikbaarheid van werk, voldoende aandacht op de scholen voor loopbaanoriëntatie, een betere match tussen onderwijs en arbeidsmarkt, een leven lang leren en het faciliteren en stimuleren van de creatieve sector. Door betrokkenheid van bedrijven krijgen meer kwetsbare jongeren een stageplek en werk. Cultuureducatie en – participatie zijn vormend en essentieel voor de talentontwikkeling en kansen van kinderen. Deelname hieraan bevordert het zelfvertrouwen, het oplossend en creatieve vermogen en andere vaardigheden die nodig zijn op de arbeidsmarkt en in het hele leven. Er is aandacht voor het verbeteren van digitale geletterdheid, het aanbod en de toegang tot kunst en cultuur, zodat meer mensen toegang hebben tot kennis, ontwikkeling en informatie. Daarvoor is een (culturele) infrastructuur nodig die participatie, ontmoeting en verbinding faciliteert, met extra inzet in de wijken waar de kansengelijkheid het grootst is.

Duurzaamheid draagt bij aan meer kansengelijkheid door de focus op het tegengaan van energiearmoede. De investeringen voor de energietransitie worden juist daar gedaan waar inwoners een groot deel van hun inkomen kwijt zijn aan de energierekening en inwoners zelf weinig kunnen investeren in de verbetering daarvan. Op welke plekken in de stad de onderwijsgebouwen aan duurzaamheid een bijdrage kunnen leveren, hebben we in beeld. Deze extra benodigde investeringen voor energie neutrale onderwijsgebouwen zijn vastgelegd in het Integraal Huisvestingsplan 2020-2035. We zetten in op groen en meer klimaatadaptieve schoolpleinen van bestaande en nieuwe scholen.

Veiligheid draagt bij aan meer kansengelijkheid door de aandacht voor leefbaarheid en veiligheid in de wijken waar dat sterk onder druk staat. Wijken waar veel armoede voorkomt en waar de verleiding van het snel geld verdienen lokt, zoals in Poelenburg en Peldersveld. De inzet is om te voorkomen dat kinderen met ondermijnende criminaliteit in aanraking komen en daarbij ingeschakeld worden (BOTOC, Preventie met Gezag). Het aanbieden van naschoolse faciliteiten in deze wijken op het gebied van o.a. sport en cultuur kan hieraan bijdragen door de weerbaarheid te vergroten en jongeren alternatieven te bieden.

Verstedelijking draagt bij aan meer kansengelijkheid door te streven naar meer gemengde wijken waarin sociale huurwoningen, middenhuur- en koopwoningen op een evenwichtige manier zijn verdeeld. Dat betekent iets voor alle wijken van de stad. Verduurzaming van de bestaande woningvoorraad helpt om energiearmoede te beperken. Bij gebiedsontwikkeling zorgen we voor een toegankelijk en passend aanbod van voorzieningen op het gebied van zorg en ondersteuning, onderwijs, sport, cultuur en mobiliteit. We zorgen voor een leefbare, groene en veilige woon-omgeving, waarin mensen elkaar ontmoeten. Zaanstad stelt als experiment woningen met voorrang ter beschikking aan onderwijs- en zorgpersoneel.

Samen werken aan Zaanstad draagt bij aan kansengelijkheid door te zorgen voor een inclusieve organisatie die in voldoende mate een afspiegeling is van de Zaanse samenleving. Hierbij gaat het om inclusiviteit in brede zin, open staan voor verschillen en andere perspectieven. Met het beleid rond social return on investment (SROI) stimuleren we onze contractpartners om een positieve bijdrage te leveren aan onze samenleving en opgaven.

Programma 1 Kansengelijkheid

Product 1.1 Onderwijs

Product 1.2 Actief burgerschap

Product 1.3 Werk, participatie en inburgering

Product 1.4 Armoede- en schuldenaankpak

Product 1.1 Onderwijs

Onderwijs is bij uitstek een middel om kansengelijkheid te bevorderen. Elk kind heeft recht op goed en passend onderwijs zodat ieder kind zich naar vermogen kan ontwikkelen. Dat is in de praktijk nog geen vanzelfsprekendheid en actualiteiten als corona-maatregelen (tijdelijke sluiting van kinderopvang, peuterspeelzalen en scholen) en tekort aan leerkrachten hebben niet op iedereen en op elke school een gelijk effect. Kinderen en jongeren in aandachtswijken zijn meer achterop geraakt.

Het Onderwijsachterstandenbeleid (OAB) is een belangrijk instrument om kansenongelijkheid bij kinderen tot 12 jaar tegen te gaan. In de besteding van deze middelen maken we onderscheid tussen peuterspeelzaal- en basisschoollocaties in wijken waar veel kinderen te maken hebben met risico op onderwijsachterstand, de zogenaamde 'A-locaties', en locaties waar dat aandeel kinderen minder groot is (B-locaties) of vrijwel afwezig (C-locaties).

Aandacht voor een goede taalontwikkeling bij (jonge) kinderen is ons speerpunt. Ouders spelen daarin een cruciale rol en het is belangrijk dat zij goed weten hoe zij daarin kunnen handelen. Met de OAB-middelen investeren we zowel in de vroegste levensfase van kinderen, als in de voor- en vroegschoolse educatie op de peuterspeelzalen en in het basisonderwijs (VVE). Op de A-locaties zijn 'brugfunctionarissen' speciaal belast met het verstevigen van de samenwerking tussen ouders en school.

In de wijken Poelenburg en Peldersveld investeren we daarnaast ook in een verlenging van de (basis)schooldag door extra lesaanbod, met name op het gebied van sport en cultuur. Zo kunnen ook kinderen hun talenten ontwikkelen als sport- en cultuurdeelnemer voor hen niet vanzelfsprekend is. Met steun vanuit het ministerie van OCW kunnen mogelijk ook A-locaties in andere wijken met een verrijkte schooldag aan de slag.

Het tijdelijke Nationaal Programma Onderwijsmiddelen (NPO) is bedoeld om de door corona opgelopen achterstanden in te lopen. We zetten in op interventies die aanvullend zijn op de keuzes van de onderwijssector zelf en aanvullend zijn op andere rijksmiddelen voor jeugd in verband met corona. Prioriteit ligt op het vergroten van kansengelijkheid en op het versterken van de veerkracht van jongeren.

Het lerarentekort is een probleem in heel Zaanstad. Om dat te verminderen, stelt Zaanstad woningen met voorrang beschikbaar aan leraren. Leerlingen verdienen een gezonde en veilige schoolomgeving. Met het onderwijshuisvestingsbeleid richten we ons op het realiseren van integrale, gezonde en duurzame onderwijsvoorzieningen met groene buitenruimten.

Al deze plannen en keuzes worden samen met onderwijsbesturen en kinderopvangorganisaties gemaakt en in de gezamenlijke Onderwijsagenda vastgelegd.

Indicatoren

Indicatoren							
	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2023	Streefwaarde 2026	Bron
Het percentage doelgroepkinderen dat deelneemt aan voorschoolse educatie en reguliere opvang	n.v.t.	n.v.t.	69%	76,6%	85%	90%	VVE-monitor
Het percentage kinderen dat bij de eindtoets het streefniveau voor taal haalt (2F)	49,3%	54,5%	n.v.t.	54%	57%	60%	Onderwijs in Cijfers Zaanstreek / DUO

Indicatoren							
	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2023	Streefwaarde 2026	Bron
Aantal doelgroepkinderen dat we bereiken met naschoolse activiteiten	VL: nvt OSC: 800	VL: nvt OSC: 800	VL: 1600 + OSC: 700	VL: 1661 + OSC: 4110	VL: 1661 + OSC: 4110	VL: 1661 + OSC: 4110	Onderwijs, DUO en monitor door coördinator Impuls OSC

Toelichting:

Het percentage doelgroepkinderen dat deelneemt aan voor-schoolse educatie, reguliere opvang of opvang bij gastouder

- In de toelichting op dit product staat omschreven hoe onderwijsachterstanden leiden tot (verdere) kansengelijkheid later in het leven, en dat wij als doel hebben deze achterstanden tegen te gaan.
- Het bestrijden van de onderwijsachterstanden dient al op jonge leeftijd te gebeuren. Om die reden streven we ernaar dat zoveel mogelijk doelgroepkinderen (kinderen met een VVE-indicatie) naar de kinderopvang gaan. De percentages verschillen t.o.v. metingen in eerdere jaren vanwege het gebruik van een nieuw systeem.

Het percentage kinderen dat bij de eindtoets het streefniveau haalt

- In de toelichting op dit product staat omschreven hoe belangrijk taalontwikkeling bij (jonge) kinderen is om kansengelijkheid tegen te gaan; dat taalontwikkeling daarom een belangrijk speerpunt is binnen dit product.
- Deze indicator geeft aan welk percentage leerlingen met de eindtoets het hogere niveau voor taal behaalt. Dit wordt het streefniveau of 2F (taal) genoemd. Het streven is dat zoveel mogelijk leerlingen dit niveau aan het einde van de basisschool behalen. De komende jaren blijven we inzetten op het bevorderen van taal in Zaanstad. We streven ernaar om in 2026 boven het landelijk gemiddelde van 57 procent te komen.

Aantal doelgroepkinderen dat we bereiken met naschoolse activiteiten

- In de toelichting op dit product staat beschreven hoe we met naschoolse activiteiten via de stedelijke impulsregeling en de verlengde leertijd in Poelenburg en Peldersveld investeren in talentontwikkeling, sport en cultuur, voor kinderen voor wie dit niet vanzelfsprekend is. Dit draagt bij aan kansengelijkheid.
- Deze indicator bestaat uit aantal leerlingen dat we bereiken met de verlengde leertijd en het aantal leerlingen dat we bereiken met via de impulsregeling sport en cultuur.
- Verklaringen voor de grote verschillen in bereik zijn:
- De wijzigingen van de impulsregeling in 2021, heeft tot veel groter bereik geleid. De wijzigingen waren o.a: géén eigen bijdrage meer, deelname is gratis, aanmelding niet meer verplicht via ingewikkeld systeem, alléén scholen

met A en B status kunnen deelnemen (daardoor meer budget beschikbaar voor doelgroepkinderen).

- In 2020 zijn we in Poelenburg en Peldersveld gestart met de verlengde leertijd (in plaats van de impulsregeling) en waren door corona nauwelijks activiteiten in kader van de impulsregeling mogelijk.

Speerpunten 2023

Het verkleinen van onderwijsachterstanden en het vergroten van ontwikkelkansen van 12-

Sinds 2019 werken brugfunctionarissen op acht basisscholen aan het verbeteren van het contact tussen de ouders en de school ten behoeve van de ontwikkeling van de kinderen. We stellen € 0,2 miljoen beschikbaar om de inzet van brugfunctionarissen vanaf 2023 te continueren en op meer basisscholen (A-locaties) mogelijk te maken. Verder ligt de focus in 2023 op taalontwikkeling en het vergroten van bereik en beschikbaarheid van de voorschoolse educatie, onder meer door het versterken van de toeleiding daarnaartoe. We leggen samen met de VVE aanbieders en onderwijsorganisaties de focus op zowel Poelenburg en Peldersveld als op Wormerveer, omdat taalontwikkelingsproblematiek bij (jonge) kinderen daar verschillende oorzaken en achtergronden heeft en we willen leren wat werkt in die verschillende situaties.

Preventie door hulp op maat aansluiten op de kinderopvang en het onderwijs

In schooljaar 2022/2023 starten we met een tussenvoorziening tussen Voor- en Voorschoolse Educatie (VVE) en specialistische jeugdhulp: de peuter-plus-groep. Voor basisschoolleerlingen starten we met een vangnet op het snijvlak van onderwijs en zorg, voor leerlingen die dreigen uit te vallen of die al uitgevallen zijn, en weer terug moeten stromen naar (regulier) onderwijs. Dit noemen we een onderwijs-zorgarrangement. Vooral in de meest kwetsbare wijken verstevigen we de netwerken rondom de basisscholen, zodat kinderen en ouders met een hulpvraag eerder ondersteuning of hulp krijgen en we zo problemen vaker klein kunnen houden. In 2023 evalueren we het schoolmaatschappelijk werk op middelbare scholen.

Jongeren zo goed mogelijk voorbereiden op hun toekomst

Het komende schooljaar 2022/2023 continueren Leerplicht, RMC, het Jongerenloket en onderwijs de samenwerking lokaal en regionaal gericht op het voorkomen van schooluitval en het versterken van de aansluiting onderwijs naar arbeidsmarkt. We hebben alle jongeren in een kwetsbare positie en uit kwetsbare wijken in beeld en we bieden waar nodig ondersteuning en begeleiding op maat en werken in de wijk. Doel is steeds dat jongeren uitgroeien tot veerkrachtige, weerbare en zelfstandige individuen die met vertrouwen en zicht op een mooie toekomst de arbeidsmarkt betreden. Via het NPO richten we ons op de bevordering van de fysieke en mentale gezondheid van jongeren door middel van interventies zoals (sport) coaching voor en door jongeren, de ZaanExperiences in schoolvakanties en het jongerenwerk in het onderwijs.

Uitnodigende onderwijsgebouwen op de juiste plek

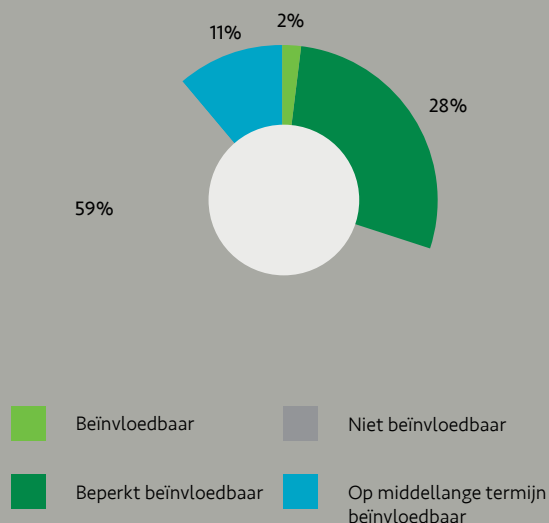
Wij willen voor onze basis- en middelbare scholen duurzame schoolgebouwen en dat de schoolpleinen een groene omgeving worden. Voor een periode van vijftien jaar is in kaart gebracht welke onderwijsgebouwen aan vervanging toe zijn en waar uitbreiding noodzakelijk is. Daarbij gaan wij in kwetsbare wijken, zoals Zaandam Oost, een stapje verder. We gebruiken de mogelijkheid om een schoolgebouw eerder te vernieuwen als dit de kansengelijkheid in een wijk sterk bevordert en reserveren daarvoor incidenteel € 1 miljoen. Doelstelling is dat 86% van alle onderwijsgebouwen in 2040 energieneutraal zijn. Deze ambitie is vastgelegd in het integraal huisvestingsplan voor het Primair en het Voortgezet Onderwijs.

Voor 2023 lopen de volgende IHP-projecten: Renovatie SMC, fase 3; Haalbaarheid en voorbereiding Bertrand Russell College; Renovatie en uitbreiding van het Wij-Land; Programma van Eisen en ontwerp OBS Kogerveld; Ontwerp Zaans Hout; Realisatie Herman Gorter, D. Doniastraat. Daarnaast stellen we de routekaart energieneutraal in 2040 en een nieuwe verordening Voorzieningen huisvesting onderwijs op.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 1.1 Onderwijs

Lasten: € 34 mln

Beïnvloedbaar

De beïnvloedbare lasten betreffen kosten voor inzet combinatiefunctie Poelenburg (€ 0,3 mln) en lokaal onderwijsbeleid (€ 0,4 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor de onderwijshuisvesting (€ 4,9 mln), leerlingenvervoer (€ 4,0 mln), impuls gelden sportbedrijf (€ 0,4 mln), aanpak laaggeletterdheid (€ 0,2 mln) en schadeherstel (€ 0,1 mln).

Niet beïnvloedbaar

Hieronder vallen de kapitaallasten voor onderwijs-huisvesting (€ 9,1 mln), onderwijs achterstand beleid (€ 8,0 mln), volwasseneneducatie (€ 1,2 mln), NPO gelden (€ 1,1 mln) en de regiodeal vergroting kansen voor jeugd (€ 0,7 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft met name personeelskosten (€ 2,7 mln) en kosten voor inzet combinatiefuncties (€ 0,3 mln) en de peuterspeelzalen (€ 0,6 mln).

Programma 1 Kansengelijkheid

Product 1.1 Onderwijs

Product 1.3 Werk, participatie en inburgering

Product 1.2 Actief burgerschap

Product 1.4 Armoede- en schuldenaangepak

Product 1.2 Actief burgerschap

We willen het vertrouwen in de overheid en de lokale politiek herstellen. We zetten in op democratische vernieuwing. Daarbij maken we meer ruimte voor het gesprek met inwoners en ondernemers en onderlinge dialoog. We benutten de kennis en vaardigheden van onze inwoners én faciliteren en stimuleren maatschappelijke initiatieven.

Veel Zaankanters zijn actief betrokken bij de samenleving in de vorm van meedenken, meedoen en bijdragen aan hun omgeving. In de Zaanse samenleving is ruimte voor maatschappelijke initiatieven en herdenken en vieren van diversiteit, in verbinding met elkaar en met de randvoorwaarden die hiervoor nodig zijn. De gemeente wil aansluiten bij wat er al is, dit daar waar nodig faciliteren, verbinden en stimuleren.

Differentiëren naar opgave en gebied is nodig. Het initiatievenplatform voorjewijkie.nl en het onderliggende subsidie-landschap voor maatschappelijk initiatief dragen hieraan bij. Er is ruimte voor ontmoeten: Zaanstad erkent het belang van buurthuizen voor ontmoetingen in de stad en de dorpen. De gemeente ondersteunt deze ontmoetingsplekken richting een duurzaam toekomstperspectief.

De gemeente zet in op het smeden van coalities in de wijk en de stad en het gezamenlijk werken aan de opgaven van de wijk en de stad, waarin de wijk- en themamanagers een coördinerende en faciliterende rol hebben. In partnerschap staan met de omgeving, aansluiten bij de kracht van de inwoners zelf en het stimuleren van ontmoeting vormen de voorwaarden voor een inclusieve samenleving waarin iedereen kan meedoen, op eigen wijze en naar vermogen. Zaanstad kent een lange traditie als het gaat om emancipatie en inclusie en mee kunnen doen in de samenleving. We investeren steeds in het hernieuwen van de bestaande contacten in de stad; het uitbreiden van het netwerk met verschillende gemeenschappen en sleutelfiguren; het vroegtijdig ophalen van signalen van netwerken en wijken en intern beleggen. We faciliteren gesprekken en brengen verschillende partijen bijeen op diverse thema's. We blijven met respect voor elkaar de dialoog voeren over maatschappelijke onderwerpen zoals discriminatie, integratie en slavernijverleden. En zorgen ervoor dat we elkaar niet uitsluiten.

Indicatoren

Indicatoren							
	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2023	Streefwaarde 2026	Bron
Bezoek en behoefte aan buurthuis (ja, enkele keer + ja, geregeld)	26	21	17	15	16	18	Zaanpeiling
% Inwoners dat zegt actief te zijn als vrijwilliger	37	34	30	29	32	35	Zaanpeiling
% Inwoners dat zegt afgelopen jaar actief te zijn geweest om zijn buurt te verbeteren	22	26	29	29	30	33	Zaanpeiling

Toelichting:

*Bezoek en behoefte aan buurthuis
(ja, enkele keer + ja, geregeld)*

- In de toelichting op dit product staat omschreven dat we ontmoetingsplaatsen in de stad en de dorpen willen borgen om ontmoeting te stimuleren; zodat onderlinge dialoog tot stand komt en verbinding ontstaat.
- Sinds 2020 wordt via Zaanpeiling gevraagd of mensen een buurthuis bezoeken of daar behoefte aan hebben. Een groot deel van de respondenten geeft aan geen behoefte te hebben aan zo'n plek. Dat is niet eenduidig positief of negatief. Wel zien we graag dat meer mensen (die dat willen) gebruikmaken van een buurthuis. 2021 laat een daling zien t.o.v. 2020 in het aantal mensen dat een enkele keer of geregeld een buurthuis bezoekt. Dat houdt mogelijk verband met beperkende maatregelen door corona. Voor 2023 streven we naar een omkering van die dalende trend.

*% Inwoners dat zegt actief te zijn als vrijwilliger & %
Inwoners dat zegt afgelopen jaar actief te zijn geweest om
zijn buurt te verbeteren*

- In de toelichting op dit product staat omschreven dat wij inwoners willen stimuleren om mee te denken, mee te doen en bij te dragen aan hun omgeving, zodat onderlinge dialoog op gang komt, verbinding ontstaat en we de kennis en vaardigheden van inwoners goed benutten.

Speerpunten 2023

Faciliteren, verbinden en stimuleren van vrijwilligers en maatschappelijk initiatief

We zetten in op het inspireren en begeleiden van vrijwilligers en initiatieven en het bij elkaar brengen van alle initiatieven op één centraal punt: het initiatievenplatform voorjewijkie.nl. We evalueren de pilotfase van het initiatievenplatform voorjewijkie.nl en stellen die waar nodig bij.

Ondersteunen van buurtcentra als plekken voor ontmoeting en activiteit

We actualiseren de buurthuisregeling en ondersteunen buurthuizen die het nodig hebben op maat. Het beschikbare budget voor buurthuizen wordt met € 0,1 miljoen structureel verhoogd. Daarnaast begeleiden we diverse buurthuizen zoals de Pelikaan en Poelenburcht bij de overgang naar een nieuwe locatie.

Inclusieve gemeente

We versterken en verduurzamen de klankbordgroepen van verschillende gemeenschappen en blijven met respect voor elkaar de dialoog aangaan over maatschappelijke onderwerpen als discriminatie en integratie. We maken beleid op de nieuwe vragen rond vieren en herdenken, zoals de Ketikoti-herdenking en de Molukse herdenking. Zaanstad blijft zich profileren als regenboogstad. We dragen de LHBTIQ+ gemeenschap in Zaanstad een warm hart toe en voeren de Zaanse Regenboognota daadkrachtig uit. We willen graag dat Roze Zaterdag in Zaanstad gevierd gaat worden om de acceptatie van de LHBTIQ+ inwoners te vergroten. Daarom dienen we een bidbook in.

Gebiedsgericht werken

We kiezen voor gebiedsgericht werken, waarbij de opgaven in een gebied, wijk of buurt leidend zijn. We weten wat er speelt in een gebied op basis van gebiedsanalyses. We smeden coalities in de wijk en de stad die samenwerken aan de opgaven. Met behulp van gebiedsplannen stemmen we de integrale aanpak in de organisatie en de samenwerking met de stad goed af. We doen niet overal hetzelfde, maar richten onze inzet meer op die groepen en plekken waar die inzet het meest nodig is en waar we het meeste effect bereiken.

Opvang en begeleiding vluchtelingen

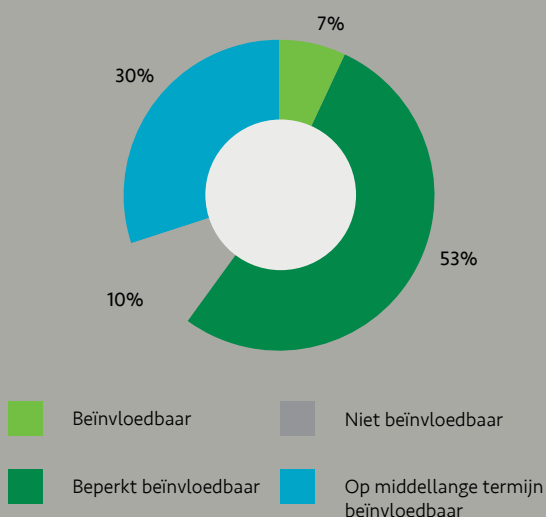
Voor reguliere vluchtelingen en Oekraïense vluchtelingen zetten we in op een aanbod aan activiteiten op het gebied van sport, cultuur, taal, ontmoeting en ontspanning. Hierbij gaat het zowel om de toeleiding naar het bestaande aanbod van onze partners in de stad als het organiseren van nieuw aanbod dat ruimte biedt aan eigen initiatief van vluchtelingen en de Zaanse inwoners. Daarmee bevorderen we het welzijn van de vluchtelingen, voorkomen we zwaardere zorg en bevorderen we de sociale cohesie en onderlinge verbinding tussen de Zaanse inwoners en nieuwkomers. Door te zorgen voor dagbesteding en het contact met vrijwilligers bevorderen we ook het leren van de taal en daarmee een snellere integratie. Zo werken we vanuit de energie in de stad gezamenlijk aan de vluchtelingenopgave.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 1.2 Actief burgerschap

Lasten: € 22,8 mln

Beïnvloedbaar

De beïnvloedbare kosten betreffen een stelpost voor begrotingsclaims (€ 0,4 mln), buurthuizenbudget (€ 0,1 mln), wijkbudgetten (€ 0,6 mln) en kosten voor actieplan Poelenburg (€ 0,5 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Deze kosten betreffen de opvang van Oekraïense vluchtelingen (€ 11,9 mln) alsmede gerealiseerde noodopvang voor vluchtelingen (€ 0,3 mln).

Niet beïnvloedbaar

De niet beïnvloedbare kosten betreft kosten voor de regiodeal creëren fysieke plekken (€ 1,5 mln) en kapitaallasten (€ 0,7 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft met name de personeelskosten (€ 4,7 mln), kosten voor buurthuizen (€ 0,7 mln), welzijnsactiviteiten (€ 0,6 mln) en Pact Poelenburg (€ 0,7 mln).

Programma 1 Kansengelijkheid

Product 1.1 Onderwijs

Product 1.2 Actief burgerschap

Product 1.3 Werk, participatie en inburgering

Product 1.4 Armoede- en schuldenaankpak

Product 1.3 Werk, participatie en inburgering

Werk speelt een belangrijke rol in het leven van de meeste mensen en is belangrijk voor de maatschappij als geheel. Als we in Zaanstad kansengelijkheid willen bevorderen, moet iedereen mee kunnen doen naar vermogen. Als betaald werk (nog) te hoog gegrepen is, vinden we andere manieren waarop inwoners zich betekenisvol kunnen inzetten. De huidige krapte op de arbeidsmarkt treft steeds meer sectoren. In samenwerking met bedrijven, ondernemers en maatschappelijke partners willen we nieuwe kansen benutten om mensen aan het werk te helpen.

De arbeidsmarkt is onderhevig aan grote veranderingen. De aard van werk verandert door technologisering en grote maatschappelijke opgaven zoals verduurzaming en de woningbouw. Maar ook de flexibilisering van de

arbeidsmarkt en vergrijzing van de beroepsbevolking leiden tot veranderingen in vraag en aanbod van arbeid. Een leven lang ontwikkelen is het credo: voor iedereen – werkgevers en inwoner – is het in toenemende mate belangrijk om zich te oriënteren op de persoonlijke kansen op werk op de middellange termijn. In 2023 zal geleidelijk aan meer duidelijk worden over plannen van de Rijksoverheid om de publieke dienstverlening naar werk te vernieuwen. De verwachting is dat de groei van de werkgelegenheid in 2023 stagneert en wellicht iets krimpt.

De gemeente ondersteunt ook nieuwkomers met inburgering en het vinden van plek op arbeidsmarkt. In de aanpak staat centraal dat mensen zo snel mogelijk werken aan taalbeheersing en stappen zetten om volwaardig mee te doen in de samenleving via werk en participatie. Door woningnood staat de huisvesting van nieuwkomers in Zaanstad onder druk; het is moeilijk om aan de huisvestingstaakstelling te voldoen.

Indicatoren

Indicatoren							
	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2023	Streefwaarde 2026	Bron
% Bijstandsgerechtigden met een plan van aanpak	nb*	35%	84%	62%	85%	nnb	nnb
% Inburgeringsplichtigen dat binnen 10 weken na huisvesting in Zaanstad een definitief persoonlijk inburgerings-plan heeft	nb	nb	nb	nb	90%	nnb	nnb

Toelichting:

% *Bijstandsgerechtigden met een plan van aanpak*

- In de toelichting op dit product staat omschreven dat wij mensen ondersteunen richting werk en participatie, zodat iedereen volwaardig mee kan doen in de samenleving.

- Met deze indicator willen we een beeld geven van het percentage uitkeringsgerechtigden dat actief is naar vermogen en/of werkt aan hun ontwikkeling en re-integratie. We hebben de ambitie dat iedereen met een uitkering in beeld is, maar er zal ook altijd sprake zijn van verloop.
- * De indicator is niet bekend voor 2018 omdat dit toen nog niet werd geregistreerd

% Inburgeringsplichtigen dat binnen 10 weken na huisvesting in Zaanstad een definitief persoonlijk inburgeringsplan heeft

- In de toelichting op dit product staat omschreven hoe wij inburgeringsplichtigen ondersteunen met bijv. taalontwikkeling om zo snel mogelijk stappen te kunnen zetten richting werk en participatie, zodat iedereen volwaardig mee kan doen in de samenleving.
- Deze indicator geeft een beeld van het aantal mensen dat binnen 10 weken een persoonlijk inburgeringsplan heeft, waarmee duidelijk is dat deze mensen zijn gestart met hun inburgering. Er geldt een wettelijke termijn van 10 weken waarbinnen een persoonlijk inburgeringsplan moet zijn opgesteld.
- Met ingang van de nieuwe Wet inburgering – per 1 januari 2022 – heeft de gemeente regie op de inburgering van asielstatushouders en gezinsmigranten. We verwachten bij de jaarrekening 2022 over de informatie te beschikken om een realistisch streefcijfer voor deze indicator te kunnen bepalen.

Speerpunten 2023

Realiseren aanpak nieuwkomers

In de aanpak staat centraal dat mensen zo snel mogelijk werken aan taalbeheersing en stappen zetten om volwaardig mee te doen in de samenleving via werk en participatie. In 2023 kunnen we voor het eerst een beeld krijgen van de inburgeringsvoorzieningen in de praktijk en onderdelen van de aanpak verder ontwikkelen, zoals ontzorging, maatschappelijke begeleiding en het doorlopen van de taal- en participatieactiviteiten.

Intensieve participatieaanpak: werk of meedoen

Via de aanpak 'Werk of meedoen' gaan we met alle inwoners met een Participatiewetuitkering in gesprek over een stap richting betaald werk of meedoen naar vermogen, zoals vrijwilligerswerk of een taalcursus. In 2023 worden de laatste inwoners gesproken die al geruime tijd afhankelijk zijn van een uitkering en is deze bewezen aanpak structureel verankerd in onze werkwijze.

Sluitende aanpak voor jongvolwassenen

Gemeente, onderwijspartners en werkgevers werken samen aan een sluitende aanpak voor soepele overgangen tussen school en werk. In 2023 geven we uitvoering aan het gezamenlijk opgestelde plan van Aanpak jeugdwerkloosheid. Dit draagt bij aan de kansengelijkheid voor kwetsbare jongvolwassenen.

Doorontwikkeling Werkom

Werkom werkt met een nieuwe directeur aan een vernieuwing van de organisatie volgens het koersdocument zoals in februari 2022 door de raad is vastgesteld. Tegelijkertijd wordt nog onderzocht wat een duurzaam financieringsmodel voor Werkom is. Binnen de vastgestelde koers gaan de interne leerwerkbedrijven geleidelijk krimpen en de aansluiting bij de arbeidsmarkt wordt verbeterd. Daarvoor zet Werkom in op het ontwikkelen van nieuwe initiatieven met werkgevers en in kanssectoren, met als doel om groepen die kwetsbaar zijn op de arbeidsmarkt een vangnet te bieden, zoals mensen die beschut werken of ondersteuning nodig hebben om hun weg (terug) te vinden naar de arbeidsmarkt, zoals 50plussers. Werkom wordt in toenemende mate dé organisatie die mensen ondersteunt om te gaan werken, en werkgevers helpt aan personeel.

Vernieuwing aanbod van dienstverlening naar werk

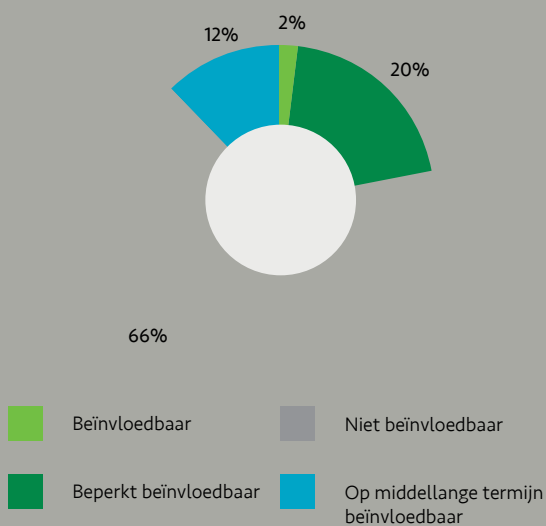
De arbeidsmarkt overstijgt gemeentegrenzen en vraagt (regionaal) samenwerken tussen publieke, private en onderwijspartijen. Het Rijk wil het aantal publieke loketten met dienstverlening naar werk terugbrengen. Daarnaast moeten meer mensen gebruik kunnen maken van deze dienstverlening. We verwachten dat in 2023 geleidelijk meer duidelijk zal worden wat dat betekent voor (en vraagt van) de gemeente.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 1.3 Werk, participatie en inburgering

Lasten: € 88 mln

Beïnvloedbaar

De beïnvloedbare kosten betreffen kosten voor projecten om inwoners te begeleiden naar werk of dagbesteding (€ 1,0 mln), de maatschappelijke diensttijd (€ 0,3 mln), opgavebudget contracten (€ 0,2 mln) en kosten voor Zaanstart, Job On en Netwerkcafé (€ 0,1 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor Werkom (€ 15,2 mln), inburgering zoals leerroutes (€ 2,3 mln), fraudebestrijding en invordering (€ 0,3 mln) en het jongerenloket (€ 0,1 mln).

Niet beïnvloedbaar

Dit zijn de kosten voor bijstand (€ 56,7 mln), loonkosten-subsidie (€ 1,3 mln) en een mutatie in de reserve arbeidsmarktregio (€ 0,4 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit zijn met name de personeelskosten (€ 10,0 mln). Daarnaast zijn dit kosten voor de ondertussengroep, voorbereiding VOI en 't Lokaal (€ 0,1 mln).

Programma 1 Kansengelijkheid

Product 1.1 Onderwijs

Product 1.2 Actief burgerschap

Product 1.3 Werk, participatie en inburgering

Product 1.4 Armoede- en schuldenaanpak

Product 1.4 Armoede- en schuldenaanpak

Armoede en schulden zijn twee van de meest bepalende factoren voor gelijke kansen voor kinderen, jongeren, volwassenen, wijken en buurten. We zien in sommige wijken en buurten, met name in Zaandam-Oost, een grote concentratie van gezinnen die in armoede leven. Kinderen in armoede kunnen zonder ondersteuning vanuit de gemeente vaak niet meedoen met sport, cultuur en activiteiten. Ze ervaren vaak een achterstand op school, ontwikkelen zich minder goed en ondervinden vaker gezondheidsproblemen. En als je als kind al niet goed mee kunt komen in de maatschappij, dan lukt je dat later als volwassene vaak ook niet. Met alle gevolgen en maatschappelijke kosten van dien.

Inwoners ervaren stress als gevolg van armoede en schulden en zijn mede daardoor minder goed in staat om beslissingen te nemen op lange termijn. Armoede is zowel een veroorzaker als een gevolg van problemen op andere leefgebieden van een inwoner en vraagt daarom om een integrale en op preventie gerichte aanpak.

Als een gevolg van de actuele inflatie en stijgende energielasten komen steeds meer huishoudens financieel klem te zitten. De druk van de vaste lasten en huishoudelijke uitgaven is dusdanig groot dat niet alleen lage

inkomens, maar ook steeds meer huishoudens met een inkomen boven modaal iedere maand structureel geld tekortkomen.

We richten ons daarom steeds meer op het vroegtijdig en gericht signaleren van problemen en het aanbieden van hulp. Onder meer door de inzet van vroegsignalering van schulden en budgetondersteuning. Ook nemen we stevige maatregelen om de hoge inflatie en de stijgende energieprijzen te compenseren. We trekken daarbij samen op met de maatregelen die het Rijk neemt en met lopende initiatieven die versnelt de woningen in Zaanstad verduurzamen.

Er zit een groot verschil tussen wijken en buurten als het om armoede gaat. Verschil maken tussen wijken vergroot het effect dat we bereiken. We versterken ons netwerk met maatschappelijke partners die zich richten op de bestrijding van armoede. Wie schulden heeft, kan rekenen op ondersteuning bij het oplossen hiervan met een stress-sensitieve aanpak; zo ontstaat rust om te werken aan de toekomst. Er is nazorg voor wie dat nodig heeft.

Inwoners met een inkomen op of onder het sociaal minimum (momenteel 110% van de van toepassing zijnde bijstandsnorm) kunnen gebruikmaken van financiële regelingen om het inkomen aan te vullen. Voor Meedoen Zaanstad komt er de stadspas.

Indicatoren

Indicatoren							
	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2023	Streefwaarde 2026	Bron
Minder minimahuishoudens	10,7%	10,3%	10,5%	nmb	10,5%	*	CBS
Minder kinderen in armoede %	9,6%	9,4%	9,6%	nmb	9,6%	5,2%	CBS

Toelichting:*Percentage minimahuishoudens*

- In de toelichting op dit product, dit programma, en andere programma's staat de impact omschreven die armoede heeft op kansengelijkheid en gezondheid, en op kinderen in het bijzonder. We omschrijven de integrale en op preventie gerichte aanpak om armoede te voorkomen, het vroegtijdig signaleren van problemen en aanbieden van ondersteuning om de impact van armoede te verminderen.
- We streven ernaar dit percentage te laten dalen onder, of tenminste gelijk te houden aan, het landelijk gemiddelde.

Aantal kinderen dat opgroeit in armoede

- In de toelichting op dit product, dit programma, en andere programma's staat de impact omschreven die armoede heeft op kansengelijkheid, gezondheid etc., en op kinderen in het bijzonder. We omschrijven de integrale en op preventie gerichte aanpak om armoede te voorkomen, het vroegtijdig signaleren van problemen en aanbieden van ondersteuning om de impact van armoede te verminderen.
- Het kabinet heeft zich ten doel gesteld om het aantal kinderen dat opgroeit in armoede deze kabinetsperiode te halveren (t.o.v. 2015) en wij streven naar dat doel in Zaanstad. Bij deze indicator gaan wij uit van het percentage kinderen dat opgroeit in een huishouden met een inkomen tot 110% van het voor dat huishouden geldende sociaal minimum.

Speerpunten 2023**Het beleid herijken en succesvolle projecten structureel maken**

De effecten van corona, prijsstijgingen en aflopende incidentele middelen vragen om een herijking van het huidige armoedebelief en de minimaregelingen. We stellen € 0,4 mln. structureel extra beschikbaar en herstructureren het armoedebudget waardoor € 0,6 mln. beschikbaar is om succesvolle, maar incidenteel gedekte, maatregelen en projecten structureel voort te zetten, zoals vroegsignalering en Ondernemers met Geldzorgen, maar ook verschillende landelijke projecten.

Actuele ontwikkelingen vragen om focus op preventie en nazorg

Als een gevolg van onder meer de nasleep van corona, de energieproblematiek en de algehele inflatie signaleren onze Sociale Wijkteams medio 2022 al een toename van hulpvragen. Door vroegtijdig ondersteuning en maatwerk te bieden, bijvoorbeeld gericht op de besparing van energiekosten, proberen we het ontstaan van (grotere) schulden en een groter wordend beroep op onze schulddienstverlening te voorkomen. Inwoners die we geholpen hebben, bieden we nazorg. Deze nazorg willen we dit jaar verder versterken.

Het aantal kinderen dat opgroeit in armoede halveert

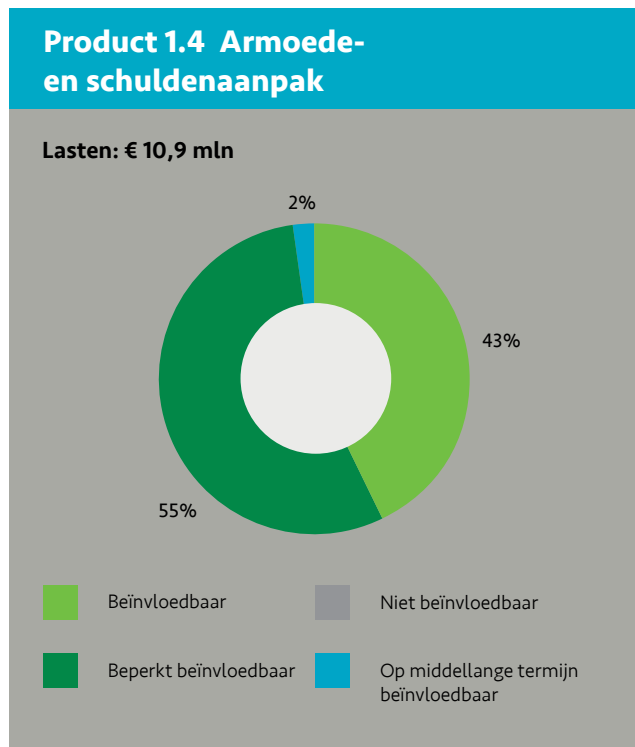
Het kabinet heeft zich ten doel gesteld om het aantal kinderen dat opgroeit in armoede deze kabinetsperiode te halveren (t.o.v. 2015). Kinderarmoede gaat over meer dan alleen financiële problemen. Kinderen écht uit armoede halen betekent dat we - samen met het Rijk - de bestaanszekerheid van hun ouders (of verzorgenden) moeten waarborgen. We willen hier de komende jaren als gemeente aan bijdragen met concrete maatregelen.

Stadspas

De introductie van de stadspas voor inwoners van Zaanstad staat gepland voor de zomer van 2023. Werkendeweg bekijken we welke andere regelingen we aan de stadspas kunnen toevoegen. En we kijken hoe de beleidsterreinen gezondheid, onderwijs, duurzaamheid en cultuur de stadspas kunnen gebruiken.

Versterken netwerk armoede initiatieven

Ons netwerk met maatschappelijke partners die zich direct en indirect richten op de bestrijding van armoede breiden we verder uit en blijven we onderhouden. Doel van dit netwerk is om te zorgen voor een formeel en informeel netwerk, waar de partijen ervaringen en adviezen delen. Zo zetten we samen stappen tegen armoede en sociale uitsluiting.

Beïnvloedbaarheid van de kosten**Beïnvloedbaar**

De beïnvloedbare kosten betreffen kosten voor vergoeding van ziektekostenverzekering (€ 2,7 mln), kosten voor armoede projecten, een stelpost, Get a grip en Mobility mentoring (€ 0,4 mln), projecten van Meedoen (€ 0,5 mln), stadspas (€ 0,3 mln) en vroegsignalering schulden (€ 0,8 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor de bijzondere bijstand (€ 4,0 mln), individuele inkomstoeslag (1,1 mln), schuldhelpverlening (€ 0,5 mln) verlengde leertijd (€ 0,2 mln), escalatiebudget (€ 0,1 mln) en medische adviezen en studietoelage (€ 0,1 mln).

Niet beïnvloedbaar

De niet beïnvloedbare kosten zijn minder dan € 0,1 mln.

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor Stichting leergeld (€ 0,1 mln) en financiële educatie, jeugdeducatie en voedselbank (€ 0,1 mln).

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen hebben een relatie tot dit programma:

- **Participatiebedrijf Zaanstad Purmerend (Werkom)**

Werkom is opgericht voor het doeltreffend en doelmatig uitvoeren of doen uitvoeren van de taken van de colleges voortkomend uit of samenhangend met de Participatiewet en de Wet sociale werkvoorziening.

- **Fonds De Hoop**

In 1835 is het, volgens de bepalingen in het testament van commissionair in effecten Jacob de Hoop, Fonds van Weldadigheid (ook wel Fonds de Hoop) opgericht ten behoeve van de armen en noodlijdenden binnen de gemeente Zaandam.

Zie voor een verdere toelichting de Paragraaf Verbonden Partijen.

Financiën

Kansengelijkheid (Bedragen x € 1.000)					
	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	158.280	155.330	140.754	138.564	139.206
Baten	-92.221	-85.627	-72.764	-72.154	-72.001
Saldo	66.059	69.703	67.990	66.410	67.204
Toevoegingen reserves	1.554	399	399	399	399
Onttrekkingen reserves	-5.431	-3.306	-1.130	0	0
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	62.183	66.796	67.259	66.808	67.603

Toelichting:

Ten opzichte van de begroting 2022 (stand Burap 2022) dalen in 2023 de lasten met € 3 mln. en de baten met € 6,6 mln. De grootste verschillen lichten we toe aan de hand van de producten in het programma:

- De lasten en baten bij actief burgerschap worden in 2022 en 2023 sterk beïnvloed door incidentele posten voor de opvang van vluchtelingen. In 2023 is hiervoor € 12,7 mln. begroot. Dit bestaat uit opvang van vluchtelingen op de riviercruiseschepen Lisabelle en Cezanne, die minimaal tot en met november 2023 blijven (€ 11,2 mln.), woonunits (€ 0,7 mln.) en de leefgeldregeling (€ 0,8 mln.).
- Bij werk, participatie en inburgering hebben we voor 2022 en rijksbijdrage Buig van € 65 mln. begroot en in 2023 € 56 mln. De daling wordt vooral veroorzaakt door uitstroom uit de bijstand als gevolg van de krapte op de arbeidsmarkt.
- Bij armoede en schuldenaangepak zien we in 2022 incidentele lasten en baten voor de kinderopvangtoeslag affaire (€ 0,5 mln.) en voor vroeg signalering sociale wijkteams is via de Burap € 0,4 mln. ter beschikking

gesteld. Via deze Burap is ook geld beschikbaar gesteld voor een landelijke projectleider (€ 0,1 mln.) en diverse armoede projecten (€ 0,2 mln.).

- Het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) is er voor het herstel en ontwikkeling van het onderwijs tijdens en na corona. Hiervoor hebben we incidentele baten (rijksbijdrage) en lasten in de periode 2023 tot en met 2025 voor respectievelijk € 1,1 mln., € 0,65 mln. en € 0,11 mln. Samen met het bedrag wat in 2022 besteed wordt (€ 1,1 mln.) gaat het om een bedrag van € 3 mln.

In 2023 wordt de bestemmingsreserve regiodeal ingezet voor € 2,5 mln. en de bestemmingsreserve nieuwe instroom voor € 0,8 mln. In 2024 wordt er € 1,1 mln. uit de bestemmingsreserve regiodeal gehaald.

Beleidsmatige risico's

Tijdelijk verminderde bijdrage aan inwoners met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt door implementatie nieuwe koers Werkom

Implementatie van de nieuwe koers vraagt veel aandacht en tijd. Hierdoor bestaat het risico op een verminderde bijdrage aan het verbeteren van mobiliteit van inwoners met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt.

Beheersmaatregel:

Een bestuursopdracht voor Werkom op grond van de aangescherpte inhoudelijke koers en het financieel kader. De uitvoering van de governancestructuur en een nauwe samenwerking tussen de rollen binnen de gemeente.

Trage huisvesting nieuwkomers/ inburgering

Door de woningnood kunnen nieuwkomers niet meteen een woning krijgen zodra zij vluchtelingenstatus krijgen. Zij moeten daardoor noodgedwongen langer op AZC-locatie blijven. De statushouders kunnen daardoor de vervolgstappen richting werk niet (goed) zetten.

Beheersmaatregel:

Aanpak ontwikkelen om statushouders vroegtijdig op AZC-locatie al te begeleiden richting werk/participatie. Bij opgave Verstedelijking extra inzet op huisvesting van statushouders in bijvoorbeeld tijdelijke woonunits of tussenvoorziening.

Continuïteit van de verlengde leertijd in het Pact gedurende een lange periode

De verlengde leertijd is een activiteit die effect kan hebben bij langdurige inzet. Bij de start is wenselijkheid van een periode van 20 jaar genoemd. Financiering van de verlengde leertijd is gedeeltelijk gevonden in tijdelijke externe middelen. Hierdoor is continuïteit van de verlengde leertijd een risico omdat de dekking niet voor de gehele periode is gevonden.

Voor de huidige jaren betreft dat extra middelen uit de regiodeal.

Beheersmaatregel:

We zetten in op het verkrijgen van extra en meer duurzame middelen van het rijk voor Zaandam Oost.

Beleidsnota's

- Maatschappelijke visie Zaanstad
- Onderwijsagenda 2015-2018 update 2018
- Onderwijsachterstandenbeleid 2020-2023
- Verordening leerlingenvervoer 2021
- Lange termijn plan van aanpak lerarentekort 2020-2022
- Rapportage het Zaanse IKC
- Raadsbesluit toekomstvisie op het Zaanse IKC
- Integraal Huisvestingsplan VO 20
- Integraal Huisvestingsplan PO (V)SO 2020-2035
- Zaankanters voor elkaar: Visie op vrijwillige inzet
- VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap
- Visie op gebruik en ondersteuning buurthuizen
- Subsidieregeling buurthuizen
- Evaluatie visie en ondersteuning buurthuizen
- Uitvoeringsprogramma Vluchtelingen
- Eindrapportage uitvoeringsprogramma Vluchtelingen
- Voortzetting vluchtelingenaanpak 2020
- Aanpak opvang Oekraïense vluchtelingen (stavaza juli 2022)
- Koersbesluit Veranderopgave Inburgering
- Koersbesluit herijking Werkom
- Manifest Arbeid en Onderwijs in Noord-Holland
- Uitvoeringsprogramma Armoede Agenda
- Beleidskader Schulddienstverlening

Kerncijfers

Zaanpeiling					
	2018	2019	2020	2021	Bron
Aantal huishoudens met inkomen tot 110% van het sociaal minimum (tenminste 1 jaar)	7.200	7.000	7.100	nnb	Zaanpeiling/ CBS
Aantal huishoudens met inkomen tot 110% van het sociaal minimum (tenminste 4 jaar)	3.800	3.800	3.900	nnb	Zaanpeiling/ CBS

Kerncijfers					
	2018	2019	2020	2021	Bron
Het percentage kinderen dat wordt ondergeadviseerd aan eind van het primair onderwijs	25%	38%	n.v.t.*	38%	DUO
Het aantal kinderen dat gebruikt maakt van leerlingenvervoer**	nb	625	601	661	Gemeentelijke registratie
Aantal integraal kindcentra	1	1	2	3	IHP PO 2021-2035
Aantal duurzame schoolgebouwen (obv Beng-norm)***	0	0	0	0	Gemeentelijke registratie
Aantal signalen van betalingsachterstanden dat is aangeleverd door onze vaste lasten partners	-	-	-	4.808	Divosa Dashboard
% Parttime werkende bijstandsgerechtigde t.o.v. het totaal aantal mensen in de bijstand	17%	10%	7%	8%	OD Uitkeringen en Minima. Beleidstegel (nog in ontwikkeling voor 2022)
Aantal bijstandsgerechtigden	4.857	4.404	4.418	4.411	OD Uitkeringen en Minima. Beleidstegel aantal unieke bijstandsgerechtigden (zaanstad; cliënt)
Aantal inburgeringsplichtigen (nieuwe Wet inburgering)****	nnb	nnb	nnb	nnb	Gemeentelijke registratie (dashboard in ontwikkeling)
Aantal mensen geplaatst op een betaalde beschutte werkplek	7	12	20	23	Werkom registratie
Aantal mensen geplaatst o.b.v. de 'oude' WSW	301	292	271	267	Werkom registratie

Toelichting:

* Schooljaar 2019-2020 ontbreekt. Onder de coronamaatregelen is er in april 2020 geen eindtoets 2020 afgenomen.

** Betreft cijfers per schooljaar (2019 = schooljaar 2019-2020; 2020 = schooljaar 2020-2021; 2021 = schooljaar 2021-2022).

*** Vanaf 2022 worden de eerste gebouwen opgeleverd.

**** Hier worden bedoeld inburgeringsplichtingen die na 1 januari 2022 een verblijfsvergunning hebben gekregen.

BBV indicatoren					
	2018	2019	2020	2021	Bron
Absoluut verzuim (aantal leerplichtigen niet ingeschreven op een school per 1.000 leerlingen)	0,40%	1,73	0,60	nnb	VSV Kompas
Relatief verzuim (aantal ingeschreven leerplichtigen dat ongeoorloofd afwezig is per 1.000 leerlingen)	26,64	22,47	23,47	nnb	VSV Kompas
% Leerlingen (12-23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat	2,2%	2,3%	2,1%	1,9%	Waar staat je gemeente.nl
Aantal personen met een bijstandsuitkering per 1.000 inwoners	41,0	37,7	53,2	52,1	Waar staat je gemeente.nl
Aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar	554,5	563,1	563,9	563,8	Waar staat je gemeente.nl
Functiemenging	48,9	49,3%	49,2%	49,2%	Waar staat je gemeente.nl
% Werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	66,5	68,5%	67,1%	nnb	Waar staat je gemeente.nl
Aantal reïntegratievoorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	16,2	14,9	12,0	14,2	Waar staat je gemeente.nl
% Werkloze jongeren (16-22 jaar)	1,65%	2%	nnb	nnb	Waar staat je gemeente.nl

2.2 Verstedelijking

De leefbare gemeente

Portefeuillehouders:

Breunesse, Groothuismink, van der Laan, Slegers, Tuijn

Doelstelling

De komende vier jaar focussen wij ons op een kwalitatieve uitvoering van de woningbouw die tot stand komt in samenspraak met onze inwoners. Bij het toevoegen van nieuwe woningen stellen we de leefbaarheid in de stad veilig. Dankzij de inspanningen van de afgelopen jaren staan er tot 2040 ongeveer 16.000 nieuwe woningen op de planning. Daarbij houden we vast aan de kaders op het gebied van duurzaam en klimaatadaptief bouwen. We stimuleren slimme mobiliteit. We maken openbare ruimte groener en aantrekkelijker voor wandelen, sporten en ander gezond gedrag. In wijken komen voldoende maatschappelijke voorzieningen die het ontmoeten tussen buurtbewoners bevorderen. We kiezen voor binnenstedelijk verdichten en niet voor stadsuitbreiding in het omringende landelijke gebied. Met verstedelijking bouwen we aan de leefbare stad van de toekomst. Daarom zetten we in op groei, die kwaliteit toevoegt aan het wonen, werken en leven in de bestaande stad:

- we versterken de omgevingskwaliteit door het slim benutten van de schaarse ruimte;
- we zorgen voor een passende, betaalbare en toekomstbestendige woningvoorraad;
- we behouden en versterken waar mogelijk de cultuur-historische identiteit en waarden;
- we zorgen voor een (regionaal) bereikbare stad met gezond (fietsen, wandelen), schoon (elektrisch) en betaalbaar vervoer
- we zorgen voor een hoogwaardige en groene openbare ruimte die bijdraagt aan een goed leef- en werkklimaat

Visie

Omgevingsvisie 2040 geeft richting aan de groei van de stad

De Omgevingsvisie geeft richting aan de groei van de stad en vormt het ruimtelijk kader om initiatieven integraal te kunnen wegen en met kwaliteit te kunnen groeien. Het college trekt daarin samen op met de gemeenteraad, inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners.

Gedifferentieerd wonen met adequate maatschappelijke voorzieningen...

Door de toename van de bevolking en het aantal huishoudens, maar ook door de aantrekkingskracht van de Amsterdamse regio, is er behoefte aan meer betaalbare woningen. We zetten in op verduurzaming van de woningvoorraad en toekomstbestendige nieuwbouw (energiezuinig, klimaatadaptief en toegankelijk voor verschillende doelgroepen). We gaan de green-deal-houtbouw uitvoeren. Verstedelijking is meer dan alleen gestapeld bouwen op plekken waar nog ruimte is. Hoe je woont is belangrijk voor je sociale contacten en of je prettig voelt in je wijk. Door verschillende woningen in de wijk ontstaat ruimte voor verschillende bewoners (verschil in leeftijd, opleidingsniveau, gezinssamenstelling, cultuur en leefstijl) en komen er kansen voor doorstromen naar een woning in de eigen wijk. Naast ruimte voor wonen moet er ook ruimte voor werken (productieve wijken) en maatschappelijke voorzieningen zijn. Goed onderwijs en volop gelegenheid voor inwoners om elkaar te ontmoeten zijn daarbij cruciaal. Dit betekent dat voldoende ruimte gemaakt moet worden voor onder andere nieuwe onderwijshuisvesting, zorgvoorzieningen en

ontmoetingsplekken binnen en buiten. We maken daartoe gebruik van het Maatschappelijk Voorzieningenmodel. Uitgangspunt daarbij is dat de meeste elementaire dagelijkse voorzieningen (zoals winkels, eerstelijnszorg, basisscholen, speelplekken) in principe binnen maximaal tien minuten te bereiken zijn.

...met een kwalitatief hoogwaardige groene openbare ruimte

Kwaliteit betekent ook ervoor zorgen dat we de openbare ruimte zodanig inrichten en onderhouden; met plekken die uitnodigen tot ontmoeting en spelen en stimuleren tot meer bewegen. Verstedelijking leidt tot intensiever gebruik van de openbare ruimte en vraagt om een veilige en aantrekkelijke leefomgeving. Daar werken we samen met onze bewoners en partners in de stad aan.

Door de kwetsbare ligging van Zaanstad kunnen we klimaatmaatregelen niet langer voor ons uit schuiven. In de stad houden we bij beheer en onderhoud rekening met waterberging, het versterken van de biodiversiteit en aanplant van groen voor verkoeling in de stad. Voor al dit soort maatregelen is ruimte nodig, boven en onder de grond.

...dat beter bereikbaar is en onderling verbonden

Meer mensen moeten zich verplaatsen binnen dezelfde ruimte. Binnen heel Zaanstad is een nieuwe balans in de mobiliteit noodzakelijk, met veel aandacht voor schone en gezonde mobiliteit en goed ingepast in een veilige en aantrekkelijke openbare ruimte. We doen dit wel met oog voor de unieke Zaanse identiteit, oftewel: in verschillende delen van Zaanstad op een verschillende manier. En met behoud van keuzevrijheid in iedere vorm van mobiliteit.

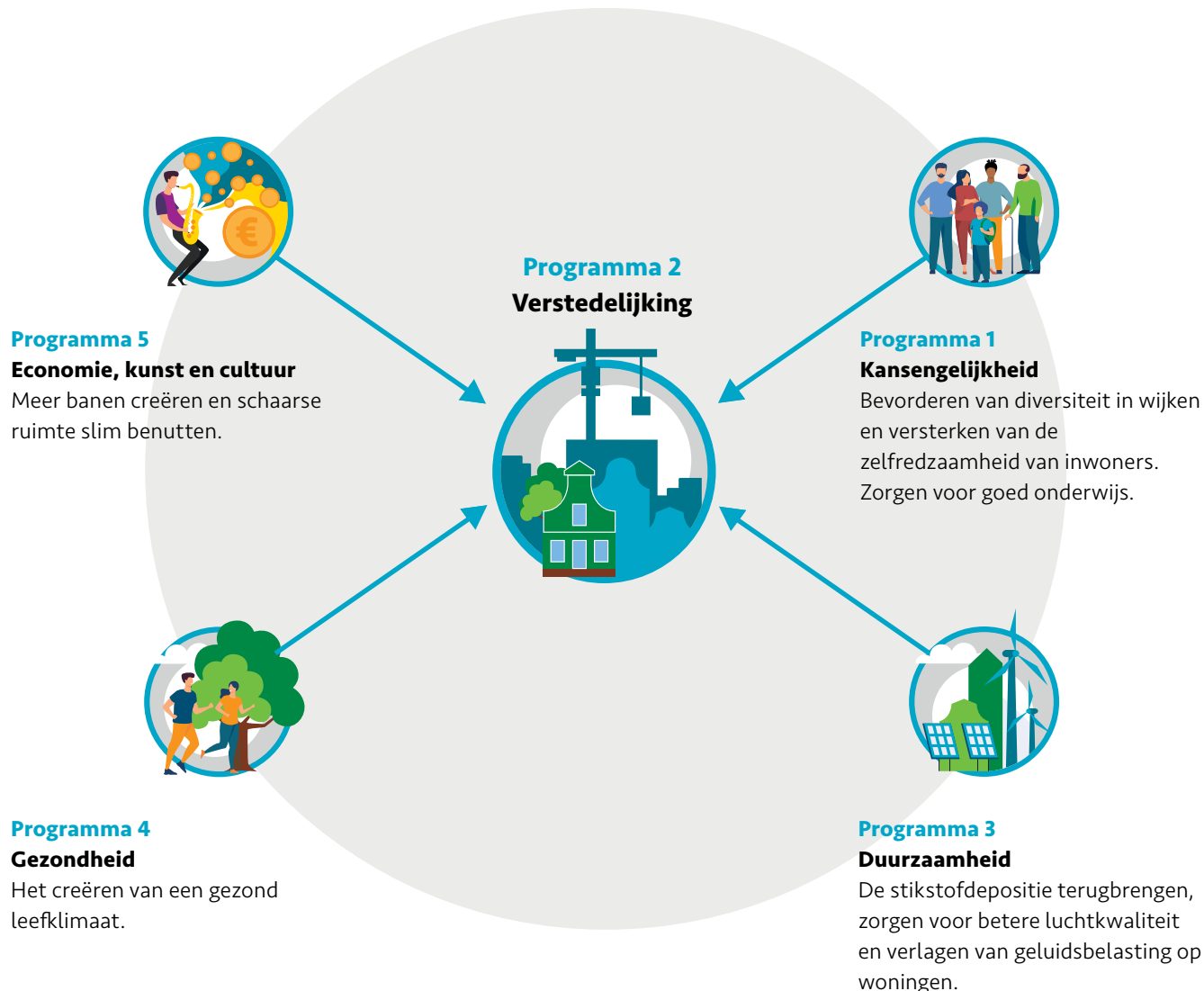
....met ontwikkelgebieden die op de vervoersassen aansluiten

Er wordt op meerdere plekken in de stad ingezet op stedelijke ontwikkeling. Rondom en nabij de NS-stations Zaandam en Kogerveld, ten oosten van het centrum van Zaandam, op het Hemburgerterrein en op enkele voormalige bedrijvenlocaties in Zaanstad-Noord, creëren we tot 2040 nieuwe duurzame woon-werkmilieus. In de Achtersluis-polder onderzoeken we de haalbaarheid van transformatie. De knooppunten zijn daarnaast een belangrijke schakel in het (regionale) mobiliteitssysteem en essentieel voor de mobiliteitstransitie. Door knooppunten op verschillende plekken en voor verschillende doelgroepen te realiseren, bieden we de inwoners van Zaanstad keuzevrijheid voor verschillende mobiliteitsvormen.

....en met behoud van haar cultuur-historische identiteit

De Zaanstreek is herkenbaar, uniek en heeft een eigen karakter. Het behouden en versterken van de kwaliteit en haar identiteit vormt daarom een uitgangspunt bij de transformatie en verdichtingsopgaven van ontwikkelgebieden.

Wat dragen andere begrotingsprogramma's bij aan dit programma?

Gezondheid: een goede fysieke en mentale gezondheid van onze inwoners zorgt dat inwoners zich prettig voelen en kunnen meedoen in de samenleving. Door gezondheidsverschillen te verkleinen en gezondheidsachterstanden aan te pakken wordt een gezonde leefstijl in de stad bevordert. Weer meedoen in de samenleving, actief betrokken zijn bij je woon- en leefomgeving en een betere sociale cohesie in buurten en wijken draagt bij aan een duurzame stedelijke ontwikkeling.

Duurzaamheid: om zowel invulling te kunnen geven aan de groeiopgave als de instandhouding van de N2000 gebieden zal de stikstofdepositie terug moeten worden gebracht. Het nemen van bronmaatregelen bij zowel de woningbouw als industrie (gasloos) vormt daarvoor een belangrijk spoor. Een betere luchtkwaliteit en minder geluidsbelasting vergroten de woonaantrekkelijkheid. Klimaatadaptatie, klimaatmitigatie (energietransitie gebouwde omgeving) en de versterking van de biodiversiteit zorgt voor een toekomstbestendige verstedelijking.

Kansengelijkheid: kansengelijkheid leidt ertoe dat dat inwoners, afhankelijk van hun achtergrond (zoals inkomen) in verschillende wijken terecht komen. En kansarmen en kwetsbaren wonen steeds meer bij elkaar. In buurten en wijken dreigt steeds meer sociale verschraving. Dit kan leiden tot meer onveiligheid, overlast in buurten en wijken. Het versterken van de zelfredzaamheid van bewoners door inkomensverbetering als gevolg van werk- en opleiding draagt bij aan het sociaal welbevinden. Goed onderwijs en volop gelegenheid voor inwoners om elkaar te ontmoeten zijn cruciaal. Er zal in de stad daarom voldoende ruimte gemaakt moeten worden voor maatschappelijke voorzieningen zoals nieuwe onderwijshuisvesting, zorgvoorzieningen en ontmoetingsplekken binnen en buiten. De bereidheid van bewoners om zelf te investeren in hun woning en woonomgeving zal leiden tot een aantrekkelijk woon- en leefklimaat wat bijdraagt aan een evenwichtige en duurzame verstedelijking.

Economie, kunst en cultuur: Zaanstad blijft woon /werk stad, ook in de toekomst. Dit betekent zowel nieuwe woningen bouwen als behouden van de bestaande - en creëren van de nieuwe banen. Daarbij moeten we de schaarse ruimte in de stad slim benutten door het toekomstbestendig combineren van wonen en werken en te sturen op een optimale woon werk balans. In Zaanstad is de ruimte voor zowel bestaande als toekomstige economie. Productieve wijken en te transformeren bedrijfsterreinen bieden vestigingsruimte ook aan (nieuwe) bedrijven, die verenigbaar zijn met stedelijke woonmilieus en een duurzame stedelijke ontwikkeling waar zowel gewoond als gewerkt kan worden. Voldoende (lokale en goed bereikbare) werkgelegenheid zorgt daarnaast voor minder (uitgaande) vervoersbewegingen en dus minder CO₂ uitstoot. Dit draagt bij aan het op gang komen van een tegenspitsbeweging wat de kansen op een nieuwe hoogwaardig openbaar vervoer verbinding (HOV) vergroot.

Programma 2 Verstedelijking

Product 2.1 Stedelijke ontwikkeling

Product 2.2 Openbare ruimte

Product 2.3 Mobiliteit

Product 2.4 Investerings- en Transformatiefonds

Product 2.5 Gebiedsontwikkeling

Product 2.6 Grondzaken en vastgoed

Product 2.1 Stedelijke ontwikkeling

De woningmarkt is gespannen: er is veel vraag naar woonruimte, maar het aanbod blijft achter. Vooral mensen met een laag en middeninkomen ondervinden hiervan de gevolgen. Zaanstad zet daarom in op versnelling van de nieuwbouwproductie en een groter betaalbaar aanbod in de vorm van minstens 30% sociale huur en 30% in het middensegment. Er zijn meer sociale huurwoningen nodig om verschillende aandachtsgroepen, zoals mensen die vanuit een zorginstelling doorstromen, te kunnen huisvesten.

Ook in 2023 zetten we in op het verder 'verharden' en 'vergunningen' van de bouwplannen. Na jaren van voorbereidende planvorming zal de start bouw in 2023 volgens de actuele prognose rond de doelstelling van 1.000 woningen per jaar opleveren. Middelen uit de rijksregelingen Woningbouwimpuls en het Volkshuisvestingsfonds zullen bijdragen aan de verdere versnelling van de uitvoering. Ook de bouwproductie van sociale huurwoningen zal met de start bouw van een aantal grote projecten zoals Zaanse Helden, Oostzijderpark, Jonker-Juffer, Poort van Saendelft en Kreekrijk fase G+E, een impuls krijgen. De sturing op meer woningen in het middensegment moet vorm krijgen in nieuw te ontwikkelen plannen.

Door senioren te stimuleren naar een passende woning te verhuizen, komen er meer geschikte woningen voor andere woningzoekenden beschikbaar. De pilot Doorstroming senioren loopt tot 1 juli 2023, met de intentie tot meerjarige samenwerking met regiogemeenten en woningcorporaties. Ook door nieuw te nemen maatregelen als invoering van de opkoopbescherming blijven meer woningen beschikbaar voor startende gezinnen.

We bouwen toekomstbestendige woningen, buurten en wijken waarbij we aandacht hebben voor energietransitie, circulariteit, klimaatadaptatie, natuurinclusief bouwen, duurzame mobiliteit en gezondheid.

Ruimtelijke keten: slim benutten van schaarse ruimte - omgevingsvisie, omgevingsplannen, omgevingsvergunningen, integrale borging omgevingskwaliteit 2023 is een overgangsjaar. De Omgevingswet wordt naar verwachting ingevoerd op 1 januari 2023. De voorbereiding is in volle gang.

De Zaanse Omgevingsvisie vormt het nieuwe kader en werken we verder uit. De contouren en de inhoud van het Zaans Omgevingsplan worden helderder. De impact van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging op vergunningverlening, toezicht en handhavingstaken krijgt steeds meer vorm.

De Zaanse Omgevingsvisie geeft de hoofdlijnen van het integraal omgevingsbeleid weer richting 2040 en verder. Voortbordurend op de reeds vastgestelde zes strategische opgaven en de ruimtelijke kernkwaliteiten wordt in de Omgevingsvisie een eerste ruimtelijke vertaalslag gemaakt in vijf verschillende gebieden. Voor de Omgevingsvisie komt in 2023 een integrale strategie om stappen te zetten richting uitvoering.

Het beleid is leidend voor het omgevingsplan en de omgevingsvergunning. Een groot deel van de huidige bestemmingsplannen is echter niet actueel, waardoor meer maatwerk nodig is. Op 1 januari 2023 werken we van rechtswege met een tijdelijk omgevingsplan. In dit (tijdelijke) omgevingsplan zijn alle huidige planologische plannen opgenomen. Voor een groot aantal initiatieven zijn in de tweede helft van 2022 nog bestemmingsplan-procedures opgestart, zodat deze nog onder de Wet ruimtelijke ordening vallen. In het eerste en tweede kwartaal worden die aan de raad aangeboden voor vaststelling. Ondertussen zijn we gestart met het eerste onderdeel van het Zaanse omgevingsplan voor de woonwijken voor de pilotgebieden Willis en Westzaan. De verwachting is dat in dit overgangsjaar nog veel onduidelijk zal zijn. We werken zowel met oude als met nieuwe wetgeving.

Wettelijk gezien hebben we tot en met 2029 om tot één dekkend Zaanse omgevingsplan te komen. Echter, de inzet is om zo snel mogelijk de basis op orde te krijgen, waardoor de dienstverlening aan de burgers, bedrijven en organisaties sneller verbetert en minder maatwerk bij vergunningen nodig is. Initiatieven kunnen via het vergunningenspoor en/of via het omgevingsplan verlopen. We spannen ons nadrukkelijk in om beide manieren mogelijk te maken.

We hebben geoefend met de omgevingstafels. Daarmee proberen we in een zo vroeg mogelijk stadium initiatieven te begeleiden naar een goede procedure. Voor initiatiefnemers is er een dynamische handleiding om een omgevingsplan te kunnen maken.

Omgevingskwaliteit is onder de Omgevingswet een belangrijk begrip: daarin vallen niet alleen stedenbouw en welstand, maar ook cultuurhistorie en de inrichting van de

openbare ruimte. Gebiedsgericht en in een zo vroeg mogelijk stadium sturen we op de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Bij gebiedsontwikkeling vervullen de supervisieteam een belangrijke adviserende rol. Rondom advisering bij rijksmonumenten stellen we een Gemeentelijke Adviescommissie (GAC) in. Deze GAC heeft een integrale adviesrol op omgevingskwaliteit.

Versterken en behouden van de cultuurhistorische identiteit (erfgoed)

Het koesteren van het cultuurhistorisch erfgoed is belangrijk. Met het bewaken van dit erfgoed wil Zaanstad de (omgevings)kwaliteit van de woon- en leefomgeving en de Zaanse identiteit versterken, nu en in de toekomst. Cultuurhistorie vormt een essentieel onderdeel van de Omgevingsvisie en het omgevingsplan. De gemeente zoekt samenwerking met andere partijen in de stad voor het behoud en het vastleggen van deze cultuurhistorie.

Indicatoren

Indicatoren							
	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2023	Streefwaarde 2026	Bron
Woon aantrekkelijkheidsindex AvG	20	20	17	21	Gelijk of verbetering	Gelijk of verbetering	Atlas Nederlandse gemeenten
Aandeel sociale huurwoningen in nieuw af te sluiten overeenkomsten en grondexploitaties is groter of gelijk aan 30%	nb	nb	nb	nb	≥30%	≥30%	Gemeentelijke registratie
Aandeel betaalbare woningen voor middeninkomens in nieuw af te sluiten overeenkomsten en grondexploitaties is groter of gelijk aan 30%	nb	nb	nb	nb	≥30%	≥30%	Gemeentelijke registratie

Toelichting:

- Woon aantrekkelijkheidsindex: is een samengestelde indicator (...) die Zaanstad vergelijkt met de 50 grootste Nederlandse gemeenten. Het is een overall indicator. De score op deze indicator is sterk afhankelijk van hoe de andere gemeenten het doen.
- Aandeel sociale huurwoningen: is opgenomen in het nieuwe collegeprogramma. Het uitgangspunt hierbij is dat we de woonprogrammering van woningbouwprojecten waar afspraken zijn gemaakt of een grondexploitatie is vastgesteld niet wijzigen.
- Aandeel betaalbare woningen: is opgenomen in het nieuwe collegeprogramma. Het uitgangspunt hierbij is dat we de woonprogrammering van woningbouwprojecten waar afspraken zijn gemaakt of een grondexploitatie is vastgesteld niet wijzigen.

Speerpunten 2023

Stimuleren woningproductie en passend woonprogramma

De sturing op 30% middensegment (huur en koop) moet vorm krijgen in nieuwe plannen. Hierbij kijken we ook naar de kwaliteit van de woningen in relatie tot duurzaamheid en klimaatadaptatie.

Uitvoering woonbeleid

Zaanstad geeft uitvoering aan de Zaanse Samenwerkingsovereenkomst 2020-2024, Uitvoeringsagenda Wonen 2019-2024. Hieronder vallen o.a. de uitvoering van de regeling kamerverhuur en woningsplitsing en toeristische verhuur, invoering van de opkoopbescherming, invoering van de doelgroepenverordening middenhuur- en de nieuwe regionale systematiek woonruimteverdeling (die meer kans geeft aan mensen die actief zoeken en mensen in dringende omstandigheden) en het vervolg van de pilot Beroepsgroepen en doorstroming senioren.

Actualisatie woonvisie, uitvoeringsagenda wonen en nieuwe samenwerkingsafspraken met woningcorporaties en huurdersorganisaties

De woonvisie en uitvoeringsagenda wonen 2019-2024 gaan we actualiseren. Input van het burgerberaad G1000 regionale woningmarkt kan hierin een plek krijgen. Gelijk aan de actualisatie van de woonvisie loopt het opstellen van een woonzorgvisie (zie programma Gezondheid). De ambities in de geactualiseerde woonvisie vormen input voor nieuwe meerjarige samenwerkingsafspraken met de woningcorporaties en huurdersorganisaties voor de periode 2024-2027.

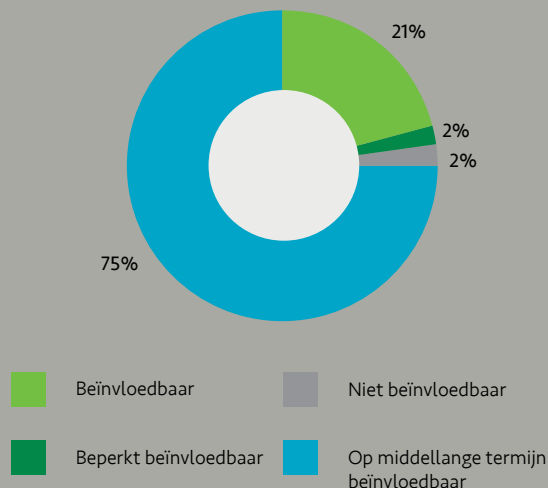
Uitwerking van de Omgevingsvisie en opstellen omgevingsplannen

Per 1 januari 2023 treedt de Omgevingswet/WKB inwerking. De Zaanse Omgevingsvisie en de maatschappelijke visie samen geven richting aan de zes strategische opgaven en de hoofdlijnen voor het omgevingsbeleid. Bijzondere aandacht gaat uit naar de schaarse ruimte (boven en ondergronds) en de afweging en regulering van ruimteclaims.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 2.1 Stedelijke ontwikkeling

Lasten: € 19,5 mln

Niet beïnvloedbaar

De beïnvloedbare kosten betreffen kosten voor de MAAK gebieden (€ 2,4 mln), de kwaliteit van de woningvoorraad en uitvoering van de woningvisie en woningnet (€ 0,9 mln), de kosten rondom funderingen (€ 0,6 mln) en monumenten en archeologie (€ 0,2 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor monumenten en welstand (€ 0,1 mln), omgevingswet en wet kwaliteitsborging (€ 0,1 mln), woonruimte zaken en bestemmingsplannen € 0,1 mln) en het Ebbehof parkeerterrein (€ 0,1 mln).

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor Regiodeal Noorder IJplas (€ 0,2 mln), Regiodeal groenprogramma (€ 0,1 mln) en kosten rondom omgevingsvergunningen (€ 0,1 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft voornamelijk kosten voor personeel (€ 12,5 mln), woonwagenbeleid (0,5 mln), hemmes (€ 0,5 mln) planbegeleidingskosten (€ 0,6 mln), subsidieregelingen voor fundering en monumenten (€ 0,4 mln) en hembrugterrein (€ 0,1 mln).

Programma 2 Verstedelijking

Product 2.1 Stedelijke ontwikkeling

Product 2.2 Openbare ruimte

Product 2.3 Mobiliteit

Product 2.4 Investerings- en Transformatiefonds

Product 2.5 Gebiedsontwikkeling

Product 2.6 Grondzaken en vastgoed

Product 2.2 Openbare ruimte

In de groeiende en verdichtende stad staat het onderhoudsniveau van de openbare ruimte onder druk en die is van essentieel belang om de stad leefbaar te houden. Binnenstedelijke woningbouw legt een claim op de ruimte. De kwaliteit van de buitenruimte wordt steeds meer bepaald door de beschikbaarheid van ruimte (boven- en ondergronds). Bij gemeentelijke investeringen in de openbare ruimte wordt de schaarse ruimte hoogwaardig ingericht. Met deze hoogwaardige inrichting vergroten we de gebruikswaarde van de openbare ruimte. Met het

onderhouden en inrichten wegen we ook af hoe beleidsdoelstellingen van andere programma's gerealiseerd kunnen worden. Zoals het creëren van voldoende schaduwplekken, het vergroten van de biodiversiteit en het realiseren van goed bereikbare, groene en veilige gebieden voor rust en ontspanning voor de inwoners.

Het afvalwater wordt door de gemeente op een milieuverantwoorde en efficiënte manier afgevoerd. Daarbij werken we samen met andere partners in de regio zoals het drinkwaterbedrijf en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier.

Indicatoren

Indicatoren							
	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2023	Streefwaarde 2026	Bron
Waardering van bewoners voor de kwaliteit van het onderhoud van de openbare ruimte (rapportcijfer 1-10)	6,2	6,2	6,2	6,1	6,3	6,5	Zaanpeiling
% Tijdigheid afhandeling meldingen openbare ruimte	93%	95%	93%	94%	95%	95%	Gemeentelijke registratie
Aantal groenadoptie initiatieven in de stad	195	188	270	98	200	210	Gemeentelijke registratie
Tevredenheid over de afhandeling van meldingen	52%	52%	51%	48%	55%	65%	Zaanpeiling/ CBS

Toelichting:

- Waardering van bewoners voor de kwaliteit openbare ruimte (rapportcijfer 1-10): Deze indicator zegt iets over de wijze waarop bewoners in de stad de openbare ruimte beleven en waarderen. Deze meting wordt gedaan via de Zaanpeiling.
- Percentage tijdige afhandeling meldingen openbare ruimte: De prestatie-indicator geeft inzicht in de mate waarin meldingen tijdig worden afgehandeld zegt iets over de kwaliteit van de gemeentelijke dienstverlening.

Bij meldingen is een eerste vereiste dat binnen daarvoor geldende termijnen wordt gereageerd.

- Aantal nieuwe groenadoptie-initiatieven in de stad: Deze effectindicator geeft inzicht in de mate waarin de bewoners in de stad daar een bijdrage leveren aan de directie leefomgeving.
- Tevredenheid over de afhandeling van meldingen: Deze effectindicator geeft weer welk deel van de bewoners tevreden is over de afhandeling van meldingen.

Speerpunten 2023

Leidraad openbare ruimte

De leidraad openbare ruimte krijgt vorm als uitwerking van de Omgevingsvisie en is gericht op de (toekomstige) inrichting en inrichtingsprincipes van de openbare ruimte. De integrale analyse van de buitenruimte van de gemeente is hierbij uitgangspunt. De raad wordt met een raads-informatiebrief hierover nader geïnformeerd. We verwachten dat de Leidraad openbare ruimte medio 2024 gereed zal zijn.

Kwaliteitsontwikkeling openbare ruimte.

Met de raad vinden in 2022 en 2023 gesprekken plaats over het netheidsniveau van het onderhoud van de openbare ruimte. Verschillende scenario's inclusief bijbehorende financiële consequenties worden met de raad besproken. De zienswijze van de raad en de uitgewerkte ambities vertalen we naar de praktijk in beleid, projecten en aanpassingen in het beheer van de openbare ruimte.

Riolering

In 2023 werken we aan het Systeemoverzicht Stedelijk Water. Hiermee hebben we zicht op de kwaliteit en het functioneren van alle watersystemen. Ook het Gemeentelijk Rioleringsplan Plan zullen we in 2023 actualiseren. Daarmee worden de doelen van het gemeentelijk rioleringsbeleid herijkt zodat er aansluiting is met de Omgevingsvisie.

Begraafplaatsen

Op de begraafplaatsen houden we het beheer op het niveau. Het beheer van de algemene delen van de begraafplaatsen rekenen we toe aan de openbare ruimte. Dan zijn minder kosten voor rekening van de begraafplaatsen en stijgen de tarieven niet verder dan de indexatie.

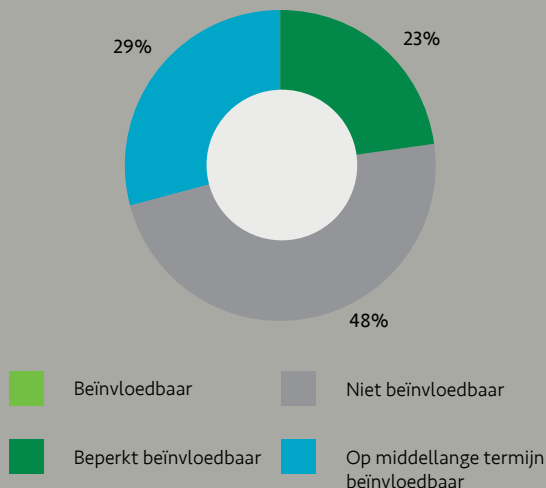
Verbeterplan meldingen

In 2023 vindt een verbeteringslag plaats van de afhandeling van meldingen. Daarbij zullen we uitvoering geven aan de aanbevelingen van de Rekenkamer Zaanstad.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 2.2 Openbare ruimte

Lasten: € 65,5 mln

Beïnvloedbaar

De beïnvloedbaarheid van de kosten betreft voorziening voor walstroom (€ 0,1 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft de aanleg, onderhoud en beleid van openbare wegen (€ 4,8 mln), aanleg en onderhoud van de openbare ruimte (€ 3,7 mln), onderhoud aan civiele kunstwerken (€ 2,6 mln), integrale ontwerpmethodes openbare ruimte (€ 1,6 mln), aanleg en onderhoud van groen en speelplaatsen (€ 1,2 mln), tractie bedrijfsmiddelen (€ 0,9 mln), beleid waterhuishouding en riolen (€ 0,3 mln) en huisvesting buitendienst (€ 0,2 mln).

Niet beïnvloedbaar

Niet beïnvloedbaar zijn kosten voor rente en afschrijving (€ 19,2 mln), kosten voor onderhoud en (toekomstige) vervanging van riolering alsmede tractiekosten (€ 8,7 mln), kwijschelding rioolheffing (€ 1,6 mln), dijk- en polderlasten (€ 1,2 mln), begraafplaatsen (€ 0,3 mln), bestuursakkoord water (€ 0,1 mln) en herstelwerkzaamheden nutsvoorzieningen (€ 0,1 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft de personeelskosten (€ 18,9 mln).

Programma 2 Verstedelijking

Product 2.1 Stedelijke ontwikkeling

Product 2.2 Openbare ruimte

Product 2.3 Mobiliteit

Product 2.4 Investerings- en Transformatiefonds

Product 2.5 Gebiedsontwikkeling

Product 2.6 Grondzaken en vastgoed

Product 2.3 Mobiliteit

De opgaven voor Zaanstad, onder andere op het gebied van verstedelijking en duurzaamheid, leveren een stevige mobiliteitsopgave op. Dit vraagt om een nieuwe balans tussen de vervoerwijzen; een overgang in mobiliteit met meer aandacht voor schone en gezonde mobiliteit, goed ingepast in een veilige en aantrekkelijke openbare ruimte en passend bij de unieke Zaanse identiteit. Dit betekent een hoger gebruik van het openbaar vervoer en de fiets om de groei duurzaam te kunnen accommoderen. Maar ook meer deelmobiliteit én meer faciliteren van elektrisch rijden door te voorzien in openbare laadpunten. De transitie vindt overal in Zaanstad plaats, maar de omvang van de transitie en de mate waarin elke vervoerwijze daarin een rol speelt, verschilt per gebied. De transitie gaat geleidelijk en is vaak gekoppeld aan ruimtelijke ingrepen in de vorm van intensivering van de woningbouw en/ of versterking van de

mobilitestructuur. Verschillende mobiliteitsopties moeten ook voor iedereen toegankelijk en betaalbaar blijven.

De mobiliteitsopgave is uitgewerkt in het Zaanse Mobiliteitsplan (ZMP). Het ZMP bevat een uitvoeringsagenda; een overzicht van uitwerkingsprojecten en –plannen om de mobiliteit op korte en lange termijn goed te regelen. Deze uitvoeringsagenda is in 2022 vertaald naar een meerjarenprogramma waarin de projecten en plannen zijn geprioriteerd. Het meerjarenprogramma geeft richting voor 2023 en verder.

Andere belangrijke taken binnen mobiliteit zijn de regionale samenwerking en projecten, de advisering binnen gebiedsontwikkelingen, het ontwerpen van infrastructuur, het beheer van de wegen, verkeerslichten en borden en de afhandeling van vragen en meldingen van bewoners.

Indicatoren

Indicatoren							
	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2023	Streefwaarde 2026	Bron
% Inwoners dat tevreden is over verkeersveiligheid in de eigen buurt	45%	49%	43%	40%	50%	60%	Zaanpeiling
Aantal publieke laadpunten voor elektrische auto's	214	326	394	494	750	1.500	MRA-e
Duurzaamheidsscore van de mobiliteit in de gemeente	nb	4,46	nb	4,78	5,3	6,0	CROW

Toelichting:

De indicatoren sluiten zo veel mogelijk aan op het ZMP en het nieuwe coalitie-akkoord. Het ZMP zet in op een nieuwe balans in het mobiliteitssysteem, met meer duurzame mobiliteit, o.a. fietsen, lopen, OV, delen en elektrificering. Vandaar de indicator laadpalen.

Daarnaast is verkeersveiligheid en hoe inwoners dat ervaren ook een belangrijk thema, uitwerking vindt plaats aan de hand van het actieplan Verkeersveiligheid. De duurzaamheidsscore bestaat uit indicators van het mobiliteitssysteem (deelauto's, laadpalen, fietsinfra, vervoerwijze en schone bussen) en duurzaamheidsdoelen (klimaat, luchtkwaliteit, geluid, verkeersveiligheid en bereikbaarheid). De indicator is te vinden op <https://duurzaamheidsscore.nl>

Speerpunten 2023

HOV ZaanIJ Amsterdam – Zaanstad

Samen met de regiopartners onderzoeken we een aantal systemen van hoogwaardig openbaar vervoer (HOV): Bus Rapid Transit, tram/regiotram en metro. Het onderzoek maakt inzichtelijk wat de meest passende keuze is vanuit vervoerswaarde, investering, ruimtelijke inpassing, tracé- en haltekeuze en toegankelijkheid. Het onderzoek brengt ook korte-termijnmaatregelen in beeld voor de periode vanaf 2026 tot aan het realiseren van een HOV- verbinding. (Financiële) besluitvorming vindt naar verwachting begin 2023 plaats inclusief een gezamenlijke aanpak voor het vervolg.

Projecten regionale bereikbaarheid

In 2023 gaat de uitvoering van het hoofdcontract voor project AVANT (Thorbeckeweg) van start, realiseren we de Dam tot Dam-fietsroute en start de afwaardering van de A7/Prins Bernhardweg (inclusief ontsluiting sportpark Hoornseveld). Verder gaan we, na besluitvorming over het definitieve voorkeursalternatief, van start met de planuitwerkingsfase voor de Guisweg. En zetten we in op een volgende fase voor de Verbinding A8-A9 (planuitwerking).

Inzet op duurzame mobiliteit

Meer ruimte voor fietsers en voetgangers, ontwikkeling van mobiliteitsknooppunten waar ook deelmobiliteit (deelauto's, deelfietsen) wordt aangeboden, meer laadpalen en snellaadstations voor het faciliteren van elektrisch vervoer en de voorbereiding van Zero Emissie Zones voor bestel- en vrachtvoertuigen in de centra van Zaandam, Krommenie en Wormerveer. En tot slot samenwerken met bedrijven aan hubs voor stadslogistiek. Een hub is een punt waar verschillende typen vervoer samen komen en reizigers kunnen overstappen op andere vervoersmiddelen.

Verbeteren verkeersveiligheid

Onder andere door de uitvoering van de activiteiten uit het Werkplan verkeersveiligheid 2021-2023. De activiteiten bestaan uit: maatregelen n.a.v. meldingen van bewoners/politie, het ondersteunen van gedragscampagnes, de aanpak van ongevallenlocaties en de verkeersveiligheid van schoolzones en maatregelen naar aanleiding van de pilot Network Safety Index. Specifieke aandacht gaat uit naar het tegengaan van te hard rijden.

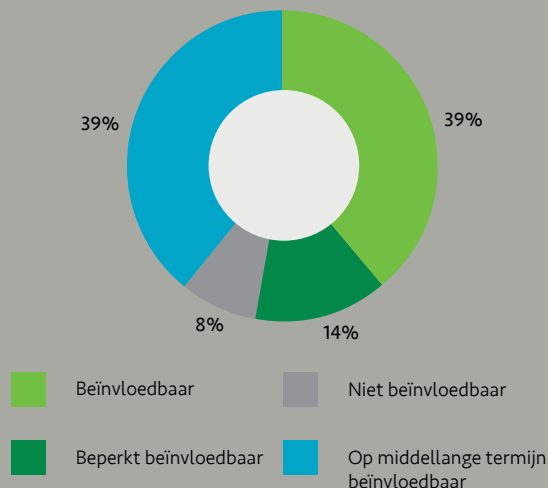
Uitwerkingsplannen ZMP

Op een aantal onderwerpen is uitwerking in actieplannen gewenst. We geven daarbij prioriteit aan het Actieplan Fiets, het Actieplan Uitrol laadinfrastructuur en het Actieplan Toegankelijkheid en bereikbaarheid voor voetgangers. Na deze uitwerking nemen we vanaf 2023 deze thema's op in concrete en meetbare maatregelen.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 2.3 Mobiliteit

Lasten: € 3,0 mln

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor bereikbaarheid klein infra (€ 1,0 mln) en HOV ZaanIJ (€ 0,1 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor parkeren (€ 0,4 mln).

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor afschrijving en rente (€ 0,1 mln) en kosten voor aanleg en onderhoud groot infra (€ 0,1 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft met name personeelskosten (€ 0,7 mln), andere kosten zijn de exploitatie van de fietsenstalling (€ 0,3 mln) en de uitvoering van nautisch beheer (€ 0,2 mln).

Programma 2 Verstedelijking

Product 2.1 Stedelijke ontwikkeling

Product 2.2 Openbare ruimte

Product 2.3 Mobiliteit

Product 2.4 Investerings- en Transformatiefonds

Product 2.5 Gebiedsontwikkeling

Product 2.6 Grondzaken en vastgoed

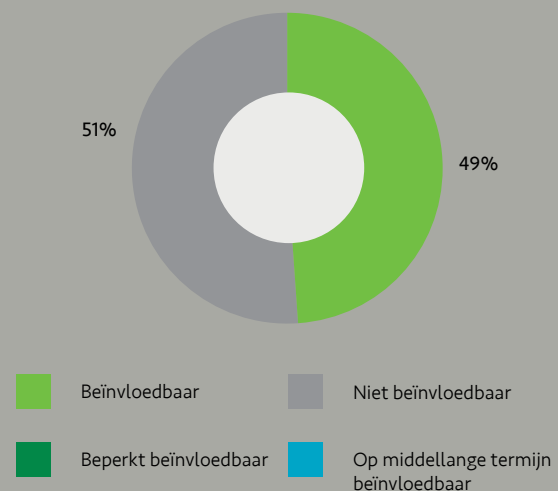
Product 2.4 Investerings- en Transformatiefonds

Het Investeringsfonds is opgezet ter dekking, geheel of gedeeltelijk, van uitbreidingsinvesteringen. Daarmee levert dit fonds dekking voor gevolgen van de groei van de stad. Het financieel kader van het fonds dwingt tot integrale afweging van de uitgaven ten laste van het fonds. Het Transformatiefonds is bij de Begroting 2017 ingesteld om een versnelling in de bouw van extra woningen mogelijk te maken. Onder strikte voorwaarden die zijn vastgelegd in de Financiële Verordening 2019, wordt het fonds ingezet voor het dekken van de onrendabele top bij nieuwbouw van woningen. Voor een toelichting op de besluiten die zijn genomen over de middelen in beide fondsen, verwijzen wij naar de bijlage Investeringsfondsen.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 2.4 Investerings- en transformatiefonds

Lasten: € 25,2 mln

Beïnvloedbaar

Dit betreft mutaties in het investeringsfonds (€ 5,4 mln) en een toevoeging aan het transformatiefonds (€ 7,1 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beperkt beïnvloedbare kosten.

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft de toevoeging aan de bestemmingsreserve voor afschrijvingslasten (€ 12,7 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Er is geen sprake van op middellange termijn beïnvloedbare kosten.

Programma 2 Verstedelijking

Product 2.1 Stedelijke ontwikkeling

Product 2.2 Openbare ruimte

Product 2.3 Mobiliteit

Product 2.4 Investerings- en Transformatiefonds

Product 2.5 Gebiedsontwikkeling

Product 2.6 Grondzaken en vastgoed

Product 2.5 Gebiedsontwikkeling

Veel gebiedsontwikkelingen die de afgelopen jaren zijn voorbereid, komen in de fase van uitvoering. In toenemende mate hechten we belang aan participatie en omgevingsmanagement. Gebiedsontwikkeling gaat niet alleen om het bouwen, maar ook om het verbeteren van de leefbaarheid, het realiseren van ontmoetingsplekken en een kwalitatief goede leefomgeving met goede voorzieningen. Tijdens de uitvoering van deze projecten moeten we gezamenlijk veel aandacht geven aan leefbaarheid, het bereikbaar houden van de stad en het waarborgen van de sociale samenhang.

De strategische agenda van MAAK.Zaanstad krijgt goed vorm. Voor Noord is de strategienota in de maak. Daarnaast werken we aan de gebiedsvisie voor Zuiderhout. Voor 2023 staat Oud Koog / Zandijk op de agenda, mede in relatie tot het Guiswegproject en de plannen voor vernieuwing van de woningvoorraad.

Er zijn vier MAAK-gebieden: Noord, Midden, Centrum en Zuid. Hier vinden de grootste gebiedsontwikkelingen plaats. Het betreft soms grondexploitaties, maar vaak ook projecten van particuliere initiatiefnemers waarbij de gemeente faciliterend optreedt. Voor Noord, Midden en Centrum zijn in 2020 en 2021 bijdragen vanuit de Woningbouwimpuls (rijksmiddelen) toegekend. Daarnaast putten we uit het jaarlijkse PRI-budget ter hoogte van € 500.000 om nieuwe projecten op te starten. Uitgangspunt is dat de plankosten zo mogelijk ten laste

van de initiatiefnemer worden gebracht door middel van een intentieovereenkomst of antieure overkomst. Ook draagt de Metropoolregio Amsterdam (MRA) bij aan de plankosten samenhangend met WBI-projecten en versnelling van de woningbouw.

Er is een MAAK-programma voor de bestaande woningvoorraad. Oudere woningen met een slechte fundering zijn een probleem in Zaanstad. Er ligt een funderingsopgave van zo'n 7.800 particuliere vooroorlogse woningen. Voor ongeveer een derde hiervan is de inschatting dat binnen tien jaar funderingsherstel nodig is. Verder zijn er nog enkele duizenden corporatiewoningen en naoorlogse particuliere woningen met risico's vanwege een houten fundering die tot en met 1970 in grenenhout kan zijn uitgevoerd. Ook bekijken we hoe we de woningvoorraad duurzaam en klimaatbestendig kunnen verbeteren.

Bij funderingsherstel van woningen kijken we meteen naar de mogelijkheden voor het verduurzamen en woningaanpassingen die helpen om langer zelfstandig thuis te wonen. Woningisolatie draagt bij aan lagere energielasten. De middelen uit het Volkshuisvestingsfonds ter verbetering van de woningvoorraad en leefbaarheid zetten we hiervoor in in Zaanstad Oost. Waarbij het voor de bestaande woningvoorraad veelal gericht zal zijn op de oudere particuliere woningvoorraad rondom de Rosmolenbuurt.

Indicatoren

Indicatoren							
	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2023	Streefwaarde 2026	Bron
Aantal woningen start bouw	nb	501	635	1.014	1.000	1.000	Gemeentelijke registratie
Aantal afgesloten IO's en AO's	1	7	6	8	6	6	Gemeentelijke registratie

Indicatoren							
	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2023	Streef-waarde 2026	Bron
Aantal verbeterde funderingen van particulieren per jaar	115	180	150	161	150	150	Gemeentelijke registratie
Aandeel houtbouw in nieuw af te sluiten overeenkomsten en grondexploitaties	nb	nb	nb	nb	≥20%	≥20%	Gemeentelijke registratie
Participatie	nbn	nbn	nbn	nbn	nbn	nbn	nbn

Toelichting:

- Aantal woningen start bouw: geeft de voortgang van de woningbouwproductie aan
- Aantal afgesloten IO's/AO's: geeft de voortgang van de te maken afspraken aan over woningbouwprojecten met marktpartijen
- Aantal verbeterde funderingen van particulieren: is collegebeleid. Geeft de voortgang van het aantal verbeterende funderingen aan.
- Aandeel houtbouw: Zaanstad heeft de Greendeal houtbouw ondertekend. Deze indicator meet de voortgang van hoeveel woningen we in houtbouw gaan realiseren.
- Participatie: in het voorgesprek met de wethouders is afgesproken om de invulling van deze indicator met de raad te bespreken

Speerpunten 2023

Versterken participatie en omgevingsmanagement

Het versterken van de gemeentelijke rol bij de participatie over particuliere projecten en het versterken van omgevingsmanagement is een belangrijk speerpunt dat bijdraagt aan het gebiedsgerichte werken. Daarmee kan de inbreng van bewoners en andere belanghebbenden vroegtijdig een plek krijgen in de planvorming. Een goed voorbeeld hiervan is het Ardagh-project in Zandijk, waar de ontwikkelaar en gemeente door vroegtijdig overleg met belanghebbenden veel suggesties hebben kunnen overnemen. Dit heeft tot een kwalitatieve verbetering van het plan geleid. Naarmate er meer projecten in uitvoering komen, is het belangrijk dat de gemeente goed aanspreekbaar is en duidelijke informatie verstrekt. Dit past goed in het gebiedsgericht werken.

Zaandam Oost – Fijn Wonen

In 2023 krijgt de sloop/nieuwbouw van de Jasperstraat verder vorm. In de nieuwbouw nemen we een divers woningbouwprogramma op met in de plint van het gebouw het Huis van de Wijk, een multifunctionele maatschappelijke voorziening met daarin onder meer het buurthuis, Sociaal Wijkteam en Jeugdteam, Centrum Jong

en de bibliotheek. We zullen bewoners hier nauw bij betrekken.

MAAK-gebieden

In 2022 en 2023 lopen planologische procedures en starten we een aantal nieuwe om de woningbouw-, maatschappelijke- en commerciële ontwikkelingen mogelijk te maken. Zoals Zaankwartier, Eilanden van Hain, Gasfabriek in Krommenie, Durghorst (inclusief een nieuw buurtcentrum en een cultuurzaal), Poort Saendelft in Noord; Paltrok, Jonker Juffer, Hofwijk en Slachthuisstraat in Kogerveld; Badhuisweg en Aris van Broekweg in Centrum en het Sluiskwartier en Hembrugterrein in Zuid. Ondertussen zijn veel projecten in uitvoering met in 2023 geplande opleveringen.

Er worden verschillende scholen gebouwd, of zitten in voorbereiding. Bijvoorbeeld in Oostzijderpark fase 2, Behouden Haven en Houtveldweg. Ook andere voorzieningen krijgen een plek, bijvoorbeeld in de Durghorst en het sportpark Hoornseveld.

Als vervolg op het principebesluit Achtersluispolder door de raad in februari 2022 werken we aan de visie- en haalbaarheidsfase. Naast een ruimtelijk perspectief onderzoeken we in dat kader de maatschappelijke en milieuaspecten van de transformatie naar een gemengd woon-werkgebied. Daarnaast bereiden we een ruimtelijk programmatisch kader voor het eerste deelgebied voor (Sluiskwartier).

Programma kwaliteit bestaande woningvoorraad

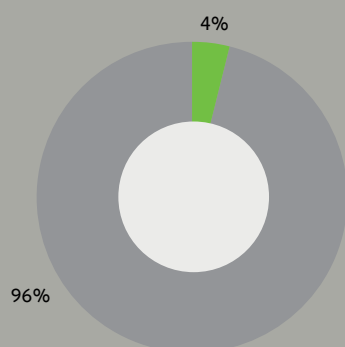
We gaan het plan van aanpak bestaande woningvoorraad actualiseren. Het huidige plan zet in op een samenhangende aanpak van particuliere woningverbetering, waarbij we energiebesparende maatregelen in combinatie met funderingsherstel en woningaanpassingen om langer zelfstandig thuis te wonen inzetten. In de huidige maatschappelijke opgaaf komt steeds nadrukkelijker de CO₂-reductie voor het woningdeel van de bebouwde omgeving naar voren, onder andere door woningen aardgasloos te maken. Met een nieuw plan van aanpak beschrijven we hoe we de komende jaren een impuls willen geven aan de kwaliteit van de bestaande woningvoorraad.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 2.5 Gebiedsontwikkeling

Lasten: € 56,9 mln

Beïnvloedbaar

Dit betreft toevoeging aan de algemene reserve (€ 1,0 mln), toevoeging aan bestemmingsreserves (€ 0,7 mln) en een mutatie van het MPG (€ 0,7 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beperkt beïnvloedbare kosten.

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor gebiedsontwikkeling (€ 54,8 mln) en mutaties in de reserves grondzaken, infra en MPG (€ -0,3 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Er is geen sprake van op middellange termijn beïnvloedbare kosten.

Programma 2 Verstedelijking

Product 2.1 Stedelijke ontwikkeling

Product 2.2 Openbare ruimte

Product 2.3 Mobiliteit

Product 2.4 Investerings- en Transformatiefonds

Product 2.5 Gebiedsontwikkeling

Product 2.6 Grondzaken en vastgoed

Product 2.6 Grondzaken en vastgoed

Zaanstad streeft naar een duurzame en compacte grond- en vastgoedportefeuille, die zowel de beleidsdoelstellingen van de gemeente faciliteert als ook de gebiedsontwikkeling uit MAAK.Zaanstad.

Door fusies, maatschappelijke ontwikkelingen en veranderende functies komen telkens gebouwen en gronden beschikbaar. Daarvan beoordelen we of we ze willen houden of willen afstoten.

Voor het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed is aanvullend budget beschikbaar gesteld. Dit is samen met het budget voor het standaard onderhoud vastgelegd in een duurzaam meerjarenonderhoudsvoorspelling (DMJOV). Voor erfpachters blijft de mogelijkheid om het recht van erfpacht om te zetten naar vol eigendom.

Onderhoudswerkzaamheden en verduurzaming doen we conform de jaarlijks geactualiseerde DMJOV. Dit doen we met gecontracteerde prestatiepartners met hun eigen expertise en kunde. Aanvullend is er regelmatig overleg met gebruikers/huurlers over actuele ontwikkeling in hun vakgebied in relatie tot het vastgoed en lopende contracten.

Voor de verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed hebben we onderzoek gedaan naar de mogelijkheden en deze afgestemd op het natuurlijk moment dat we onderhoudswerkzaamheden gaan uitvoeren en/of vervangen. Om te komen tot een Label A nemen we de volgende maatregelen: na-isolatie van gevels en daken, plaatsen van zonnepanelen en LED verlichting, verbeteren en plaatsen van nieuwe klimaatinstallaties en warmwatervoorzieningen of bijvoorbeeld het aansluiten op het warmtenet. Hiermee sorteren we voor op de doelstellingen van Zaanstad om in 2040 klimaatneutraal te zijn voor een deel van het gemeentelijk vastgoed. Voor gemeentelijk vastgoed realiseren we dit bij vervangende nieuwbouw.

Indicatoren

Indicatoren							
	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2023	Streefwaarde 2026	Bron
Panden met energielabel C	40% van het totaal	50% van het totaal	60% van het totaal	75% van het totaal	100% van het totaal	100% van het totaal	RVO
Panden met minimaal onderhoudsniveau 3	60%	65%	70%	80%	80%	80%	Gemeentelijke registratie

Toelichting:

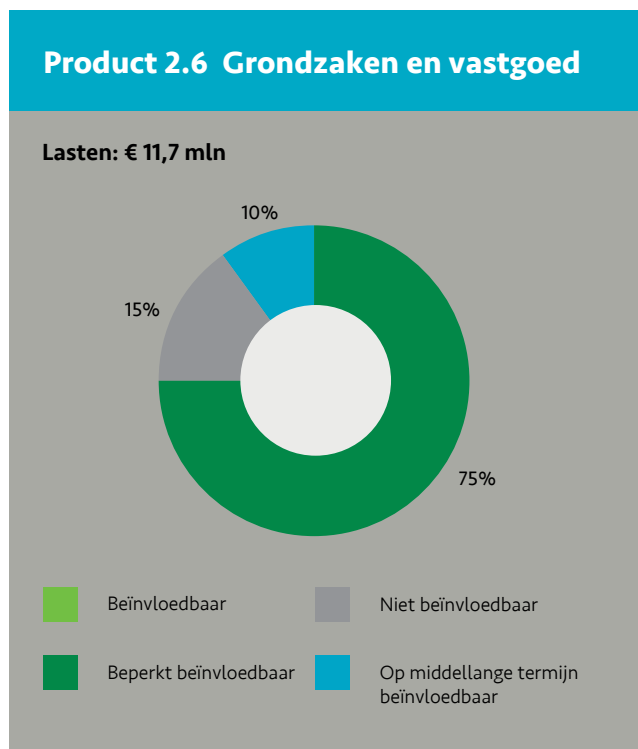
- Panden met energielabel C: Naar aanleiding van een wettelijk verplichting moet het gemeentelijk vastgoed in 2023 minimaal energielabel C hebben. Deze indicator geeft de voortgang in percentages aan van het omzetten van het gemeentelijk vastgoed –uitgezonderd monumenten- naar minimaal energielabel C.
- Panden met minimaal conditiescore 3: Om zo efficiënt mogelijk met zijn middelen om te gaan wordt onderhoud uitgevoerd wanneer het conditieniveau onder de 3 zakt. Het streven is om 80% van de panden op minimaal conditiescore 3 te hebben. Het volgende jaar wordt de overige 20% onderhouden en dit herhaalt zich continu.

Speerpunten 2023

Verduurzamen

We willen energiebesparende en energie-opwekkende maatregelen op gemeentelijk vastgoed uitvoeren, mits de investering een terugverdientijd heeft van minder dan een resterende levensduur van het activum, met een maximum van vijftien jaar. Uitgangspunt is hierbij dat het permanent beheerde vastgoed een label A of hoger scoort.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Beïnvloedbaar

De beïnvloedbare kosten zijn lager dan € 0,1 mln.

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft de vastgoedkosten als beheer, onderhoud, afschrijvingen, belastingen, energie en rente (€ 8,9 mln).

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft de rente en afschrijvingen (€ 1,7 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft de personeelskosten (€ 1,2 mln).

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen hebben een relatie tot dit programma:

- **Vervoerregio Amsterdam**

De Vervoerregio is een samenwerkingsverband van veertien gemeenten op het gebied van verkeer en openbaar vervoer. Om op een goede manier te overleggen en besluiten te nemen, zijn er diverse (bestuurs)vormen van overleg: de regioraad, het dagelijks bestuur, portefeuillehoudersoverleggen en commissies.

- **Centraal Nautisch Beheer**

Is een samenwerkingsverband van vier gemeenten op het gebied van vlote en veilige afwikkeling van het scheepvaartverkeer in het Noordzeekanaalgebied.

- **Betaalbare koopwoningen Zaanstad**

Doel van BKZ is om het volkshuisvestelijk beleid te bevorderen via het realiseren van kwalitatief hoogwaardige sociale koopwoningen en deze voor de doelgroep middeninkomens te behouden. De gemeente is voor 100% eigenaar van de aandelen.

Zie voor een verdere toelichting de Paragraaf Verbonden Partijen.

Financiën

Verstedelijking (Bedragen x € 1.000)					
	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	153.804	154.210	143.546	128.223	127.539
Baten	-103.585	-109.600	-99.539	-83.726	-82.854
Saldo	50.219	44.609	44.006	44.497	44.685
Toevoegingen reserves	48.472	27.608	19.625	19.707	19.024
Onttrekkingen reserves	-38.227	-21.727	-10.255	-11.019	-9.237
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	60.464	50.491	53.376	53.185	54.472

Toelichting:

Ten opzichte van de begroting 2022 (stand Burap 2022) stijgen de lasten in 2023 met € 0,4 mln. en de baten met € 6 mln. De grootste verschillen lichten we hieronder toe:

Gebiedsontwikkeling betreffen de grondexploitaties. Dit is gebaseerd op MPG 22-2 en voor nadere toelichting verwijzen we hiernaar en naar de paragraaf grondbeleid. Voor de begroting is het in principe budgettair neutraal. In 2023 hebben we een tekort van € 1 mln. bij de grondexploitaties omdat de hogere overheadtarieven niet volledig kunnen worden opgevangen. De grondexploitaties bedragen in de periode 2023-2026 € 54,4 mln., € 41,9 mln., € 26,8 mln. en € 24,4 mln. Als we dit effect buiten beschouwing laten dan:

Bij de **lasten** zien we dat via het coalitieakkoord voor dit programma extra budget ter beschikking is gesteld: voor 2023 € 5 mln., 2024 € 6,1 mln. en vanaf 2025 € 4,5 mln. Dit is voor een groot deel bestemd voor personele capaciteit. Daarnaast betreft dit voor 203 ook Erfgoeddeal 'Molenaarserf op de Hemmes' (€ 0,5 mln.) en herstelacties woonwagengebeleid (€ 0,5 mln.) en voor 2024 geluidswallen A8 (€ 2 mln.).

Bij de **baten** zien we dat vanaf 2023 de leges uit de omgevingswet € 1,4 mln. hoger zijn dan over 2023. De baten zijn lager doordat in 2022 incidentele rijksbijdragen begroot zijn uit volkshuisvestingsfonds en WBI gelden. De rioolrechten zijn door areaalontwikkeling en indexatie € 0,8 mln. hoger dan over 2022. Voor nadere informatie verwijzen we naar de paragraaf lokale heffingen. Het restant van de stijging van de baten wordt verklaard door doorbelaste uren (apparaatsbaten).

De **toevoegingen en onttrekkingen** reserves betreffen voornamelijk het investeringsfonds, transformatiefonds en algemene reserve grondzaken. Voor een nadere toelichting verwijzen we naar de bijlage reserves.

Beleidsmatige risico's

Randvoorwaarden om nieuwbouwambitie te behalen worden niet gerealiseerd.

Een grote uitdaging lijkt voornamelijk de personele capaciteit, ondanks maximale inzet vanuit de flexibele schil van de MRA. Daarnaast zijn structurele oplossingen voor de huidige stikstofproblematiek, een goed participatieproces en het tijdig treffen van infrastructurele maatregelen randvoorwaardelijk om de ambitie te halen.

Beheersmaatregel:

- Uitvoering van de Zaanse programmatische en vernieuwde aanpak 'grip op stikstof'. Deze gaat ook in op de impact van stikstof op de voortgang van de woningbouwproductie. Aanvullend op de Zaanse aanpak zijn maatregelen vanuit het Rijk en de provincie vereist. De gemeente blijft dan ook in gesprek met het Rijk en de provincie om hen aan te sporen maatregelen te nemen.
- Nieuw participatiebeleid, met meer regie van de gemeente
- Inzicht in de samenhang tussen ruimtelijke projecten, zoals woningbouw, infrastructuur en duurzaamheid, vormt de basis voor het Stedelijk Programmeren. Dit gaat om het in de tijd plaatsen van inhoudelijke keuzen (wel/niet eerst woningen of eerst infrastructuur), waar we vervolgens met een gebiedsgerichte aanpak op zullen sturen.

Maatregelen CO₂-reductie in de bestaande

woningvoorraad te behalen kunnen stagneren. Deze stagnatie kan gebeuren door gebrek en problemen aan infrastructuur als warmtenet en stroomnetwerk. Ook kunnen er op de markt onvoldoende arbeidscapaciteit en een tekort aan materiaal ontstaan om gewenst tempo te realiseren.

Beheersmaatregel:

Zie hiervoor hoofdstuk duurzaamheid 3.2 (netwerkcongestie)

Toename van energiearmoede

door teruglopende koopkracht en hoge inflatie. Geen geld om te verduurzamen, en of hoge gasrekening waardoor uitstoot CO₂ blijft.

Beheersmaatregel:

Uitvoeren van het plan van aanpak Energiearmoede.

Afhankelijkheid van andere partijen

Zaanstad is afhankelijk van de samenwerkingspartners, nutsbedrijven en aannemers om doelstellingen te realiseren. Doordat afspraken met andere partijen niet tot stand komen of die ze niet nakomen, ontstaat vertraging bij projecten.

Beheersmaatregel:

Afspraken met andere partijen moeten duidelijk zijn. Er moet draagvlak zijn of worden gecreëerd. Als dat nodig is, moeten we afspraken in een contract vastleggen. Ook starten we jaarlijks met meer vervangingsprojecten dan waarvoor financiële ruimte aanwezig is. Dat doen we omdat we weten dat een deel van de projecten vertraging oploopt.

Beleidsnota's

- Uitvoeringsagenda _ Wonen _ 2019-2024
- Zaanse _ samenwerkingsovereenkomst _ 2020-2024
- Huisvestingsverordening Zaanstad 2021, 4e wijziging
- Klimaatakkoord - Nieuw Zaans Klimaat
- Groen- en waterplan Zaanstad 'Waardevol groen en water in Zaanstad'
- Bomenbeleidsplan 2020-2050
- Beeldkwaliteitsplan buitengebied - 2009
- Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV)
- Deltaprogramma 2022 Ruimtelijke adaptatie
- Nota Onderhoud Kapitaalgoederen Openbare Ruimte
- Verordening op het beheer en het gebruik van de gemeentelijke begraafplaats(en) voor de gemeente Zaanstad 2011
- Verordening op de heffing en invordering van rechten voor het gebruik van gemeentelijke Begraafplaatsen Zaanstad 2022
- Verbreed gemeentelijk rioleringsplan 2020-2024
- Uitvoeringsplan klimaatadaptatie 2021-2026
- Maatschappelijk Voorzieningenmodel met referentienormen Zaanstad
- Tarievenbesluit rioolaansluitingen Zaanstad 2022
- Meetplan biodiversiteit Zaanstad
- Nota dierenwelzijn 2019
- Beleidsplan 'Begraafplaatsen in beeld'
- Zaans Mobiliteits Plan 2021
- Werkplan Verkeersveiligheid 2021-2023
- Visie linten dijken en paden
- Welstandsnota

Kerncijfers

Kerncijfers					
	2018	2019	2020	2021	Bron
Aantal opgeleverde woningen (nieuwbouw en overige toevoegingen)	449	695	349	897	BAG/CBS
Woningvoorraad: aantal eengezinswoningen	43.130	43.317	43.618	43.621	CBS
Woningvoorraad: aantal meergezinswoningen	24.895	25.085	25.329	25.493	CBS
Woningvoorraad: aantal koopwoningen	36.848	37.412	37.692	37.770	CBS
Woningvoorraad: aantal woningen corporatiebezit	25.818	25.871	25.784	25.660	CBS
Woningvoorraad: aantal overige huurwoningen	5.135	5.033	5.353	5.110	CBS

BBV indicatoren

BBV indicatoren					
	2018	2019	2020	2021	Bron
Aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen	4,1	7,6	3,9	8,3	CBS
Gemiddelde WOZ waarde van woningen x € 1.000	201	228	255	281	CBS

2.3 Duurzaamheid

De duurzame gemeente

Portefeuillehouders:
Breunese, Groothuismink, Tuijn

Doelstelling

Zaanstad werkt aan een duurzame stad die klaar is voor de toekomst. Klimaatverandering, biodiversiteitsverlies en grondstoffenschaarste beïnvloeden ons leven steeds sterker. Om de negatieve gevolgen te beperken zijn mondiaal, nationaal en regionaal afspraken gemaakt, waar Zaanstad invulling aan geeft. Samen met inwoners en partners werken we aan een klimaatneutrale stad die (uiterlijk) in 2040 netto geen CO₂ uitstoot. Om in 2050 een circulaire stad te zijn maken we toenemend gebruik van hernieuwbare (energie)bronnen en voorkomen we afval en vervuiling. Zaanstad wordt voor 2050 aangepast aan het veranderende klimaat waarbij we biodiversiteit versterken. Door milieubelasting terug te dringen, verbetert de kwaliteit van de leefomgeving.

Visie

Zaanstad is een stad waarin mens en dier gezond kunnen leven. Dit houdt in dat bodem, water en lucht van goede kwaliteit zijn. De stikstofproblematiek wordt aangepakt en het landschap versterkt. In een steeds verder verdichtende omgeving is een goede milieukwaliteit van groot belang voor de gezondheid en randvoorwaardelijk voor ruimtelijke ontwikkelingen. Tegelijkertijd leidt verdichting tot grotere druk op het milieu. Hierin moet evenwicht worden gevonden.

Zaanstad is in 2050 klimaatbestendig ingericht. Daarom handelen we klimaatadaptief, bijvoorbeeld door een openbare ruimte te maken die is voorbereid op extreme weersomstandigheden (langdurige hitte en hoosbuien) en

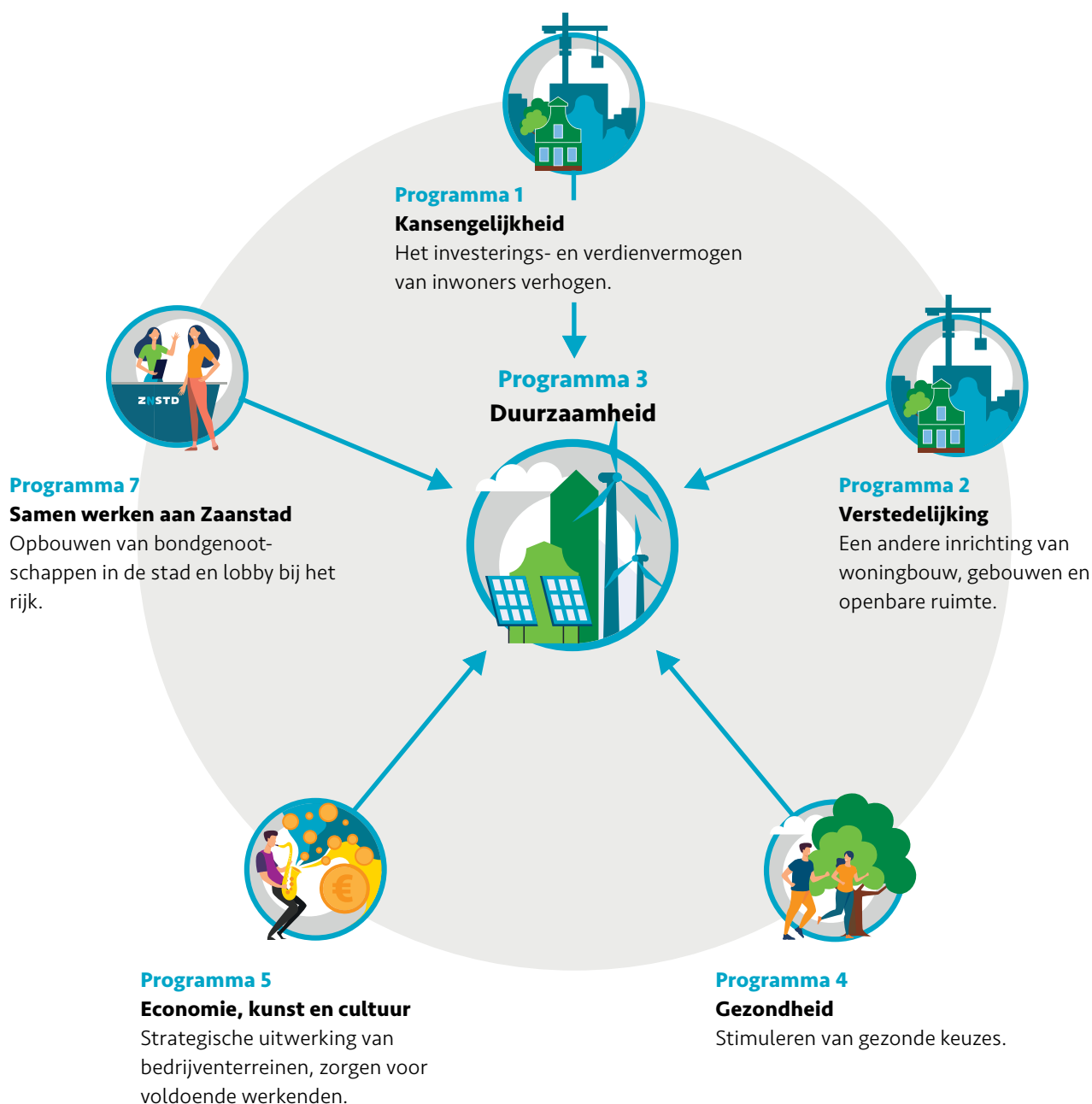
het landschap aan te pakken (integraal per polder in dialoog met betrokkenen). De gevolgen van overstromingen worden beperkt en gebouwen klimaatbestendig gebouwd, zodat we oververhitting tegengegaan. Zaanstad realiseert de klimaatbestendige stad in combinatie met een natuurinclusieve en biodiverse stad.

De Zaanse ambitie is om tussen 2030 en 2040 klimaatneutraal te zijn. Onze CO₂ -emissie moet sterk en doorlopend verminderen via een programmatische aanpak die leidt tot versnelling. Nu gaat de CO₂ -afname nog te langzaam. De komende jaren moeten we flink inzetten op productie van lokale wind- en zonne-energie en op warmte als energiebron. Om de kosten voor noodzakelijke investeringen voor nieuwe vormen van energieopwekking beheersbaar te maken, werken we als gemeente samen met de gebruikers aan slimme oplossingen en koppelingen tussen de energiesystemen. Hiervoor is nieuwe energie-infrastructuur nodig met bijbehorende ruimtelijke inpassing. Samen met de klimaatadaptatie opgave vraagt dit om een integrale visie. Daarnaast is meer energiebesparing nodig, vooral in de bestaande stad. Zeker omdat het aantal huishoudens met energiearmoede toeneemt door de stijgende energieprijzen. Ook bedrijven moeten energie besparen door procesinnovatie en aanpassingen in de binneninstallaties van gebouwen.

Een goede milieukwaliteit, klimaatbestendigheid en klimaatneutraliteit dragen bij aan een circulair Zaanstad in 2050. Bovendien worden grondstoffen schaars, leidt de huidige productie tot afval en vervuiling en zijn ondernemers nog vaak afhankelijk van grondstoffenimport uit derde landen. De huidige productie verbruikt veel

energie en stoot CO₂ uit. Daarom werken we als snelgroeende stad aan een toekomstbestendige economie met gesloten kringlopen, waarin grondstoffen en materialen optimaal behouden blijven en worden benut. Dit biedt kansen voor innovatie, werkgelegenheid, gezondheid en reductie van de uitstoot van stikstof en CO₂.

Wat dragen andere begrotingsprogramma's bij aan dit programma?

Duurzaamheid: is een randvoorwaarde voor een toekomstbestendig Zaanstad waar bewoners in goede gezondheid leven. Duurzaamheid heeft ook andere programma's nodig om haar doelstellingen te behalen.

Kansengelijkheid: door kansengelijkheid te bevorderen vergroten we het investerings- en verdienvermogen van mensen. Hierdoor zijn Zaankanters beter in staat om deel te nemen aan de energietransitie. Ook zorgt het tegengaan van armoede en het verhogen van het opleidingsniveau ervoor dat mensen makkelijk met de duurzaamheids-transities mee kunnen doen.

Verstedelijking: een gezonde klimaatbestendige leefomgeving kunnen we alleen realiseren met een andere inrichting van woningbouw, utiliteit en de openbare ruimte. Daarnaast is voor het realiseren van een duurzaam Zaanstad fysieke ruimte in de stad nodig, wat een integrale afweging bij ruimtelijke initiatieven vergt. Voor het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving en verduurzaming van mobiliteit zijn acties bij verstedelijking noodzakelijk. Duurzame gebiedsontwikkeling vindt onder andere plaats door uitvoering van MRA Green Deal Houtbouw voor woningbouw en inzet op klimaatbestendig en circulair bouwen.

Gezondheid: vanuit het programma gezondheid stimuleren we bewoners om de gezonde keuze te maken. Waar dat leidt tot bijvoorbeeld meer fietsen, draagt dit bij aan de transitie naar duurzamere mobiliteit. Een gezamenlijke uitdaging voor beide programma's kan in de toekomst liggen in de voedsel-/eiwittransitie.

Economie, kunst en cultuur: om de duurzaamheids-transities mogelijk te maken, is een strategische uitwerking met het bedrijfsleven nodig. Voor het bedrijfsleven, waaronder de grote industriële bedrijven in Zaanstad, wordt verduurzaming - ook door eigen opwek van duurzame energie - steeds meer een economisch voordeel en onderdeel van de toekomstbestendigheid. Er moet voldoende menskracht zijn, wat aandacht vraagt op het gebied van arbeidsmarkt en opleidingen.

Samen werken aan Zaanstad: Zaanstad kan zijn duurzaamheidsdoelstelling alleen behalen samen met partners in de stad. Het is daarom van belang bondgenootschappen op te bouwen. Ook gaan we verder met het opnemen van duurzaamheidscriteria bij inkoop en aanbesteding. En lobbyen we voor Rijksgelden om de duurzaamheidstransities te bekostigen.

Programma 3 Duurzaamheid

Product 3.1 Klimaatbestendige, groene en gezonde omgeving

Product 3.2 Klimaatneutraal 2030-2040

Product 3.3 Circulair Zaanstad 2050

Product 3.1 Klimaatbestendige, groene en gezonde omgeving

Om de milieukwaliteit te verbeteren voeren we de maatregelen uit het Actieplan Omgevingslawaa, Actieplan Luchtkwaliteit, het Bodemprogramma en het Geurbeleid uit. We gaan verder met de aanpak van diffuus lood in de bodem. Na afronding van de Evaluatie geurbeleid actualiseren we, indien nodig, het Zaanse geurbeleid. Zaanstad ligt onder de aanvliegroutes van Schiphol. Om de hinder daarvan terug te dringen neemt Zaanstad deel aan de Bestuurlijke Regie Schiphol. Zaanstad wil dat geen nachtvluchten meer. Omdat de gemeente onder de Omgevingswet meer afwegingsvrijheid krijgt binnen de omgevingskwaliteit, die zij aanvaardbaar vindt, voeren we meer overleg met de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied.

De stikstofdepositie op de Zaanse en omliggende N2000-gebieden is veel te hoog. Zaanstad werkt aan een afwegingskader voor eigen handelen en een lobbyagenda richting Rijk en provincie. Deze agenda is gericht op het verlagen van de depositie uit bronnen die onze polders belasten maar buiten onze invloedssfeer liggen.

Om de klimaatbestendige stad voor 2050 te realiseren, werkt de gemeente Zaanstad (samen met inwoners, bedrijven, scholen, corporaties en andere organisaties) steeds beter klimaatadaptief, inclusief inzet op biodiversiteit en dierenwelzijn. Samen passen we de fysieke bebouwde omgeving aan en passen we ons gedrag aan op de klimaatscenario's van het KNMI. De gemeente zelf zet de stap naar klimaatadaptatie met het Zaanse Uitvoeringsplan Klimaatadaptatie 2021-2026. Zaanstad werkt aan een verbeterde recreatieve bereikbaarheid en toegankelijkheid, passend bij de natuurwaarden van het landelijk gebied. Wij hanteren vijf sporen: bestaande stad, nieuwe stad, landschap, stimuleren van klimaatbestendig handelen en het realiseren van koppelkansen.

Indicatoren

Indicatoren							
	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2023	Streefwaarde 2026	Bron
Areaal verharding dat omgevormd wordt naar groen	nb	nb	nb	nb	10.000 m2	15.000 m2	Gemeentelijke registratie
Aantal ontmoetingsplekken dat ingericht wordt als koelteplek	nb	nb	nb	nb	9	15	Gemeentelijke registratie
Gemiddelde kroonbedekkingspercentage	nb	nb	nb	19%	19%	22%	Gemeentelijke registratie
Ontwikkeling biodiversiteit	nb	nb	nb	nb	nbn	nbn	Gemeentelijke registratie (meetnet)

Toelichting:

Areaal verharding dat omgevormd wordt naar groen: deze prestatie-indicator maakt duidelijk dat de gemeente stappen maakt ten aanzien van het vergroenen van de openbare ruimte om zo bij te dragen aan de klimaat-

adaptatie-doelstellingen. Is nieuwe indicator waar geen historische gegevens van bekend zijn.

Aantal ontmoetingsplekken dat ingericht wordt als koelteplek: deze prestatie-indicator maakt duidelijk dat de gemeente stappen maakt bij de aanpak van hittestress. Is nieuwe indicator waar geen historische gegevens van bekend zijn.

Gemiddelde kroonbedekkingspercentage: deze prestatie-indicator maakt duidelijk dat er actief gestuurd wordt op de doelstellingen bomenbeleidsplan. Het betreft een nieuwe indicator waar geen historische gegevens van bekend zijn, wordt 1 keer per 2 jaar geactualiseerd.

Ontwikkeling biodiversiteit: deze effectindicator maakt inzichtelijk hoe de biodiversiteit zich ontwikkelt in de stad die zich verder verdicht. Het betreft een nieuwe indicator waar geen historische gegevens van bekend zijn, is nog in ontwikkeling en daarom ontbreken de cijfers voor 2023 en 2026

Speerpunten 2023

Opstellen Actieprogramma Omgevingslawaaï 2024-2028

In 2023 wordt het Actieprogramma Omgevingslawaaï 2024-2028 opgesteld.

Afwegingskader Stikstof en lobbyagenda richting Rijk en provincie

In het kader van het plan van aanpak 'grip op stikstof' werkt Zaanstad aan het beter inzichtelijk maken van stikstofdata, een afwegingskader voor gemeentelijk handelen, inclusief de verdeling van beschikbare stikstofruimte over de stikstofvragende projecten, en een lobbyagenda gericht op de beperking van de stikstofdepositie van bronnen die buiten onze invloedsfeer liggen.

Aanpak landelijk gebied

Wij werken verder aan de uitwerking van de integrale gebiedsvisie polder Westzaan en de gebiedsprocessen voor de andere polders volgen daarna.

Structurele uitvoering van klimaatadaptief handelen

Na een fase van voorbeelden en pilots zorgen we in 2023 voor het structureel inbedden van klimaatadaptief handelen en vergroenen. Dat doen we onder meer door het aanpassen van onze standaarden en werkinstructies en inzet op vervangingsinvesteringen in de openbare ruimte en bij gebiedsontwikkelingen. In samenwerking met gebiedspartners zoals corporaties, zorginstellingen, scholen, planontwikkelaars en de partners van het landelijk gebied. We blijven de andere partijen enthousiasmeren om een bijdrage te leveren aan de klimaatadaptatie- opgave door gerichte subsidieverlening (zoals regenton, groen dak) en gebiedsgerichte communicatie. We gaan daarbij nu ook actiever partners zoeken om de bewoners te ondersteunen bij de transitieopgave. Zaanstad heeft de opgave voor hitte en wateroverlast goed op kaart en vertaalt deze nu naar maatregelen. In 2023 zetten we ook de opgaven voor droogte en overstroming op kaart.

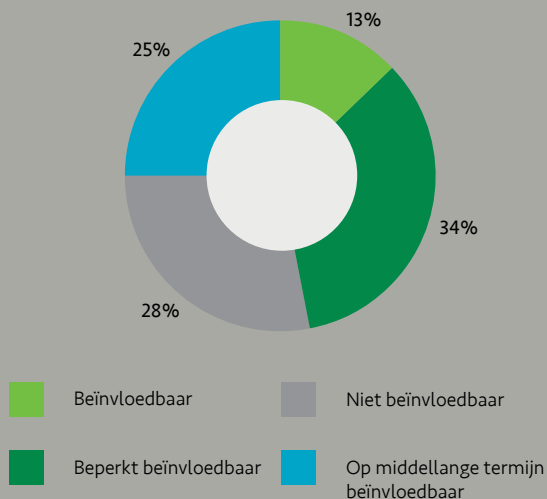
De gemeente groener maken

Met een fonds van € 4,0 miljoen (2023-2026) geven we uitvoering aan het Bomenbeleidsplan 2020-2050, het Groen en Waterplan en het Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie, waarmee de stadse omgeving gebiedsgericht groener wordt. We voeren een nieuw maaibeeld in, met de ambitie om 50 hectare gazon en ruwe vegetatie meer biodivers te maaien. Bij stedelijke ontwikkelingen leggen we de nadruk op een boom-kroonbedekking van 20-30%. De gemeente richt de komende tien jaar zes schoolpleinen per jaar groen in en we leggen drie koele plekken per jaar aan.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 3.1 Klimaatbestendige, groene en gezonde omgeving

Lasten: € 11,2 mln

Beïnvloedbaar

Dit betreft een begrotingsclaim / stelpost (€ 1,0 mln) en kosten voor landschap en milieu (€ 0,5 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor de omgevingsdienst (€ 3,3 mln), ruimtelijke milieuvisie (€ 0,3 mln) en dierenwelzijn (€ 0,2 mln).

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor bodembeheer (€ 1,8 mln) en specifieke uitkeringen voor diffuus lood, Zaanse lood en PFAS (€ 1,3 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor personeel (€ 1,7 mln), bijdragen aan recreatieschappen (€ 0,5 mln) en subsidies NME (€ 0,5 mln).

Programma 3 Duurzaamheid

Product 3.1 Klimaatbestendige, groene en gezonde omgeving

Product 3.2 Klimaatneutraal 2030-2040

Product 3.3 Circulair Zaanstad 2050

Product 3.2 Klimaatneutraal 2030-2040

Zaanstad staat voor een transformatie-opgave om voor 2040 klimaatneutraal te zijn. Op weg naar een inclusieve energietransitie zetten we in op energiebesparing. Hierbij staat het isoleren van woningen centraal. Ook trekken wij actief samen op met de industrie en het bedrijfsleven om energie te besparen met procesinnovatie en door aanpassingen van gebouwen. Om de productie van energie te verduurzamen, werken wij aan de realisatie van wind- en zonne-energie in de zoekgebieden van de Regionale Energiestrategie. Ook ontwikkelen wij nieuwe energiebronnen, zoals aquathermie en geothermie voor de gebouwde omgeving en de industrie. Hierbij hoort de ontwikkeling van warmtenetten.

Wij streven naar een inclusieve energietransitie. Daarom geven wij bijzondere aandacht aan inwoners met lagere

inkomens voor wie energiearmoede dreigt of al werkelijkheid is. Ook maken wij lokale initiatieven zoals energiecoöperaties mogelijk en stimuleren lokaal eigenaarschap. Een toekomstbestendige energie-infrastructuur en slimme koppeling van energiesystemen zijn een belangrijke randvoorwaarden voor klimaatneutraliteit. Hier ligt ook meteen een grote uitdaging. Wij werken daarom met netbeheerders en partners aan het versterken van de bestaande (elektriciteits-) infrastructuur. Daarnaast stimuleren wij het ontwikkelen van infrastructuur voor warmte- en eventueel waterstof, en faciliteren lokale slimme energiesystemen.

De duurzaamheidstransitie vraagt om slagvaardige inzet van en met inwoners, maatschappelijke organisaties, woningcorporaties, energie coöperaties, het bedrijfsleven en de industrie. De gemeente geeft het goede voorbeeld en engageert zich in regionale netwerken en samenwerking (ook in het verkrijgen van externe middelen). Waar nodig en mogelijk nemen wij de regie in de gezamenlijke uitdaging naar een toekomstbestendige klimaatneutrale stad.

Indicatoren

Indicatoren							
	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2023	Streefwaarde 2026	Bron
CO ₂ uitstoot gebouwde omgeving (kton)	nb	339	309	nbn (dec)	280	240	Klimaatmonitor
Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa	5%	6,3%	8,9%	nbn (2023)	10%	15%	Rijkswaterstaat, klimaatmonitor

Toelichting:

CO₂ uitstoot gebouwde omgeving (kton): Zaanstad heeft de ambitie om tussen 2030-2040 klimaatneutraal te zijn. De CO₂ uitstoot is hiervoor een directe en relevante indicator. De gebouwde omgeving is de sector waar de gemeente met haar beleid een directe invloed op heeft. Daarom is dit deel van de CO₂ emissies opgenomen als indicator, terwijl het totaal opgenomen is in de relevante data. Helaas zijn deze gegevens uit de Klimaatmonitor pas met 1 tot 2 jaar

vertraging beschikbaar. Alternatieve kwalitatief vergelijkbare en eveneens direct relevante data zijn niet beschikbaar. Er loopt nog een studie om meer inzicht in de reductie-paden naar 2040 te krijgen. De uitkomsten van de studie kunnen leiden tot een aanscherping van de streefwaarde vanaf de volgende begroting. Gegevens 2018 ontbreken. In 2017 was de totale uitstoot nog 382 kiloton.

Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa: is eveneens een door het Rijk verplichte BBV-indicator. Deze indicator geeft een goed beeld van de opwek van hernieuwbare energie in de gemeente, door inwoners en bedrijven. De gemeente heeft hier vooral een faciliterende rol.

Beide streefwaarden gaan uit van klimaatneutraliteit in 2040. Het gekozen reductie-pad is niet-lineair maar gaat uit van een versnelling in de komende jaren als randvoorwaarden zoals elektriciteitsinfrastructuur afdoende zijn en beleid (zoals de Transitievisie Warmte en de Regionale Energiestrategie) in de realisatiefase komt.

Speerpunten 2023

Minder energieverbruik

Om het energieverbruik te verminderen, ontwikkelen wij een ontzorgings- en ondersteuningsaanpak voor bewoners. Hiermee willen wij investeringen in de verduurzaming van woningen stimuleren. Daarbij richten we ons op maatregelen die aanvullend zijn op wat hogere overheden en marktpartijen al doen. Lopende energiebesparingsactiviteiten met bedrijven, in samenwerking met onder andere de Green Business Club, SAENZ en bedrijfsverenigingen, zetten we voort. De energietransitiepijler uit Samenwerkingsovereenkomst met Zaanstad Maakstad werken we uit.

Meer duurzame energie

Op basis van de RES 1.0 maken wij een Zaanse aanpak met een participatieproces. Hiermee creëren wij de kaders voor de opwek van zon- en windenergie in de zoekgebieden. Verder maken wij een brede warmtestrategie om het bestaande warmtenet te versterken en nieuwe projecten te stimuleren. Daarnaast brengen wij de haalbaarheid van nieuwe warmtebronnen in beeld, zoals aquathermie, geothermie en de uitkoppeling van restwarmte van de industrie.

Inclusievere energietransitie en aanpak energiearmoede

Wij brengen het Plan van Aanpak Energiearmoede in uitvoering. Met concrete maatregelen zoals energiecoaches, een FIXbrigade en doelgerichte subsidieregelingen helpen wij inwoners hun energieverbruik te reduceren. Ook onderzoeken wij onder meer hoe wij lokaal eigenaarschap en collectieve inkoop ook voor de doelgroep die in energiearmoede leeft toegankelijk kunnen maken.

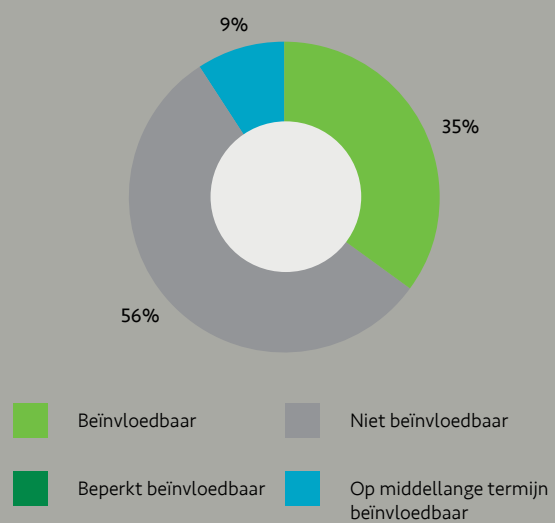
Sterker en slimmer energiesysteem

Wij zetten ons in op het strategisch faciliteren van tijdelijke oplossingen voor de acute knelpunten en op de structurele versterking van het elektriciteitsnetwerk. In samenwerking met de industrie en het bedrijfsleven verkennen wij met pilots en haalbaarheidsonderzoeken de mogelijkheden voor een toekomstbestendig energiesysteem en daarvoor benodigde infrastructuur.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 3.2 Klimaatneutraal 2030-2040

Lasten: € 4,4 mln

Beïnvloedbaar

Dit bestaat uit kosten voor de klimaatspeerpunten energieverbruik verminderen, verduurzamen woningen, opwekken energie, aardgasloos, circulair Zaanstad, duurzame gemeente en de coördinatie hiervoor (€ 1,5 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beperkt beïnvloedbare kosten.

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft de specifieke uitkering energiearmoede (€ 2,4 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft deltaplan ruimtelijke adaptatie en het invlechten (€ 0,4 mln).

Programma 3 Duurzaamheid

Product 3.1 Klimaatbestendige, groene en gezonde omgeving

Product 3.2 Klimaatneutraal 2030-2040

Product 3.3 Circulair Zaanstad 2050

Product 3.3 Circulair Zaanstad 2050

Zaanstad wil in 2050 een circulaire stad zijn. Op dit moment is circa 15% van het huidige afval in Zaanstad huishoudelijk afval en 85% bedrijfsmatig. Zonder stappen richting een circulaire economie zal het afval in de stad in 2050 verveelvoudigd zijn. Het vraagt dus om een grote omslag in de manier van produceren en consumeren. We gaan naar meer lokale, gesloten kringlopen waarin grondstoffen en materialen optimaal worden behouden en benut. Daarvoor moeten we kennis- en bewustzijn over de circulaire economie vergroten, circulariteit vastleggen in

nieuw beleid en de voortgang monitoren. De focus voor Zaanstad ligt op bouw en gebiedsontwikkeling, de agrifood en MAAK-industrie. De inzet hier richt zich op het aanjagen en de beleidsontwikkeling op circulariteit in de brede zin, het geven van voorbeelden en het opdoen van ervaringen zoals met de circulaire nieuwbouw van het ZNMC. De uitvoering landt in andere opgaven, zoals bijvoorbeeld de deelname in Textiles2Textiles in de strategische opgave Economie en circulaire bouw bij verstedelijking.

Indicatoren

Indicatoren							
	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2023	Streefwaarde 2026	Bron
Gewicht restafval per bewoner per jaar (kg)	278	256	221	211	201	186	HVC

Toelichting:

Gewicht restafval per bewoner per jaar (kg) is eveneens een door het Rijk verplichte BBv-indicator. De landelijke doelstelling van 100kg restafval per inwoner is niet vertaald naar tussentijdse doelstellingen voor Zaanstad. Daarom is de streefwaarde in 2023 op basis van huidig beleid: bij ongewijzigd beleid verwachten we elk jaar een afname van 5kg restafval. Dit is echter niet voldoende om de landelijke streefwaarde van 100kg in 2026 te behalen. Naast huishoudelijk afval is bedrijfsafval een belangrijke andere materiaalstroom. Kerncijfers hiervoor zijn in ontwikkeling. Verder wordt voor de begroting van 2024 een indicator ontwikkeld voor circulariteit in bouw en gebiedsontwikkeling.

Speerpunten 2023

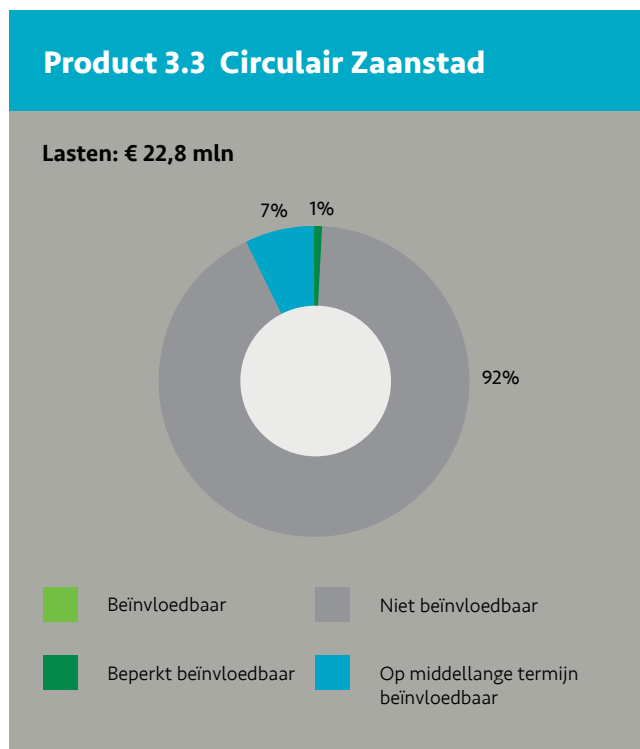
Visie op een circulair Zaanstad 2050

We realiseren een overkoepelende visie op een circulair Zaanstad 2050. We actualiseren op basis daarvan de uitvoeringslijnen uit 2016 voor de periode 2022-2026. Met een beknopte visie brengen we focus aan op basis van de huidige ingezette koers en kennis en zetten we uiteen hoe 'circulair' verder wordt vastgelegd in relevant beleid (voornamelijk inkoop, economie en bouw/gebiedsontwikkeling).

Implementeren van het grondstoffenplan

Het grondstoffenplan voor laagbouw is uitgerold en geëvalueerd. Om de hoeveelheid restafval verder te verminderen en de afvalstromen beter te scheiden, beginnen wij de implementatie van het grondstoffenplan bij de hoogbouw.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Beïnvloedbaar

Dit betreft extra aandacht huishoudelijke afvalstoffen in Pact Poelenburg (€ 0,2 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beperkt beïnvloedbare kosten.

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft de kosten voor afvalstoffen (€ 19,1 mln) en de kwijschelding afvalstoffenheffing (€ 1,8 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft de kosten voor Nedvang (€ 1,0 mln) en de personeelslasten (€ 0,6 mln).

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen hebben een relatie tot dit programma:

- Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer**
 Het recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer beheert het meer en het oevergebied rondom het meer als ook het groengebied IJmond-Zaanstad. Zij zet zich in voor een evenwichtige ontwikkeling van recreatie en watersport en behoud en beheer van het landschap.
- Recreatieschap Twiske - Waterland**
 Het recreatieschap is verantwoordelijk voor de ontwikkeling en het beheer van 't Twiske en andere recreatieve gebieden in Waterland. Zij zet zich in voor een goede balans tussen natuur, landschap en recreatie in dit gebied.
- Huisvuil Centrale**
 HVC is een energie- en afvalbedrijf van 48 gemeenten en 8 waterschappen. Kerntaken zijn het ondersteunen van aandeelhoudende gemeenten en waterschappen als partner bij de transitie 'aardgasvrij' en de verduurzaming van het afvalbeheer. In Zaanstad verzorgt HVC de afvalinzameling en beheert zij een van de warmtenetten.
- Warmtenetwerk Zaanstad**
 WNZ is het warmtebedrijf dat het warmtenetwerk in Zaandam Oost ontwikkelt en beheert. Warmtenetten zijn een belangrijk onderdeel voor de transitie van de gebouwde omgeving van aardgas naar meer duurzame warmtebronnen.
- Alliander**
 Alliander ontwikkelt en beheert alle gas- en elektriciteitsnetten en dochterbedrijf Liander is de netbeheerder in Zaanstad. Alliander is verantwoordelijk voor de versterking van het elektriciteitsnetwerk en heeft een belangrijke rol in het toekomstbestendig maken van de energie-infrastructuur.
- Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied**
 De Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied voert voor de gemeenten de taken uit op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving bij bedrijven en draagt daardoor bij aan het verbeteren van de milieukwaliteit. Daarnaast adviseert zij bedrijven op het gebied van duurzaamheid.

Zie voor een verdere toelichting de Paragraaf Verbonden Partijen.

Financiën

Duurzaamheid (Bedragen x € 1.000)					
	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	39.396	38.324	32.672	32.450	32.345
Baten	-29.700	-29.611	-25.867	-25.901	-25.890
Saldo	9.696	8.713	6.805	6.549	6.456
Toevoegingen reserves	0	0	500	500	500
Onttrekkingen reserves	-4.997	-1.928	-258	-220	-123
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	4.699	6.785	7.048	6.829	6.833

Toelichting:

Ten opzichte van de begroting 2022 (stand Burap 2022) dalen de lasten in 2023 met € 1,1 mln. en de baten met € 0,1 mln. De grootste verschillen lichten we hieronder toe:

Bij de **lasten** was in 2022 het project diffuus lood begroot voor € 3,2 mln. (voor € 2,8 mln. de baten en restant uit bestemmingsreserve).

Voor vergroenen en biodiversiteit (inclusief Bomenbeleidsplan/Klimaatadaptatie) is voor 2023-2026 jaarlijks € 1 mln. beschikbaar.

De lasten van afvalinzameling stijgen met € 0,6 mln. Voor nadere informatie verwijzen we naar de paragraaf lokale heffingen.

De **baten** uit afvalinzameling stijgen met € 0,34 mln. in 2023 door indexatie en areaaluitbreiding.

De **toevoegingen en onttrekkingen** aan reserves betreffen de bestemmingsreserve bodembeheer en duurzaamheidsfonds. Aan het duurzaamheidsfonds wordt op grond van coalitieakkoord vanaf 2024 tot en met 2026 jaarlijks € 0,5 mln. toegevoegd. Voor een nadere toelichting verwijzen we naar de bijlage reserves.

Beleidsmatige risico's

Het realiseren van een duurzaam Zaanstad vraagt fysieke ruimte in de stad die niet altijd aanwezig is en ook voor andere zaken nodig is.

Beheersmaatregel:

Door het opstellen van een integrale stedelijke strategie een brede afweging maken bij ruimtelijke initiatieven, waarbij we rekening houden met de benodigde ruimte voor de implementatie van duurzaamheidsmaatregelen.

Door de intensieve verstedelijking komen verschillende functies dicht bij elkaar en nemen de milieudruk en de stikstofdepositie toe.

Dit kan stagnatie van ruimtelijke ontwikkelingen veroorzaken en kan leiden tot een minder aantrekkelijk woon- en leefklimaat en een afname van de biodiversiteit.

Beheersmaatregel:

In een vroeg stadium van de planvorming de milieurisico's onderkennen. Bij omvangrijke ontwikkelingen een MER opstellen om een milieuvriendelijke variant te kunnen ontwikkelen. Circulair bouwen draagt bij aan een reductie van CO₂ en stikstofuitstoot.

Zelfs bij aanzienlijke reducties van de uitstoot gaan klimaatveranderingen door. Dat heeft gevolgen voor de toekomstbestendigheid en veiligheid van Zaanstad.

Bovendien gaat die klimaatverandering de komende decennia steeds sneller en in grotere mate een rol spelen. Daardoor wordt het nemen van maatregelen steeds belangrijker en urgenter. Koppelkansen die er nu nog zijn, vallen dan weg. Het vooruit schuiven van investeringen laat de hoogte van die investeringen daarom exponentieel groeien.

Beheersmaatregel:

De fondsen vanuit de Nota Gebiedsoverstijgende kosten Zaanstad 2020 en de daaraan gerelateerde investeringen die gevraagd zijn voor klimaatadaptatie ook daadwerkelijk met prioriteit omzetten in uitvoeringsmaatregelen. Het verduurzamen van bestaand vastgoed in het kader van 'energieneutraal' direct combineren met maatregelen voor zonwering en ventilatie in het kader van oververhitting. Het verschil in aantal graden opwarming is wel van wezenlijk belang voor de (grootte van de) gevolgen, dus is het noodzakelijk te blijven inzetten op voorkomen van verder opwarming van de aarde (mitigatie), naast klimaatadaptatie.

Tempo van verduurzaming

Op dit moment kan er onvoldoende tempo worden gemaakt in afname van de directe uitstoot CO₂ om tussen 2030 en 2040 klimaatneutraal te zijn.

Beheersmaatregel:

Hoewel we weten dat er in de toekomst mogelijk betere oplossingen zijn, dienen we nu versnelling aan te brengen en gebruik te maken van tijdelijke maatregelen. Daarnaast dienen we ons in te zetten op een circulaire economie om ook bij te dragen aan de reductie van de indirecte uitstoot. Ook de ambitie om in 2050 volledig circulair te zijn, vraagt grote stappen.

Zaanse organisaties worden in toenemende mate afhankelijk van schaarse grondstoffen en een onzekere import uit derde landen.

Het uitstellen van transitie zorgt voor hogere kosten in de toekomst (o.a. afvalkosten): gebouwen die nu gebouwd worden, hebben een levensduur tot na 2050.

Beheersmaatregel:

De komende vier jaar actief inzetten op het vastleggen van circulariteit in het gemeentelijk beleid. De focus ligt op het stimuleren van de circulaire economie via inkoop en opdrachtgeverschap en het ondersteunen van de transitie van de Zaanse economie (focus op agrifood, bouw en procesindustrie).

Beleidsnota's

- Regionale Energiestrategie 1.0
- Transitievisie Warmte
- Klimaatakkoord 2.0
- Nota bodembeheer Zaanstad 2020-2030
- Zaans Geurbeleid 2016
- Actieplan Omgevingslawaaï en beleidsregel hogere waarde Zaanstad
- Actieplan Luchtkwaliteit 2021-2030
- Uitvoeringsplan klimaatadaptatie 2021-2026 Meer ruimte voor groen & blauw
- Uitvoeringslijnen circulaire economie (2016)
- Grondstoffenplan (2017)
- Beleid Duurzaam Inkopen en Opdrachtgeverschap (2019)
- Green Deal Houtbouw (2019)
- Afvalstoffenverordening (2021)
- Groen en Waterplan Zaanstad

Kerncijfers

Zaanpeiling					
	2018	2019	2020	2021	Bron
% inwoners dat ernstige hinder ondervindt van lawaai van auto's	11%	10%	12%	13%	Zaanpeiling
% inwoners dat ernstige hinder ondervindt van lawaai van vliegtuigen	17%	17%	16%	20%	Zaanpeiling
% inwoners dat ernstige geuroverlast ervaart van bedrijven/fabrieken	8%	11%	9%	7%	Zaanpeiling
% inwoners dat minder/geen tegels in de tuin heeft	nb*	nb*	34%	36%	Zaanpeiling
% inwoners dat gebruik maakt van aardwarmte of een warmtepomp heeft	2%	2%	3%	5%	Zaanpeiling
% inwoners dat afval gescheiden aanbiedt	87%	87%	91%	92%	Zaanpeiling

Toelichting:

*Percentage dat minder/geen tegels in de tuin heeft is pas sinds 2020 opgenomen in de Zaanpeiling.

Kerncijfers					
	2018	2019	2020	2021	Bron
Totale CO ₂ uitstoot (kton)	nb	804	nnb	nnb	Klimaat-monitor
CO ₂ uitstoot verkeer en vervoer (kton)	159	159	nnb	nnb	Klimaat-monitor
CO ₂ uitstoot industrie, energie, afval en water (kton)	317	300	266	nnb	Klimaat-monitor
CO ₂ uitstoot landbouw, bosbouw, visserij en natuur (kton)	9	8	7	nnb	Klimaat-monitor
Percentage huishoudens in energiearmoede	nb	nb	nb	5,41%	TNO

Kerncijfers

	2018	2019	2020	2021	Bron
Totaal primair (bedrijfs- en huishoudelijk) afval geproduceerd in Zaanstad (kton)	nb	510	nnb (nov)	nnb (2023)	Dashboard Zaanstad CE (Geofluxus o.b.v. LMA en CBS)
Percentage oppervlakte groen zonder agrarische gebied	nb	nb	nb	27,7%	Climate adaptation services
Luchtvervuiling fijnstof en stikstof	39,9%	36,6%	33,7%	nnb (2023)	RIVM
Percentage met stikstof overbelaste relevante hectare in Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	99%	98%	nnb	nnb	Aerius-monitor
Percentage met stikstof overbelaste relevante hectare in Polder Westzaan	72%	72%	nnb	nnb	Aerius-monitor
Percentage met stikstof overbelaste relevante hectare in Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	85%	85%	nnb	nnb	Aerius-monitor

Toelichting:

Totale CO₂ uitstoot is inclusief uitstoot op autosnelwegen door Zaans grondgebied. Gegevens 2018 ontbreken. In 2017 was de totale uitstoot nog 858 kiloton.

Percentage huishoudens in energiearmoede: het betreft meting van voor de stijging van de gasprijzen in najaar 2021. In voorgaande jaren zijn geen metingen gedaan en daarom ontbreken de gegevens van 2018, 2019 en 2020.

Percentage oppervlakte groen zonder agrarische gebied: oppervlakte groen (laag groen en boom), uitgedrukt in een percentage van de totale oppervlakte van de gemeente. Het gaat hierbij zowel om bomen als laag groen. Deze indicator zet het percentage groen van de geselecteerde gemeente af tegen het gemiddelde in Nederland. Zo kunnen we zien of een gemeente groen is vergeleken met andere gemeenten. In voorgaande jaren zijn geen metingen gedaan en daarom ontbreken de gegevens van 2018, 2019 en 2020. Ter vergelijking: in andere sterk stedelijke gemeenten is het percentage 38,2%.

Luchtvervuiling fijnstof en stikstof: microgram per m3 deeltjes stikstofoxide en fijnstof. Stikstofoxide is in hoge concentratie een schadelijke stof, maar wordt met name gebruikt als indicator voor het mengsel van schadelijke componenten uitgestoten door het wegverkeer. Ook speelt het een rol bij het vormen van ozon en fijnstof. Fijnstof kan hart- en ademhalingsproblemen veroorzaken. Mensen met luchtwegaandoeningen of hart- en vaatziekten zullen sneller klachten krijgen bij blootstelling aan fijnstof.

Percentage met stikstof overbelaste relevante hectare: voor stikstofdepositiedata zijn we afhankelijk van data van het RIVM. De gepubliceerde data loopt altijd drie jaar achter, daarom ontbreken de gegevens van 2020 en 2021. Relevant zijn de door de wet Natuurbescherming aangewezen hectaren, die we als relevant voor stikstofdepositie moeten beschouwen.

BBV indicatoren

BBV indicatoren

	2018	2019	2020	2021	Bron
Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa	5%	6,3%	nnb*	nnb*	Rijkswaterstaat Klimaatmonitor
Gewicht restafval per bewoner per jaar (kg)	271	254	234	204	HVC

2.4 Gezondheid

De gezonde gemeente

Portefeuillehouders:
Groothuismink, Van der Laan, Onclin, Slegers

Doelstelling

We staan als gemeente samen met bewoners en partners voor een dubbele uitdaging rond de gezondheid van de Zaankanters. We willen de gezondheid van de stad als geheel vergroten, maar ook de gezondheidsverschillen verkleinen door gezondheidsachterstanden aan te pakken. Dat betekent onder meer dat we een gezonde leefstijl willen stimuleren door de gezonde keuze makkelijker te maken, en dat we werken aan een gezonde leefomgeving. We bieden ondersteuning aan kinderen, volwassenen en ouderen die dat nodig hebben. Met als doel dat inwoners zich prettig voelen en kunnen meedoen in de samenleving, maar ook om de zorgkosten in de toekomst beheersbaar te houden.

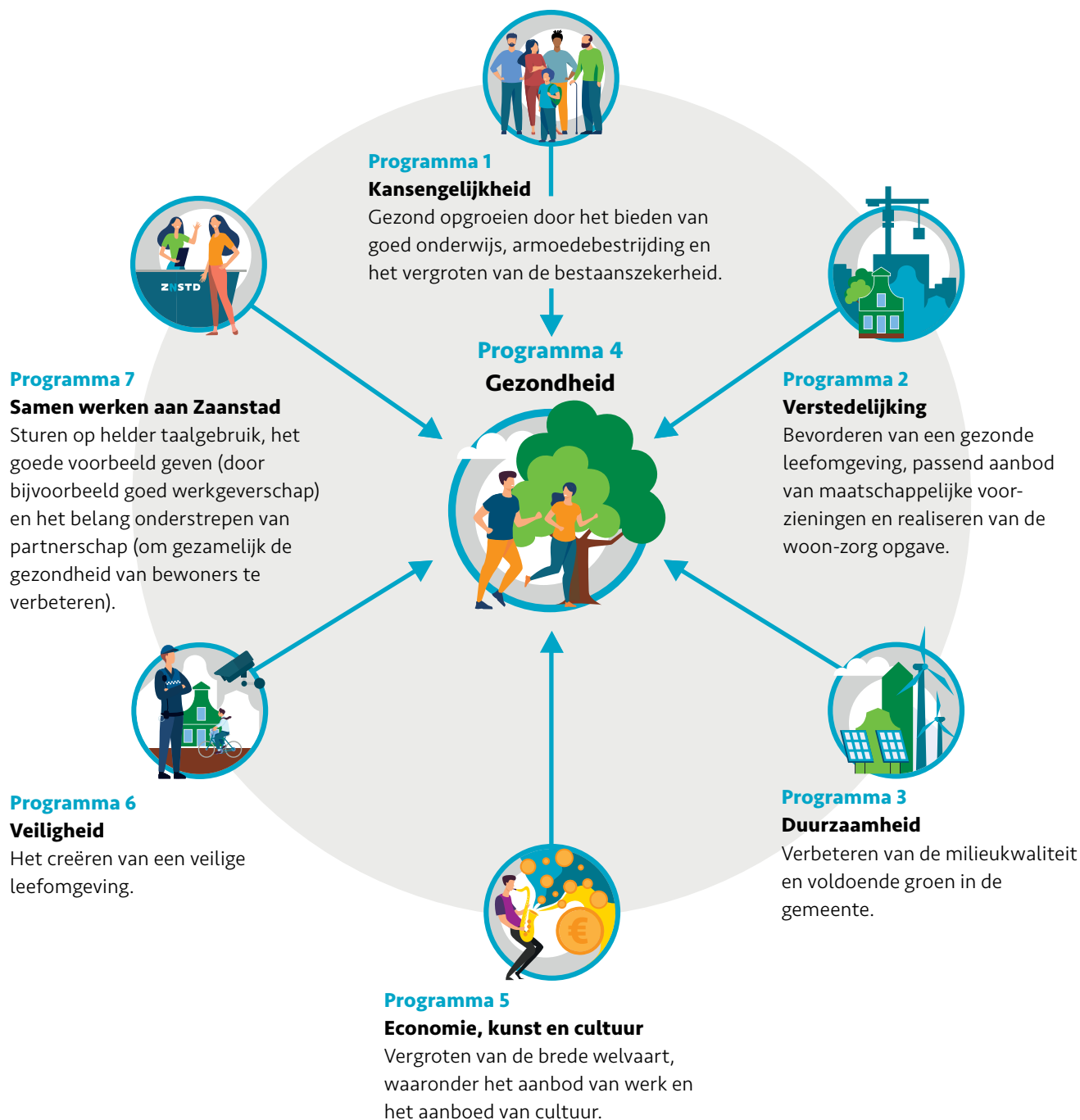
Visie

Een goede gezondheid is één van de basisvoorwaarden in het leven. Daarbij gaat het niet alleen over je lichamelijke gezondheid, maar ook over je mentale welbevinden. Het gaat ook over het gevoel erbij te horen en mee te tellen, en over het vermogen je aan te passen aan veranderende omstandigheden. Zo werken we aan positieve gezondheid in brede zin, vanuit de zeven uitgangspunten van de Zaanse Visie op gezondheid.

De gezondheid van de Zaankanters ligt onder het landelijke gemiddelde, en binnen Zaanstad zijn er grote gezondheidsverschillen. Daar willen we verbetering in brengen, samen met partners, aansluitend bij de behoeften en situatie van de bewoners. Dat vraagt om een langjarige, integrale aanpak.

De komende vier jaar willen we kijken hoe we gericht de gezondheid kunnen vergroten. Daarbij blijven we natuurlijk inzetten op het ondersteunen van mensen die dat nodig hebben, op het vergroten van de zelfredzaamheid en samenredzaamheid, en het beheersbaar houden van de zorgkosten; vanuit de taken die we hebben rond de Wmo, jeugdhulp, sport en bewegen, en zorg en veiligheid. Maar we willen ook breder werken aan gezondheid en welbevinden, bijvoorbeeld door te kijken hoe jongeren hun talenten en identiteit kunnen ontwikkelen. In onze aanpak staan de uitgangspunten vanuit de Maatschappelijke visie centraal: preventie, durven differentiëren, en de verschillen tussen mensen overbruggen en omarmen. Bij preventie gaat het om het voorkomen van gezondheidsproblemen en -achterstanden, met extra focus op de beginfase van het leven omdat gezond opgroeien cruciaal is voor je hele verdere leven. Maar ook over hoe we als samenleving omgaan met vergrijzing, en er samen voor kunnen zorgen dat mensen zich waar mogelijk ook zelf voorbereiden op het ouder worden en vitaal blijven. De jeugdhulp staat onder druk en we zullen samen met andere gemeenten en het Rijk werken aan hervormingen in het stelsel. Het durven differentiëren is nodig om gericht gezondheidsachterstanden te kunnen aanpakken: het bevorderen van de gezonde keuze werkt alleen als het aansluit bij de situatie en behoefte van de mensen zelf. Het overbruggen en omarmen van verschillen gaat over ontmoeting en verbinding tussen mensen, en het belang van een diverse en inclusieve samenleving; ook dat is belangrijk voor de mentale gezondheid.

Wat dragen andere begrotingsprogramma's bij aan dit programma?

Er zijn veel factoren van invloed op het welbevinden en de gezondheid van mensen. Daarom is een gecombineerde aanpak nodig die de afzonderlijke begrotingsprogramma's overstijgt:

Verstedelijking draagt bij aan de opgave Gezondheid door het bevorderen van een gezonde leefomgeving. Daarbij gaat het onder andere over de inrichting van de openbare ruimte: denk aan ruimte voor sport en bewegen, ontmoeten, groen voor ontspanning en tegengaan hittestress. Verder draagt verstedelijking aan gezondheid bij via het aanbod van maatschappelijke voorzieningen en het realiseren van de woon-/zorgopgave voor kwetsbare groepen. Dat is ook belangrijk met het oog op de groei van de stad.

Duurzaamheid werkt aan het verbeteren van de milieukwaliteit (luchtkwaliteit, geluid, geur en bodem); dit draagt bij aan de gezondheid van onze inwoners. Verder zijn er vooral koppelkansen rond het toevoegen van groen in de stad; dat is nodig vanwege de klimaatadaptatie maar helpt ook in het tegengaan van hittestress, bijvoorbeeld bij ouderen.

Kansengelijkheid draagt bij aan een betere gezondheid door het bieden van goed onderwijs – inclusief voorschool, kinderopvang en een goede begeleiding van ouders. Dat is cruciaal voor een goede ontwikkeling van (hele jonge) kinderen, en is een van de meest effectieve manieren om via preventie bij te dragen aan gezondheid. Ook draagt het programma kansengelijkheid bij aan gezondheid en welbevinden via armoedebestrijding en het vergroten van de bestaanszekerheid.

Ook **Veiligheid** draagt bij aan gezondheid, doordat repressie en handhaving ervoor zorgen dat inwoners zich veiliger kunnen voelen en minder angst of stress ervaren dan in een onveilige leefomgeving. Gezamenlijke uitdaging voor de beide programma's is de transformatie naar een meer preventieve aanpak van veiligheid, de ketensamenwerking Zorg & Veiligheid en het tegengaan van polarisatie en discriminatie.

Economie, kunst en cultuur zet in op het vergroten van de brede welvaart; daar is gezondheid een van de aspecten van. Ook het hebben van werk heeft voor veel mensen een positieve invloed op gezondheid; een grote gezamenlijke uitdaging is de krapte op de arbeidsmarkt in de zorg. Verder kan ook cultuur, onderdeel van het programma Economie, enorm bijdragen aan het welbevinden en de gezondheid van mensen.

Samen werken aan Zaanstad draagt bij aan gezondheid door bijvoorbeeld te sturen op helder taalgebruik, goede bejegening en zo min mogelijk administratieve handelingen voor mensen die ondersteuning nodig hebben. Ook gaat het over de voorbeeldrol die bestuur en organisatie hebben. Dat doen we onder meer door in te zetten op goed werkgeverschap: zaken als goede arbeidsvoorwaarden en een juiste balans tussen werk en privé is belangrijk voor de gezondheid van onze medewerkers. Verder is partnerschap een belangrijk element in het programma Samenwerken aan Zaanstad; dat draagt ook bij aan de opgave Gezondheid omdat we alleen gezamenlijk de gezondheid van bewoners kunnen verbeteren en de gezondheidsverschillen kunnen verkleinen.

Programma 4 Gezondheid

Product 4.1 Preventie, sporten en bewegen

Product 4.2 Jeugdhulp

Product 4.3 Maatschappelijke ondersteuning en ouder worden

Product 4.4 Zorg & Veiligheid

Product 4.1 Preventie, sporten en bewegen

We weten dat Zaanstad kampt met grote gezondheidsverschillen. Armoede is hiervan één van de meest genoemde oorzaken. We verkleinen die verschillen door een focus op preventie en het bevorderen van gezondheid van onze jeugd. We zetten in op gezondheidsbevordering en beweegstimulering voor inwoners die dat het meeste nodig hebben. We werken samen met partners zoals de GGD in programma's als het PACT Poelenburg/Peldersveld (Zaandam Oost), op scholen in kwetsbare wijken en voor groepen jongeren die speciale aandacht verdienen (vanwege emotionele, sociale of lichamelijke uitdagingen).

Met een gezonde omgeving, het stimuleren van gezonde leefstijl en het geven van het goede voorbeeld streven we naar het vergroten van de gezondheid van de stad. We zien gezondheid in het licht van het brede welzijn van onze

inwoners. Het is een combinatie van lichaam en geest en een samenspel tussen de fysieke omgeving en een passend activiteiten aanbod.

Beweging heeft een positieve invloed op fysieke en mentale gezondheidsaspecten. Vooral als het gaat om bewegen in de (groene) buitenruimte, individueel en met anderen. Daarom werken we aan voldoende sportvoorzieningen en een efficiënte, duurzame en functioneel ingerichte openbare ruimte. Maar ook aan een veilige sportomgeving met voldoende aandacht voor kansengelijkheid.

Gezond worden en blijven doe je niet alleen. Zaankanters zelf, de gemeente en andere partners hebben daarin een rol. Inwoners hebben er baat bij dat de partners zowel op stedelijk als op buurtniveau effectief met elkaar samenwerken. Om zo gezamenlijk te ontdekken wat het beste werkt. Waar mogelijk kiezen we voor bewezen effectieve methoden.

Indicatoren

Indicatoren							
	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2023	Streefwaarde 2026	Bron
% Inwoners dat de eigen gezondheid als goed/ zeer goed/ uitstekend ervaart	87%	85%	86%	84%	86%	86%	Zaanpeiling
% Kinderen 3,9 jaar met overgewicht	11%	12%	12%	13%	13%	12%	JGZ
% Inwoners dat voldoet aan beweegnorm	nb	nb	nb	nb	nb	43%	Zaanpeiling

Toelichting:

Ervaren gezondheid

- In de toelichting op dit product en dit programma staat omschreven dat wij streven naar 'positieve gezondheid': het doel dat onze inwoners in de breedte welzijn ervaren.
- Dat wil ook zeggen dat je gezondheid niet alleen kan meten in harde indicatoren als gewicht, rookgedrag, alcoholgebruik of medische indicatoren als de hoogte

- van het cholesterol. Het liefst zou je de 'positieve gezondheid' als indicator meenemen. Nu die niet wordt gemeten (dat zou ook een heel andere manier van meten vragen) kiezen we voor deze indicator die zowel het element van eigen regie als de breedte van de gezondheid in zich heeft.
- Als streefwaarde gaan we uit voor het herstel van de situatie voor corona (86%).

Overgewicht

- In de toelichting op dit product staat omschreven dat we ons focussen op preventie, met name bij jongeren, om gezondheidsverschillen te verkleinen.
- Overgewicht op jonge leeftijd is een aardige voorspeller voor gezondheid(sproblemen) op latere leeftijd. We kiezen voor de leeftijd waarop kinderen naar de basisschool gaan, omdat die veel zegt over de uitgangssituatie van kinderen. Het laat mede zien wat de invloed is alle inspanningen gericht op het gezonde gezin. Verder is deze leeftijd een veilige om te kiezen, want 3,9 jaar is gekoppeld aan een vaccinatie-moment, wat ook in Coronatijd gewoon gemeten wordt.
- Als streefwaarde kiezen we voor herstel van de situatie voor corona (12%).

Beweegnorm

- In de toelichting op dit product staat omschreven dat beweging een positieve invloed heeft op fysieke en mentale gezondheidsaspecten, en hoe we beweging stimuleren met als doel deze aspecten te verbeteren.
- Vanuit landelijk beleid van VWS wordt er de komende jaren gestuurd vanuit het principe Health in all policies en bewegen is hier een belangrijke onderdeel van. Uiteraard is sportdeelname ook maar een uurtje sporten per dag, en dit compenseert het huidige zitgedrag lang niet altijd. Daarom is bewegen een betere indicator om te monitoren tav de gezondheid van inwoners. We sturen dus op "bewegen" en het voldoen aan de beweegrichtlijn. Ambitie is dat in 2040 70% van de Nederlandse bevolking voldoet aan de beweegrichtlijn en alle middelen voor gemeenten hieraan gekoppeld worden.

Speerpunten 2023

Preventie

Preventie is de basis van onze inzet op gezondheid. Daarbij leggen we extra focus op het begin van het leven, omdat gezond opgroeien cruciaal is voor je hele verdere leven. Aanstaaende ouders en ouders met heel jonge kinderen (tot 2 jaar) in kwetsbare omstandigheden krijgen passende ondersteuning bij sociaal maatschappelijke problematiek voor een optimale ontwikkeling van het (ongeboren) kind. We richten ons bij preventie onder andere specifiek op de jeugd in kwetsbare situaties en wijken. Zo zorgen we ervoor dat kinderen die het nodig hebben eerder ondersteuning en hulp ontvangen door een versterkt netwerk rondom het onderwijs en extra inzet op scholen. We zetten in op bewezen effectieve en passende interventies (zoals ter vermindering van het aantal conflictscheidingen). Bij de uitvoering van het preventieakkoord richten we ons nog meer op de aanpak van gezondheidsverschillen in Zaandam Oost. We verbinden de uitvoering van het Lokaal Sportakkoord met onze bredere preventieaanpak, onder andere door met partners (waaronder de sportbranche) bewegen als middel in te zetten bij maatschappelijke

opgaven zoals overgewicht, beweegarmoede en eenzaamheid. We gaan door met de uitvoering van de succesvolle Zaanse Experiences.

Gezondheid in de openbare ruimte

We werken de uitgangspunten van de Visie op gezondheid en de Omgevingsvisie uit naar uitvoeringshandreikingen voor een gezonde stad. De opgave Gezondheid krijgt een plek in het Structuurplan Openbare ruimte. We gaan daarmee van planvorming naar het realiseren van een zichtbare gezonde buitenruimte, die uitnodigt om actief te zijn en buiten te spelen.

Sportinfrastructuur

We optimaliseren de sportinfrastructuur (nieuw beheermodel buitensport, nieuwe sportaccommodaties) en stimuleren Zaankanters om met plezier meer te bewegen, onder andere door de uitvoering van het uitvoeringsprogramma van de sportvisie.

Regionale gezondheidsvisie

We stellen een regionale gezondheidsvisie op. Hierin leggen we de basis voor het realiseren van een toekomstbestendige GGD Zaanstreek-Waterland, die een stevige bijdrage kan leveren aan gezondere Zaanse inwoners van 0-100 jaar. Deze visie kan de gemeente ook aanscherpen samen met andere regionaal werkende partners zoals de zorgverzekeraar, huisartsenvereniging Zaanstreek-Waterland, ouderenzorg en het ziekenhuis.

Aanpak gezondheidsverschillen

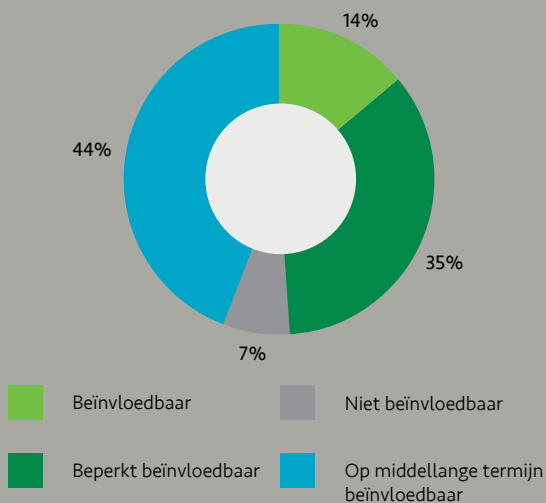
We starten een structureel datalab Gezondheid Zaandam Oost en maken een uitvoeringsprogramma 'aanpak gezondheidsverschillen op basis van de uitkomsten. Hierbij is de continue input van onderzoeken van studenten in Poelenburg-Peldersveld (STIPP) een grote bron van data.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 4.1 Preventie, sporten en beweging

Lasten: € 20,3 mln

Beïnvloedbaar

Dit betreft kosten in het kader van slim investeren (€ 2,5 mln), kosten voor sportbeleid en buitensport (€ 0,1 mln) en kosten voor opvoedondersteuning (€ 0,1 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor buitensport zoals bijdragen voor voetbal, tennis, AZ en de kosten voor de accommodaties (€ 4,4 mln), kosten voor opvoedondersteuning (€ 2,7 mln) en kosten voor sportpark Kalverhoek (€ 0,1 mln).

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft rente en afschrijving (€ 1,5 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor exploitatie van het sportbedrijf (€ 6,4 mln), kosten voor sportbeleid (€ 0,7 mln), personeelskosten (€ 0,9 mln), subsidies voor sport-accommodaties (€ 0,6 mln), huurkosten voor AZ (€ 0,1 mln) en kosten voor de eigen kracht conferentie in het kader van opvoedondersteuning (€ 0,2 mln).

Programma 4 Gezondheid

Product 4.1 Preventie, sporten en bewegen

Product 4.2 Jeugdhulp

Product 4.3 Maatschappelijke ondersteuning en ouder worden

Product 4.4 Zorg & Veiligheid

Product 4.2 Jeugdhulp

Jeugdigen groeien gezond en veilig op, liefst thuis, in hun eigen omgeving. Jezelf redden is het uitgangspunt, maar waar nodig bieden we hulp en ondersteuning. Met inwoners, ervaringsdeskundigen en professionals zetten we in op een kansrijke startpositie in het leven. Dat vraagt om een goede samenwerking met alle partners die daar een bijdrage aan kunnen leveren. Wij streven naar gelijke

kansen voor alle jeugdigen. Daarom spannen we ons extra in voor de wijken en gezinnen die ondersteuning of jeugdhulp het meest nodig hebben. We bouwen met elkaar een toegankelijk en houdbaar jeugdhulpstelsel, gericht op het voorkomen en/of zo klein mogelijk houden van problemen. Hierbij gaan we uit van de transformatiedoelen (Preventie; Versterken opvoedkundig klimaat; Eén gezin, één plan, één regisseur; Juiste hulp op maat; Meer ruimte professional).

Indicatoren

Indicatoren							
	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2023	Streef-waarde 2026	Bron
% Jeugdigen dat ondersteund wordt door Jeugdteam	8,7%	9,3%	8,7%	nmb	9,5%	9,5%	Gemeentelijke registratie
% Jeugdigen met specialistische jeugdhulp	8,1%	8,4%	9,4%	9,5%	9,5%	9,5%	Gemeentelijke registratie

Toelichting:

Percentage jeugdigen dat ondersteund wordt door het jeugdteam resp. Percentage jeugdigen met specialistische jeugdhulp

- In de toelichting op dit product staat omschreven dat wij een toegankelijk en houdbaar jeugdhulpstelsel willen ontwikkelen, gericht op het voorkomen en/of zo klein mogelijk houden van problemen.
- We streven naar stabilisatie. Aan de ene kant vangen we meer af van de verwijzingen naar specialistische hulp door het Jeugdteam meer zelf te laten doen. Aan de andere kant versterken we de preventiekant en maakt het Jeugdteam afspraken met het voorveld om meer verwijzingen daar te laten landen.

Verdere toelichting indicatoren

Er is een verband tussen beide indicatoren, te weten: het stelsel is erop gericht het percentage jeugdigen dat gespecialiseerde jeugdhulp ontvangt te doen dalen en tegelijkertijd kan dit betekenen dat als gevolg daarvan de interventies en behandelingen bij het jeugdteam stijgen. Daarmee meten de indicatoren de beweging van de 2e naar de 1e lijn.

Deze bovenstaande 2 indicatoren vatten meer op hoofdlijnen samen wat de effecten zijn van de interventies en maatregelen die we inzetten en de afspraken die we maken in de keten met Gecertificeerde instellingen, het jeugdteam, de wijkteam, Centrum Jong en de specialistische aanbieders.

Voor preventie is het niet haalbaar één indicator op te nemen; het aantal variabelen dat invloed heeft is groot en een groot deel hiervan is niet goed meetbaar of wordt niet geregistreerd.

Speerpunten 2023

Inperking Jeugdhulpplicht

In landelijke wet- en regelgeving wordt de jeugdhulpplicht ingeperkt met als doelen: Terugdringen van jeugdhulpgebruik en -kosten; meer focus op hulp aan gezinnen in kwetsbare situaties en het versterken van de samenhang naar andere domeinen, o.a. onderwijs/ bestaanszekerheid. Dit vraagt een stevige onderwijs-

jeugdhulpagenda. Het rijk is aan zet om te komen tot een wettelijke afbakening. Gemeenten zijn aan zet om vanuit de praktijk te laten zien wat de positieve effecten zijn van afbakeningskeuzes en samenwerking met andere domeinen. Zaanstad neemt politiek-bestuurlijk actief deel aan de gesprekken over invulling van de landelijke Hervormingsagenda. Binnen de gemeente houden we vast aan het bieden van passende hulp (zoals tijdige overgang naar de Wet langdurige zorg (Wlz), de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) of Zorgverzekeringswet) en een goede, tijdige overgang van 18- naar 18+. Ook zetten we in op betere afspraken over rolverdeling tussen onderwijs en jeugdhulp. De beheersing van de kosten is een blijvend aandachtspunt. De inperking van de jeugdhulpplicht en de activiteiten die rijk en gemeenten daarvoor doen, moeten een bijdrage leveren aan de houdbaarheid van het stelsel.

Normaliseren ggz-problematiek door inzet praktijkondersteuners bij huisartsen

We zetten in op lichte ondersteuning waar dat kan en zwaarder als dat nodig is. De Praktijkondersteuners Jeugd voor huisartsen (POH-Jeugd) dragen bij aan het breder kijken naar de oorzaken van ggz-problematiek en het gericht inzetten van passende hulp. We zijn gestart met de POH-Jeugd en zorgen er in 2023 voor dat de verwijr-routes en het ondersteuningsaanbod nog beter aansluiten bij de behoeften van huisartsen. Zo ondersteunen en ontzorgen we de huisartsen en dragen daardoor bij aan het verkorten van de wachtlijsten.

Meer gezamenlijk optrekken bij meervoudige problematiek

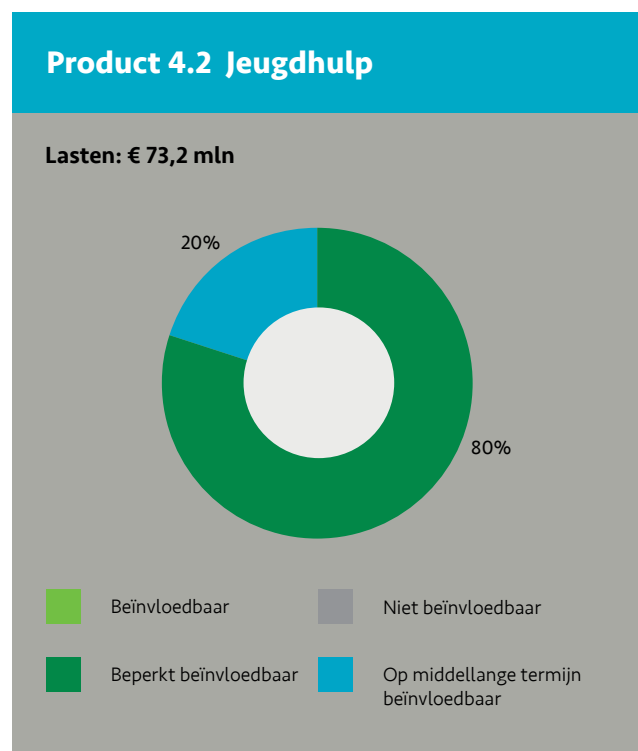
Door het opzetten van een brede integrale gezinsaanpak door Jeugdteam en Sociaal Wijkteam brengen we specifieke kennis rondom zwaardere casuïstiek samen. Daarmee kunnen gezinnen met meervoudige problematiek tegelijkertijd door wijk- én jeugdteam worden geholpen. Waar mogelijk komt er hulp bij van buurtgezinnen en ervaringsdeskundigen, en waar nodig ook mediation of hulp van de jeugdbescherming. Deze gezinnen - waarin vaak meervoudige, complexe en intergenerationele problematiek een rol speelt - worden daardoor beter geholpen. We voorkomen daarmee escalatie van problematiek en zorgen ervoor dat gezinnen met meerdere problemen weer zelfstandig verder kunnen.

Minder gezinnen met intensief vrijwillige hulp

Door de jeugdbeschermingsketen te verbeteren, willen we bereiken dat gezinnen beter in staat zijn zelf de regie te houden met ambulante hulp als ondersteuning. Hierdoor treedt een daling op van het aantal jeugdigen dat een beschermingsmaatregel krijgt, wat kan leiden tot een uithuisplaatsing. We realiseren dit door minder overdrachten voor gezinnen en snellere ondersteuning, zoals uitgewerkt in het toekomstscenario 'kind- en gezinsbescherming'. Hierbij zetten we in op verbeterde samenwerking en gezamenlijke werkwijze van het

jeugdteam, de Gecertificeerde Instellingen (GI), Veilig Thuis (VT) en de Raad van de Kinderbescherming.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Beïnvloedbaar

Er zijn geen beïnvloedbare kosten.

Beperkt beïnvloedbaar

De beperkt beïnvloedbare kosten betreffen kosten voor Specialistische jeugdhulp (€ 50,1 mln), PGB jeugd (€ 3,1 mln), Maatschappelijke opvang en verslavingszorg (€ 3,5 mln), sturbudget jeugd (€ 2,1 mln), uitvoering jeugdteams (€ 0,7 mln), capaciteit noodzakelijke maatregelen en jeugdbeleid (€ 0,5), opvang zwerfjongeren (€ 0,4 mln), en een taakstelling voor Jeugd (€ -2,1 mln).

Niet beïnvloedbaar

De niet beïnvloedbare kosten zijn kleiner dan € 0,1 mln en bestaan uit rente en afschrijvingen.

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft basisbudget jeugdteams (€ 9,7 mln), personeelskosten (€ 4,5 mln) en verder kosten voor huisvesting en ICT van de jeugdteams (€ 0,4 mln) en regionale uitvoeringskosten en jeugdbeleid (€ 0,3 mln).

Programma 4 Gezondheid

Product 4.1 Preventie, sporten en bewegen

Product 4.2 Jeugdhulp

Product 4.3 Maatschappelijke ondersteuning en ouder worden

Product 4.4 Zorg & Veiligheid

Product 4.3 Maatschappelijke ondersteuning en ouder worden

Onze doelstelling is dat Zaankanters van alle leeftijden kunnen meedoen in de samenleving. Soms is daar hulp bij nodig. Daarbij streven we naar gelijke kansen voor iedereen. Wij spannen ons daarom extra in voor de wijken en de inwoners - mantelzorgers, kwetsbare ouderen, inwoners die psychisch kwetsbaar zijn en dak- en thuislozen - die ondersteuning het meest nodig hebben.

Dat doen we samen met inwoners, ervaringsdeskundigen en professionals. In een mix van lichte ondersteuning die inwoners snel en makkelijk kunnen gebruiken (bijvoorbeeld huiskamerprojecten, inlopen) en zwaardere (geïndiceerde) ondersteuning op maat (zoals dagbesteding, woning-aanpassing en doelgroepenvervoer).

Vergrijzing en het streven om kwetsbare inwoners zo veel en zo lang mogelijk thuis, in de wijken, te ondersteunen, zorgen voor een financiële uitdaging. Ook de krapte op de arbeidsmarkt en de tekorten in de zorg dwingen ons tot aanpassingen. Dat betekent dat we meer een beroep doen op inwoners, bijvoorbeeld als goede buur, vrijwilliger of als mantelzorger. We zijn ons bewust van de maatschappelijke

consequenties hiervan. Wij ondersteunen daarom vrijwilligers(organisaties) en laten mantelzorgers er niet alleen voor staan.

Dak- en thuisloosheid is per definitie een ongezonde leefomstandigheid. We zetten in op het voorkomen hiervan en bieden daarnaast een passende aanpak gericht op het (zelfstandig) wonen met begeleiding.

Samen met partners in de stad streven we ernaar dat onze ouderen zo lang mogelijk prettig, veilig en gezond blijven wonen in de eigen wijk. Dat vraagt om passende woonruimte en de nabijheid van welzijn, ontmoetingsmogelijkheden en ondersteuning.

Omdat de opgave voor gezondheid niet stopt bij onze gemeentegrenzen, investeren we in de samenwerking in de regio. In het programma GOUD (Goed, gerust, gezond OUDer worden) werken we regionaal samen aan een betere zorg voor ouderen vanuit de thema's 'gezond blijven en zelfstandig wonen', 'goed herstel en voorkomen van acute zorg' en 'leven met langdurige zorg'. Daarnaast participeren we in het regionale Netwerk Dementie en werken we regionaal samen in de aanpak van ggz-problematiek.

Indicatoren

Indicatoren							
	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2023	Streefwaarde 2026	Bron
% Dat vindt voldoende contacten met andere mensen te hebben	76%	nb	71%	nb	76%	76%	Zaanpeiling
% Dat mantelzorg als zware belasting ervaart	16%	17%	13%	20%	17%	17%	Zaanpeiling

Toelichting:

Percentage dat vindt voldoende contacten met andere mensen te hebben

- Bij meerdere speerpunten van dit product, en bij het speerpunt Preventie binnen product 4.1, staat

omschreven hoe we inzetten op het tegengaan van eenzaamheid met als doel mentale gezondheid te bevorderen.

- Met deze indicator volgen en toetsen we de effectiviteit van de aanpak "Eén tegen eenzaamheid"

Percentage dat mantelzorg als zware belasting ervaart

- In de toelichting op dit product staat omschreven dat we ervoor willen zorgen dat mantelzorgers er niet alleen voor staan.
- Met deze indicator volgen en toetsen we de effectiviteit van het actieplan mantelzorg.

Speerpunten 2023

Woonzorgvisie

We stellen een Woonzorgvisie op voor alle aandachts-groepen. Voor ouderen maken we daarbij gebruik van de uitwerking van de woonzorgopgave voor ouderen in het stedelijk aanjaagteam Ouder worden in Zaanstad en binnen onze regionale aanpak GOUD. In deze uitwerking geven we inzicht in de aantallen woningen en zorgplekken, waaronder geclusterde woonvormen met mogelijkheid tot ontmoeting, die we de komende jaren gaan realiseren.

Actieplan mantelzorg

We geven uitvoering aan het Actieplan mantelzorg 2022-2023, dat gericht is op verdere ontwikkeling van de ondersteuning aan mantelzorgers van inwoners van Zaanstad. Het actieplan bevat de elementen signalering, kennisvergroting, samenwerking, waardering en ondersteuning.

Projecten personen met Onbegrepen Gedrag

De Regionale Kenniswerkplaats Onbegrepen Gedrag werkt de eerste subsidiefase van uitgekristalliseerde projecten op het vlak van Zorg en Samenleving in 2023 verder uit in een leer- en verbeterproces. Deze projecten richten zich op laagdrempelige ondersteuning aan de inwoners met een specifieke kwetsbaarheid, zoals mensen met psychische problemen, eenzaamheid, financiële problemen, huisvestingsproblematiek etc., waarbij we stigmatisering moeten voorkomen en voorkomen dat deze inwoners in een ongelijke positie terechtkomen. Aan de hand van de verkregen inzichten bekijken we per project of er een aanvraag voor een vervolg (deel)subsidie bij Zonmw nodig is.

Dak- en Thuisloze en kwetsbare volwassenen

We zetten in op het zo veel mogelijk zelfstandig kunnen wonen van (dreigend) dak- en thuislozen met waar nodig begeleiding. Dit doen we door het uitbreiden van het aantal plekken Housing First en het realiseren van extra plekken in nieuwbouwprojecten voor deze doelgroep. Dat betekent ook dat we inzetten op kortdurende maatschappelijke opvang.

Prioriteiten Sociale Wijkteams

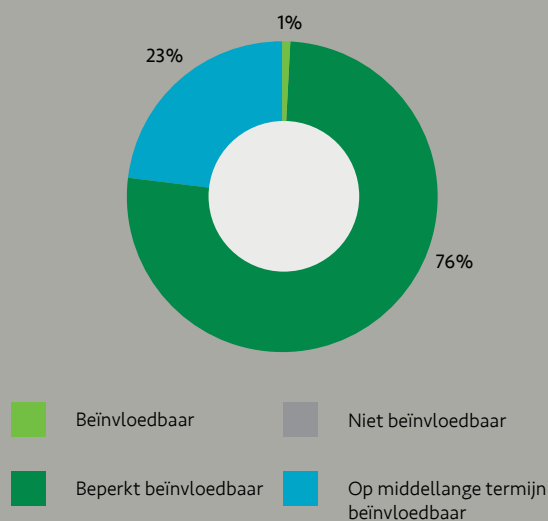
De Sociale Wijkteams hebben een belangrijke rol in de beweging die we willen maken naar meer inzet op preventie, vroegsignalering van onder meer eenzaamheid en dementie, en de verschuiving naar lichte ondersteuning in wijken en buurten.

De oplopende werkdruk bij de Sociale Wijkteams en de krapte op de arbeidsmarkt belemmeren deze ontwikkeling. Daarom bepalen we in 2023 samen met hoofdaanemers van de Sociale Wijkteams de prioriteiten voor het oppakken van knelpunten en pilots. Daarin bestendigen we de bestaande en stimuleren we nieuwe voorliggende voorzieningen en preventieve maatregelen.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 4.3 Maatschappelijke ondersteuning en ouder worden

Lasten: € 70,0 mln

Beïnvloedbaar

De beïnvloedbare kosten bestaan uit kosten voor WMO taken (€ 0,5 mln) en een begrotingstelpost (€ 0,3 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor specialistische zorg zonder verblijf (€ 28,7 mln), Beschermd wonen (€ 10,1 mln), bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling Zaanstreek - Waterland (€ 7,2 mln), individuele verstrekkingen vanuit de WMO (€ 3,4 mln), PGB WMO (€ 1,4 mln), collectief vervoer en parkeren (€ 1,2 mln), huisvestingskosten van het sociale wijkteam (€ 0,4 mln) en toegang Sociale wijkteams (€ 0,5 mln).

Niet beïnvloedbaar

De niet beïnvloedbare kosten bestaan uit rente en afschrijvingen van de wijkteams (€ 0,2 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft kosten van de sociale wijkteams (€ 12,1 mln), kosten voor cliëntondersteuning en slachtofferhulp (€ 1,5 mln), personeelskosten (€ 2,4 mln) en kosten voor Gezond in de stad en LHBT (€ 0,1 mln).

Programma 4 Gezondheid

Product 4.1 Preventie, sporten en bewegen

Product 4.2 Jeugdhulp

Product 4.3 Maatschappelijke ondersteuning en ouder worden

Product 4.4 Zorg & Veiligheid

Product 4.4 Zorg & veiligheid

Met een samenhangende, integrale aanpak met partners uit de keten Zorg en Veiligheid, willen we de veiligheid (structureel) herstellen en snellere en passende zorg verlenen aan kwetsbare inwoners. Hierdoor krijgen zij weer grip op hun leven en voorkomen we dat de problematiek verergert of dat personen afglijden naar overlast en/of criminaliteit. Onder regie van de gemeente werken partners samen, vanuit een gezamenlijk doel en gedeeld eigenaarschap.

Indicatoren

Indicatoren							
	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2023	Streefwaarde 2026	Bron
% Dat overlast van jongeren ervaart	33%	39%	41%	41%	40%	38%	Zaanpeiling
% Dat overlast ervaart van dakloze, verslaafde of verwarde mensen	20%	14%	15%	16%	15%	13%	Zaanpeiling
Aantal meldingen van vermoeden huiselijk geweld bij Veilig Thuis	nb	1.290	1.155	1.005	1.200	1.100	CBS

Toelichting:

Percentage dat overlast van dakloze, verslaafde of verwarde mensen ervaart resp. Percentage dat overlast van jongeren ervaart

- In de toelichting bij deze producten staat omschreven dat we de veiligheid (structureel) willen herstellen zodat inwoners weer grip op hun leven krijgen en voorkomen dat personen afglijden naar overlast en/of criminaliteit.
- Met deze indicatoren volgen en toetsen we de door de inwoners van Zaanstad ervaren overlast. Cijfers van partners, zoals de politie en de GGD, betreffen doorgaans de geregistreerde overlastmeldingen. Die cijfers maken echter niet duidelijk hoeveel (unieke) overlastgevers verantwoordelijk waren voor die registraties.

Aantal meldingen van vermoeden huiselijk geweld bij Veilig Thuis

- In de toelichting bij dit product staat omschreven dat we snelle en passende zorg verlenen aan kwetsbare inwoners, zodat voorkomen wordt dat (hun) problematiek verergert.
- Met deze indicator volgen we het aantal meldingen waarin sprake is van vermoeden huiselijk geweld en/of kindermishandeling, jaarlijks kenbaar gemaakt aan Veilig Thuis. Aandachtspunt is de aanwezigheid van mogelijke 'dark numbers', aangezien (lang) niet alle gevallen (tijdig) worden gemeld.

Speerpunten 2023

Aanpak overlast Burgemeester In 't Veldpark

Samen met partners en omwonenden geven we uitvoering aan het actieplan om de overlast in het Burgemeester In 't Veldpark terug te dringen, waaronder het realiseren van een (semipermanente) inloopvoorziening met gebruikersruimte. Daarbij monitoren we in hoeverre deze voorziening impact heeft op de vermindering van de overlast. In 2023 evalueren we de persoonsgerichte aanpak die samen met partners zoals het Leger des Heils, Stichting Surant en de GGD is uitgevoerd. Hiervoor is voor de komende vier jaar extra budget vrijgemaakt.

Jeugd en Veiligheid

Om te voorkomen dat jongeren overlastgevend gedrag gaan vertonen en/of strafbare feiten plegen, zullen we samen met partners uit het onderwijs, jongerenwerk, de (jeugd)zorg en het veiligheidsdomein een integrale, preventieve aanpak van risicovolle jeugd vormgeven. De gemeente kent zowel individuele als groepsgerichte aanpakken, die gericht zijn op het voorkomen van afglijden richting criminaliteit en het creëren van een gezonde thuis-, school- en werksituatie. Vanuit de Zaanse visie op jongerenwerk werken we aan het uitbouwen van de JongerenHUB in Noord en het realiseren van de JongerenHUB's in Midden en Oost. Daar kunnen we jongeren op basis van hun dagritme ondersteunen, wat bijdraagt aan het voorkomen van problematiek. Door meer menskracht te organiseren in de scholen, kan intensiever worden samengewerkt in preventie en in de aanpak van risicojongeren. Dat gebeurt met extra jongerenwerkers op acht VO-scholen en veiligheids-coördinatoren op vijf VO-scholen. Zij zijn de verbindende schakel tussen de straat en de school en bewijzen hun nut in de aanpak van risicojongeren en jeugdoverlast. Verder zal in 2023 een andere organisatie van het Straathoekwerk de inzet effectiever maken.

Nazorg ex-gedetineerden

In 2022 is in samenwerking met lokale en regionale partners een vernieuwd werkproces opgesteld om te zorgen voor een goede re-integratie van ex-gedetineerden en het voorkomen van recidive. Uitgaande van het Landelijk Bestuursakkoord en de (nieuwe) Wet Straffen en Beschermen, is het uitgangspunt om zo vroeg mogelijk te zorgen voor stabiliteit op de leefgebieden wonen, werken/dagbesteding, financiën en zorg. Op lokaal niveau wordt dit onder meer gedaan in samenwerking met de Sociale Wijkteams en het Buiten Re-integratiecentrum van Stichting Surant. Eind 2023 evalueren we de inzet.

Woonoverlast

Vanwege het toevoegen van een structureel budget voor de integrale aanpak van woonoverlast, zet de gemeente haar regiefunctie op complexe woonoverlast voort. Om de complexe overlastproblematiek integraal aan te pakken in samenwerking met diverse partners, is een convenant opgesteld, dat in 2023 wordt herijkt.

Regionale samenwerking Allen voor Eén

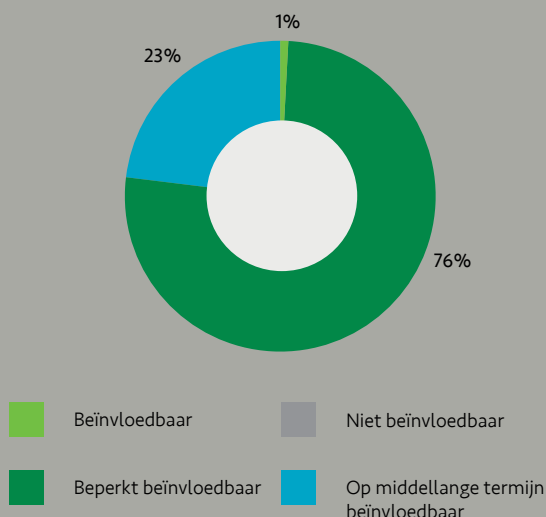
Binnen "'Allen voor Eén' bundelen de zeven gemeenten in Zaanstreek-Waterland en partners de krachten op zorg en veiligheid. Prioriteit ligt bij de aanpak van: huiselijk geweld en kindermishandeling (incl. Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming en Veilig Thuis), personen met onbegrepen gedrag, mensenhandel, informatie-ontsluiting, Zorg- en Veiligheidshuis Zaanstreek-Waterland en de uitvoering van gehonoreerde subsidieprojecten van ZonMW (Zorg & Veiligheid - domein overstijgend samenwerken).

In 2023 zetten we gezamenlijk in op al deze thema's om een merkbaar verschil te maken voor inwoners en een werkbaar verschil voor professionals. Rode draden in de diverse regionale aanpakken zijn: het werken aan preventie, bewustwording en vroegtijdige signalering, systeemgericht werken (1 huishouden, 1 plan, 1 regisseur), de verbetering van de samenwerking, de inbreng van ervaringsdeskundigen, tijdige en passende zorg/hulpverlening (o.a. wachtlijstbeheer Veilig Thuis) en het doorbreken van handelingsverlegenheid rond privacy en gegevensdeling.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 4.4 Zorg & veiligheid

Lasten: € 7,6 mln

Beïnvloedbaar

De beïnvloedbare kosten zijn lager dan € 0,1 mln.

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreffen de wettelijke taken rondom huiselijk geweld en kindermishandeling (€ 5,7 mln).

Niet beïnvloedbaar

Er zijn geen niet beïnvloedbare kosten.

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor jongerenwerk (€ 1,5 mln), kosten voor personeel (€ 0,2 mln) en kosten voor het veiligheids-huis en huiselijk geweld en kindermishandeling (€ 0,2 mln).

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen hebben een relatie tot dit programma:

- **GGD Zaanstreek Waterland**

Uitvoeringsorganisatie van de gemeenten Zaanstreek-Waterland die de gezondheid en sociale veiligheid van alle mensen in de regio beschermt, bewaakt en bevordert.

- **Regionale samenwerking decentralisaties sociaal domein**

Een lichte variant van een gemeenschappelijke regeling met afspraken over samenwerking op Jeugdhulp en Wmo met gemeenten in Zaanstreek-Waterland.

- **Stichting Jeugdteam**

Stichting Jeugdteam is door de gemeente Zaanstad opgericht en per 1 januari 2022 operationeel. De stichting heeft tot doel het verlenen van jeugdhulp aan jeugdigen in Zaanstad, het beoordelen en doorverwijzen naar specialistische jeugdhulp en het voeren van regie op ondersteuningsplannen van gezinnen. Dit doet het jeugdteam door integraal samen te werken met de Sociale Wijkteams, het onderwijs, de huisartsen, specialistische aanbieders en andere partners in de wijken

- **Sportbedrijf Zaanstad**

Het Sportbedrijf faciliteert, activeert en stimuleert de sportieve Zaanster. Dat doet het door de exploitatie van de zwembaden, sporthallen en gymzalen, door 'brede school'-activiteiten en met een breed palet van sport- en beweegstimulerende activiteiten en evenementen. In samenwerking met gemeente Zaanstad is Sportbedrijf Zaanstad verantwoordelijk voor de uitvoering van het gemeentelijk sportbeleid.

Zie voor een verdere toelichting de Paragraaf Verbonden Partijen.

Financiën

Gezondheid (Bedragen x € 1.000)					
	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	166.667	171.113	167.778	167.702	162.998
Baten	-4.264	-3.768	-3.759	-4.475	-4.397
Saldo	162.403	167.345	164.019	163.227	158.601
Toevoegingen reserves	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	-1.861	-345	-345	-345	-345
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	160.542	166.999	163.673	162.881	158.255

Toelichting:

Ten opzichte van de begroting 2022 (stand Burap 2022) stijgen de lasten in 2023 met € 4,3 mln. en de baten dalen met € 0,5 mln. De grootste verschillen lichten we hieronder toe:

Bij de **lasten** wordt de stijging met name verklaard door de volgende mutaties:

- op basis van het coalitieakkoord is vanaf 2023 € 0,7 mln. en vanaf 2024 € 0,8 mln. beschikbaar voor capaciteit, de zomer experience, woonoverlast en beheer buiten-sportaccommodaties.
- In 2022 is sprake van incidentele inzet van de blokhuis middelen ingezet (€ 1 mln.).
- Voor jeugd is een taakstelling (minpost op de lasten) opgenomen om de lasten te verminderen. Deze bedraagt € 2,1 mln. in 2023, € 3,1 in 2024, € 4,2 mln. in 2025 en € 8,4 mln. in 2026.

- De volumeontwikkeling jeugd/wmo is geactualiseerd op basis van de cijfers per eind augustus. Ten opzichte van 2022 is dit een stijging van € 1,9 mln.
- Bij zorg en veiligheid zijn vanaf 2023 de lasten van het veiligheidshuis Zaanstreek Waterland opgenomen voor € 1,1 mln. Daarnaast is er een stijging in huiselijk geweld en kindermishandeling (Veilig thuis) € 0,9 mln.

Bij de **baten** is in 2022 een incidentele SPUK sport verantwoord voor € 0,3 mln. en bijdragen overige Zaanse en Waterlandse gemeenten voor het veiligheidshuis € 0,2 mln. Dit verklaart de daling van de baten naar 2023 toe.

De **onttrekking** aan de reserves zijn in 2023 met name lager doordat in 2022 een onttrekking van € 1 mln. voor de blokhuis middelen heeft plaatsgevonden. Voor een nadere toelichting verwijzen we naar de bijlage reserves.

Beleidsmatige risico's

Tekort aan personeel op alle fronten, maar vooral in de zorg

Zowel het Jeugdteam en de Sociale Wijkteams als de specialistische zorg aanbieders hebben moeite om voldoende geschikt personeel te vinden. Mede hierdoor zijn de wachtlijsten in de zorg moeilijk in te lopen. Maar ook in andere functies, bijvoorbeeld rondom sport, is het moeilijk om vacatures te vervullen.

Ook voor de aanpak van problematiek op het snijvlak van zorg en veiligheid, is voldoende opgeleid personeel een belangrijke voorwaarde, zowel binnen de lokale teams als in regionale organisaties. Door tekorten op de arbeidsmarkt staat dit onder druk. Aandachtspunt is ook dat diverse ambities afhankelijk zijn van (tijdelijke) subsidies. Vanwege de benodigde stabiliteit en continuïteit is het wenselijk het aantal speerpunten te beperken, terwijl er juist een toenemende vraag is vanuit de omgeving.

Beheersmaatregel:

Dit vraagstuk speelt voor veel sectoren en in het hele land en is niet eenvoudig op te lossen. Lokale teams en zorgaanbieders gaan met elkaar in gesprek over hoe zij personeel zo efficiënt mogelijk kunnen inzetten en gebruik kunnen maken van zij-instromers en herintreders. Daarbij kijken we opnieuw naar de invulling van de Norm verantwoorde werktoedeling, waardoor genoemde groepen onder verantwoordelijkheid van BIG- of SKJ-geregistreerde professionals kunnen werken. Ook zal de vraag komen waar de prioriteiten liggen en wat eventueel uitgesteld kan worden.

Om de juiste keuzes te maken binnen Zorg & veiligheid, werken we lokaal en regionaal aan een goed, integraal besturingsmodel.

Druk op SWT's

Bij de grote opgaven waar Zaanstad voor staat, spelen de Sociale Wijkteams een cruciale rol. Dit leidt tot extra druk bij de teams. De groei van de stad zal het beroep op ondersteuning, zorg en voorzieningen tevens doen toenemen. Het is noodzakelijk om te komen tot keuzes en prioritering.

Beheersmaatregel:

We maken een impactanalyse samen met de hoofdaanbieders van de SWT's. Ook betrekken we de SWT's bij de ontwikkeling van het stedelijk Jeugdteam.

Weinig hulp uit eigen netwerk voor mensen met een hulpvraag

Het risico bestaat dat minder ondersteuning mogelijk is vanuit het eigen netwerk of vanuit vrijwillige inzet, waardoor meer professionele inzet noodzakelijk is.

Beheersmaatregel:

We willen zo goed mogelijk in gesprek zijn met vrijwilligers(organisaties), wijk/buurtorganisaties en mantelzorgers om te zien wat zij wel en niet kunnen bieden en of en hoe zij daarin ondersteuning willen.

Geen duidelijkheid door het Rijk bij Wmo

Het risico is dat het Rijk gemeenten onvoldoende compenseert voor de gevolgen van het abonnementstarief en de demografische ontwikkelingen. Met daarbij de impact van het langer zelfstandig wonen op de Wmo. De eerder aangekondigde wetwijziging Wmo 2015 in verband met resultaatgericht beschikken laat op zich wachten.

Beheersmaatregel:

We volgen de landelijke ontwikkelingen via de VNG en andere landelijke organisaties op de voet, zodat we hier snel op kunnen anticiperen en goede voorbeelden van elders kunnen benutten. We treffen maatregelen om bij te sturen op de gevolgen van het abonnementstarief als onderdeel van een bredere set van maatregelen binnen de taakstelling. We monitoren of we de verwachte besparingen kunnen realiseren. Binnen de beschikbare middelen kijken we scherp naar prioriteiten.

Beleidsnota's

- Maatschappelijke visie Zaanstad
- Beleidskader Jeugdhulp en AWBZ/Wmo in Zaanstad
- Beleidskader Jeugd 2021-2030
- Verordening Jeugdhulp 2022
- Strategische agenda Ouder worden in Zaanstad
- Regiovisie Kwetsbare burgers
- Regiovisie GIA Z-W 2020-2023 Geweld hoort nergens thuis
- Visie Samen sterk op mantelzorg
- Wijzigingsverordening WMO
- Zaanse Visie op Gezondheid
- Zaanse Visie op Sport 2020-2040
- Zaans preventieakkoord
- Vierde voortgangsrapportage strategische agenda ouder worden in Zaanstad
- Zaans lokaal sportakkoord
- Actieplan Burgemeester in 't Veldpark
- Regionaal beleidsplan Mensenhandel

Kerncijfers

Zaanpeiling					
	2018	2019	2020	2021	Bron
Tevredenheid met het leven onder senioren	94%	87%	89%	82%	Zaanpeiling

Kerncijfers					
	2018	2019	2020	2021	Bron
Aantal cliënten Wmo (totaal)	8.837	8.956	9.317	9.481	Gemeentelijke registratie
Aantal cliënten Wmo met een maatwerkarrangement (=begeleiding)	5.154	4.971	4.991	5.444	Gemeentelijke registratie
Aantal cliënten Wmo met Verpleging Verzorging Thuis (VVT)/Hbh	3.013	3.317	3.475	3.812	Gemeentelijke registratie

BBV indicatoren

BBV indicatoren					
	2018	2019	2020	2021	Bron
% Kinderen tot 18 jaar in uitkeringsgezin	7%	7%	7%	nbn	Waar staat je gemeente.nl
Aantal verwijzingen naar Halt per 10.000 jongeren	131	166	164	nbn	Bureau Halt
Aantal cliënten met een maatwerkarrangement WMO per 1.000 inwoners	52	53	56	56	GMSD
% Jongeren (12-21 jaar) met delict voor rechter verschenen	1%	1%	1%	nbn	Waar staat je gemeente.nl
% Jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel	1,1%	1,1%	1,2%	1,0%	Waar staat je gemeente.nl
% Jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel	0,4%	0,3%	0,4%	0,3%	Waar staat je gemeente.nl
% Jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp (nb: is niet vergelijkbaar met andere gemeenten)	13,3%	12,3%	13,1%	nbn	Gemeentelijke registratie
% Inwoners dat niet sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners (wordt vierjaarlijks gemeten)	nb	nb	52%	nb	CBS, RIVM

2.5 Economie, kunst & cultuur

De welvarende gemeente

Portefeuillehouders:
Breunese, Onclin

Doelstelling

Zaanstad is een trotse, inclusieve en bruisende stad, die klaar is voor de toekomst en kansen biedt voor iedereen. Dit betekent dat er voldoende ruimte is voor een toekomstbestendige economie, die duurzamer, kennisintensiever en diverser is dan nu. Zaanstad blijft woon-werkstad waarbij de werkgelegenheid harder groeit dan de toename van het aantal inwoners: we zetten in op meer banen. Trotse bewoners, bezoekers en (lokale) bedrijven kunnen goed toevoegen in een aantrekkelijke gemeente met goede toeristische voorzieningen. Er is een rijk en divers cultureel leven dat kwaliteit toevoegt aan de groeiende stad en meegroeit. We zorgen ervoor dat kunst en cultuur dichtbij en voor iedereen toegankelijk zijn. Zo heeft elke inwoner de kans om talenten en vaardigheden te ontwikkelen en stimuleren we participatie, ontmoeting en verbinding. Met als uiteindelijk resultaat een verbetering van de brede welvaart in de stad.

Visie

Zaanstad is een aantrekkelijke en leefbare stad met een toekomstbestendige economie, om in te ondernemen, werken, wonen en te bezoeken. De Zaanse identiteit en artistieke uitingen worden gekoesterd, gedeeld en uitgedragen. De economie en de culturele sector dragen maximaal bij aan groei van de brede welvaart.

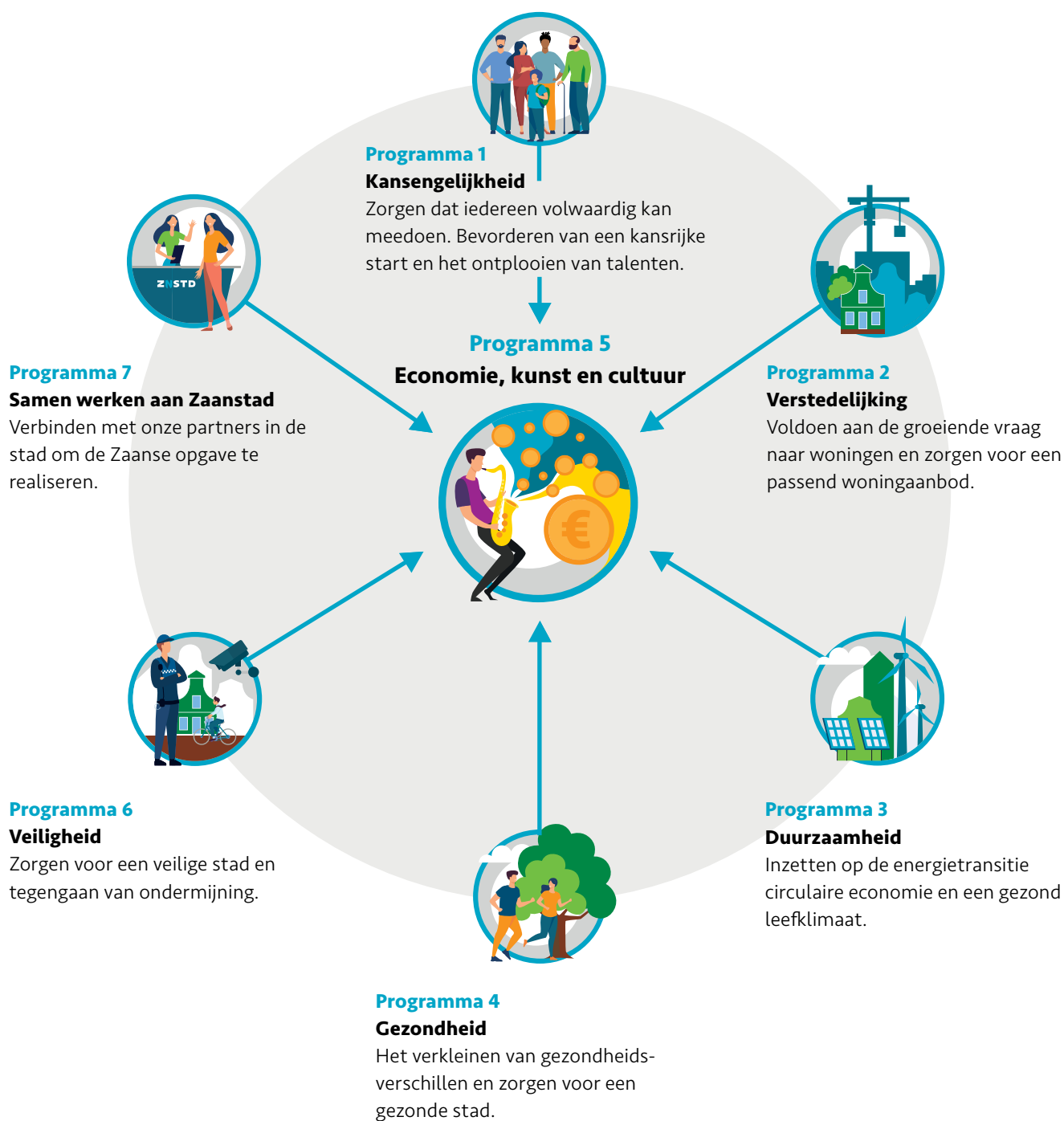
Dit bereiken wij door in te zetten op:

- een aantrekkelijke woon-, werk- en (be-)leefstad met een eigen, dynamische identiteit;
- voldoende ruimte voor de Zaanse bedrijven, nieuwe bedrijvigheid en wonen met voorzieningen dicht bij elkaar;
- een inclusieve arbeidsmarkt met kansen en een meer kennis intensieve economie voor iedereen;
- een duurzame, toekomstbestendige en een meer kennis intensieve economie;
- een veerkrachtige, diverse en inclusieve kunst- en cultuursector die ontmoeting en verbinding stimuleert.

Onze stad kan alleen cultureel en economisch floreren als de basis op orde is en als we trots zijn op onze ondernemers en culturele en creatieve makers en instellingen. Evenementen dragen hieraan bij. Een goede samenwerking in de regio en met kennis- en onderwijsinstellingen is cruciaal. De persoonlijke en culturele ontwikkeling van de inwoners van Zaanstad begint op jonge leeftijd. Qua inkomens- en opleidingsniveau komt Zaanstad dichtbij het Nederlandse gemiddelde. Productieve wijken met een goed voorzieningenniveau spelen een belangrijke rol in het bevorderen van kansen voor met name praktisch opgeleiden en vakmensen. Hiervoor investeren wij in mensen én stenen en dragen we bij aan kansengelijkheid.

Zaanse bedrijven spelen een sleutelrol bij het verzilveren van de kansen die voortkomen uit de drie grote transitie: de energietransitie, de circulaire transitie en de digitalisering van de economie. Een sterk lokaal MKB en een sterke toeristische, culturele en creatieve sector maken deel uit van de ambitie en dragen bij aan het realiseren hiervan. In het Noordzeekanaalgebied wordt, in regionaal perspectief, ingezet op het realiseren van nieuwe vestigingsmilieus in woon-werkgebieden en versterking en intensivering van bestaande terreinen.

Wat dragen andere begrotingsprogramma's bij aan dit programma?

Kansengelijkheid Net als landelijk neemt ook in Zaanstad de segmentatie en kansengelijkheid toe. De opgave is het opheffen van ruimtelijke, educatieve en sociale barrières tussen mensen en groepen, zodat iedereen volwaardig kan meedoen. We bevorderen dat ieder kind een kansrijke start maakt in het leven en talenten kan ontplooien. Cultuureducatie en voorzieningen zoals de bibliotheek spelen hierin een cruciale rol. Zorg voor talentontplooiing van kinderen en jongeren en een leven lang leren en ontwikkelen dragen bij aan de economische ontwikkeling van Zaanstad.

Verstedelijking Om aan de groeiende vraag naar woningen te voldoen, bouwt Zaanstad tot 2040 maximaal 20.000 woningen bij. Voor kenniswerkers hoort hier een passend woningaanbod bij. De opgave is om de Zaanse identiteit te behouden en voorzieningen en mobiliteit mee te laten groeien (integrale verstedelijking). Ruimte voor werken in de stad en een passend voorzieningenaanbod dragen bij aan een goed vestigingsklimaat.

Duurzaamheid De transitie naar een duurzame economie en samenleving vergt in Zaanstad inzet op de energietransitie (in onder meer mobiliteit, de economie/ industrie en de gebouwde omgeving), de circulaire economie en een gezond leefklimaat. Verduurzaming van industrie en MKB en economische kansen in de energietransitie.

Gezondheid Voor groei van de brede welvaart is het van belang de gezondheidsverschillen te verkleinen. Daarvoor wil Zaanstad een gezonde stad zijn, met gezonde lucht, gezond water, een goede bodemkwaliteit. Een stad die uitnodigt tot gezond leven, voldoende beweging, aandacht voor mentale gezondheid en gezonde en duurzame voeding.

Veiligheid van externe, verkeers-, water- en milieuveiligheid tot het sociale aspect. Veilige werklocaties en tegengaan van ondermijning.

Samen werken aan Zaanstad De opgave van Zaanstad is groot en kan alleen als deze opgave in verbinding met onze partners wordt gesmeed en opgepakt. Samenwerkingen zoals met o.a. de vereniging Zaanstad Maakstad, de bedrijventerreinverenigingen, winkeliersverenigingen, onderwijsinstellingen en Bedrijven Investerings Zones, culturele instellingen, makers en ondernemers dragen hieraan bij.

Programma 5 Economie, kunst & cultuur

Product 5.1 Kunst, cultuur en evenementen

Product 5.1 Kunst, cultuur en evenementen

We zetten in op kunst en cultuur dichtbij voor iedereen. Door alle inwoners van Zaanstad in aanraking te laten komen met kunst en cultuur geven we iedereen de kans om zich persoonlijk, cultureel en maatschappelijk te ontwikkelen en stimuleren we ontmoeting en verbinding.

Dit start op de basisschool waar we inzetten op diverse cultuureducatie. Maar ook buiten school kunnen inwoners dicht bij huis deelnemen door een laagdrempelig en divers aanbod van culturele (educatie)activiteiten. Door kunst in de openbare ruimte vragen we aandacht voor stedelijke en maatschappelijke vraagstukken en bieden we onze inwoners een aantrekkelijke en uitdagende leefomgeving waarmee zij zich verbonden voelen.

Product 5.2 Sterk vestigingsklimaat

De Zaanse kunst- en cultuursector bestaat uit de grote culturele organisaties waaronder ook de bibliotheek en de lokale media (basisinfrastructuur), de amateur-kunstverenigingen, alle kleine(re) culturele organisaties. Ook de culturele en creatieve makers en ondernemers vervullen een belangrijke functie, onder meer in het aanjagen van innovatie. We zetten ons in om het culturele veld een stevige basis te bieden en zich door te ontwikkelen tot een diverse en veerkrachtige sector die meegroeit met de stad. Samen met de culturele partners werken we aan een inclusieve samenleving waarin iedereen volwaardig en in de eigen leefomgeving kan meedoen. Door culturele activiteiten en evenementen geven inwoners gezamenlijk invulling aan hun eigen én de Zaanse identiteit en voelen zij zich trots op Zaanstad.

Indicatoren

Indicatoren							
	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2023	Streefwaarde 2026	Bron
Positie van Zaanstad op cultuurindex	37	39	32	37	35	28	Atlas voor gemeenten
Aantal locaties waarop kunst en cultuur beschikbaar is	nb	nb	nb	nb	nbn	nbn	Maatschappelijke voorzieningen kaart
Percentage inwoners dat actief is op gebied van kunst en cultuur	nb	nb	nb	19%	20%	28%	Zaanpeiling
Cultuurdeelname, percentage inwoners dat culturele instelling, evenementen en activiteiten bezoekt	nb	nb	nb	nb	nbn	nbn	Zaanpeiling

Toelichting:

- *Positie van Zaanstad op cultuurindex:* de Atlas voor Gemeenten rangschikt elk jaar de 50 grootste stedelijke gemeenten van Nederland op basis van een woon-aantrekkelijkheidsindex en de sociaal-economische index. De cultuurindex is een onderdeel van de woonaantrekkelijkheidsindex. Dit sluit aan bij de ambitie van de cultuurvisie voor een bruisende stad met een rijk cultuur aanbod wat bijdraagt aan een goed woon- en leefklimaat.
- *Aantal locaties waarop kunst en cultuur beschikbaar is:* aantal m2 tov aantal m2 wonen: de maatschappelijke voorzieningen kaart (Zaanatlas) is een bestand dat bestaat uit op uniforme wijze gegevens van maatschappelijke voorzieningen (waaronder kunst en cultuur voorzieningen) naar categorie, soort of wijk zichtbaar gemaakt op een kaart van Zaanstad. Met deze indicator wordt de spreiding en bereikbaarheid inzichtelijk gemaakt en kan worden beoordeeld in

hoeverre de ambitie kunst en cultuur dichtbij voor iedereen (kansengelijkheid) wordt gerealiseerd. Omdat het een nieuwe indicator betreft ontbreken historische gegevens en de cijfers voor 2023 en 2026. Na de eerste meting wordt de streefwaarde bepaald.

- *Percentage inwoners dat actief is op gebied van kunst en cultuur:* de Zaanpeiling is een representatieve afspiegeling van de Zaanse bevolking. Deze indicator geeft inzicht in het aantal inwoners dat actief is op het gebied van kunst & cultuur. Hier komen de ambities voor een rijk en laagdrempelig aanbod samen. Het percentage wordt pas sinds 2021 gemeten en daarom kunnen we geen historische gegevens over 2018, 2019 en 2020 leveren.
- *Cultuurdeelname:* er wordt een indicator ontwikkeld die inzichtelijk maakt welk percentage inwoners culturele instellingen, evenementen en activiteiten bezoekt. Omdat het een nieuwe indicator betreft ontbreken historische gegevens en de cijfers voor 2023 en 2026. Na de eerste meting wordt de streefwaarde bepaald.

Speerpunten 2023

Herstel en transitie van de kunst- en cultuursector na corona

We stimuleren de doorontwikkeling naar een sterke en veerkrachtige cultuursector. We faciliteren en jagen het gesprek hierover aan en ondersteunen waar mogelijk, ook financieel. We kijken samen met de sector welke financieringsmogelijkheden er zijn vanuit fondsen, de provincie en het Rijk. We herijken de subsidieregeling Amateurkunst en culturele activiteiten.

Kunst en cultuur dichtbij voor iedereen

We werken aan voorzieningen in alle delen van Zaanstad, zowel op wijk- als op stedelijk niveau. Voor de cultureel-maatschappelijke voorziening aan het Durghorstplantsoen zullen het ontwerp en het bestemmingsplan worden vastgesteld. De ambitie van het behoud van De Groote Weiver op het PWN-terrein nemen we mee in het haalbaarheidsonderzoek en op basis van het te nemen raadsbesluit werken we aan een toekomstbestendig Zaanse Museum. Door projecten in de wijken verbinden we beeldende kunst aan de directe leefomgeving.

Een divers en relevant kunst- en cultuuraanbod voor de jeugd

Samen met partners in de stad versterken we een kunst- en cultuuraanbod waarin ruimte is voor verschillende perspectieven. We zorgen ervoor dat dit laagdrempelig toegankelijk is voor kinderen en jongeren en aansluit bij hun leefwereld. We doen dit door te werken aan een convenant cultuureducatie, bewustwording op het gebied van diversiteit en inclusie. Voor de doorontwikkeling van de popfunctie worden scenario's met de raad besproken.

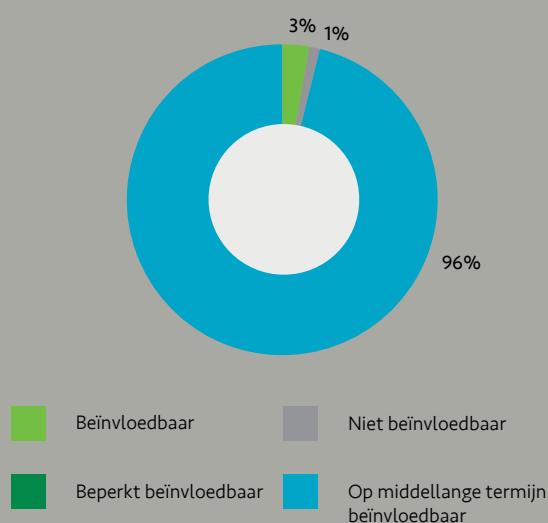
Faciliteren en stimuleren van evenementen

We stellen een evenementencoördinator aan die als aanspreekpunt de brug zal vormen tussen initiatieven in de stad en de gemeentelijke organisatie, en tussen de stad en de regio. Vanuit daar kijken we wat er nodig is om te komen tot een integraal ruimtelijk en inhoudelijk evenementen-beleid. Verder treffen we voorbereidingen voor de grote evenementen in 2024 en 2025 (Roze zaterdag, 50 jaar Zaanstad en SAIL).

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 5.1 Kunst, cultuur en evenementen

Lasten: € 14,8 mln

Beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor beeldende kunst en vormgeving (€ 0,2 mln), deelname aan roze zaterdag (€ 0,2 mln) en het Holland Museum (€ 0,1 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Er zijn geen beperkt beïnvloedbare kosten.

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft de kapitaallasten (€ 0,1 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor podiumkunsten waaronder het Zaantheater (€ 3,8 mln) personeel (€ 1,8 mln), bijdrage aan de bibliotheek (€ 3,3 mln), cultuurparticipatie (€ 2,5 mln), evenementen (€ 0,4 mln), musea (€ 1,7 mln) en bijdrage aan kleine initiatieven en gezelschappen (€ 0,7 mln).

Programma 5 Economie, kunst & cultuur

Product 5.1 Kunst, cultuur en evenementen

Product 5.2 Sterk vestigingsklimaat

Product 5.2 Sterk vestigingsklimaat

De economie van Zaanstad heeft zich in de afgelopen jaren gunstig ontwikkeld. Maar de Zaanse economische structuur is nog onverminderd eenzijdig en weinig kennisintensief. Bovendien biedt Zaanstad relatief weinig banen en dit maakt ons kwetsbaar. Zaanstad staat voor de vraag hoe zij de stap kan maken naar een economie die toekomstbestendig is: robuust, duurzaam, meer kennisintensief en inclusief.

We zorgen voor voldoende ruimte in Zaanstad voor onze Zaanse bedrijven en nieuwe bedrijvigheid. We zetten in op nauwe samenwerking met de Zaanse industrie, verwelkomen sociale en duurzame bedrijven en leggen de rode loper uit voor bedrijven die innoveren. De gemeente gaat participeren in de ROM InWest. Bij Zaanstad met haar industriële traditie past goed onderwijs voor beroepen in de techniek en bouw. Wij gaan in gesprek met het hoger onderwijs over samenwerking met een HBO/WO-opleiding op het gebied van

duurzaamheid, techniek en de food-industrie. De nieuwe Techniekcampus levert goed opgeleide vakmensen aan Zaanse bedrijven.

De gemeente heeft oog voor lokale ondernemers. We geven ondernemers de ruimte om een economisch gezond bedrijf te runnen. Daarbij zijn we niet alleen zorgvuldig en transparant in onze communicatie naar ondernemers, maar ook in ons beleid dat ondernemers raakt.

We brengen ondernemers bij elkaar en stimuleren de bundeling van krachten, bijvoorbeeld in een 'economische raad'. We actualiseren de Detailhandelsvisie en versterken de lokale en kleinschalige detailhandel. We voeren het bestaande beleid op leegstand uit en gaan actief de leegstand in het centrum tegen.

Het gebiedsprogramma NZKG draagt bij aan een sterk vestigingsklimaat door in te zetten op versterking en intensivering van bestaande terreinen en het realiseren van nieuwe vestigingsmilieus in transformatiegebieden. Gezien de zes strategische opgaven in de Omgevingsvisie heeft dit programma een sterk regionaal karakter.

Indicatoren

Indicatoren							
	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2023	Streefwaarde 2026	Bron
Aandeel banen/toekomstbestendige/kennisintensieve economie in totale werkgelegenheid	7,86	8,03	8,02	8,08	8,25	9,00	Vestigingenregister Zaanstad
Woon/werkbalans, het aantal banen per 1.000 inwoners van 15 tot 75 jaar	470	500	500	500	510	530	CBS
Waarderingscijfer ondernemersklimaat	nb	6,1	nb	5,9	6,1	6,3	MKB Nederland, onderzoek MKB vriendelijkste gemeente
Gemiddelde besteding per Nederlandse bezoeker vanaf 18 jaar (euro)	44,40	48,70	41,60	52,10	52,00	52,00	NBTC

Toelichting:

- *Aandeel banen/ toekomstbestendige/ kennisintensieve economie in totale werkgelegenheid:* aandeel kennisintensief volgt uit de concept economische visie. Geconstateerd wordt dat productiestructuur Zaanstad wat eenzijdig is, minder kennisintensief en daardoor minder wendbaar. Ambitie is een meer kennisgedreven economie te krijgen die toekomstbestendig is. Daarom aandeel kennisintensieve werkgelegenheid in totale werkgelegenheid.
- *Woon/werkbalans:* Zaanstad wil woon werkstad blijven. Daarom zetten wij in om verhouding tussen wonen en werken minimaal gelijk te laten blijven. Momenteel is de verhouding 500 banen per 1.000 inwoners van 15 tot 75 jaar. Streefwaarde is dit te verhogen naar 530 banen. Hiermee komt Zaanstad wat dichterbij de verhouding die gebruikelijk is bij de grote steden. Voor het realiseren van de streefwaarde wordt ingezet op het creëren van de juiste randvoorwaarden. De gemeente realiseert zelf geen banen.
- *Waarderingscijfer ondernemersklimaat:* waarderingscijfer is gekoppeld aan doel zoals opgenomen in concept economische visie: sterk ondernemersklimaat voor breed MKB. Het betreft een 2 jaarlijkse meting.
- *Bestedingen bezoekers:* ambitie is ons eerder te richten op kwaliteit in plaats van kwantiteit. Voor versterking economie en verdienvermogen is het belangrijk dat bezoekers meer besteden. Daarom indicator bestedingen. Wij willen inzetten op bestedingen gelijk aan gemiddelde grote gemeenten. Dat is erg ambitieus. In 2021 was dit in Zaanstad €52,10 en gemiddelde grote gemeenten €53,30. Daarom had ik in 1e instantie aangegeven ambitie is gelijk aan gemiddelde grote steden maar daar moest perse cijfer aan worden gekoppeld. Maar dat vereist dat je kan inschatten hoe de gemiddelde bestedingen zich komende jaren gaan ontwikkelen terwijl er veel onzekerheden zijn. Daarom gekozen voor gelijk houden aan niveau van nu, dat vlak bij gemiddelde grote gemeenten ligt. Het vasthouden van het niveau van €52, dat vlak bij het gemiddelde van de grote steden ligt is, historisch gezien ambitieus. In voorgaande jaren bleef Zaanstad sterk achter bij dit gemiddelde. Ambitie is dat Zaanstad gemiddelde grote gemeenten blijft benaderen. Omdat de toekomstige ontwikkeling van de bestedingen, gezien de vele onzekerheden, moeilijk te voorspellen is, is gekozen voor niveau van €52.

Speerpunten 2023**Sterk ondernemersklimaat voor het brede MKB en speerpuntsectoren**

Wij zijn trots op onze ondernemers en vinden hun tevredenheid over onze dienstverlening belangrijk. We stellen daarom een doorlopend onderzoek hierover op en implementeren verbetervoorstellen. Dit voor een

versterking van onze dienstverlening aan ondernemers en bedrijven. Hiernaast stellen we het MKB en Startersbeleid op en gaan we het startersloket doorontwikkelen.

Aantrekkelijke woon-, werk- en (be-)leefstad met een eigen identiteit

We starten met de ontwikkeling van een nieuwe detailhandelsvisie en gaan hierover in gesprek met de winkeliersverenigingen, Bedrijf Investerings Zone (BIZ) Stadhart en andere belanghebbenden. Ook gaan we de hervorming van de BIZ Stadhart begeleiden. We voeren de acties uit die voortkomen uit het Vastgoedtafel overleg Stadhart, bijvoorbeeld bij het ondersteunen van eigenaren om leegstand terug te dringen en waardevolle nieuwe ondernemers of instellingen toe te voegen. Daarnaast zetten we in op de uitvoering en doorontwikkeling van het programmaplan Zaanse Schans en het aansluiten en promoten van toeristische gebieden.

Gezonde, productieve wijken waar ruimte is om te wonen en te werken

We gaan samen met de bedrijventerreinverenigingen in Zaanstad aan de slag met uitvoering van de bedrijventerreinstrategie. We begeleiden o.a. de totstandkoming van een BIZ Molletjesveer-Noorderveld en gaan aan de slag met het ontwikkelen van gebiedsprofielen voor de bedrijventerreinen. We stellen een strategie op voor het mengen van wonen en werken. Het Noordzeekanaalgebied kent een omvangrijke opgave waarbij zowel het Novex-traject met het Rijk als de samenwerking met Amsterdam in 2023 resultaat gaan opleveren. Voor de Achtersluispolder en Zuiderhout presenteren we in 2023 de uitkomsten van de haalbaarheidsstudies naar de verdere ontwikkeling. Het steeds schaarser worden van de grond op HoogTij dwingt ons tot het opstellen van een nieuwe uitgiftestrategie.

Inclusieve arbeidsmarkt in balans

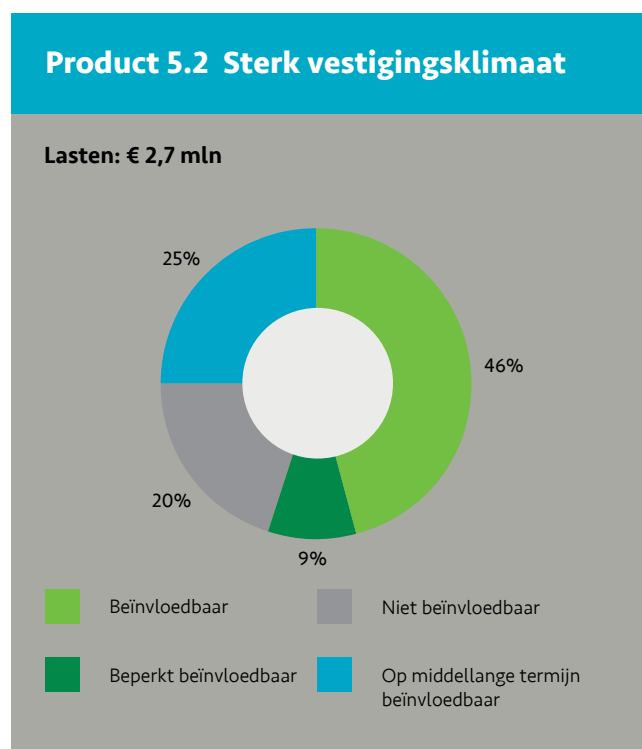
We verkennen de ontwikkeling van een campus met de nadruk op skills die nodig zijn voor de energie- en waterstoftransitie. We onderzoeken hoe we het initiatief 't Lokaal verder kunnen ondersteunen en hoe we dit ook op andere bedrijventerreinen succesvol kunnen opzetten. Ook versterken we de Techlands samenwerking in de regio. We gaan samen met de partners in de stad een integrale onderwijs-arbeidsmarkt visie opstellen. De visie moet inzichtelijk maken wat de benodigde middelen zijn voor de uitvoering van de visie.

Toekomstbestendige, duurzame en kennisintensieve economie

De monitor Circulaire Economie werken we uit naar concrete acties die bijdragen aan een duurzame stad. Hiernaast onderzoeken we samen met het foodcluster de economische kansen die de eiwittransitie en de transitie naar een circulaire/biobased economy in bredere zin biedt voor Zaanstad. We zullen in 2023 participeren in ROM

InWest. Rom InWest ondersteunt het innovatieve en sterke MKB, maar stimuleert ook versnelling van de energie-transitie en de transitie naar een circulaire economie. We verdiepen de samenwerking met vereniging Zaanstad-Maakstad.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Beïnvloedbaar

Beïnvloedbaar zijn de kosten voor bedrijfsbegeleiding (€ 0,6 mln), economisch beleid (€ 0,3 mln) en de kosten verbonden aan toerisme (€ 0,3 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Beperkt beïnvloedbaar zijn de kosten voor markten (€ 0,1 mln) en de kosten voor kermissen (€ 0,1 mln).

Niet beïnvloedbaar

Niet beïnvloedbaar zijn de kosten voor ROM MRA (€ 0,5 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Beperkt beïnvloedbaar zijn de kosten voor markten (€ 0,1 mln) en de kosten voor kermissen (€ 0,1 mln).

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen hebben een relatie tot dit programma:

- Masterplan Noordzeekanaalgebied**
 De visie Noordzeekanaalgebied 2040 en de bijbehorende uitvoeringsagenda bepalen het activiteitenprogramma van de stichting Masterplan Noordzeekanaalgebied
- Vereniging Bedrijvenpark HoogTij**
 Zaanstad is als grondeigenaar en ontwikkelaar van HoogTij lid van de Vereniging Bedrijvenpark HoogTij.
- RON Achtersluispolder BV**
 Enige deelneming die is overgebleven na ontmanteling van de RON met als doel het Houtcentrum BV te exploiteren en ontwikkelen in lijn met de plannen voor het gebied.
- Textiles2Textiles B.V.**
 Een unieke privaat-publieke samenwerking, want gemeente Zaanstad is – behalve dat zij een lening heeft verstrekt – ook voor een derde aandeelhouder van Textiles2Textiles (T2T) in Wormerveer. We faciliteren de ontwikkeling naar circulaire textiele grondstoffen en zo stimuleren we dat er minder primaire grondstoffen voor textiel worden gebruikt.

Zie voor een verdere toelichting de Paragraaf Verbonden Partijen.

Financiën

Economie, kunst en cultuur (Bedragen x € 1.000)					
	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	18.493	17.467	17.449	17.879	16.379
Baten	-1.174	-949	-647	-647	-647
Saldo	17.319	16.518	16.802	17.231	15.731
Toevoegingen reserves	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	0	0	0	0	0
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	17.319	16.518	16.802	17.231	15.731

Toelichting:

Ten opzichte van de begroting 2022 (stand Burap 2022) dalen de lasten in 2023 met € 1 mln. en de baten dalen met € 0,2 mln. De grootste verschillen lichten we hieronder toe:

Bij de **lasten** is sprake van hogere lasten door de toetreding tot de ROM invest MRA. Hiervoor is in de periode 2023 tot en met 2025 € 0,5 mln. per jaar begroot. Daarnaast is sprake van lagere lasten doordat er in 2023 de apparaatslasten lager zijn vanwege incidentele projecten in 2022 (€ 1 mln.). Ook was in 2022 was incidenteel sprake van een subsidie voor Reuring (€ 0,3 mln) en in 2022 was incidenteel extra geld voor toerisme (€ 0,2 mln).

Voor roze zaterdag is in 2025 € 0,7 mln. begroot en de voor de viering van 50 jaar Zaanstad in 2024 € 0,6 mln.

Beleidsmatige risico's

Arbeidsmarkt

Het arbeidspotentieel is een risico binnen alle branches waardoor uitvoering van economisch beleid wordt vertraagd.

Beheersmaatregel:

is het samen met bedrijven en opleiders investeren in het verstevigen en uitbreiden van een regionale opleidingsinfrastructuur, waarbinnen zowel scholieren en studenten, als werkenden en werkzoekenden zich kunnen ontwikkelen richting functies in kraptesectoren op de arbeidsmarkt.

Ruimte voor economische en culturele activiteit

De ruimte in de stad en de regio is beperkt en vormt een risico voor het plaatsen, verplaatsen en behouden van bedrijven en daarmee het economische- en cultuurbeleid. Voorts is er zorg over het verdwijnen van rafelranden van de stad en het daarmee verdwijnen van cultuur-economische broedplaatsen.

Beheersmaatregel:

Beheersmaatregel hiervoor is het optimaliseren en intensiveren van woon-werk gebieden, de 'hoogte opzoeken' en keuzes maken in het profiel van de stad en de regionale samenwerking. Hierbij is het van belang duidelijk aan te geven wat zuivere werklocaties zijn en locaties waar gewoond en gewerkt mag worden (functiemenging). Regionale samenwerking is een voorwaarde voor het huisvesten van bedrijven, wat ook betekent dat er op middellange termijn in de verstedelijking gefaseerd moet worden.

Excellente dienstverlening aan ondernemers, inwoners en instellingen is essentieel voor een goed vestigingsklimaat

Als we hier niet op inzetten, dan zal dit een negatieve impact hebben op het behoud en aantrekken van die bedrijven die je graag in de stad wilt hebben.

Beheersmaatregel:

Alleen door de ondernemer centraal te stellen in de werkprocessen en de dienstverlening van de gemeente te verbeteren, kan dit beheerst worden. Dit is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van veel disciplines binnen onze organisatie die diensten leveren aan ondernemers.

Randvoorwaarden vanuit stikstof en energie

Stikstofgrenzen en grenzen aan de energie-infrastructuur (electra) vormen een risico voor de doorontwikkeling van de stad.

Beheersmaatregel:

Beheersing van de stikstofgrenzen liggen op verschillende niveaus, waarbij we in Zaanstad keuzes moeten maken over de plannen die voorrang krijgen in afwachting van rijksbeleid. Beheersing van de energie-infrastructuur vraagt om blijvende bestuurlijke en politieke druk op Rijk, provincie en energieleveranciers.

Opnieuw opslaan van corona

Vormt een risico voor de economische ontwikkeling en culturele infrastructuur.

Beheersmaatregel:

Door het ondersteunen van de economische en culturele sector nemen we preventieve maatregelen ter voorkoming van de vershraling van economische dynamiek en cultureel leven.

Beleidsnota's

- Economische visie Zaanstad (2022)
- Strategie Bedrijventerreinen 2021
- Plan van aanpak Leegstand
- Toeristische visie 2021-2025
- Horeca visie
- Gewijzigd Verblijfsaccommodatie visie Zaanstad
- Detailhandelsvisie Zaanstad 2015-2025
- Regionale Detailhandelsvisie _ Zaanstreek-Waterland
- Cultuurvisie
- Evenementenvisie
- Manifest Arbeid en Onderwijs in Noord-Holland

Kerncijfers

Zaanpeiling					
	2018	2019	2020	2021	Bron
% Inwoners dat zegt (zeer) tevreden te zijn met het winkelaanbod	75	76	74	61	Zaanpeiling
% Inwoners dat zegt (zeer) tevreden te zijn over de culturele voorzieningen in de hele gemeente	47%	53%	47%	46%	Zaanpeiling

Kerncijfers					
	2018	2019	2020	2021	Bron
Aantrekkelijke stad – aantal bezoekers Zaandam centrum	144.000	149.200	81.600	86.900	Passanten-telling Locatus
Aantrekkelijke stad – aantal overnachtingen	340.000	345.000	156.000	135.000	Afdeling Belastingen
Werklocatie - leegstand	10,34%	8,50%	6,48%	7,09%	Dashboard leegstand
Aantal vestigingen per 1000 inwoners	70	74	79	85	Waarstaatje-gemeente.nl
Aantal banen	65.469	66.506	66.830	67.372	Vestigingen-register
Werkloosheid als % beroepsbevolking	4,1	3,4	3,8	3,7	CBS
Aantal bezoekers Zaanse Schans	2.200.000	2.400.000	350.000	320.000	Zaanse Schans
Bezoekersaantallen bibliotheek	389.000	377.100	191.400	nmb	Zaanstad in cijfers
Aantal ondernemers (incl. zzp-ers) in de culturele en creatieve sector	1.454	1.571	1.785	1.884	Vestigingen-register

BBV indicatoren

BBV indicatoren					
	2018	2019	2020	2021	Bron
Aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar	134,0	140,4	143,6	nmb	Waar staat je gemeente.nl

2.6 Veiligheid

De veilige gemeente

Portefeuillehouder:
Hamming

Doelstelling

Zaanstad wil inwoners, ondernemers en bezoekers een veilige en leefbare omgeving bieden. We willen verloedering of vervuiling, overtredingen, overlast en criminaliteit zoveel mogelijk beperken en jongeren een perspectief bieden. Daarbij streven we naar een goede balans tussen zorg, preventie en repressie. In deze keten werken we nauw samen. We geven hierbij datagericht sturing én zijn ontvankelijk voor verhalen van buiten. We hebben een verbindende rol in diverse beeld- en meningsvorming en benadrukken de betrokkenheid van bewoners bij de eigen veilige en leefbare leefomgeving. We geven goed en gericht uitvoering aan de basistaken, maar willen ook het verschil maken in gebieden, thema's, (doel)groepen en beleidsfasen, gericht op de meeste impact in de stad, de dorpen, wijken en buurten.

Visie

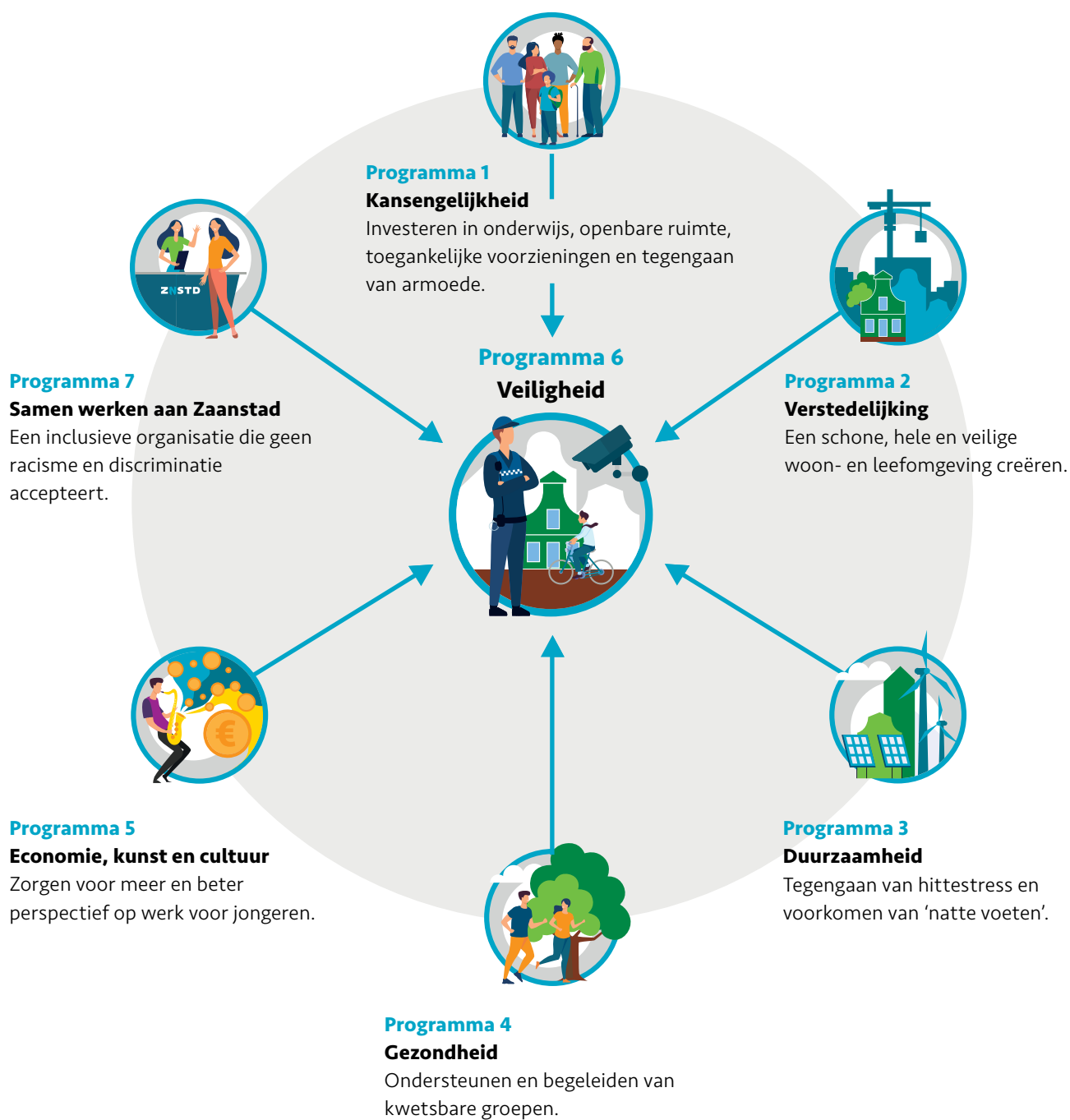
Samen met onze partners werken we aan een veilig Zaanstad, waarbij nadrukkelijk aandacht is voor preventie. Als gemeente opereren we nooit alleen binnen veiligheids-thema's. Zo trekken we binnen de Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland gezamenlijk op rondom crisis-beheersing en rampenbestrijding. Als gemeente staan we verder in nauw contact met onze andere veiligheids-partners zoals de politie, het Openbaar Ministerie, het Veiligheids-huis, Noord-Holland Samen Veilig, het Regionaal Informatie- en Expertise Centrum, de Omgevingsdienst en onze buurgemeenten.

We gaan overlast tegen. We zorgen voor een leefomgeving die schoon, heel en veilig is en dragen zorg voor een veilig werk-, ondernemers- en bijvoorbeeld ook sportklimaat. De gemeente treedt daadkrachtig op bij overtredingen, vooral op concrete situaties op het water, op straat, bij inwoners thuis of bij ondernemers, maar juist ook ernstiger en minder zichtbare vormen van criminaliteit: van cybercrime en polarisatie tot huiselijk geweld en intimidatie. De prioriteiten voor de inzet worden bepaald in het handhavingplan. De gemeente zet met toezicht en handhaving in op deze overlast, onder andere in Peldersveld/Poelenburg en Saendelft.

Om te voorkomen dat jongeren al op jonge leeftijd overlastgevend gedrag vertonen en/of strafbare feiten plegen, geven we samen met partners uit het onderwijs, de (jeugd)zorg en het veiligheidsdomein een integrale, preventieve aanpak van risicovolle jeugd vorm. De gemeente kent zowel individuele als groepsgerichte aanpakken, die gericht zijn op het voorkomen van afglijden richting criminaliteit en het creëren van een gezonde thuis-, school- en werksituatie.

Georganiseerde misdaad en ondermijning zijn een bedreiging voor de rechtsstaat en het economische en maatschappelijke verkeer. De verleiding van snel geld en status is groot, waardoor sommige mensen het belang van een opleiding en regulier werk niet meer zien. Mensen die betrokken raken, lopen ook het risico slachtoffer te worden van overlast, dwang, dreiging en geweld. Juist de bewoners in kwetsbare wijken lopen een groot risico. Als medeplichtige én als slachtoffer. Bewustwording, voorlichting en opleiding kunnen preventief werken.

Wat dragen andere begrotingsprogramma's bij aan dit programma?

Kansengelijkheid: de focus ligt op preventie. We investeren in onderwijs, het tegengaan van armoede, de openbare ruimte en toegankelijke voorzieningen. Kansrijke factoren om zo jeugdcriminaliteit en jongerenoverlast tegen te gaan.

Verstedelijking: in de opgave is het doel een schoon, heel en veilige woon- en leefomgeving te maken. Dit draagt bij aan een veilige omgeving en veilig gevoel.

Duurzaamheid: we geven veel aandacht aan klimaatadaptatie. Het tegengaan van hittestress en voorkomen van 'natte voeten' draagt bij aan de veiligheid van de inwoners van de gemeente Zaanstad.

Gezondheid: we richten ons op het bieden van ondersteuning van en begeleiding aan kwetsbare groepen. Dit kan bijdragen aan meer veiligheid; denk aan het tegengaan geweld in de thuissituatie, begeleiding van mensen met een drugsverslaving, ondersteuning van jongeren met ernstige gedragsproblemen, opvang voor mensen die dak- of thuisloos zijn.

Economie, kunst en cultuur: als jongeren meer, en beter perspectief hebben op werk - inclusief stageplekken en leer-/werkplaatsen - draagt dat bij aan meer veiligheid.

Samen werken aan Zaanstad: we stellen dat we in Zaanstad als een inclusieve organisatie geen racisme, straatintimidatie en discriminatie accepteren. Iedereen moet zichzelf kunnen zijn. En zich veilig voelen in Zaanstad, ongeacht gender, leeftijd, geloof, culturele identiteit of seksuele oriëntatie.

Programma 6 Veiligheid

Product 6.1 Samen werken aan een veilige stad

Product 6.2 Daadkrachtig optreden

Product 6.3 Brede integrale aanpak ondermijning

Product 6.1 Samen werken aan een veilige stad

Samen met onze partners werken we aan een veilig Zaanstad, waarbij nadrukkelijk aandacht is voor preventie. We stellen grenzen en bieden perspectief aan jongeren die dreigen af te glijden; onder meer door onderwijs, opleiding, matching, maar ook de inrichting en de programmering van de openbare ruimte. We zorgen voor een leefomgeving die schoon, heel en veilig is en zorgen voor een veilig werk-, ondernemers- en bijvoorbeeld ook sportklimaat. We gaan overlast tegen, maar juist ook ernstiger en minder zichtbare vormen van criminaliteit: van cybercrime en polarisatie tot huiselijk geweld en intimidatie. Criminaliteit rond specifiek het wonen (criminele netwerken, opkoop en opsplitsing, pandjesbazen) agenderen we sterker en pakken we even vroegtijdig en gericht als in samenhang en samenwerking aan.

Als gemeente opereren we nooit alleen ten aanzien van veiligheidsthema's. Zo trekken we binnen de Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland gezamenlijk op rondom crisisbeheersing en rampenbestrijding. Onder andere tijdens crises zoals de coronacrisis en Oekraïense vluchtelingencrisis geven we samen met de VRZW invulling aan de uitdagingen die rondom bevolkingszorg op onze gemeente afkomen. Als gemeente staan we verder in nauw contact met onze andere veiligheidspartners zoals de politie, het Openbaar Ministerie, het Veiligheidshuis, Noord-Holland Samen Veilig, het Regionaal Informatie- en Expertise Centrum, de Omgevingsdienst en onze buurgemeenten. Er is extra aandacht voor verdere verstedelijking, inclusief de druk op de openbare ruimte en voorzieningen, en de bijdrage van het Interventieteam in het aanstaande pact Zaandam Oost.

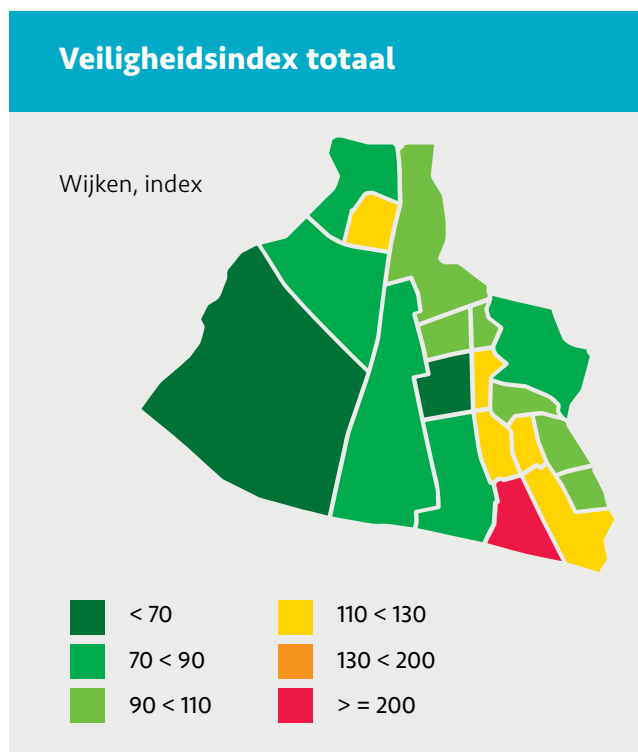
Indicatoren

Indicatoren							
	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2023	Streefwaarde 2026	Bron
Veiligheidsindex Zaanstad*	nbn	nbn	nbn	100	nbn	nbn	Veiligheidsindex: Politiecijfers en Veiligheidsmonitor
Verschillen tussen wijken worden verkleind (bandbreedte hoogste – laagste score index)*	nbn	nbn	nbn	nbn	nbn	nbn	Veiligheidsindex: Politiecijfers en Veiligheidsmonitor
Functioneren politie in uw buurt (% neutraal, tevreden en zeer tevreden)	nb	90,4%	nb	87,3%	90%	90%	Veiligheidsmonitor
Leefbaarheidscijfer (rapportcijfer)	nb	7,3	nb	7,3	7,5	8,0	Veiligheidsmonitor
Brand, brandweer ter plaatse (Zaanstreek Waterland)	1.240	1.100	673	630	610	600	Instituut Fysieke Veiligheid (t/m 2019 CBS)
Hulpverlening door brandweer, ter plaatse	1.740	1.660	1.448	1.405	1.390	1.375	Instituut Fysieke Veiligheid (t/m 2019 CBS)

Toelichting:

* De veiligheidsindex is een maat voor de veiligheid in een gebied en geeft een 'overall veiligheidscijfer'. De index is (wordt) in 2022 voor Zaanstad ontwikkeld. Aan de basis liggen objectieve gegevens (politiecijfers geregistreerde misdrijven en meldingen overlast) en subjectieve gegevens (enquête Veiligheidsmonitor). De index wordt berekend aan de hand van gewogen scores per thema (bijv. geweld, inbraak, overlast). Sommige misdrijven hebben een grotere impact en tellen daarom zwaarder: hoe hoger de impact op mens of maatschappij, hoe zwaarder (hoger) de weegfactor.

Voor een impressie van de eerste versie van de (objectieve) veiligheidsindex: Veiligheidsindex - Zaandam Zuid (incijfers.nl) In een later stadium (eind 2022) zullen we de veiligheidsindex toevoegen aan de begroting, inclusief uitleg over de werking.

Speerpunten 2023**Ramp en crisisbeheersing**

De kerntaak van de Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland is het voorkomen en bestrijden van rampen en crises. Maar ontwikkelingen in de maatschappij en ook mondiale thema's zoals klimaatverandering, de energietransitie en de digitalisering van de samenleving, eisen een bredere blik die vraagt om verdergaande samenwerking met partijen en hervorming van de VRZW. Een van de aandachtspunten daarbij is de vrijwillige brandweer. Prioriteiten voor de veiligheidsregio in 2023 zijn: Omgevingswet en de bezuinigingstaakstelling, Wet open overheid, Wet normalisering rechtspositie ambtenaren en de positie van vrijwilligers, evaluatie Wet veiligheidsregio's, Knooppunt Coördinatie Regio-Rijk (KCR 2), informatievoorziening, landelijk project verzekeringen, hybride werken, duurzaamheid en versterken communicatie.

Noord-Holland Samen Veilig

Criminaliteit stopt niet bij gemeentegrenzen en veiligheidsopgaven kunnen complex, divers en veranderlijk zijn. Samenwerking is dan ook een effectieve manier om lokale problemen samen met politie, OM en andere partners in een regionale contact te bekijken en aan te pakken. Het samenwerkingsverband Noord-Holland Samen Veilig (NH-SV) is een samenwerkingsverband van 32 gemeenten, politie en het Openbaar Ministerie binnen de eenheid Noord-Holland. NH-SV richt zich op onder andere op gemeentegrens overstijgende problematiek als cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit, radicalisering en ondermijning. Zaanstad is aangesloten bij het NH-SV netwerk en stemt haar eigen veiligheidsaanpak via dit platform af met de buurgemeenten. Voor de periode vanaf 2023 ontvangt het NH-SV (rijks)subsidies voor de uitvoering van projecten ter ondersteuning van gemeenten. In samenspraak met het NH-SV kijken we waar behoefte aan is en hoe deze regionale projecten kunnen bijdragen aan de uitdagingen van Zaanstad.

Investeren in leefbaarheid

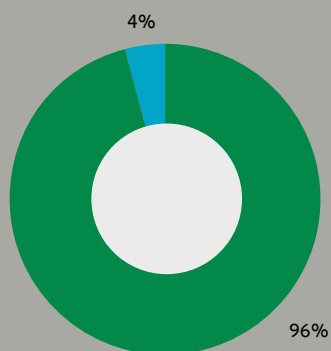
Zaanstad wil inwoners, ondernemers en bezoekers een veilige en daarmee leefbare omgeving bieden. In de keten van ontwerp(principes) tot uitvoering en handhaving werken we nauw samen. We hebben een verbindende rol in diverse beeld- en meningsvorming, en benadrukken de betrokkenheid van bewoners bij de eigen veilige en leefbare leefomgeving. Door te renoveren en reconstrueren in de openbare ruimte zorgen we voor een leefomgeving die schoon, heel en veilig is. Ook dragen we zorg voor een veilig werk-, ondernemers- en bijvoorbeeld ook sportklimaat. We gaan overlast tegen, maar juist ook ernstiger en minder zichtbare vormen van criminaliteit: van cybercrime en polarisatie tot huiselijk geweld en intimidatie. Criminaliteit rond specifiek het wonen agenderen we sterker en pakken we even vroegtijdig en gericht als in samenhang en samenwerking aan. We willen verloedering of vervuiling, overtredingen, onbegrepen, verward gedrag en/of overlast en criminaliteit zoveel mogelijk beperken.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 6.1 Samen werken aan een veilige stad

Lasten: € 14,6 mln

Beïnvloedbaar

Niet beïnvloedbaar

Beperkt beïnvloedbaar

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Beïnvloedbaar

In dit programma zijn geen direct beïnvloedbare kosten.

Beperkt beïnvloedbaar

Deze kosten betreffen de bijdrage aan de Veiligheidsregio Zaanstreek Waterland (14,1 mln).

Niet beïnvloedbaar

In dit programma zijn geen niet beïnvloedbare kosten.

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft de personeelskosten (€ 0,5 mln).

Programma 6 Veiligheid

Product 6.1 Samen werken aan een veilige stad

Product 6.3 Brede integrale aanpak ondermijning

Product 6.2 Daadkrachtig optreden

Product 6.2 Daadkrachtig optreden

Inwoners van Zaanstad moeten veilig kunnen wonen, werken en recreëren in de gemeente. Elke vier jaar vindt een analyse plaats van de veiligheid. Op basis daarvan stelt de gemeente een meerjarig beleidsplan vast. Voor de periode 2022-2025 komt er een Integraal Veiligheidsplan (IVP) met daarin de prioriteiten. De gemeente ziet als regisseur toe op een goede uitvoering van het IVP in samenwerking met partners. Voor de handhaving-sprioriteiten is een Handhavingsbeleidsplan 2022 vastgesteld. Vanuit het Handhavingsplan treden wij daadkrachtig op in onze kerntaken, zoals de handhaving van parkeren en horecatoezicht. Daarnaast hebben we extra aandacht voor de overlast door straatvuil, jeugdoverlast en straatintimidatie.

Om schaarse woningen beschikbaar te houden voor gezinnen en wijken leefbaar te houden, wil de gemeente kamergewijze verhuur tegengaan. Overbewoning leidt tot overlast en vervuiling in woongebouwen en in de omringende wijk. Dit verzwakt de sociale samenhang in de wijken. De gemeente heeft recent de huisvestings-verordening herzien en een vergunningenstelsel ingevoerd. Om de leefbaarheid in Zaanstad verder te waarborgen, zetten we in op de aanpak van parkeeroverlast.

Verder heeft de burgemeester een breed scala aan bevoegdheden die hij mag inzetten om de openbare orde en veiligheid te garanderen. Daar maakt hij actief gebruik van.

Indicatoren

Indicatoren							
	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2023	Streefwaarde 2026	Bron
Fysieke verloederding (% veel overlast)	nb	30,1%	nb	27,1%	25%	25%	Veiligheidsmonitor
Sociale overlast (% veel overlast)	nb	14,5%	nb	48,8%*	14%	12%	Veiligheidsmonitor

Toelichting:

* De stijging is een landelijk beeld. Waarschijnlijk is de oorzaak dat de meting in de 1e corona lockdown is gedaan.

Speerpunten 2023

Preventieve aanpak Jeugd

Op individueel niveau is er bijvoorbeeld de Aanpak Risicjongeren, die onderdeel is van Back on Track, een breed preventief programma tegen ondermijnende criminaliteit met aandachtsgebieden Zaanstad Noord (Assendelft) en Zaanstad Oost (Poelenburg Peldersveld). Voor jongeren tot en met 23 jaar die in de criminaliteit terechtkomen, geldt de 075-aanpak. Deze wordt met de

partners uit het netwerk Zorg- en Veiligheidshuis vormgegeven. Jongeren en hun gezinnen krijgen hulp om bijvoorbeeld (weer) deel te nemen aan school, stage, bijbaan, werk, sport en sociale activiteiten. Tegelijkertijd werken professionals aan het stoppen van problematisch gedrag zoals spijbelen, geluidsoverlast en troep veroorzaken op straat, gebruik van drugs en/of het verhandelen ervan en/of het verheerlijken en gebruiken van geweld (bijvoorbeeld wapenbezit).

Straatintimidatie en discriminatie tegengaan

In Zaanstad accepteren we geen enkele vorm van discriminatie, racisme of straatintimidatie. Iedereen moet zichzelf kunnen zijn en zich veilig voelen in Zaanstad, ongeacht gender, leeftijd, geloof, culturele identiteit of seksuele oriëntatie. Daarom voeren we de aangenomen motie Actieplan tegen straatintimidatie uit. Het is heel belangrijk dat iedere Zaanse vrouw veilig over straat kan, zonder te worden lastiggevallen, gekwetst, beledigd, bedreigd of zich in haar persoonlijke vrijheid beperkt te voelen. In de uitbreiding van het aantal medewerkers voor handhaving nemen wij de aanpak van straatintimidatie mee en betrekken wij Zaanse vrouwen bij het ontwikkelen van het veiligheidsbeleid in Zaanstad. Daarnaast is Zaanstad een gemeente waar veel verschillende nationaliteiten met en naast elkaar leven. De gemeente Zaanstad kent een lange traditie als het gaat om emancipatie, kunnen meedoen en de bestrijding van discriminatie. We blijven met respect voor elkaar de dialoog aangaan over maatschappelijke onderwerpen als discriminatie en integratie. We blijven inzetten op het breed bespreekbaar maken van het slavernijverleden en zorgen ervoor dat we elkaar niet uitsluiten. We voeren het aangenomen initiatiefvoorstel over het actualiseren van het Uitvoeringsplan Antidiscriminatiebeleid 2019-2020 en versterken daarbij de samenwerking met Bureau Discriminatie Zaken.

Omgaan met polarisering in de samenleving

De maatregelen tijdens de coronacrisis, protesterende boeren en de lage opkomst bij de verkiezingen laten zien dat het vertrouwen in de (lokale) overheid sterk is gedaald en burgers steeds vaker in verzet komen. Inwoners maken hun ongenoegen op verschillende manieren duidelijk kenbaar. Het uiten van deze meningen, de feitelijke verschillen en de kansongelijkheid leiden tot een groeiende polarisatie in Zaanstad. Onze handhavers lopen hier in de praktijk als eerste tegenaan en dit vraagt continue alertheid in hun handelen. Het vraagt ook voelsprietten bij de medewerkers van Zaanstad.

Team Wijkgerichte Overlast

Na de herziening van de huisvestingsverordening en het invoeren van een vergunningenstelsel is voor een aantal buurten een verbod op kamerverhuur ingesteld. Binnen vier jaar bezoeken we alle woningen in Zaandam Zuid, Russische Buurt, Rosmolenwijk, Poelenburg, Peldersveld, Hoornseveld en Kogerveldwijk tenminste een keer om de feitelijke bewoning te controleren en daarmee woonfraude en -overlast tegen te gaan, om de leefbaarheid en het woongenot in deze wijken te vergroten.

Aanpak overlast en criminaliteit

Om de overlast en criminaliteit in Zaanstad tegen te gaan en openbare orde te handhaven, zetten we de bevoegdheid van de burgemeester actief in. Zo krijgen personen die zich schuldig maken aan drugsdealen een last onder dwangsom opgelegd en weren we structurele overlastgevers door middel van verblijfsontzeggingen en gebiedsverboden. In

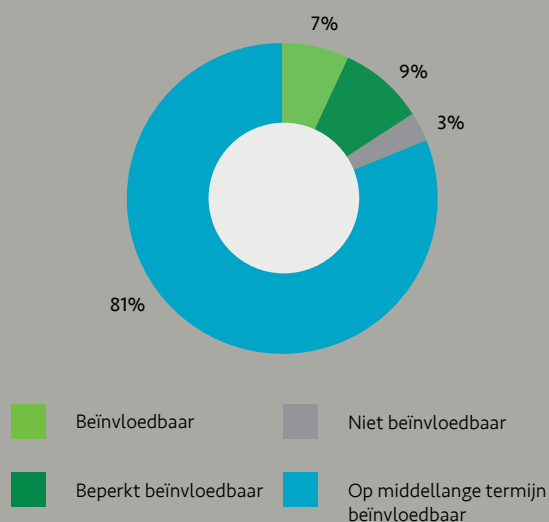
gebieden waar alcoholgebruik tot overlast leidt, stellen we op basis van de Algemene Plaatselijke Verordening verboden in.

De opschaling van de aanpak naar Zaandam Oost heeft grote betekenis voor de opgave Veiligheid. Samen met de politie trekken wij op om de overlast te beperken. Daarnaast houden we actief toezicht op zowel vergunde branches zoals de horeca en evenementen als op de algehele naleving van bouwregelgeving. Waar de veiligheid en leefbaarheid in het geding zijn, treden we passend maar daadkrachtig op tegen misstanden.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 6.2 Daadkrachtig optreden

Lasten: € 11,9 mln

Beïnvloedbaar

De beïnvloedbare kosten betreft een stelpost (€ 0,8 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

De beperkt beïnvloedbare kosten betreffen budgetten voor openbare orde en veiligheid waaronder beleid en handhaving en cameratoezicht (€ 0,1 mln), gebruiktoezicht (€ 0,4 mln), straattoezicht (€ 0,1 mln), jeugd aanpak (€ 0,3 mln), gesloten coffeeshopketen (€ 0,1 mln) integraal veiligheidsplan en fietshandhaving (€ 0,1 mln).

Niet beïnvloedbaar

De niet beïnvloedbare kosten betreffen kosten voor funderingsherstel (€ 0,2 mln) en rente- en afschrijvingskosten (€ 0,1 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Op middellange termijn beïnvloedbaar zijn de kosten voor personeel (€ 9,5 mln) en subsidies in het kader van openbare orde en veiligheid (€ 0,2 mln).

Programma 6 Veiligheid

Product 6.1 Samen werken aan een veilige stad

Product 6.2 Daadkrachtig optreden

Product 6.3 Brede integrale aanpak ondermijning

Product 6.3 Brede integrale aanpak ondermijning

Met name de aanpak van ondermijnende criminaliteit is een belangrijk speerpunt voor Zaanstad. De gemeente zet een stevige aanpak neer tegenover ondermijning en georganiseerd criminaliteit. We werken samen met de bewoners en ondernemers aan het signaleren, voorkomen en aanpakken van diverse vormen van ondermijnende criminaliteit. De gemeente Zaanstad heeft verder Bibob-beleid vastgesteld om te voorkomen dat we onbewust criminelen faciliteren.

Indicatoren

Indicatoren							
	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2023	Streef-waarde 2026	Bron
Mensenhandel	3	7	4	5	4	3	Data.politie.nl
Beëindigen onrechtmatige uitkeringen	223	209	87	133	175	185*	Gemeentelijke registratie
Sluiten drugspanden	31	29	27	19	22	25	Gemeentelijke registratie
Subjectieve ervaring van ondermijning	nb	nb	nb	nb	nnb	nnb	Veiligheidsmonitor
Meld misdaad anoniem	nb	174	232	231	235	250	Meld misdaad anoniem

Toelichting:

* De prognose voor 2026 is een afgeleide streefwaarde. Een afgeleide omdat we niet streven naar het beëindigen, maar naar méér onderzoeken met behoud van kwaliteit.

Speerpunten 2023

Toezicht op ondermijnende activiteiten

In 2023 ontwikkelen we een integraal ondermijningsprogramma, waarin de nadruk ligt op de aanpak van onder andere het sluiten van drugspanden, het breed toepassen van BIBOB, de controle op mensenhandel, illegale overbewoning en drugsdealen. Daarnaast voeren we de volgende kerntaken uit:

- controle op illegaal gokken;
- coördineren van het regionaal prostitutie controle team in het district Zaanstreek-Waterland (naast de andere centrumgemeenten Alkmaar en Haarlem in de regio Noord-Holland) en het uitvoeren van toezicht en handhaving op illegale prostitutie in de regio;
- strategisch overleggen om lijnen uit te zetten op RIEC-casussen (integrale controles en handhaving zaken overige ernstige openbare orde zaken);

- actie ondernemen op basis van de ontvangen bestuurlijke rapportage, verzoeken en signalen van de politie.

Interne weerbaarheid

Een succesvolle aanpak van ondermijning begint bij een integer en weerbaar bestuur en ambtelijke organisatie. In 2021 is daarom een intern onderzoek uitgevoerd dat inzicht geeft in de mogelijke kwetsbaarheden van de gemeente. Mogelijke kwetsbaarheden zijn bijvoorbeeld potentiële beïnvloeding door criminelen en het onbewust faciliteren van georganiseerde criminaliteit. Dit onderzoek heeft geleid tot concrete aanbevelingen en handvatten om de gemeentelijke weerbaarheid waar nodig te vergroten. We werken de aanbevelingen in dit onderzoek verder uit, waarbij het belangrijk is dat de aanpak voor een weerbare gemeente structureel vastligt in de organisatie.

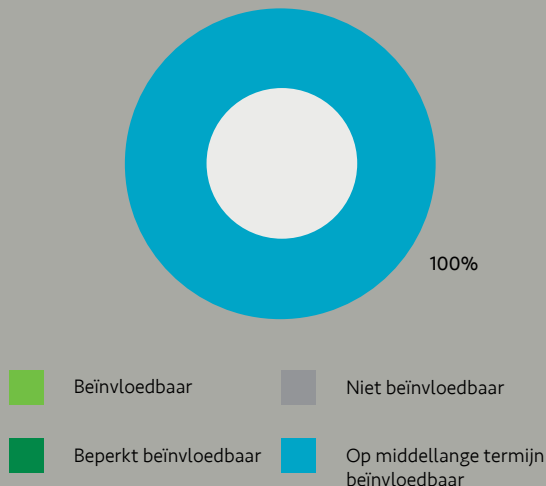
Regionaal Informatie- en Expertise Centrum (RIEC)

In de aanpak van ondermijning werken we nauw samen met het RIEC NH, de ketenpartners en regiogemeenten. Het RIEC heeft een belangrijke rol in de aanpak van ondermijning, omdat het de informatie, expertise en krachten van verschillende overheidsinstanties verbindt. Gezamenlijk werken we aan het vergroten van zicht op zowel casuïstiek als fenomenen (drugscriminaliteit, mensenhandel, Outlaw Motorcycle Gang) en pakken we handhavingssnelpunten aan. We zetten de intensieve samenwerking met het RIEC voort, waarbij we inzetten op het verder professionaliseren van een effectieve en efficiënte integrale aanpak van ondermijnende criminaliteit.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 6.3 Brede integrale aanpak ondermijning

Lasten: € 0,1 mln

Beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beïnvloedbare kosten.

Beperkt beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beperkt beïnvloedbare kosten.

Niet beïnvloedbaar

Er is geen sprake van niet beïnvloedbare kosten.

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Op middellange termijn beïnvloedbaar zijn de kosten voor personeel (€ 0,1 mln).

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen hebben een relatie tot dit programma:

- **Veiligheidsregio Zaanstreek Waterland**

Als gemeente opereren we nooit alleen binnen veiligheidsthema's. Zo trekken we binnen de Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland gezamenlijk op rondom crisisbeheersing en rampenbestrijding.

Zie voor een verdere toelichting de Paragraaf Verbonden Partijen.

Financiën

Veiligheid (Bedragen x € 1.000)					
	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	23.098	26.616	27.633	27.550	27.568
Baten	-1.038	-645	-645	-645	-645
Saldo	22.060	25.971	26.988	26.905	26.923
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	22.060	25.971	26.988	26.905	26.923

Toelichting:

Ten opzichte van de begroting 2022 (stand Burap 2022) stijgen de lasten in 2023 met € 3,5 mln. en de baten dalen met € 0,4 mln. De grootste verschillen lichten we hieronder toe:

- **Lasten:** Op grond van het coalitieakkoord is er € 1,1 mln. structureel extra beschikbaar gesteld voor 2023 en € 1,4 mln. vanaf 2024. Dit is voor capaciteit handhaving, radicalisering, bibob, ondermijning en jeugdoverlast. Per saldo is voor 2023 € 3 mln. hogere apparaatskosten toegerekend via de kostenverdeling ten opzichte van 2022 vanwege de personele inzet. In 2024 is dit bedrag € 1 mln. hoger dan in 2023. Verder krijgt de veiligheidsregio vanwege indexatie vanaf 2023 een hogere bijdrage (€ 0,3 mln.).
- **Baten:** Over 2022 is een incidentele rijksbijdrage verantwoord voor € 0,4 mln., waardoor de baten in 2023 € 0,4 mln. lager zijn.

De afstemming in de regio van bijvoorbeeld de vluchtelingencrisis wordt in de regio door VRZW opgepakt. Het Rijk legt hoge normen op bij gemeenten voor de opvang van vluchtelingen. Deze opvang zet de bestaande tekorten op de woningmarkt nog verder onder druk en de tijdelijke opvanglocaties vragen iedere keer weer het draagvlak in de buurt.

Beheersmaatregel:

We blijven goed in gesprek met buurtbewoners van tijdelijke opvanglocaties en maken gebruik van de kracht van vrijwilligers om Oekraïense vluchtelingen een nieuw thuis te geven.

Beleidsnota's

- Beleidsplan Vergunningverlening Toezicht en Handhaving 2019-2021 – verlengd tot en met 2022
- Uitvoeringsprogramma Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving 2022
- Integraal Veiligheidsplan 2019-2022
- Anti-discriminatieplan 2019-2022
- Bibob-beleid
- Coffeeshopbeleid
- Shishaloungebeleid
- Prostitutiebeleid
- Evenementenbeleid
- Vuurwerkverkoopbeleid

Beleidsmatige risico's

Toenemende maatschappelijke onrust

We leven in een tijd van permanente crises, van de coronapandemie, de Oekraïense vluchtelingencrisis, de wooncrisis en de stikstofcrisis. Dit leidt tot maatschappelijke onrust en toenemende polarisatie. Het vertrouwen in de (lokale) overheid daalt en burgers komen steeds vaker in verzet.

Kerncijfers

BBV indicatoren					
	2018	2019	2020	2021	Bron
Aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners	2,8	2,4	1,8	2,0	CBS/Waar staat je gemeente.nl
Aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners	5,1	5,6	5,2	5,0	CBS/Waar staat je gemeente.nl
Aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners	2,2	1,9	1,5	1,2	CBS/Waar staat je gemeente.nl
Aantal vernielingen, per 1.000 inwoners	4,1	4,3	5,2	4,2	Waar staat je gemeente.nl
Aantal verwijzingen Halt, per 1.000 inwoners	11	13	14	7	Waar staat je gemeente.nl

2.7 Samen werken aan Zaanstad

Portefeuillehouders:
Hamming, van der Laan, Onclin

Doelstelling

We gaan meer voor elkaar krijgen door ons nog meer bewust te zijn van onze rol. Ook werken we aan een stevige lobbystrategie, omdat onze impact steeds vaker afhangt van samenwerking met andere overheden. We willen meer aansluiten bij wat leeft in de samenleving, de verschillende belangen identificeren en beter inzicht geven in de belangenafweging die we maken. Dat maakt dat het vertrouwen in Zaanstad als overheid groeit.

Dit programma maakt het mogelijk uitvoering te geven aan de opgaven en maatschappelijke vraagstukken. Door te faciliteren, dienstverlenend te zijn en kaders te stellen. De opgaven vragen niet alleen om inzet van de gemeente maar vooral ook inzet van de kracht en energie in de Zaanse samenleving. We stimuleren daarom actief burgerschap. Raad, college en organisatie hebben ieder een eigen rol om oplossingen te bieden voor de opgaven van onze stad. Hierbij helpend is een goed samenspel tussen raad, college en ambtelijke organisatie samen met onze samenleving en bondgenoten. Daar hoort een vitale en inclusieve organisatie bij. We hechten veel waarde aan goed werkgeverschap. In de paragraaf bedrijfsvoering lichten we die ambitie nader toe.

Visie

Bij het werken aan de strategische opgaven heeft de gemeente verschillende rollen. Soms vraagt een opgave van ons om kaders aan te geven en te handhaven. Op andere momenten draait het om efficiency in dienstverlening aan inwoners. Dan weer – en zeker als het om complexe opgaven gaat – is het actief aangaan van bondgenootschappen, hand in hand met de samenleving, de rol die de gemeente past. Onze inwoners, partners en ondernemers hebben vaak goede ideeën. Dat vraagt om een gemeente die faciliteert.

We kunnen als gemeente niet over alles beslissen. Veel taken worden bepaald door het Rijk. Daarom trekken we actief op met medeoverheden in de regio en in landelijke netwerken. Daar waar nodig voeren we een energieke lobby voor de opgaven van Zaanstad.

We streven naar excellente dienstverlening en zorgen dat inwoners efficiënt en effectief worden geholpen. We zijn betrouwbaar, toegankelijk en transparant naar onze inwoners, partners en bedrijven. Onze inwoners mogen van ons verwachten dat we werken vanuit een open grondhouding en goed kunnen aansluiten bij wat er leeft in de samenleving. Beter bewust van onze rol scheppen we heldere verwachtingen. Als we de soms complexe verschillende belangen goed weten te identificeren, kunnen we beter inzicht geven in onze belangenafweging. We hebben de intentie om er samen uit te komen en langlopende juridische procedures te voorkomen, bijvoorbeeld door mediation. Dit alles leidt tot een groter gerechtvaardigd vertrouwen in de overheid, efficiënter handelen en een optimale benutting van alle mooie ideeën uit de samenleving zelf.

Wat dragen andere begrotingsprogramma's bij aan dit programma?

Dit programma is faciliterend aan de andere inhoudelijke opgavenprogramma's. Tegelijk brengen we onze dienstverlening, de open grondhouding, en participatie-ambitie bij het werken aan de opgaven in de praktijk.

Bij **Verstedelijking** is dat als volgt zichtbaar. Ontwikkeling van nieuwe of bestaande buurten willen we met ideeën en feedback van de bewoners doen. Goede vormgeving van participatie en faciliteren van initiatieven draagt bij aan het vertrouwen dat inwoners hebben in Zaanstad als overheid, één van de doelstellingen van dit programma.

Bij **Gezondheid** zijn de doelstellingen van dit programma zichtbaar in de intensieve samenwerking met partners. Daarnaast hebben kwetsbare inwoners meer behoefte aan ondersteuning door de gemeente dan andere inwoners. Als we deze ondersteuning bieden, de kwaliteit goed is en de dienstverlening toegankelijk en klantvriendelijk is, neemt het vertrouwen in de overheid, een belangrijke doelstelling van dit programma, toe.

Veiligheid: De handhaving van wet- en regelgeving, een basisdoelstelling, zorgt ervoor dat inwoners zich veiliger voelen en daardoor meer vertrouwen krijgen in de overheid en in het bestuur.

Economie, kunst en cultuur: Zaanstad geeft ruimte voor initiatief, ontwikkeling en ontplooiing. Dit zijn belangrijke waarden voor de samenleving. Als mensen deze ruimte voelen, groeit hun vertrouwen in de overheid.

Kansengelijkheid: de gemeente biedt iedereen gelijke kansen en mogelijkheden voor de toegang tot bestuur en organisatie. Dit is essentieel voor het vertrouwen in de overheid.

Verduurzaming: Zaanstad geeft het goede voorbeeld met verduurzaming van eigen vastgoed.

De paragraaf Bedrijfsvoering geeft nader invulling aan onze ambitie een goed werkgever te zijn, en aan onze maatschappelijke voorbeeldrol in andere bedrijfsvoering-onderdelen. Denk aan inkoop en het streven naar diversiteit en inclusie binnen onze organisatie.

Programma 7 Samen werken aan Zaanstad

Product 7.1 Bestuur

Product 7.3 Organisatie

Product 7.2 Burgerzaken en dienstverlening

Product 7.1 Bestuur

We willen deze periode gericht werken aan verbetering van de rollen die raad, college en organisatie elk hebben én versterking van het samenspel tussen deze drie. We hebben een coalitieakkoord op hoofdlijnen opgesteld. Dat geeft ons ruimte om verschillende onderwerpen samen met de gemeenteraad in een raadswerkprogramma vorm te geven. De wens om een raadswerkprogramma te sluiten, komt voort uit de wens op een andere manier politiek te

bedrijven. Een manier die niet polariseert maar juist bindt en debatten meer inhoudelijk maakt. Als college zoeken wij de samenwerking met de gemeenteraad actief op, om gezamenlijk tot een duidelijke en eenduidige richting te komen. We zien dit als een nieuwe werkwijze die het samenspel tussen raad, college en organisatie de komende vier jaar bevordert.

Indicatoren

Indicatoren							
	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2023	Streefwaarde 2026	Bron
% Inwoners dat zegt het (zeer) eens te zijn met de stelling 'ik heb vertrouwen in de burgemeester en wethouders'. Excl. weet niet/geen mening	31%	30%	38%	30%	35%	52%	Zaanpeiling
Percentage inwoners dat het (zeer) eens is met de stelling: 'Ik ben voldoende geïnformeerd over gemeentelijke plannen die mij raken / met gevolgen voor mij'	nb	nb	nb	nb	40%	52%	Zaanpeiling (vanaf 2023)
Percentage inwoners dat het (zeer) eens is met de stelling "inwoners worden voldoende betrokken bij de totstandkoming van gemeentelijke plannen". Excl. weet niet/geen mening	28%	24%	27%	24%	30%	52%	Zaanpeiling
Voorvraag: heeft u weleens een initiatief aan de gemeente voorgelegd?	nb	nb	nb	nb	nnb	nnb	Zaanpeiling (vanaf 2023)
% Inwoners dat wel eens een initiatief aan de gemeente heeft voorgelegd, dat zegt het (zeer) eens te zijn met de stelling 'De gemeente denkt mee als ik zelf een initiatief heb'. Excl. weet niet/geen mening	nb	nb	nb	nb	35%	-	Zaanpeiling

Indicatoren

Democratische vernieuwing: indicator volgt in plan van aanpak	nnb	nnb	nnb	nnb	nnb	nnb	nnb
---	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Toelichting:

In de Zaanpeiling 2023 nemen we nieuwe vragen op om beter te kunnen meten in hoeverre onze informatie de mensen bereikt, en hoe zij zich gesteund voelen bij een initiatief. Deze zijn in de tabel cursief opgenomen. De formulering kan nog veranderen.

In het plan van aanpak voor *democratische vernieuwing* nemen we als onderdeel op adviseren van een goede indicator op dit onderwerp.

Speerpunten 2023

Experimenteren met participatie instrumenten

We experimenteren met verschillende instrumenten van participatie, zoals burgerraden, jeugdraad en Right to Challenge. We willen dat de organisatie en de griffie, met het extra geld dat bij het coalitieakkoord hiervoor is vrijgemaakt, dit prioriteit geven.

Raadswerkprogramma

Doel: de raad is, voorafgaand aan een definitief raadsvoorstel, in positie door het vaststellen van de kaders over inhoud, proces en participatie aan het begin van het proces.

Het in mei 2020 vastgestelde initiatiefbesluit 'raad aan de voorkant' geeft een handvat voor startnotities. Dit gebruiken we ook bij de plannen voor het inlopen van de achterstanden in de openbare ruimte en voor een planproces van een ruimtelijk initiatief. De onderwerpen waaraan we volgens 'raad aan de voorkant' werken, maken we concreet in de 'strategische beleidsagenda' voor de raad.

Externe netwerkstrategie

In eerste instantie pakken we veel in onze gemeente op met partijen in de stad. Echter, sommige vraagstukken kunnen niet alleen op het niveau van Zaanstad opgepakt worden, maar juist op een ander schaalniveau, zoals dat van de regio of via het landelijke netwerk.

Het gaat dan om scherpe keuzes welke onderwerpen we oppakken in de externe arena, op welk schaalniveau of met welke partner, omdat ze essentieel zijn voor de ontwikkeling van Zaanstad de komende jaren.

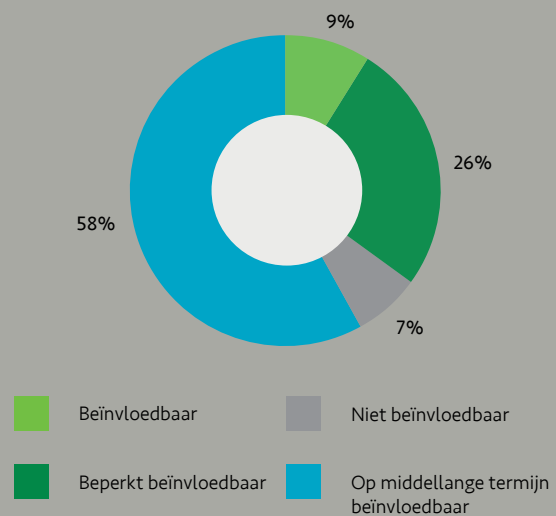
Stuurgroep samenspel college, raad en organisatie

Het college is samen met raadsleden en ambtenaren vertegenwoordigd in de stuurgroep Samenspel raad, college en organisatie. Deze stuurgroep geeft richting aan - en bewaakt - de opvolging van de aanbevelingen uit het rapport &Vandelaar.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 7.1 Bestuur

Lasten: € 6,1 mln

Beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor de gemeenteraad (€ 0,3 mln), kosten voor de raadsgriffie, het bestuur en strategie (€ 0,1 mln) en flexibel budget voor het college (€ 0,1 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft contributies en lidmaatschappen van het College (€ 1,0 mln), accountantskosten (€ 0,3 mln), kosten van de Rekenkamer (€ 0,2 mln) en kosten voor de MRA (€ 0,1 mln).

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft toevoegingen aan reserves pensioenen en wachtgelden (€ 0,4 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft personeelskosten (€ 3,5 mln).

Programma 7 Samen werken aan Zaanstad

Product 7.1 Bestuur

Product 7.3 Organisatie

Product 7.2 Burgerzaken en dienstverlening

Er is veel te winnen in het vertrouwen tussen inwoners en overheid.

Goede dienstverlening is daarbij een belangrijke randvoorwaarde. Inwoners en bedrijven ervaren dagelijks de toegankelijkheid van onze organisatie en de dienstverlening die wij leveren. Het is mede bepalend voor hoe betrouwbaar de gemeente wordt ervaren.

In onze dienstverlening staan de waarden 'gastvrijheid' en 'bereikbaarheid' centraal. We behandelen onze inwoners en ondernemers gastvrij in alle contacten en zij voelen zich welkom in het stadhuis. Onze website en brieven zijn voor iedereen te begrijpen en persoonlijk contact is altijd

mogelijk. Voor complexe aanvragen van vergunningen bieden we persoonlijk contact. In andere gevallen moet de route vanzelfsprekend zijn.

In de vele contacten die er zijn via bijvoorbeeld Burgerzaken en het Klantcontact Centrum gaan we uit van een open grondhouding. We werken vanuit vertrouwen en luisteren aandachtig en oprecht. We willen dat inwoners zich gehoord voelen.

Zaanstad heeft een rijke historie. Het gemeentearchief maakt deze historie toegankelijk. Het gemeentearchief participeert actief in de voorbereiding van de viering van 50 jaar Zaanstad en 450 jaar bevrijding van de Zaanstreek.

Indicatoren

Indicatoren							
	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2023	Streefwaarde 2026	Bron
% Inwoners dat zegt het (zeer) eens te zijn met de stelling 'De brieven van de gemeente zijn makkelijk leesbaar'. Excl. weet niet/geen mening	73%	74%	75%	72%	75%	80%	Zaanpeiling
Waarderingscijfer telefonisch contact	nb	nb	nb	nb	7,5	8,0	Gemeentelijke registratie
% Inwoners dat zegt het (zeer) eens te zijn met de stelling 'De informatie op de gemeentelijke website is goed'. Excl. weet niet/geen mening	57%	60%	59%	55%	60%	80%	Zaanpeiling
% Inwoners dat tevreden is over de balie Burgerzaken in het stadhuis. Excl. weet niet/geen mening	84%	86%	80%	78%	80%	86%	Zaanpeiling
Voorkomen en beperken van geschillen*	nbn	nbn	nbn	nbn	nbn	nbn	nbn

Toelichting:

* We werken aan een goede indicator waarbij registratie in het primaire proces nodig is.

Speerpunten 2023

Wet Open Overheid (Zaanstad!Open)

We werken aan de invoering van de wet open overheid (Woo). De Woo heeft op 1 mei 2022 werking gekregen en daarmee de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) vervangen. Voor een goede implementatie van de Wet is binnen de organisatie een programma opgericht: 'Zaanstad Open!'. De komende vijf tot acht jaar werken we in dit programma aan betere informatievoorziening, transparantie en openbaarheid voor de inwoners en bedrijven in Zaanstad, de eigen organisatie en andere geïnteresseerden.

In 2023 werken wij aan het op orde brengen van de informatiehuishouding en is daarvoor het programma 'Informatiebeheer op orde' onder het programma Zaanstad Open! gebracht. Ook werken we aan het verbeteren van de eigen website en de koppeling met de website van het Rijk waar we de documenten volgens de Woo op moeten plaatsen.

Onderzoek steunpunt paspoorten en rijbewijzen in Zaanstad Noord

Zoals in het coalitie akkoord vastgelegd, onderzoeken we de optie van een in Zaanstad Noord mogelijk te vestigen steunpunt.

Bereikbaarheid en toegankelijkheid organisatie

- *Helder Zaans:* In 2023 werken we verder aan het project Helder!Zaans. Doel: de organisatie trainen en toerusten op het gebied van helder schrijven, zodat we een steeds groter deel van onze bewonersbrieven schrijven op taalniveau B1. B1 is het taalniveau dat de overgrote meerderheid van de bevolking begrijpt. Brieven op taalniveau B1 geven duidelijkheid over wat de ontvanger moet weten of doen. Ook verkleint heldere taal de afstand tussen overheid en inwoner. Als overheid willen we toegankelijk zijn en vertrouwen wekken; begrijpelijke brieven spelen hierbij een belangrijke rol.
- *Tweetaligheid van dienstverlening:* We voldoen aan Europese wet- en regelgeving en bieden diverse diensten aan in twee talen.
- *Website is toegankelijk en begrijpelijk:* We werken verder aan de website van Zaanstad zodat deze voldoet aan wet- en regelgeving en daarmee veilig en toegankelijk is voor alle inwoners.
- *Burgerservicenorm:* Inwoners kunnen rekenen op reactie en antwoord volgens afgesproken termijnen. We werken aan verbetering van bereikbaarheid door duidelijke afspraken over reactietijden en afhandeltijden bij diverse producten en diensten.
- *Dashboard:* We laten zien waar we aan werken, binnen welke termijnen, op diverse publieke diensten en producten.

Lerende organisatie: leren van en voorkomen van klachten

Door duiding van klachten en signalen plannen we structureel leercurves in, en werken zo aan versimpeling en verbetering van onze diensten aan inwoners en ondernemers van Zaanstad.

We komen er samen uit

De gemeente neemt jaarlijks veel besluiten die impact hebben op onze inwoners en bedrijven. We stellen ons open voor het gesprek met inwoners en bedrijven waarin we op zoek gaan naar de belangen met als doel te komen tot een volledige belangenafweging bij het nemen van deze besluiten.

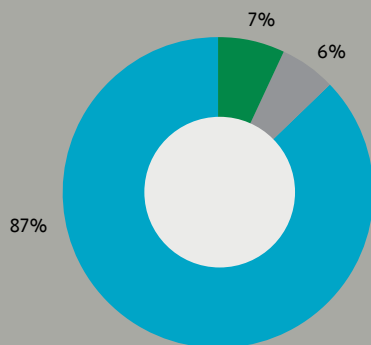
We zoeken het gesprek in een zo vroeg mogelijk stadium, liefst nog voordat we besluiten nemen. Bijvoorbeeld tijdens bewonersavonden, of nog voordat we een vergunning wel of niet verlenen.

Ook als we al besluiten hebben genomen, gaan we in gesprek met inwoners en bedrijven die het niet eens zijn met ons besluit. Dat doen we met de intentie om er samen uit te komen en langlopende juridische procedures te voorkomen.

Product 7.2 Dienstverlening

Lasten: € 11,8 mln

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beïnvloedbare kosten.

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor verkiezingen en Wet Open Overheid (€ 0,3 mln), kosten van het gemeentearchief (€ 0,2 mln), kosten voor GEO informatie (€ 0,2 mln) en kosten voor burgerzaken (€ 0,1 mln).

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft leges vanuit het Rijk rondom naturalisatie, reisdocumenten, rijbewijzen en verklaringen omtrent gedrag (€ 0,7 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft personeelslasten (€ 10,2 mln).

Programma 7 Samen werken aan Zaanstad

Product 7.1 Bestuur

Product 7.2 Burgerzaken en dienstverlening

Product 7.3 Organisatie

De organisatie zoekt in het werk steeds meer de verbinding met inwoners en partners: voor burger- en/of overheidsparticipatie, in onze dienstverlening en bij juridische procedures. Dat doen we zowel in persoonlijk contact (offline) als via digitale kanalen (online).

De gemeente Zaanstad wil de Zaanse samenleving samen met inwoners, ondernemers en partners vormgeven. Dat vraagt om een organisatie die zijn ogen en oren open heeft voor de buitenwereld en daarmee aan de slag gaat in haar beleid en uitvoering.

De zes opgaven zijn leidend in ons werk. We zijn gestart met het traject Organisatieontwikkeling om onze organisatie te richten op de opgaven. Onze missie voor de stad is Zaanstad mooier en sterker maken door te werken aan een welvarende, veilige en duurzame stad waarin Zaanse bewoners prettig en gezond wonen, werken en recreëren.

Wij streven ernaar een goed werkgever te zijn. Wij willen een vitale en inclusieve organisatie zijn; een organisatie die anticipeert en inspeelt op wat zich voordoet; een organisatie waarin medewerkers hun talenten optimaal inzetten en het verschil maken door professioneel en authentiek te zijn. Een organisatie waar medewerkers zich welkom en thuis voelen en zich voor langere tijd willen verbinden aan de organisatie.

Speerpunten 2023

‘Van de stad en voor de stad’

Doel: bewoners geven aan dat ze hun inbreng hebben kunnen geven in het participatieproces. Ook geven zij aan dat ze de argumenten van de gemeente kennen en begrijpen.

Programmamanagers, projectleiders en leidinggevenden krijgen advies hoe ze medewerkers, die veel direct contact hebben met inwoners en ondernemers, kunnen helpen om een open houding te hebben bij participatie en om goed te luisteren naar de belangen van bewoners.

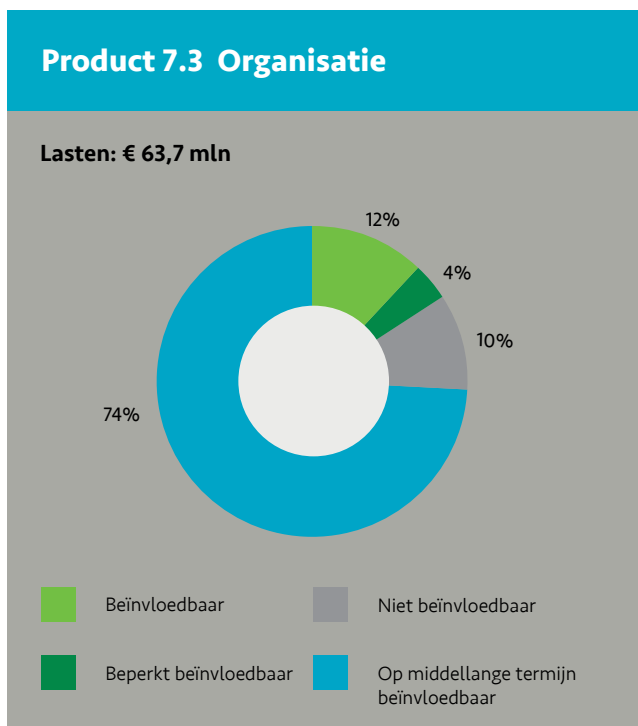
‘We ontwikkelen mee met de stad’

De ambtelijke organisatie is vanaf september 2021 aan de slag om tot fundamentele verbetering te komen in de manier waarop we sturing en leiding geven aan het realiseren van de zes strategische opgaven van onze stad. De constatering is namelijk dat we veel winst kunnen behalen door scherpere en duidelijkere sturingslijnen. Dat leidt tot betere resultaten, omdat we beter in staat zijn om uiteenlopende vraagstukken op te pakken. Daarmee weten medewerkers, maar ook partners en inwoners, beter wat ze van wie mogen verwachten.

Dit vraagt van de medewerkers in de organisatie congruentie in het handelen op basis van ons organisatieprofiel, de missie, visie en strategie die hierboven ook kort zijn aangestipt. En mét de geformuleerde kernwaarden in de hand: lef tonen, ruimte geven en nemen, met waardering voor ieders inbreng en in goed onderling vertrouwen op elkaars professionaliteit en perspectief. We willen door inspirerend voorbeeldgedrag in de praktijk brengen wat dit voor ons betekent.

Deze investeringen moeten leiden tot effectievere samenwerking tussen ambtenaren, te beginnen bij de top van de organisatie. Heldere sturing en leiderschap leveren namelijk ook een essentiële bijdrage aan het werkplezier van ambtenaren. Dit gaat ook over het creëren van duidelijke opdrachten. De vitale, inclusieve en open omgeving die we aan het bouwen zijn, stelt medewerkers vervolgens in staat om hun talent op alle mogelijke manieren te ontplooiën. Daar is tijd, ruimte en aandacht voor nodig. En die aandacht levert altijd een beter resultaat op voor onze partners en inwoners.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor het stadhuis (€ 1,8 mln), uitbesteding van diensten (€ 2,1 mln), opleidingsbudget (€ 1,9 mln), diverse stelposten (€ 0,9 mln), inhuur flexibele schil (€ 0,3 mln), kosten voor buitenlocaties (€ 0,1 mln), verzekeringen personeel (€ 0,4 mln) en contributies, kantoorinrichting en overige personeelskosten (€ 0,4 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft het beheer en diverse lasten van de gebouwen (€ 2,4 mln) en kantoorinrichting en benodigdheden (€ 0,1 mln).

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft rente en afschrijving (€ 4,8 mln), wettelijke mutaties in de personeelslasten (€ 0,8 mln) en CAO afhankelijke stelposten of stelposten die nog niet beter inschatbaar zijn (€ 0,6 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft grotendeels personeelskosten (€ 38,3 mln) alsmede inrichting en onderhoud van de gebouwen (2,2 mln) en kosten voor ICT (€ 6,6 mln).

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen hebben een relatie tot dit programma:

- Rekenkamer Metropool Amsterdam**

De Gemeentewet verplicht iedere gemeente om een rekenkamer(funcitie) vorm te geven. Amsterdam en Zaanstad hebben dit gedaan met een gemeenschappelijk rekenkamer. De Rekenkamer werkt voor de gemeenteraad, maar is wel onafhankelijk en bepaalt haar eigen onderzoeksagenda.

De Rekenkamer onderzoekt hoe het bestuur van deze gemeenten het gemeentelijk beleid uitvoert: of het bestuur volgens de regels werkt, de afgesproken doelen waarmaakt en of het daaraan niet meer geld uitgeeft dan nodig. Daarmee draagt de Rekenkamer bij aan het goed functioneren van bestuur en organisatie.

- Gezamenlijke Ombudsman metropool Amsterdam**

De ombudsman werkt voor de gemeenteraad. De Ombudsman Metropool Amsterdam is een overheidsdienst die als taak heeft om onbehoorlijke en ontoereikende dienstverlening van de gemeente waar nodig te herstellen en mogelijk te voorkomen. De ombudsman bevordert en bewaakt zodoende dat de gemeente behoorlijk omgaat met burgers. De hulp is gratis. De burger kan contact zoeken met de ombudsman als een klacht niet naar de tevredenheid is afgehandeld. De ombudsman kijkt of de inwoner op de juiste manier is geholpen door een ambtenaar of een instantie.

- Metropoolregio Amsterdam**

De MRA richt zich op het gezamenlijk werken aan onderwerpen die de grenzen van de gemeenten overstijgen. Bijvoorbeeld duurzaamheid, economie, mobiliteit en ruimtelijke vraagstukken, maar ook vanuit een sociaal maatschappelijke invalshoek.

Zie voor een verdere toelichting de Paragraaf Verbonden Partijen.

Financiën

Samen werken aan Zaanstad (Bedragen x € 1.000)					
	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	75.964	81.354	83.962	82.145	85.156
Baten	-8.097	-8.692	-9.952	-9.952	-9.952
Saldo	67.868	72.663	74.010	72.193	75.204
Toevoegingen reserves	199	210	210	210	193
Onttrekkingen reserves	-1.016	0	0	0	-1.015
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	67.050	72.873	74.220	72.403	74.382

Toelichting:

Ten opzichte van de begroting 2022 (stand Burap 2022) stijgen de lasten in 2023 met € 5,4 mln. en de baten met € 0,6 mln. De grootste verschillen lichten we hieronder toe:

- De stijging van de **lasten** wordt met name verklaard door het product organisatie. Dit betreft vooral de indexatie van de salarisbegroting (€ 1,4 mln.), thuiswerkvergoeding (€ 0,3 mln.), bijdrage werkgeverslasten ziektekosten verzekering (€ 0,3 mln.) en extra formatie op grond van coalitieakkoord (€ 2 mln.). Hiernaast komen de facilitaire kosten vanaf 2023 weer op niveau na lagere kosten vanwege corona in de jaren 2020-2022 (€ 0,5 mln.). Hier is ook de stelpost voor de hervormingsagenda jeugd opgenomen - € 1,1 mln. in 2024 en - € 5,3 mln. vanaf 2025.

De lasten bij het product bestuur nemen in 2023 af met € 0,5 mln. omdat in 2022 een incidentele post voor MRA, die we uitvoeren voor de Zaanse Waterlandse gemeenten begroot voor dit bedrag. In 2026 nemen de lasten toe vanwege de wachtgeldten wethouders die via de bestemmingsreserve/ voorziening gedekt moet worden.

Bij het product dienstverlening hebben we in 2022 kosten van de tweede kamer verkiezingen gehad (€ 0,3 mln.) en de rijksleges reisdocumenten zijn dat jaar € 0,2 mln. hoger (zie ook toelichting bij de baten). Vanaf 2024 stijgen de kosten van rijksleges met € 0,7 mln. Het restant van de stijging wordt verklaard door hogere personeelslasten vergunningen (€ 0,2 mln.) en burgerzaken (€ 0,4 mln.) via de kostenverdeling.

- Bij de **baten** worden in 2023 lagere leges reisdocumenten ten opzichte van 2022 verwacht (- € 0,3 mln.). Vanaf 2024 zijn deze € 1,3 mln. hoger dan over 2023. In 2024 verwachten we namelijk een piek omdat in 2024 de 10 jaar geldigheid van reisdocumenten is ingesteld. Bij de organisatie zien we het effect van het nieuwe tarief voor overhead. Dit zorgt voor een extra dekking voor € 1,5 mln.

De **onttrekkingen** aan reserves in 2022 betreffen de wachtgeldten wethouders (wordt overgeheveld naar de voorziening). bestemmingsreserve MRA en restant van de bestemmingsreserve amendement extra wethouder. In 2026 wordt geld uit de bestemmingsreserve wachtgeldten gehaald ter dekking van de kosten (zie ook de toelichting bij de lasten). Voor een nadere toelichting verwijzen we naar de bijlage reserves.

Beleidsnota's

- Controleverordening 2019
- Verordening onderzoek doelmatigheid en doeltreffendheid 213a

Kerncijfers

BBV indicatoren					
	2018	2019	2020	2021	Bron
Demografische druk (groene + grijze t.o.v. 15-64 jaar)	53,2%	53,2%	54,2%	nbn	Waar staat je gemeente.nl
Overhead (% van totale lasten)	10,1%	10,3%	9,1%	8,8%	Gemeentelijke registratie
Formatie (Fte per 1.000 inwoners)	8,2	8,0	8,1	8,4	Gemeentelijke registratie
Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	7,5	7,5	7,5	7,7	Gemeentelijke registratie
Apparaatskosten (kosten per inwoner)	637	654	709	775	Gemeentelijke registratie
Externe inhuur (kosten als % van de totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	18,9%	15,2%	17,7%	19,7%	Gemeentelijke registratie

2.8 Hoofdstuk Financiën

Portefeuillehouder:
Onclin

Toelichting

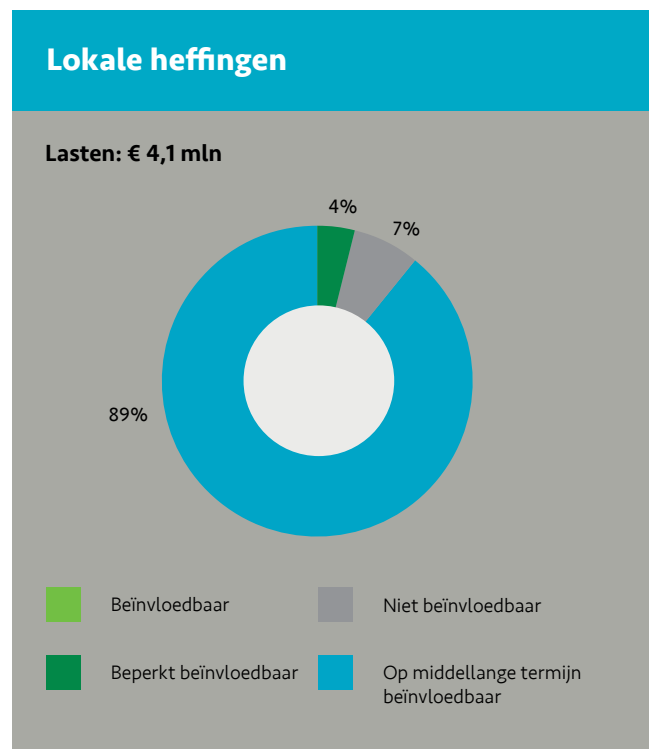
Dit hoofdstuk bevat hoofdzakelijk financiële dekkingsmiddelen van de begroting. Binnen de begroting onderscheiden we algemene dekkingsmiddelen en specifieke dekkingsmiddelen. De algemene dekkingsmiddelen zijn vrij aan te wenden. De besteding van deze inkomsten is niet aan een bepaald programma en doel gebonden. De besteding van de specifieke dekkingsmiddelen zijn dat wel. Specifieke dekkingsmiddelen staan daarom opgenomen in de betreffende begrotings-programma's. De algemene dekkingsmiddelen staan opgenomen in dit hoofdstuk.

Het college wil de gemeentelijke financiën gezond en op orde houden, nu en in de toekomst. We voeren daarom gedegen financieel beleid dat is vastgelegd in diverse door de raad vastgestelde beleidsnota's.

Lokale heffingen

De opbrengst van de algemene belastingen komt ten gunste van de algemene middelen en is vrij besteedbaar. Dit geldt niet voor de opbrengsten van rechten (retributies) en de bestemmingsheffingen (afvalstoffenheffing en rioolheffing). Deze inkomsten worden besteed aan het doel waarvoor is geheven. In de paragraaf Lokale heffingen wordt een toelichting gegeven op het beleid en op de opbrengsten van de lokale heffingen.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beïnvloedbare kosten.

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft kosten in het kader van uitvoering van de wet WOZ (€ 0,2 mln).

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft met name een toevoeging aan de voorziening OZB (€ 0,3 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft de personeelslasten (€ 3,6 mln).

Algemene uitkering

Jaarlijks ontvangt Zaanstad volgend een bepaald verdeelstelsel een uitkering uit het Gemeentefonds. Het verdeelstelsel is opgenomen in de Financiële verhoudingswet. In de verdeling van het fonds naar gemeenten wordt rekening gehouden met onderlinge verschillen in kosten waarmee de gemeenten te maken hebben en met de draagkracht van de gemeenten (de belastingcapaciteit). De omvang van het gemeentefonds is gekoppeld aan de ontwikkeling van de rijksuitgaven. Karakteristiek voor de algemene uitkering is dat elke gemeente vrij is in de besteding van het geld.

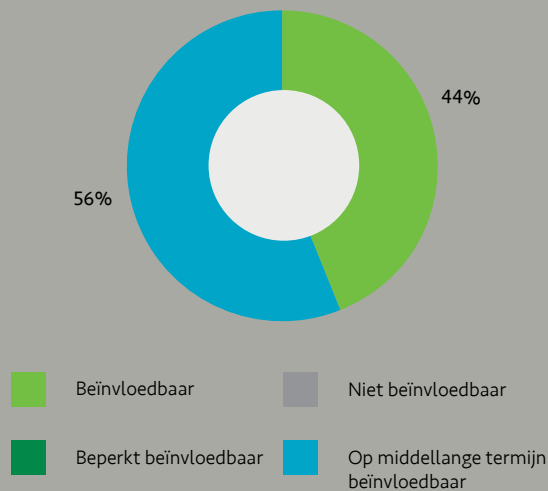
Het college heeft in het financieel meerjarenbeeld het accres gemeentefonds 2026 gelijk gehouden aan 2025. Daarmee worden de Zaanse baten in het laatste jaar ruim € 9 miljoen hoger begroot dan de directe vertaling van het regeerakkoord nu laat zien. Het college is van mening dat de grote daling van het accres in 2026 geen reëel perspectief biedt voor de gemeenten. Het college gaat ervan uit dat Rijk en Gemeenten gezamenlijk tot een oplossing komen.

Dividend

Dividenden zijn inkomsten die de gemeente ontvangt van instellingen waarvan zij aandelen bezit. Zaanstad ontvangt jaarlijks dividend van de BNG, Alliander en HVC. Voor een nadere toelichting op de deelnemingen van de gemeente wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Beïnvloedbaarheid van de kosten**Dividend**

Lasten: € 0,03 mln

Beïnvloedbaar

Dit betreft accountantskosten die kleiner zijn dan € 0,1 mln.

Beperkt beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beperkt beïnvloedbare kosten.

Niet beïnvloedbaar

Er is geen sprake van niet beïnvloedbare kosten.

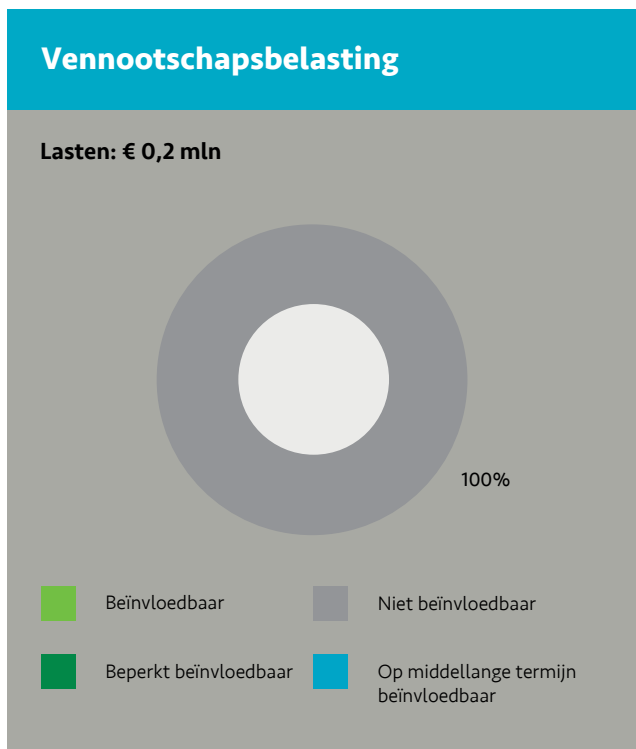
Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft ICT kosten die kleiner zijn dan € 0,1 mln.

Vennootschapsbelasting

In 2016 is de Vennootschapsbelasting (Vpb) voor overheidsondernemingen ingevoerd. Dit is gedaan om een gelijk speelveld te creëren voor overheidsondernemingen en private ondernemingen. Op grond van artikel 8 lid 1d van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is de gemeente verplicht het bedrag voor de heffing voor de vennootschapsbelasting op te nemen in de begroting. Voor Zaanstad betreft het drie activiteiten: de facilitaire dienstverlening van de Omgevingsdienst, het slagboom-parkeren en de reclameinkomsten. De gemeente betaalt jaarlijks circa € 0,2 miljoen vennootschapsbelasting.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beïnvloedbare kosten.

Beperkt beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beperkt beïnvloedbare kosten.

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft de vennootschapsbelasting (€ 0,2 mln).

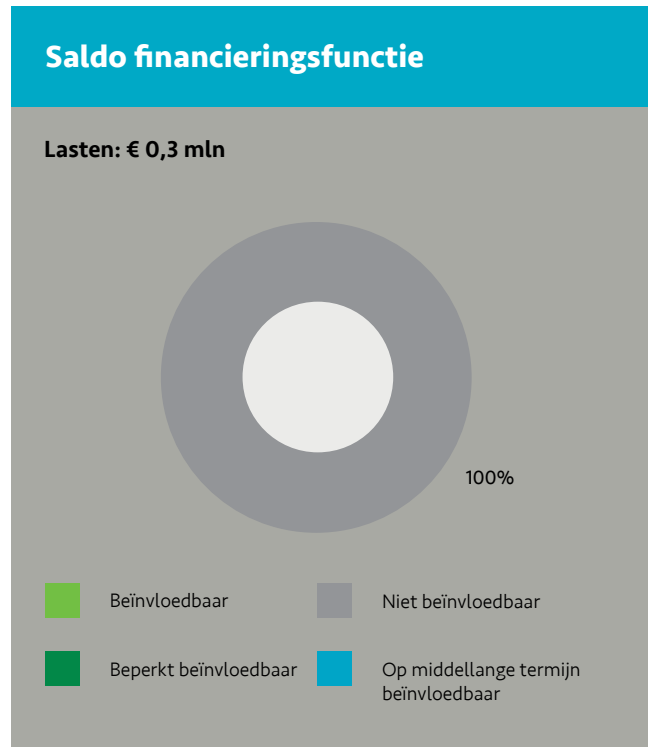
Op middellange termijn beïnvloedbaar

Er is geen sprake van op middellange termijn beïnvloedbare kosten.

Saldo financieringsfunctie

De gemeente Zaanstad werkt vanuit totaalfinanciering. Dat wil zeggen dat de aangetrokken leningen niet één op één gekoppeld zijn aan de investeringsprojecten of verstrekte leningen. We bundelen schulden en tegoeden. We salderen alle gemeentelijke kastekorten en -overschotten voordat we ons op de kapitaalmarkt begeven. De werkwijze is vastgelegd in het door de raad vastgestelde nota Financiering. Het saldo financieringsfunctie is het verschil tussen de toegerekende rekenrente aan de begrotingsprogramma's en de werkelijk betaalde rente over de lang- en kortlopende leningen. In de paragraaf Financiering wordt ingegaan op de financiering van de gemeente en de ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt. Een toelichting op de ontwikkeling van het resultaat op geldleningen en op bespaarde rente is in deze paragraaf te vinden.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beïnvloedbare kosten.

Beperkt beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beperkt beïnvloedbare kosten.

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft de rentekosten en provisie (€ 0,3 mln).

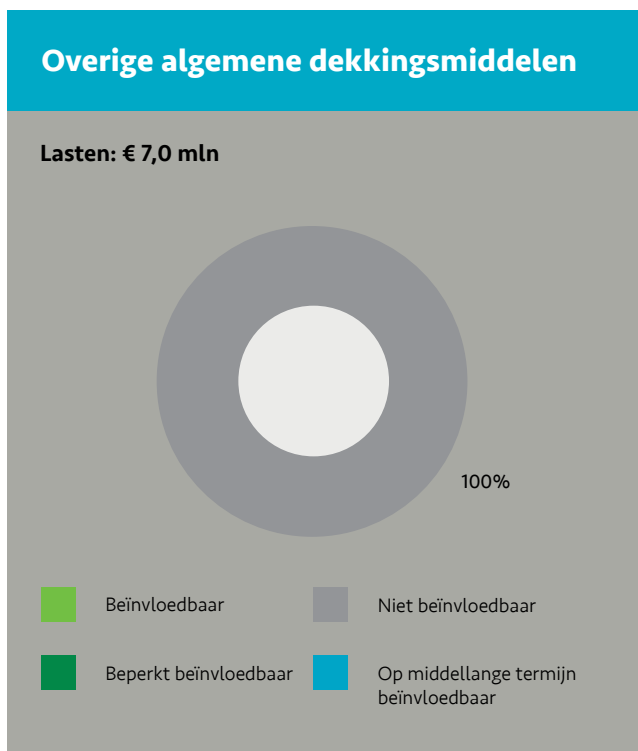
Op middellange termijn beïnvloedbaar

Er is geen sprake van op middellange termijn beïnvloedbare kosten.

Overige algemene dekkingsmiddelen

De overige algemene dekkingsmiddelen zijn de overige inkomsten van de gemeente waarvoor geen bestedingsdoel is bepaald.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beïnvloedbare kosten.

Beperkt beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beperkt beïnvloedbare kosten.

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft een toevoeging aan de bestemmingsreserve € 7,0 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Er is geen sprake van op middellange termijn beïnvloedbare kosten.

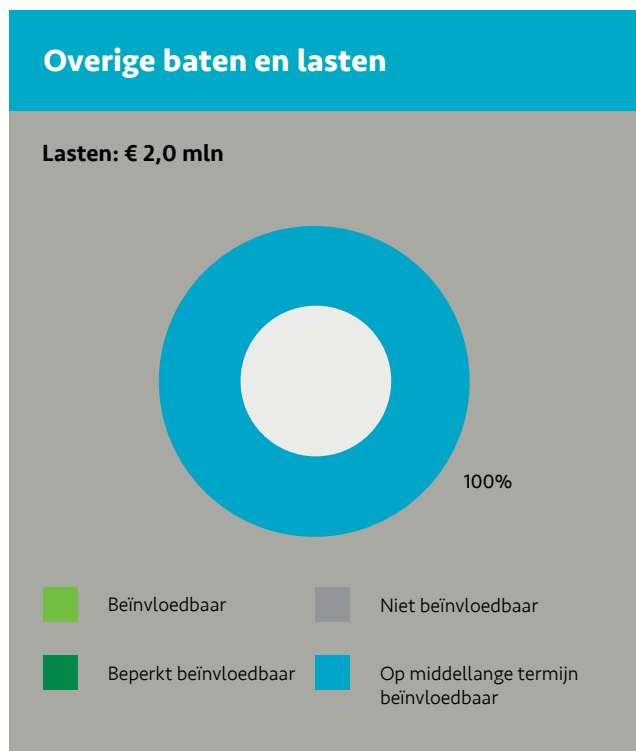
Overige baten en lasten

Onder de overige baten en lasten worden de toevoegingen en onttrekkingen aan de coronareserve opgenomen. Ook het jaarrekeningresultaat wordt hier verantwoord.

Onvoorzien

Op grond van artikel 8 lid 6 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is de gemeente verplicht een post onvoorzien op te nemen in de begroting. Het budget onvoorzien is beschikbaar voor uitgaven die als onuitstelbaar en onvermijdbaar worden aangemerkt en waarvoor in de begroting verder geen bedrag is opgenomen. De post onvoorzien bedraagt jaarlijks € 0,1 miljoen.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beïnvloedbare kosten.

Beperkt beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beperkt beïnvloedbare kosten.

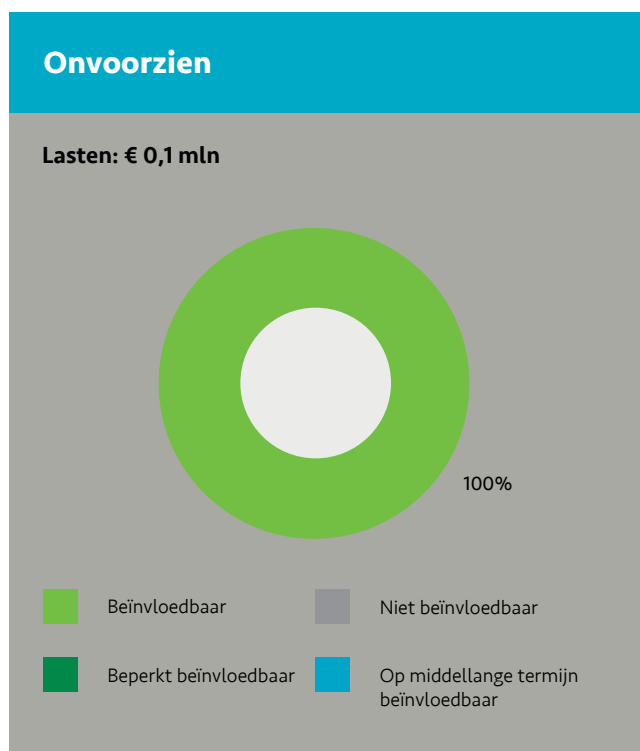
Niet beïnvloedbaar

Er is geen sprake van niet beïnvloedbare kosten.

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft een stelpost voor loon- en prijscompensatie (€ 2,0 mln).

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Beïnvloedbaar

Dit betreft een stelpost onvoorziene uitgaven (€ 0,1 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beperkt beïnvloedbare kosten.

Niet beïnvloedbaar

Er is geen sprake van niet beïnvloedbare kosten.

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Er is geen sprake van op middellange termijn beïnvloedbare kosten.

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen hebben een relatie tot dit programma:

- **Bank Nederlandse Gemeenten**

De BNG voorziet de gemeente Zaanstad van financiële slagkracht en draagt zo bij aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken.

Zie voor een verdere toelichting de Paragraaf Verbonden Partijen.

Financiën

Financiën (Bedragen x € 1.000)					
	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	3.881	6.728	6.771	7.141	8.780
Baten	-393.062	-410.361	-417.916	-419.795	-400.477
Saldo	-389.181	-403.633	-411.145	-412.654	-391.697
Toevoegingen reserves	1.810	7.005	4.796	6.410	-9.812
Onttrekkingen reserves	-18.490	-9.804	-3.017	0	-2.689
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	-405.862	-406.432	-409.366	-406.244	-404.199

Toelichting:

Ten opzichte van de begroting 2022 (stand Burap 2022) stijgen de lasten in 2023 met € 2,8 mln. en de baten met € 16,7 mln. De grootste verschillen lichten we hieronder toe:

- Bij de **lasten** is vanaf 2023 een stelpost opgenomen voor extreme inflatie (€ 1 mln. structureel) en in 2023 incidenteel eenmalig voor compensatie energielasten voor partners en inwoners € 1 mln. Daarnaast stijgen de rentelasten in 2023 met € 0,38 mln., in 2024 met € 1 mln., in 2025 met € 0,37 mln. en in 2026 met € 1,7 mln. vanwege de stijgende rente. Voor een nadere toelichting zie de paragraaf financiering.

Bij de lokale lasten zijn de kosten vanaf 2023 € 0,4 mln. hoger vanwege hogere personeelslasten in verband met de kostentoerekening.

- Bij de **baten** hebben we in 2023 hogere gemeentefonds uitkering voor € 16,5 mln. ten opzichte van 2022. In 2024 loopt het nogmaals op met € 6,5 mln. en in 2025 met € 2 mln. Hierna wordt een daling verwacht met € 19,5 mln. voor 2026. Deze cijfers zijn gebaseerd op de meicirculaire 2022. De gemeenteraad is geïnformeerd via een raadsinformatie brief (RIB). Verder stijgen de lokale heffingen in 2023 met € 2 mln. ten opzichte van 2022 en in 2024 nogmaals met € 0,9 mln. Voor een nadere toelichting verwijzen we naar de paragraaf lokale heffingen. In 2022 ontvingen we een incidentele dividend uitkering van de RON voor € 1,2 mln.

De **toevoegingen** en **onttrekkingen** reserves betreffen voornamelijk de egalisatiereserve. Voor een nadere toelichting verwijzen we naar de bijlage reserves.

Beleidsnota's

- Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV)
- Financiële verordening Zaanstad 2019
- Nota Risicomanagement en weerstandsvermogen 2021
- Nota Reserves en voorzieningen 2019
- Nota Financiering 2019
- Nota Investerings 2019
- Nota Verbonden partijen
- Nota Kostentoerekening 2017
- Leidraad Invordering gemeentelijke belastingen 2016

Kerncijfers

BBV indicatoren					
	2018	2019	2020	2021	Bron
Woonlasten éénpersoonshuishoudens	838	837	856	898	Gemeentelijke registratie
Woonlasten meerpersoonshuishoudens	838	837	856	898	Gemeentelijke registratie

3. Paragrafen

3.1 Lokale heffingen

3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

3.3 Onderhoud kapitaalgoederen

3.4 Financiering

3.5 Bedrijfsvoering

3.6 Verbonden partijen

3.7 Grondbeleid

3.8 Zaandam Oost

3.1 Lokale heffingen

Inleiding

De lokale heffingen vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van gemeenten en zijn een integraal onderdeel van het gemeentelijk beleid. De lokale heffingen bestaan uit belastingen (bijvoorbeeld Onroerendezaakbelasting (OZB) en Parkeerbelasting), bestemmingsheffingen (Rioolheffing en Afvalstoffenheffing) en rechten (bijvoorbeeld Leges en Begraafrechten).

Een aanduiding van de lokale lastendruk is van belang voor de integrale afweging tussen beleid en inkomsten. Het beleid lokale heffingen is vastgelegd in de nota Kostentoe-rekening tarieven 2017. Het kwijtscheldingsbeleid maakt het beeld van de lokale lasten compleet.

Tarieven belastingen, rechten en bestemmingsheffingen

Tarieven Onroerende zaakbelastingen en overige belastingen

Op de Onroerendezaakbelastingen en overige belastingen wordt alleen een prijsindexatie toegepast van 2,3%. Belastinginkomsten komen ten gunste van de algemene dekkingsmiddelen van de gemeente.

Tarieven rechten en bestemmingsheffingen

Voor de tarieven van de rechten of retributies (waaronder de Leges) en de bestemmingsheffingen (zoals de Riool- en Afvalstoffenheffing) geldt dat deze 100% kostendekkend zijn, tenzij anders wordt besloten. De opbrengst van een recht of bestemmingsheffing mag niet meer bedragen dan 100% van de begrote kosten. Alleen de Vermakelijkheden-retributie is niet begrensd tot een maximum van 100% kostenverhaal en mag enigszins een overschrijding laten zien.

Loon en prijsindexering

Als uitgangspunt voor de tariefontwikkeling geldt indexering van alle tarieven met de indexeringspercentages van het Centraal Planbureau. Voor de prijsindex wordt voor 2023 een percentage van 2,3% gehanteerd, conform de zogenoemde IMOC (Prijs Materiële Overheidsconsumptie). In 2022 bedroeg deze indexering nog 1,4%. Voor de loonindex 2023 geldt het nieuwe percentage van 3,6%. Deze indexen zijn vastgesteld in de maart-raming van het CPB. En ook onderdeel van de kaderbrief en daarmee de begroting. Inmiddels zijn de indexen landelijk fors opgelopen. Door bij de belastingen, rechten en heffingen uit te gaan van de maart-raming weet het college de stijging van deze tarieven beperkt te houden.

Woonlasten

De lokale woonlasten bestaan in Zaanstad uit de OZB, Rioolheffing en Afvalstoffenheffing. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de ontwikkeling van de woonlasten.

Soort heffing			
	Tarief 2023	Tarief 2022	Stijgingspercentage Inflatie + autonoom
Onroerendezaakbelastingen			
<i>Woningen</i>			
- eigenarenbelasting als percentage van de WOZ-waarde	Nnb*	0,0908%	2,3%
<i>Niet Woningen</i>			
- eigenarenbelasting als percentage van de WOZ-waarde	Nnb*	0,3253%	2,3%
- gebruikersbelasting als percentage van de WOZ-waarde	Nnb*	0,2591%	2,3%
Afvalstoffenheffing	€ 347,83	€ 338,69	2,7%
Rioolheffing			
- tot 300 kubieke meter verbruikt water	€ 290,95**	€ 284,41	2,3%
- iedere 100 kubieke meter water daarboven	€ 96,98**	€ 94,80	2,3%

* Na herwaardering bepaalt de gemeente medio oktober de OZB-tarieven.

** kostendekkende tarieven inclusief 2,3% indexering zouden uitkomen op respectievelijk € 303,94 en € 101,34, Door net als in 2022 een korting vanuit de egalisatievoorziening toe te passen, blijft de werkelijke tariefstijging beperkt tot 2,3% ten opzichte van 2022.

Gemiddelde woonlasten per heffingseenheid 2023 t.o.v. 2022 Zaanstad			
	2023	2022	%
OZB*	€ 347,98	€ 340,16	2,3%
Afvalstoffenheffing	€ 347,83	€ 338,69	2,7%
Rioolheffing	€ 290,95	€ 284,41	2,3%
Totaal	€ 986,76	€ 963,26	

* Het bedrag OZB is afhankelijk van de WOZ-waarde van de woning.

Gemiddelde woonlasten 2022 ten opzichte van andere gemeenten

In vergelijking tot andere gemeenten, zijn de woonlasten in Zaanstad relatief hoog. Relatief omdat de woonlasten landelijk sterk uiteen lopen. In belangrijke mate wordt het veroorzaakt door de door gemeenten gemaakte keuzes, zoals; de wijze van kostenverhaal, het dekkingspercentage en waar de lasten worden neergelegd (eigenaar, gebruiker of beiden).

Gegevens over de landelijke ontwikkelingen op het gebied van lokale heffingen worden gerapporteerd door het COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden). Het COELO rapporteert jaarlijks over de woonlasten in 40 grote gemeenten (≥ 90.000 inwoners).

Woonlasten 2022 Zaanstad t.o.v. 39 andere grote gemeenten				
	OZB-eigenaar	Reinigingsheffing (afvalstoffenheffing)	Rioolheffing	Woonlasten 2022
Zaanstad	€ 340,16	€ 338,69	€ 284,41	€ 963,26
Laagste	€ 207,00	€ 39,00	€ 108,00	€ 687,00
Hoogste	€ 766,00	€ 441,00	€ 295,00	€ 1.162,00
Gemiddelde	€ 347,00	€ 342,00	€ 186,00	€ 875,00

Bron: Kerngegevens belastingen grote gemeenten 2022 COELO

Hoe de ontwikkelingen in 2023 zullen zijn, is nu nog niet inzichtelijk. De verwachting is dat het COELO medio januari de nieuwe gegevens publiceert.

Belastingopbrengsten

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de lokale heffingen.

Overzicht lokale heffingen (Bedragen x € 1.000)				
	Begroting 2023	Begroting 2022	Realisatie 2021	Kosten dekking 2023
Belastingen				
Hondenbelasting	-	615	540	Nvt
Onroerendezaakbelastingen	38.703	37.344	37.810	Nvt
Roerende ruimtebelasting	58	57	73	Nvt
Parkeerbelasting	1.735	1.516	868	100,0%
Parkeervergunningen	447	437	568	Nvt
Parkeerautomatengelden	3.055	2.987	1.658	Nvt
Precariobelasting	316	309	311	Nvt
Reclamebelasting	384	376	310	Nvt
Reclameopbrengsten	906	906	615	Nvt
Toeristenbelasting	2.135	2.729	670	Nvt
Rechten en bestemmingsheffingen				
Afvalstoffenheffing	23.826	23.031*	22.758	97,7%
Begraafrechten	1.023	939	1.114	100,0%
BIZ-plan Stadshart Zaandam	182	182	187	100,0%
Leges Algemene dienstverlening	2.206	2.280	2.445	98,7%
Leges onder dienstverlening (omgevingsvergunning)	7.204	5.791	5.772	94,5%
Leges onder dienstverlening Europese dienstenrichtlijn	479	732	107	82,7%
Marktgeden	232	218	149	99,8%
Rioolheffing	23.131	22.374	22.463	97,5%
Vermakelijkhedenretributie	156	325	34	44,6%
Wielklemmen/wegslepen	253	253	0	100%
Zeehavengeld	131	131	190	Nnb
Totaal belastingen en heffingen	106.562	103.532	98.642	

* Bedrag wijkt af van hetgeen gepresenteerd in de B2022 omdat naast de opbrengst heffingen ook andere baten (Afvalfonds/Wecycle) waren opgenomen. Door deze aanpassing worden alleen de opbrengst heffingen gepresenteerd.

Belastingen

Hondenbelasting

Conform het coalitie akkoord, komt de Hondenbelasting met ingang van 2023 te vervallen.

Onroerendezaakbelasting en herwaardering WOZ

De waarde van de onroerende zaken is grondslag voor de OZB heffing. Op grond van het bepaalde in de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ), worden alle onroerende zaken binnen de gemeente jaarlijks opnieuw gewaardeerd.

De opbrengst OZB is de uitkomst van het tarief maal de WOZ waarde. De OZB tarieven worden onder meer afgeleid uit de waarde van alle onroerende zaken binnen de

gemeente Zaanstad. Uitgangspunt is een gelijkblijvende opbrengst OZB ten opzichte van het voorgaande jaar. Bij de OZB opbrengst is rekening gehouden met een extra opbrengst aan OZB door een areaaluitbreiding van woningen en niet-woningen. Naast de areaaluitbreiding is er geen stijging in de opbrengst, behalve de indexatie van 2,3%.

Het uitgangspunt bij een gelijkblijvende opbrengst van de OZB is de 'vuistregel van communicerende vaten':

- als de waarde van de stad stijgt, moet het tarief dalen;
- als de waarde van de stad daalt, moet het tarief stijgen.

De tarieven voor de Roerende woon- en bedrijfsruimtebelasting (RWBB) zijn op grond van artikel 221 lid 3 van de Gemeentewet gelijk aan die van de OZB.

Parkeerbelasting

De tarieven betaald parkeren zijn geïndexeerd met 2,3%. De tarieven worden, conform de normale afrondingsmethode, afgerond op 5 eurocent. Voor sommige parkeerproducten kan de prijsstijging daardoor iets meer of minder zijn, omdat de niet-afgeronde tarieven de rekenbasis voor indexering vormen.

De mantelzorg parkeervergunning wordt ook voor 2023 gratis verstrekt.

Naheffingsaanslag 2023

Het tarief van de naheffingsaanslag wordt bepaald door de gemeentelijke kosten van naheffen en een basistarief van 1 uur Parkeerbelasting. Het Rijk schrijft jaarlijks een maximum tarief voor dat gemeenten als naheffingsaanslag mogen heffen. Indien de gemeentelijke kosten onder het

maximum tarief uitkomen, dient de naheffingsaanslag naar beneden te worden bijgesteld. Het maximum tarief voor 2023 bedraagt € 72,90 (Staatsblad 31 augustus 2022).

Het tarief stijgt van € 61,85 in 2022 naar € 69,40 in 2023, inclusief de index van 2,3%; een tariefstijging van 12,2%. Deze tariefstijging wordt veroorzaakt door hogere personeels-, overhead- en kapitaallasten.

De inzet van de scanauto leidt tot een hoger aantal naheffingsaanslagen met minder inzet aan parkeercontroleurs. Een hoger aantal naheffingsaanslagen leidt echter wel tot meer inzet voor de administratieve afdoening. Verder stijgen de kapitaallasten als gevolg van investeringen in de parkeerautomaten. Deze moeten worden vernieuwd om ze up-to-date te houden.

Dekking volgens model (Bedragen x € 1.000)

Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	1.426
Inkomsten taakvelden, excl. Heffingen	-
Netto kosten taakveld	1.426
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	309
BTW	-
Totale kosten	1.735
Opbrengst heffingen	1.735
Dekking	100%

Precario- en Reclamebelasting

De tarieven van de Precario- en Reclamebelasting zijn conform het financieel kader geïndexeerd met 2,3%.

Reclameopbrengsten

De gemeente heeft reclamecontracten afgesloten met bedrijven voor het aanbrengen van verschillende soorten van reclame uitingen, bijvoorbeeld lichtmastreclame, reclame opabri's, sandwichborden en energiekasten. Deze contracten geven het bedrijf het alleenrecht om reclame op bepaalde plaatsen en op een vooraf vastgelegde wijze te tonen, tegen een overeengekomen vergoeding.

Bij het aangaan van een reclamecontract geldt onverkort de gemeentelijke regelgeving zoals de Welstandsnota en benodigde vergunning(en). Verder wordt uit het oogpunt op verbetering van de kwaliteit van de openbare ruimte en mede uit overweging van efficiency, de exploitatie van categorieën van buitenreclame bij voorkeur uitbesteed aan één partij. Dat draagt bij aan het niveau van uniformiteit van reclame-uitingen. Tevens rust op de reclamepartij de verplichting voor het schoon en heel houden van de reclame-uiting.

Toeristenbelasting

Conform het financieel kader zijn de tarieven Toeristenbelasting voor 2023 geïndexeerd met 2,3%. Vermindering van het bezoekersaantal met 25% door de nasleep van corona, leidt tot een minderopbrengst van € 700.000 als financiële consequentie. De minderopbrengst wordt gedekt uit de corona reserve.

Rechten en bestemmingsheffingen

Onder de rechten (ook wel retributies genoemd) vallen de Begraafrechten, Leges, Marktgelden, Vermakelijkhedenretributie Zaanse Schans en het Zeehavengeld. De bestemmingsheffingen zijn de Afvalstoffen- en de Rioolheffing. Voor de rechten en bestemmingsheffingen mag maximaal 100% aan kosten worden verhaald. De kostendekkendheid wordt onder de 100% gehouden omdat bij overschrijding het risico bestaat dat de Verordening door de rechter (deels) onverbindend wordt verklaard. Alleen de Vermakelijkhedenretributie is niet begrensd tot een maximum van 100% kostenverhaal en mag enigszins een overschrijding laten zien.

Afvalstoffenheffing

De kosten voor inzameling en verwerking van huishoudelijk afval zijn toegenomen. Hiervan heeft een deel betrekking op het doorgaan van de extra GFT inzamelroute in de zomermaanden. Verder is sprake van loon- en prijsstijgingen bij de verwerkingskosten (HVC) en is een sterke toename zichtbaar van de tonnages in te zamelen grof huishoudelijk afval.

Om deze kostenstijgingen op te vangen, zou het tarief met 6,2% moet stijgen om kostendekkend te zijn. Echter door de egalisatievoorziening niet verder op te bouwen en door een bijdrage vanuit de algemene middelen, kan de tariefstijging beperkt blijven tot 2,7% (€ 9,14) tot een totaal bedrag van € 347,83.

Dekking volgens model (Bedragen x € 1.000)

Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	23.809
Inkomsten taakvelden, excl. Heffingen	1.878
Netto kosten taakveld	21.931
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	947
BTW	1.547
Totale kosten	24.425
Opbrengst heffingen	23.826
Dekking	97,7%

* kostendekkendheid is inclusief opbrengsten derden die niet in dit dekkingsmodel zijn opgenomen. Als gevolg hiervan een rekenkundige afwijking van +0,2%

Begraafrechten

Conform het financieel kader zijn de tarieven Begraafrechten voor 2023 geïndexeerd met 2,3%. Een deel van de kosten van de begraafplaatsen wordt toegerekend aan de openbare ruimte. De begraafplaatsen hebben daarmee een brede maatschappelijke betekenis als plek voor rust en bezinning. Door het toerekenen van delen van begraafplaatsen aan de openbare ruimte, worden minder onderhoudskosten toegerekend aan de begraafplaatsen.

Conform het coalitieakkoord is voor de ten laste van de algemeen begroting komende directe onderhoudskosten circa € 77.400 in dekking voorzien vanuit de € 300.000 extra middelen intensivering onderhoud Openbare Ruimte. Hiermee blijft de tariefstijging beperkt tot 2,3% met een kostendekking van 100%.

Dekking volgens model (Bedragen x € 1.000)

Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	729
Inkomsten taakvelden, excl. Heffingen	0
Netto kosten taakveld	729
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	294
BTW	0
Totale kosten	1.023
Opbrengst heffingen	1.023
Dekking	100%

BIZ-heffing Stadshart Zaanstad

De raad heeft bij besluit 2018/18177 de Verordening Bedrijven investeringszone Stadshart Zaanstad vastgesteld voor een periode van 5 jaar; 2019 t/m 2023. Van de Verordening maakt onderdeel uit, een door college en het

bestuur Stichting Stadshart Zaanstad (BIZ-bestuur) ondertekende uitvoeringsovereenkomst en een plattegrond met de aangewezen straten in de binnenstad van Zaanstad.

De BIZ-bijdrage wordt geheven van de gebruiker van een niet-woning (bedrijf, instelling ed.). Indien een onroerende zaak bij het begin van het kalenderjaar niet in gebruik is, wordt de BIZ-bijdrage van de eigenaar geheven. De bijdrage wordt vastgesteld naar de WOZ-waarde van belastingjaar 2019.

In de begroting is een reservering opgenomen ter hoogte van de geraamde bruto opbrengst van €182.000. Hierop worden de geraamde kosten voor heffing en invordering (perceptiekosten) van 2,5% in mindering gebracht. Per saldo resteert € 177.450 om af te dragen aan het BIZ-bestuur. Deze afdracht wordt in de vorm van een subsidie verstrekt; aan het begin van het jaar 75%. Op basis van de definitieve vaststelling van de BIZ-opbrengst, wordt het restant van het subsidiebedrag uitgekeerd. De subsidie kan worden aangewend voor investeringen binnen het aangewezen gebied (de BIZ-zone). De investeringen zijn aanvullend op de werkzaamheden die de gemeente al doet.

Leges

Nieuwe wetgeving

Omgevingswet (OW)

De Omgevingswet heeft gevolgen voor de Leges heffing van gemeenten, provincies en waterschappen. Het geeft decentrale overheden meer beleidsvrijheid bij het stellen van regels over de fysieke leefomgeving. Er kan worden gekozen voor zorgplichten, verboden, maatwerkvoorschriften, meldingsplichten en vergunningplichten. De gemaakte keuzes hebben gevolgen voor de omvang van de werkzaamheden en daarmee voor de kosten die via Leges heffing kunnen worden verhaald. Voorbeelden: voor een melding is geen Leges heffing mogelijk, voor een vergunning wel. Onder de Omgevingswet vervalt het Leges verbod voor milieubelastende activiteiten, waardoor Leges voor milieuvergunningen mogelijk zijn.

Wet Kwaliteitsborging (Wkb)

Gelijktijdig met de Omgevingswet treedt de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen in werking. Gevolg hiervan is dat voor bouwwerken uit gevolgklasse 1 (o.a. grondgebonden woningen - met uitzondering van een flatwoning - en kleinere bedrijfspanden) geen bouwtechnische toets meer wordt uitgevoerd door de gemeente. Dit wordt bij private partijen belegd.

Nieuwe Leges Verordening

De aan de nieuwe wetgeving aangepaste Verordening heeft grote impact: fiscaal juridisch, financieel en uitvoeringstechnisch. Hoofdstuk 2 van de Leges Verordening is aanzienlijk gewijzigd. Op basis van de oude Verordening kan vanaf 1 januari 2023 niet meer worden geheven. Het heeft impact op de gemeentelijke kosten en opbrengst. Binnen de organisatie wordt hard gewerkt aan de implementatie van de nieuwe wetgeving.

Kruissubsidiëring

Binnen hoofdstuk 1 en 2 is kruissubsidiëring mogelijk en mag de opbrengst maximaal 100% kostendekkend zijn. Voor hoofdstuk 3 geldt een kostendekkendheid van 100% binnen de paragraaf.

Hoofdstuk 1: Leges Algemene Dienstverlening

De producten in hoofdstuk 1 bestaan voor 95% uit diensten die geleverd worden aan individuele inwoners zoals informatie uit het Gemeentearchief, paspoorten, identiteitskaarten, rijbewijzen en huwelijksvoltrekkingen. Ongeveer 5% van de diensten wordt geleverd aan (kleine) ondernemers zoals standplaatsen en vergunningen Winkeltijdenwet.

Conform het financieel kader zijn de legestarieven voor 2023 geïndexeerd met 2,3%.

Dekking volgens model (Bedragen x € 1.000)

Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	1.445
Inkomsten taakvelden, excl. Heffingen	0
Netto kosten taakveld	1.445
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	791
BTW	0
Totale kosten	2.236
Opbrengst heffingen	2.206
Dekking	98,7%

Hoofdstuk 2: Leges onder dienstverlening (omgevingsvergunningen)

De producten in hoofdstuk 2 betreffen met name de dienstverlening voor het verlenen van omgevingsvergunningen op het gebied van bouwen (bijna 95%). Daarnaast betreft het vergunningaanvragen voor sloop, asbestverwijdering, het maken van een uitrit, kap en monumenten.

Conform het financieel kader zijn de Leges tarieven voor 2023 geïndexeerd met 2,3%.

Dekking volgens model (Bedragen x € 1.000)

Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	4.943
Inkomsten taakvelden, excl. Heffingen	0
Netto kosten taakveld	4.943
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	2.539
BTW	142
Totale kosten	7.624
Opbrengst heffingen	7.204
Dekking	94,5%

Er moet nog ervaring worden opgedaan met de werkwijze vanuit de nieuwe wetgeving OW en Wkb. Hierdoor zijn er nog onzekerheden in prognoses en tijdsbestedingen. Om deze reden wordt voor 2023, incidenteel als risicodekking, uitgegaan van een kostendekking van 94,5%. In 2024 kan weer van het uitgangspunt 100% kostendekking worden uitgegaan.

Hoofdstuk 3: Leges onder dienstverlening Europese dienstenrichtlijn

Binnen hoofdstuk 3 worden vrijwel alle diensten geleverd aan (kleine) ondernemers zoals horeca-exploatievergunningen en evenementenvergunningen (buurtfeesten, kleine braderieën, Koningsdag, muziekfestivals e.d.). Deze vergunningen dragen bij aan een

prettig leef- en vestigingsklimaat in onze stad en de regionale en landelijke promotie van Zaanstad.

Het percentage kostendekking is lager omdat met het huidige coalitie akkoord de tarieven voor de kleine evenementen en herdenkingsplechtigheden, voor vier jaar worden 'bevroren'. De tariefstelling 2023 van de Leges 'Kinderopvang' en 'Gastouderopvang' is verlaagd naar de tariefstelling 2021. Dekking van de mindere opbrengst totaal € 18.725 vindt plaats vanuit de algemene middelen en wordt verwerkt bij de voorjaarsnota 2023.

De overige tarieven zijn naar 100% kostendekkend gebracht. De kostendekking voor hoofdstuk 3 komt als gevolg daarvan uit op 82,73%.

Dekking volgens model (Bedragen x € 1.000)

Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	359
Inkomsten taakvelden, excl. Heffingen	0
Netto kosten taakveld	359
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	220
BTW	0
Totale kosten	579
Opbrengst heffingen	479
Dekking	82,7%

Marktgelden

De Marktgelden worden verhoogd met 16,6%, van € 0,66 naar € 0,77 per m2 marktkraam. Deze tariefstijging wordt verklaard door hogere personeels- en overheadlasten en een lager geraamde bezetting. De verwachte kosten voor 2023 zijn toegenomen, terwijl de verwachte bezetting van de markt licht is gedaald.

Dekking volgens model (Bedragen x € 1.000)	
Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	156
Inkomsten taakvelden, excl. Heffingen	0
Netto kosten taakveld	156
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	63
BTW	12
Totale kosten	232
Opbrengst heffingen	232
Dekking	99,8%

Rioolheffing

Het tarief Rioolheffing volgt het gemeentelijk uitgangspunt van indexering van het tarief, maar de Zaanse inwoner krijgt een deel van de Rioolheffing als korting terug. Hierdoor blijft de tariefstijging ten opzichte van 2022 beperkt tot 2,3%. Door een korting van € 12,99 (4,27%) stijgt de aanslag naar € 290,95 en neemt met € 6,54 toe. Als gevolg van de korting wordt 976.000 uit de voorziening onttrokken.

Dekking volgens model (Bedragen x € 1.000)	
Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	21.424
Inkomsten taakvelden, excl. Heffingen	0
Netto kosten taakveld	21.424
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	1.615
BTW	679
Totale kosten	23.718
Opbrengst heffingen	23.131
Dekking	97,5%

In 2014 heeft het Rijk de gemeenten met hogere onderhoudslasten als gevolg van een 'slappe bodem' (veengrond) financieel gecompenseerd. Zaanstad ontvangt hiervoor jaarlijks € 587.000 via de Algemene Uitkering. Deze uitkering wordt gebruikt voor de dekking van het rioolbeheer.

Vermakelijkhedenretributie (VMR)

Op 1 februari 2021 is de Vermakelijkhedenretributie (VMR) Zaanse Schans in werking getreden. Uitgangspunt is een kostendekkend tarief als kostenverhaal voor de gemeentelijke voorzieningen ten behoeve van de Zaanse Schans.

Door macro-economische omstandigheden (inflatie), de oorlog in Oekraïne en de corona pandemie is het aantal bezoekers voor 2023 lastig te voorspellen. Het aantal bezoekers aan de Zaanse Schans is naar beneden bijgesteld naar 625.000. Dit is tweeledig: een daling van het aantal bezoekers in de nasleep en het gemiddeld aantal bezoeken per betaalde vermakelijkheid (zoals museum ed.) is gewijzigd van 1,5 naar 0,5.

Een kostendekkend tarief vereist een tariefverhoging naar € 0,56 per bezoek, met een opbrengst van € 350.000. Om het herstel van misgelopen inkomsten na de corona

pandemie te bevorderen, is het onwenselijk om de kosten volledig te verhalen. Omdat de reden ligt in het lagere aantal bezoekers, is het mogelijk om geen tariefstijging door te voeren en de lagere opbrengst van € 193.750 (€ 350.000 - € 156.250) te dekken uit de corona reserve. Het tarief blijft daarbij gehandhaafd op € 0,25 per bezoek aan een betaalde vermakelijkheid.

Wielklemmen/wegslepen

Zaanstad handhaaft fiscaal rechtelijk op voertuigeigenaren die niet betalen, door middel van een naheffingsaanslag. Met ingang van 2020 wordt gebruik gemaakt van de wielklem (2019/15590, 2019/169123). Het tarief wielklemmen wordt met 1,6% lager vastgesteld op € 116,37 (2022: € 118,25). Het tarief voor het wegslepen stijgt met 5,1% naar € 360,08 (2022: € 342,50).

Dekking volgens model (Bedragen x € 1.000)

Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	182
Inkomsten taakvelden, excl. Heffingen	-
Netto kosten taakveld	182
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	71
BTW	-
Totale kosten	253
Opbrengst heffingen	253
Dekking	100%

Zeehavengeld

Gemeente Zaanstad stemt op basis van Europese regelgeving (anti-concurrentiebeding ten aanzien van andere lidstaten), jaarlijks de tarieven af op die van de gemeente Amsterdam. De tarieven van Amsterdam worden pas in januari bekend. De tariefstelling van de Zaanse Verordening Zeehavengeld wordt hierdoor - zoals elk jaar - later aan de raad voorgelegd.

Kwijtschelding

Kwijtschelding kan worden verleend voor de Afvalstoffenheffing, Rioolheffing en Hondenbelasting (voor de eerste hond). Zaanstad hanteert een kwijtscheldingsnorm van 100% en voert daarmee een maximaal kwijtscheldingsbeleid. Kwijtschelding kan onder meer worden verleend indien men:

- AOW ontvangt, eventueel aangevuld met een klein pensioen
- een bijstandsuitkering ontvangt
- een inkomen uit werk heeft dat niet hoger is dan een bijstandsuitkering

- studiefinanciering ontvangt en niet al te hoge bijverdiensten heeft
- een zakgeldregeling heeft.

Daarnaast kunnen personen die een bedrijf of zelfstandig beroep uitoefenen, de zogenoemde kleine ondernemers, sinds 1 april 2011 ook in aanmerking komen voor kwijtschelding van hun privé-belastingsschulden. Het beleid 'Kwijtschelding ondernemers' loopt t/m 31 december 2022 en zal opnieuw aan college en raad worden voorgelegd.

In 2022 zijn 3.229 verzoeken om kwijtschelding geautomatiseerd afgehandeld. Daarnaast zijn 2.129 verzoeken handmatig afgedaan, waarvan 1.255 geheel of gedeeltelijk zijn toegewezen. De verwachte eindstand van geheel of gedeeltelijk toegewezen verzoeken, is circa 5.300 verzoeken.

De uitkomsten van de kwijtschelding worden doorberekend in de jaarlijkse tariefstelling van de Afvalstoffen-, Rioolheffing en Hondenbelasting. Met ingang van 2023 komt, conform het coalitie akkoord, de Hondenbelasting echter te vervallen

Kwijtschelding heffingen (Bedragen x € 1.000)			
	Begroot 2023	Begroot 2022	Rekening 2021
Afvalstoffen	1.843	1.795	1.715
Rioolheffing	1.542	1.575	1.458
Hondenbelasting	0	30	33
Totaal	3.385	3.400	3.206

3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Weerstandsvermogen

Risicobeheer

Deze paragraaf beschrijft de voor de gemeente Zaanstad relevante financiële risico's, uitgaande van de actuele situatie, zowel in- als extern. Risicomanagement is een integraal onderdeel van de bedrijfsvoering van de gemeente. Hierdoor is het mogelijk om bij besluitvorming eventuele risico's op een juiste wijze te wegen. Deze paragraaf start met een toelichting op het doel van risicobeheer. Daarna wordt het risicoprofiel uiteengezet door de benodigde weerstandscapaciteit te relateren aan de beschikbare reserves. Vervolgens worden de belangrijkste risico's weergegeven. Het kader is vastgelegd in de nota risicomanagement en weerstandsvermogen 2021, welke op 18 februari 2021 is vastgesteld. Deze paragraaf is volgens deze nota opgesteld.

Doel van risicobeheer

Risicobeheer is gericht op het verschaffen van een redelijke mate van zekerheid ten aanzien van de realiseerbaarheid van de gemeentelijke doelstellingen, de beheersing van risico's in bedrijfsprocessen en projecten, de betrouwbaarheid van de financiële verslaglegging en de naleving van relevante wet- en regelgeving. Bij het nemen van belangrijke beslissingen met een onzekere uitkomst worden de risico's overwogen alvorens tot een besluit te komen. Hierbij wordt dus expliciet de mate van risicoacceptatie bepaald en worden de financiële risico's die van invloed zijn op de beleidsuitvoering inzichtelijk en beheersbaar gemaakt. Door het inzicht in de risico's worden de raad, het college en de organisatie in staat gesteld om op een verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico's nu en de risico's gerelateerd aan toekomstige ontwikkelingen/investeringen in verhouding staan tot de vermogenspositie van de organisatie. Niet alle risico's laten zich financieel vertalen. Er zijn diverse risico's die geen financiële gevolgen hebben, maar wel belangrijk zijn om in beeld te hebben. In deze paragraaf ligt de nadruk op de financiële risico's omdat aan de hand daarvan het weerstandsvermogen wordt bepaald. Dit is een wettelijke verplichting die uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) komt.

Om inzicht in de risico's van de gemeente te verkrijgen, is een risico-inventarisatie uitgevoerd die twee keer per jaar wordt geactualiseerd. Door een risicosimulatie wordt het benodigde weerstandsvermogen berekend. Het weerstandsvermogen geeft de verhouding weer tussen de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit. De beschikbare weerstandscapaciteit is een optelling van de algemene reserves en de post onvoorzien. De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door kans en financiële gevolgen bij optreden van de aanwezige risico's. In de nota weerstandsvermogen en risicomanagement is bepaald dat de bandbreedte van de weerstandsratio (verhouding tussen de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit) tussen de 1,4 en 1,8 moet liggen. Bij de bepaling van het gewenste weerstandsratio is uitgegaan van de normtabel over de waardering van de weerstandsvermogen door het Nederlands adviesbureau voor risicomanagement (NAR) in samenwerking met de Universiteit Twente.

Normtabel		
Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2,0	Uitstekend
B	1,4 – 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 – 1,4	Voldoende
D	0,8 – 1,0	Matig
E	0,6 – 0,8	Onvoldoende
F	<0,6	Ruim onvoldoende

Normtabel die is opgesteld door het Nederlands advies-bureau voor risicomanagement (NAR) in samenwerking met de Universiteit Twente.

Belangrijkste risico's

In de nota risicomanagement en risicobeheersing 2021 is opgenomen dat in deze paragraaf de belangrijkste risico's opgenomen worden. Dat zijn de risico's met de grootste financiële impact die gezamenlijk 80% van het totaal beslaan. Bij deze simulatie betreffen dat 17 risico's. Dit overzicht treft u verderop in deze paragraaf. Eerste wordt inzicht gegeven in enkele andere belangrijke aspecten waaraan onzekerheden kleven. Hiervan wordt uitgelegd hoe (of waarom niet) deze zijn verwerkt bij het berekenen van het weerstandsvermogen.

Corona

Het Coronavirus raakt (voorlopig) niet weg uit de samenleving. Het lijkt er inmiddels wel op dat de virusmutaties voor minder ontwrichting zorgen dan het aanvankelijke virus. Toch verwachten we ook in 2023 nog negatieve financiële gevolgen van het Coronavirus op met name het gebied van toerisme. Hiermee houden we rekening via de gevormde Coronareserve. Om die reden hebben we geen financieel risico meer opgevoerd voor de berekening van het weerstandsvermogen.

Oorlog Oekraïne

In februari 2022 is Rusland Oekraïne binnengevallen, met als gevolg een grote vluchtelingenstroom. Op dit moment worden nog steeds vluchtelingen uit de Oekraïne opgevangen. Net als alle gemeenten zal ook Zaanstad een groep vluchtelingen voor langere tijd opvangen. Om deze mensen te helpen worden diverse oplossingsmogelijkheden verkend. Het rijk heeft gezegd dat de kosten hiervoor volledig vergoed zullen worden. Het risico is wel hoe het rijk tegen de gemaakte kosten aankijkt. Hoe wordt bijvoorbeeld met investeringen omgegaan of uren van personeelsleden. We gaan er vanuit dat deze vergoeding vanuit het rijk voldoende zal zijn om onze gemaakte kosten te dekken. Op dezelfde manier zoals het rijk de afspraak hierover bij de Corona-crisis is nagekomen. Het financiële risico lijkt hiermee (voor een groot deel) te zijn afgewend. Om deze reden is dit punt niet als risico opgenomen en wordt dus niet meegenomen in de berekening van het weerstandsvermogen.

Klimaatverandering

Het klimaat is de laatste jaren aan verandering onderhevig. In ons ruimtelijk beleid proberen we hier zo goed als mogelijk rekening mee te houden. Denk aan hittestress en opvang van regenwater. Hoe de toekomst er verder uit gaat zien en welke gevolgen dit heeft voor onze gemeente is ongewis. Extremen die zich voor kunnen doen als gevolg van de verandering van klimaat (denk bijvoorbeeld aan de overstromingen in Zuid Limburg) zijn niet in deze risicoparagraaf opgenomen. De redenen hiervoor zijn dat financiële gevolgen niet zijn in te schatten en schatten we de kans (in de 4 jaars begrotingstermijn) hierop lager dan 5%.

Prijsinflatie

De prijzen van met name grondstoffen zijn in 2022 hard gestegen. Het lijkt erop dat de lonen in dit stramien mee gaan. Geplande investeringen blijken duurder uit te pakken dan aanvankelijk was begroot. Dit zal tot nieuwe keuzes leiden. Voor geplande investeringen uit het investeringsfonds is een nieuwe afweging mogelijk. Voor vervangingsinvesteringen en investeringen in onderwijsgebouwen (zorgplicht) geldt dat niet. Vooral op deze de prijsstijgingen op deze investeringen is hebben de prijsstijgingen directe financiële gevolgen. Budgetoverschrijdingen worden in principe niet meegenomen in de risicoparagraaf, omdat er in een normale situatie ook een kans op onderschrijding is. Daarnaast is de insteek om reëel te begroten, passen we de investeringsbedragen twee keer per jaar aan en nemen we de laatste inzichten omtrent de prijsontwikkeling mee in de begroting.

Indien de prijsontwikkeling toch hoger uitpakt zal zeer waarschijnlijk ook de algemene uitkering uit het gemeentefonds meegroeien. Hierdoor kan een deel van de extra kosten opgevangen worden. Daarnaast is in de begroting een structureel bedrag opgenomen van € 1 mln. voor niet gecorrigeerde prijsinflatie. Om deze redenen is dit risico dan ook niet opgenomen.

Cybercrime

Met de toegenomen digitalisering en de afhankelijkheid van digitale systemen neemt de kans op cybercrime toe. Door de juiste beheersmaatregelen toe te passen proberen we dit risico te minimaliseren. In gemeenteland zijn er slechts enkele gemeenten die schade hebben ondervonden van cybercrime. Dit kan zijn het betalen van 'losgeld' of het opnieuw opstarten van alle systemen. De kans wordt hierom laag ingeschat, terwijl de financiële gevolgen bij het voordoen van het risico heel groot kunnen zijn. Het risico is hierom wel in de top 17 van financiële risico's gekomen.

Jeugd

Het risico met betrekking tot de zorgkosten jeugd is afgenomen ten opzichte van de risicoanalyse bij de jaarrekening 2021. Belangrijkste oorzaken hiervan zijn dat in de huidige begroting de salarisontwikkeling in de zorg is opgenomen en dat eerste maatregelen die genomen zijn om de zorgkosten te verminderen effect lijken te hebben. Daarnaast zijn de budgetten aangepast naar aanleiding van de laatste inzichten.

Risicoprofiel

Om de risico's van de gemeente Zaanstad in kaart te brengen, is per risico een risicoprofiel opgesteld. Met behulp van een Monte Carlo analyse wordt het optreden van verschillende risico's gesimuleerd. De Monte Carlo analyse is een simulatietechniek waarbij door vele herhalingen (100.000), elke keer met een andere startwaarde, een verdelingsfunctie wordt verkregen. Met deze simulatie

maken we een analyse van het benodigde vermogen om tegenvallers op te vangen, zonder dat hiermee de continuïteit van de organisatie in gevaar komt (ook wel weerstandsvermogen genoemd).

De simulatie geeft het onderstaande resultaat, waaruit blijkt dat bij een zekerheidspercentage van 90% alle risico's kunnen worden afgedekt met een weerstandscapaciteit van € 11,9 miljoen. Dat is een daling ten opzichte van de laatste berekening bij het opstellen van de begroting 2022. Dit komt met name omdat het risico rond corona lager is ingeschat, enkele risico's rond onderwijshuisvesting zich niet meer voordoen en de risico's met betrekking tot jeugd en WMO zijn herzien.

Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages (bedragen x € 1 mln.)

Percentage	Begroting 2021	Rekening 2020	Begroting 2022	Rekening 2021	Begroting 2023
85%	15,0	13,1	12,0	11,2	10,8
90%	16,1	14,0	12,8	12,3	11,9
95%	17,7	15,3	14,1	13,7	13,5

Bij een weerstandsratio van 1,4 kan berekend worden dat een benodigde weerstandscapaciteit van € 16,7 miljoen (11,9 x 1,4) minimaal noodzakelijk is.

Hiervan wordt € 0,1 miljoen opgevangen door de structureel in de begroting opgenomen post onvoorzien. De overige € 16,6 miljoen moet worden opgevangen door de algemene reserves.

Stand algemene reserve

De stand van de algemene reserves bedraagt € 19,7 miljoen. De algemene reserves zijn dus hoger dan de minimaal vereiste € 16,6 miljoen. Het weerstandsratio komt uit op 1,65. Dit is binnen de gewenste bandbreedte van 1,4 en 1,8. Er hoeft dus geen extra storting of onttrekking aan de algemene reserves plaats te vinden.

Risico's grondzaken

De grondexploitatie wordt beschouwd als een 'gesloten systeem'. Hiermee wordt bedoeld dat voor en nadelen binnen de grondexploitaties worden opgevangen. Dit houdt in dat voordelen uit grondexploitaties worden toegevoegd aan de algemene reserve grondzaken (ARG) en nadelen worden onttrokken.

In onderstaand overzicht wordt de hoogte van de ARG weergegeven in relatie tot de risicosimulatie voor deze specifieke reserve. Hiervoor geldt dat de reserve wordt opgehoogd indien de stand van de reserve lager is dan 75% van het benodigd bedrag en wordt afgeroomd indien de stand hoger dan 125% is. Uit de risicosimulatie volgt een benodigde reserve van € 6,7 miljoen. Het beginsaldo van de ARG is € 8,2 mln. Bij de jaarrekening 2021 is besloten de ARG af te romen met een bedrag van € 0,5 mln., waardoor de reserve uitkomt op € 7,7 mln. Volgens de actuele ramingen uit het MPG 22.2 is het de verwachting dat de (verlies)voorziening met € 4,1 mln. moet worden opgehoogd. Dit gebeurt vanuit de ARG, waardoor de ARG uitkomt op € 3,6 mln. en hiermee onder de minimale stand zakt. Voor 2023 is een eenmalige toevoeging aan de ARG begroot van € 1,0 mln. Deze benodigde toevoeging is de compensatie van het te nemen verlies als gevolg van de per 2023 hogere interne uurtarieven. Ook hier geldt dat bij het opmaken van de jaarstukken 2022 opnieuw een beoordeling plaatsvindt waarbij dan bepaald wordt of er een eventuele afroming naar, of onttrekking uit de algemene reserve benodigd is.

Benodigde weerstandscapaciteit ARG (bedragen x € 1 mln.)

	Jaarrekening 2021	benodigd op basis van simulatie	minimale stand (75%)	Maximale stand (125%)
ARG	8,2	6,8	5,1	8,5

* bij de jaarrekening 2021 is besloten de ARG af te romen met een bedrag van € 0,5 mln., waardoor de reserve uitkomt op € 7,7 mln.

Overzicht belangrijkste risico's						
Nr.	Risicogebeurtenis	Risico oorzaak	Risicogevolg	Beheersmaatregel	Invloed (%)	programma
1	Algemeen afzet risico bij het voeren van grond-exploitaties	Extern - Slechte markt-omstandigheden	geld - Uitgifte van kavels vertraagt door het doorschuiven van deel projecten in de tijd.	0	17,77%	2
2	De gemeente Zaanstad moet op grond van de Jeugdwet voorzieningen verstrekken ondanks dat hiervoor onvoldoende budget beschikbaar is (open einde regeling).	Extern - Bij de decentralisatie van de jeugdzorg is door het Rijk een budget aan Zaanstad toegekend. De AEF rapportage over de financiële tekorten in de jeugdzorg geeft aan dat in Nederland 1,3 tot 1,6 miljard euro tekort wordt uitgegeven. Gemeenten hebben vanaf 2022 extra middelen voor Jeugdhulp gekregen na een uitspraak van de Commissie van Wijzen. Deze uitspraak is ook het uitgangspunt voor het opstellen van een hervormings-agenda Jeugd waarin ook alle besparings-maatregelen jeugd verder uitgewerkt zijn. De hervormings-agenda moet leiden tot het verbeteren van de hulp-verlening en een financieel beheersbaar en duurzaam jeugdstelsel. Zaanstad heeft in 2022 € 14,06 mln. compensatie ontvangen. In de begroting 2022 is vanaf 2022 rekening gehouden met het realiseren van 100% van het bedrag conform de uitspraak van de Commissie van Wijzen. Dat betekent voor Zaanstad 4,0 mln. in 2022 oplopend naar 10,9 mln. vanaf 2027. Voor het realiseren van deze maatregelen is structureel 2,53 mln. opgenomen. Het is onzeker of deze leiden tot het volledig realiseren van de besparingen, ook vanwege het feit dat gemeenten voor een deel afhankelijk zijn van het Rijk en (andere) partijen. De kostenontwikkeling ligt de afgelopen jaren gemiddeld rond de 10%, hiervoor worden gemeenten nog onvoldoende gecompenseerd.	geld - Er ontstaan budget-overschrijdingen.	In voorbereiding - De oplossing voor de lange termijn is dus niet alleen een kwestie van geld, er zijn andere maatregelen nodig. Om die reden wordt er gewerkt aan:- een hervormingsagenda bestaande uit een combinatie van een set van maatregelen en een financieel kader waarmee een structureel houdbaarder jeugdstelsel wordt gerealiseerd. - het wijzigen van de Jeugdwet, dit zodat de gemeenten meer bevoegdheden krijgen. De financiële taakstelling in de hervormingsagenda moet voldoende onderbouwd zijn en aantoonbaar op basis van monitorafspraken tot daadwerkelijke kostenbesparingen leiden,, Actief - ij de begroting wordt door de gemeente realistisch begroot en extra middelen toegevoegd voor autonome groei en prijsstijgingen. Voor 2022 en 2023 is in de begroting rekening gehouden met een volumegroei van 5%. Om budget-overschrijdingen te voorkomen, zijn door de gemeente diverse beheersings-maatregelen getroffen, die zich richten op een verminderde inzet van duurdere, specialistische jeugdhulp en verbeteren van het jeugdstelsel. De Zaanse inzet van de AEF middelen (structureel 2,53 mln.) vindt plaats langs vier sporen: versterken van de voorkant, inzet op doorstroom en uitstroom, sturen op andere wetgeving en gericht op het stelsel van specialistische jeugdhulp.	17,77%	2

Overzicht belangrijkste risico's						
Nr.	Risicogebeurtenis	Risico oorzaak	Risicogevolg	Beheersmaatregel	Invloed (%)	programma
3	Heroverweging kaders projectopdracht In't Veld noodzakelijk als gevolg van vastgestelde cultuurhistorische waarde.	Extern - Wijziging landelijke wetgeving maakt cultuurhistorie onderdeel van vergunnings-wetgeving.	geld - vertraging en extra kosten agv extra noodzakelijk onderzoek, noodzaak extra ontwerp met behoud waarde en financiële doorrekening, hogere gebouw-kosten bij behoud cultuurhistorische waarde	Actief - Inhuren gespecialiseerd bureau voor uitwerking projectplan met behoud cultuurhistorische waarde (mevrouw Meijer)., Actief - nauwe samenwerking tussen afdeling onderwijs en afdeling erfgoed, gezamenlijke afweging in prioriteiten	8,44%	1
4	Het later sluiten van overeenkomsten met ontwikkelaars en vertraging in het vaststellen van bestemmings-plannen en verlenen van vergunningen.	Juridisch / Wettelijk - Onzekerheid m.b.t. stikstof, corana, druk op elektriciteits-voorzieningen en algemene economische ontwikkelingen.	geld - Kostenstijging door hogere doorlopende plankosten als gevolg van vertraging.	Actief - Volgen van landelijke ontwikkelingen.	6,47%	2
5	De uitstroom van uitkerings-gerechtigden uit de uitkering is relatief laag ten opzichte van de landelijke uitstroom.	Extern - Uitkerings-gerechtigden - die het meest kwetsbaar zijn op de arbeidsmarkt - blijken minder succesvol in het zelfstandig of begeleid uitstromen naar werk.	geld - Als de ontwikkeling van het uitkeringen-bestand ongunstiger is dan de gemiddelde landelijke ontwikkeling, is het aandeel van Zaanstad in het macrobudget voor de uitkeringslasten niet toereikend.	Actief - Negatief - De vangnet-voorziening is niet beschikbaar doordat de afgelopen twee jaar grote voordelen op de buig zijn gerealiseerd., Actief - Actief - Continuering van de aanpak Werk of meedoen, aanpak die zicht richt op doelmatige en rechtmatige uitkerings-verstrekking. Hierdoor is het uitkeringenbudget beschikbaar voor de mensen voor wie de stap naar werk (nog) niet haalbaar is. Door krappe arbeidsmarkt is sprake van lage instroom en kan meer aandacht worden besteed aan mensen die juist meer aandacht nodig hebben.	5,64%	5

Overzicht belangrijkste risico's						
Nr.	Risicogebeurtenis	Risico oorzaak	Risicogevolg	Beheersmaatregel	Invloed (%)	pro-gramma
6	Het risico op schade door een cyberaanval neemt sterk toe. Jaarlijks brengt het Nationaal Cyber Security Centrum een 'Cyber Security Beeld Nederland' uit, voor overheden is de laatste jaren een trend zichtbaar: het risico op verstoring van de ICT door 'cybervandalen en scriptkiddies' was al hoog en neemt toe, het risico van verstoring van de ICT door beroepscriminelen is ongewijzigd hoog. Een grote verstoring van de ICT door een cyberaanval is van een andere aard dan het risico op een reguliere ICT storing. Bij een reguliere ICT storing kan een systeem veelal op korte termijn worden hersteld. Een cyberaanval kan tot gevolg hebben dat data wordt gegijzeld (ransomeware), dat de data wordt gewijzigd of vernietigd, dat (privacygevoelige) data wordt gestolen en dat met publicatie wordt bedreigd. Een cyberaanval van enige omvang brengt direct forse schade met zich mee. Denk daarbij aan (1) opzetten van een tijdelijke crisisorganisatie waarin de crisis en de in-/externe communicatie worden aangestuurd, (2) het betalen van eventueel losgeld, (3) langdurige herstelacties waarvoor extern moet worden ingehuurd, (4) treffen van voorzieningen om bedrijfsprocessen te kunnen voorzetten zonder de eigen ICT systemen, (5) na herstel van de eigen ICT systemen moet alle informatie uit de tijdelijke processen en systemen met terugwerkende kracht worden ingevoerd in de herstelde systemen, (6) actieve nacontroles en herstellen van bevindingen, (7) evalueren en treffen van maatregelen om herhaling te voorkomen. Afhankelijk van de omvang van de cyberaanval zijn schadebetalingen van meerdere miljoenen denkbaar. Het bedrag van 10 miljoen is gebaseerd op gepubliceerde schattingen van de kosten die bij Amerikaanse steden bij dit soort incidenten zijn gemaakt.	Technisch - Afhankelijk van aard en omvang	geld -	Actief - Continue aandacht voor inventarisatie van risico's die verwerkt worden in verbeterplannen en bedrijfsprocessen	3,52%	7

Overzicht belangrijkste risico's						
Nr.	Risicogebeurtenis	Risico oorzaak	Risicogevolg	Beheersmaatregel	Invloed (%)	pro-gramma
7	Rechter stelt aannemer in het gelijk in rechtszaak omtrent meerwerkkosten constructie-aanpassingen.	Juridisch / Wettelijk - Juridische procedure bij Overtuinen tussen het schoolbestuur Zaan Primair als bouwheer en de gecontracteerde aannemer.	geld - Zaan Primair legt op basis van investeringsverbod en op basis van verordening deze (constructiefout) kosten als claim bij de gemeente neer.	Actief - Met de betrokken partijen wordt besproken wat de mogelijkheden zijn en daarnaar gehandeld.	0,0344	1
8	De door de gemeente Zaanstad ingediende aanvraag in het kader van de Regeling Specifieke Uitkering Sport wordt niet 100% maar naar rato van de ingediende aanvragen toegekend.	Juridisch / Wettelijk - Het door de Rijksoverheid beschikbaar gestelde bedrag voor het toekennen van aanvragen in het kader van de Regeling Specifieke Uitkering Sport is niet toereikend.	geld - De SPUK uitkering is lager dan de (niet-verrekenbare) BTW, die de gemeente en het Sportbedrijf hebben, waardoor de gemeente en het Sportbedrijf meer lasten voor eigen rekening moeten nemen dan waarop begrotings-technisch is gerekend. Dit betekent een nadeliger resultaat.	0	2,95%	1
9	Te weinig beschikbare parkeerplaatsen voor parkeer-vergunningen Gouwpark.	Extern - Er zijn teveel parkeerplaatsen verkocht aan bewoners.	geld - Tekort aan ruimte om (openbare) parkeerplaatsen te realiseren waardoor mogelijk aanvullende kosten moeten worden gemaakt.	Actief - overleg met ontwikkelaar over mogelijke oplossingen, juridische actie jegens ontwikkelaar in verband met kosten.	2,89%	2

Overzicht belangrijkste risico's

Nr.	Risicogebeurtenis	Risico oorzaak	Risicogevolg	Beheersmaatregel	Invloed (%)	programma
10	Door de invulling van de regionale huisvestingsopgave zal Gemeente Zaanstad te maken krijgen met een toename van ca. 300 asielstatushouders en bijbehorende kosten.	Extern - Externe druk vanuit het rijk om mee te werken aan de regionale huisvestingsopgave en inburgering	geld - De regionale huisvestingsopgave betekent meer asielstatushouders. Deze extra inburgeraars vallen buiten de taakstelling van het rijk en worden dus (vooralsnog) niet vergoed in de SPUK en uitvoeringskosten. Daarmee is er een kans dat de gemeente aanzienlijk meer kosten moet maken.	In voorbereiding - landelijk overleg rijk over eventuele komst van deze groep en vergoeding vanuit het rijk.	2,83%	5
11	Hoornseveld: Liander geeft aan dat ze ivm overbelasting netwerk pas Q1 2024 stroom kunnen leveren aan sportpark Hoornseveld.	Extern - ivm overbelasting van het netwerk heeft Liander aangegeven dat ze niet eerder dan Q1 2024 het sportpark Hoornseveld kunnen aansluiten aan het stroomnetwerk.	geld - Als het project volgens de planning al in Q3 2024 gefinaliseerd is zal de gemeente een aggregaat van 5k per week moeten inzetten (3 tot 6 maanden voor 5000 per week).	0	2,20%	2
12	Inverdan Knoop Centrum: mislukte aanbesteding; geen inschrijvingen tender Figaro.	Omgeving - Benodigde grondwaarde niet haalbaar vanwege locatie en programmering.	geld - Extra plankosten omwille van vertraging en nieuwe aanbesteding. Tevens kan bouw Noordschebos niet starten.	Actief - Alternatief programma onderzoeken.	1,97%	4
13	Bij het slopen of renoveren van onderwijsgebouwen blijkt dat er meer asbesthoudende onderdelen moeten worden verwijderd dan voorzien.	Technisch - In 56 schoolgebouwen van voor 1993 is asbest verwerkt. In voorkomende gevallen kan bij schade aan het schoolgebouw of bij renovatie asbest verwijderd moeten worden, hetgeen leidt tot extra kosten zonder dat de functionaliteit van het gebouw verbetert.	geld - De sloop -of renovatiekosten stijgen met een autonoom bedrag. Dit heeft tot gevolg dat de asbest-verwijderingskosten aditioneel moeten worden opgevoerd, welke kosten niet waren voorzien.; tijd v	In voorbereiding - Asbest inventarisatie A (bureau onderzoek) en B (optisch) uitvoeren.	1,92%	2

Overzicht belangrijkste risico's						
Nr.	Risicogebeurtenis	Risico oorzaak	Risicogevolg	Beheersmaatregel	Invloed (%)	pro-gramma
14	Vanwege een fiscale procedure bezwaar / beroep bestaat er kans dat er gemeentelijke belastingen terug moet worden betaald. Het risico op terugbetaling,	Bewaar op een legesaanslag	geld - Als de gemeente de beroepsprocedure verliest, moet er leges terugbetaald worden	0	1,82%	6
15	Gevormde voorziening tbv warmtenet blijkt niet voldoende te zijn.	Milieu en natuur - Te weinig gebruik van het warmtenetwerk.	geld - Voorziening moet aangevuld worden.	Actief - Sturen op iedere uitbreiding ligt voor in de AVA ter besluitvorming waar wethouder financiën in deelneemt. Gunstige transitie in de markt naar aardgasvrij.	1,73%	1
16	Bij de gemeente wordt door omwonenden verzocht om handhaving van de verlopen vergunningen voor tijdelijke huisvesting.	Bedrijfsproces - Gedoog-beschikkingen of vergunningen voor tijdelijke huisvesting zijn verlopen.	geld - Er moet op korte termijn alternatieve tijdelijke huisvesting gevonden worden en dit moet ook gerealiseerd worden.	0	1,48%	5
17	De toplaag op de huidige locatie van hockeyvereniging de Kraaien moet vervangen worden.	Proces - Vergunning voor de aanleg van de velden is verleend. Bewoners hebben bezwaar ingediend tegen de vergunning.	geld - Met het oog op de komende verhuizing is besloten om toplaag niet meer te vervangen. Indien de KNHB het veld niet goedkeurt, zal de toplaag alsnog vervangen moeten worden. De kosten hiervan zijn voor rekening van de gemeente.	Actief - Er wordt onderzocht of het mogelijk is om een nieuwe toplaag op de huidige locatie mee te verhuizen naar de nieuwe locatie.	1,41%	1
Totale invloed					80,80%	

Financiële kengetallen

Om de horizontale verantwoording te versterken zijn gemeenten verplicht om een basis set van vijf financiële kengetallen op te nemen in de paragraaf weerstandsv Vermogen. De kengetallen vormen een verbinding tussen de verschillende aspecten die de raad in haar beoordeling van de financiële positie kan betrekken om daar een verantwoord oordeel over te kunnen geven. Zij leveren daarmee ook een bijdrage aan hun kaderstellende en controlerende rol. Het gebruik van kengetallen heeft geen functie als normeringsinstrument in het kader van het financieel toezicht door de provincies of het Rijk. Het gaat om de volgende kengetallen:

1. Netto schuldquote
2. Solvabiliteitsratio
3. Kengetal grondexploitatie
4. Structurele exploitatieruimte
5. Belastingcapaciteit; woonlasten meerpersoons-huishoudens

Resume kengetallen	Verloop kengetallen					
	JR 2021	BGR 2022	BGR 2023	BGR 2024	BGR 2025	BGR 2026
1a netto schuldquote	111%	123%	113%	121%	128%	137%
1b netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	103%	118%	107%	115%	122%	131%
2 solvabiliteitsratio	19,2%	16,4%	17,8%	16,6%	16,7%	17,1%
3 grondexploitatie	8,6%	2,4%	7,7%	3,1%	3,0%	0,8%
4 structurele exploitatie ruimte	3,8%	2,8%	1,8%	2,2%	3,1%	-0,1 %
5 belastingcapaciteit	113,1%	117%	113%	113%	113%	113%

De schuld van Zaanstad is hoog. Dit wordt tevens weerspiegeld in een hoge schuldquote en een relatief lage solvabiliteit. Tegelijkertijd is de betaalbaarheid van de schuld, door de nog lage rentestanden de afgelopen jaren, niet onder druk komen te staan. De kengetallen moeten ook tegen die achtergrond worden gezien, hoe of lage rentestanden resulteren niet direct in andere kengetallen. Door de lage rente kan het risico voor de begroting beheersbaar blijven. De lage rente wordt nu tevens gebruikt om de begroting weerbaar te maken tegen eventuele rentestijgingen. Door de looptijd van de leningen meerjarig uit te smeren en juiste lange leningen aan te gaan, zullen toekomstige rentestijgingen niet direct tot grote kostenstijgingen leiden.

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft dus een indicatie van de mate waarin de kapitaallasten op de exploitatie drukken. De netto schuldquote wordt berekend door de netto schuld conform BBV te delen door de totale baten (exclusief mutaties reserves). Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is

van doorlenen wordt de netto schuldquote weergegeven zonder en met correctie voor verstrekte leningen. De gemeentelijke inkomsten (baten voor bestemming) zijn de afgelopen jaren geleidelijk gestegen. Ten opzichte van de geraamde schuldquote bij de begroting 2022 is de schuldquote flink lager. Voor een belangrijk deel is dit te danken aan de inkomsten rijkssubsidie woningbouwimpuls en volkshuisvestingsfonds die we ontvangen als voorschot ontvangen hebben. Dit is een incidenteel effect dat weer verdwijnt als deze gelden worden uitgegeven.

Solvabiliteit

De solvabiliteitsratio geeft aan welk deel (percentage) van het totaal van wat de gemeente aan geldwaarde heeft (balanstotaal) wordt gevormd door het eigen vermogen. De omvang van het eigen vermogen is in verhouding tot de omvang van de balans, de begroting en de lopende projecten relatief klein, maar wordt wel toereikend geacht. De komende jaren wordt weer een geleidelijke verbetering verwacht. De VNG geeft als signaalwaarde een percentage van 20%. Nederlandse gemeenten gaan vanwege het artikel 12 vangnet uit de Financiële Verhoudingswet niet failliet en worden nooit geliquideerd. Daarom heeft dit

kengetal ondanks deze signaalwaarde maar beperkte waarde. Ook worden investeringen in maatschappelijk nut geactiveerd die niet verkoopbaar zijn, zodat de reserves niet de liquiditeitswaarde weergeven. De vraag of de gemeente de schuld met zijn inkomen kan betalen, is daarom veel belangrijker.

Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitaties een forse impact kunnen hebben op de financiële positie van een gemeente. Bij de grondexploitaties van de gemeente investeert de gemeente in bouwgrond. Een voorbeeld van een kostenpost in een grondexploitatie is aankoop van grond. Het saldo van de kosten en baten van een grondexploitatie op een bepaald moment is de boekwaarde. Hoe hoger de boekwaarde op een bepaald moment, hoe hoger het geïnvesteerde vermogen dat de gemeente moet terugverdienen om minimaal op nul uit te komen.

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de terug te verdienen boekwaarde van alle lopende grondexploitaties is in relatie tot de totale geraamde baten van de gemeente. Het afzetten van de boekwaarde tegen de totale baten van de hele gemeente geeft een indicatie van hoeveel is momenteel geïnvesteerd in relatie tot de omvang van de gemeente. Een getal van 10% of hoger wordt gezien als kwetsbaar.

Kengetal structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken. De relevantie van dit kengetal voor de beoordeling van de financiële positie schuilt erin dat het van belang is om te weten welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Er is geen VNG-norm voor het niveau van dit kengetal. Het overzicht laat zien dat in 2026 de structurele ruimte negatief is. Dit wil zeggen dat de structurele lasten hoger zijn dan de structurele baten. Dit heeft alles te maken met de onzekerheid over de rijksontvangsten in 2026. Door gebruikt te maken van een onttrekking aan de egaliseringsreserve wordt 2026 sluitend gemaakt. Deze onttrekking wordt beschouwd als een incidentele baat. In hoofdstuk 4 is een overzicht van de incidentele baten en lasten opgenomen.

Belastingcapaciteit; woonlasten meerpersoonshuishoudens

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente.

De belastingcapaciteit van 113% geeft aan dat de lastendruk van Zaanstad boven het landelijk gemiddelde ligt. Er is wel een dalende trend zichtbaar, wat aangeeft dat we dichterbij het landelijk gemiddelde komen. De relatief hoge lokale lasten worden veroorzaakt doordat de gemeente een hoge rioolheffing heeft als gevolg van de slappe bodem-problematiek. Nu de rioolheffing niet meer 100% kostendekkend is, is hier formeel sprake van enige 'onbenutte belastingcapaciteit'

Zie ook de paragraaf lokale heffingen.

3.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Deze paragraaf gaat over het onderhoud van de kapitaalgoederen in gemeentelijk bezit.

Inleiding

Kapitaalgoederen zijn onderdelen van de openbare ruimte en accommodaties waarvoor langlopende investeringen nodig zijn. Het beheer en onderhoud hiervan is gericht op de duurzame instandhouding. Deze paragraaf bevat een toelichting op het beleidskader, kwaliteitsniveau, onderhoudsplan en de financiën van de goederen op het gebied van:

- Openbare ruimte
- Riolen
- Onderwijshuisvesting
- Sport
- Gemeentelijk vastgoed

Openbare ruimte

Beleidskader

De openbare ruimte bestaat uit kapitaalgoederen zoals wegen, groen en speelplaatsen, bruggen, kades, openbare verlichting en verkeersregelininstallaties. Eind 2017 is de nota

onderhoud kapitaalgoederen openbare ruimte (2017/39232) door de raad vastgesteld. Eind 2022 wordt de nieuwe volgende nota kapitaalgoederen aan de raad ter besluitvorming voorgelegd. Deze nota bevat het beleidskader voor de gemeentelijke kapitaalgoederen in de openbare ruimte.

Kwaliteitsniveau

De Kwaliteitscatalogus van CROW (kennisinstituut voor de openbare ruimte) deelt de technische kwaliteit van de openbare ruimte op in vijf categorieën (A+, A, B, C en D). Kwaliteitsniveau A staat voor een hoog kwaliteitsniveau en kwaliteitsniveau D staat gelijk aan het hebben van een slecht onderhoudsniveau/onderhoudsachterstanden; deze delen van de openbare ruimte zijn niet acceptabel of hadden al vervangen moeten zijn.

De openbare ruimte in Zaanstad wordt ten aanzien van het aspect netheid op kwaliteitsniveau C onderhouden. Uitzondering hierop is het centrumgebied Inverdan bestaande uit de Gedempte Gracht, de Dam en het deel van de Westzijde dat deel uitmaakt van het kernwinkelgebied; dat onderhouden we op kwaliteitsniveau B. De vervanging (technische) van de openbare ruimte vindt plaats op kwaliteitsniveaus D ingepland in het meerjaren-investeringsplan (MIP) openbare ruimte

Onderhoudsplan

De volgende onderhoudsplannen zijn van toepassing:

Onderhoudsplan		
Omschrijving onderhoudsplan	Looptijd plan	Achterstallig onderhoud
Beheerplan wegen	5 jaar	Ja
Beheerplan openbare verlichting	5 jaar	Ja
Beheerplan VRI (Verkeersregelininstallaties)	5 jaar	Nee
Beheerplan verkeersvoorzieningen	5 jaar	Ja
Beheerplan civiele kunstwerken	5 jaar	Ja
Beheerplan bomen	5 jaar	Ja
Beheerplan Jagersveld	5 jaar	Nee
Beheerplan speelvoorzieningen	5 jaar	Nee
Beheerplan begraafplaatsen	5 jaar	Nee

De nota 'Onderhoud kapitaalgoederen openbare ruimte' geeft inzicht in de onderhoudstoestand (anno 2022), legt de haalbare onderhoudskwaliteit vast en geeft inzicht in de hiertoe beschikbare en benodigde middelen. In de nota wordt vooruitgekeken naar de opgave voor de jaren 2022 en verder.

Zaanstad streeft ernaar om de onderhoudsachterstanden niet verder te laten oplopen dan 15% van het gemeentelijk areaal. Deze ambitie is door de raad vastgesteld in 2017 en vergelijkbaar met andere gemeenten als Amsterdam, Haarlem en Rotterdam.

In 2021 zijn delen van de openbare ruimte opnieuw geïnspecteerd. Op basis daarvan is de hoogte van de onderhoudsachterstanden geactualiseerd en is een nieuwe prognose gemaakt ten aanzien van de benodigde financiële middelen voor de komende jaren. De totale onderhoudsachterstanden zijn gesteld op € 28,2 mln. In de geactualiseerde nota "Onderhoud kapitaalgoederen openbare ruimte 2022" zijn de nieuwe inzichten verwoord.

Jaarlijks wordt het meerjaren-investeringsplan(MIP) voor de openbare ruimte geactualiseerd waarbij rekening wordt gehouden met woningbouw/bouwimpuls. Binnen de financiële ruimte worden de vervangingsinvesteringen voor de komende jaren benoemd.

Speerpunten 2023

- *Structuurplan openbare ruimte*
Het structuurplan krijgt vorm als bouwsteen van de omgevingsvisie en is gericht op de (toekomstige) inrichting en –inrichtingsprincipes van de openbare ruimte. De integrale analyse van de buitenruimte van de gemeente is hierbij uitgangspunt. De raad wordt gedurende het proces doorlopend betrokken.
- *De gemeente groener maken*
Met een fonds van € 4,0 miljoen (2023-2026) wordt uitvoering gegeven aan het Bomenbeleidsplan 2020-2050, het Groen en Waterplan en het Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie, waarmee de stadse omgeving gebiedsgericht groener wordt. Er wordt nieuw maaibeeld ingevoerd met de ambitie om 50 ha gazon meer biodivers te maken door minder vaak maaien, ecologisch beheer of sinusbeheer. Hiervoor is structureel een bedrag van € 0,45 miljoen beschikbaar.

Bij stedelijke ontwikkelingen wordt nadruk gelegd op een boomkroonbedekking van 20-30%. Zes schoolpleinen per jaar de komende 10 jaar worden groen ingericht en er worden drie koele plekken per jaar aangelegd.

- *Kwaliteitsontwikkeling openbare ruimte*
De basis moet weer op orde komen door het inlopen van de achterstanden in de openbare ruimte. Het technische niveau van de openbare ruimte is momenteel op orde en voldoet aan de uitgangspunten die de raad in 2017 heeft vastgesteld (15% onderhoudsachterstanden). Bij de kwaliteitsontwikkeling openbare ruimte gaat het vooral over de leefbaarheid en de beeldkwaliteit die we voor ogen hebben. De zienswijze van de raad en de uitgewerkte ambities worden naar de praktijk vertaald in beleid, projecten en aanpassingen in het beheer van de openbare ruimte.
- *Begraafplaatsen*
Op de begraafplaatsen houden we het beheer op het niveau. Het beheer van de algemene delen van de begraafplaatsen wordt toegerekend aan de openbare ruimte. Er worden op deze manier minder kosten toegerekend aan de begraafplaatsen en daardoor stijgen de tarieven niet verder dan de indexatie.

Financiën

Onderstaand financieel overzicht geeft aan op welke wijze de kapitaalgoederen en het onderhoudsbudget financieel is vertaald in de meerjarenbegroting. Dit betreft de exploitatielasten. De investeringsbedragen zelf zie je terug in de paragraaf investeringen.

Financiën (Bedragen x € 1.000)				
Begrotingsonderdeel	2023	2024	2025	2026
Onderhoudsbudget (exploitatie)	7.788	7.898	7.898	7.898
Dotatie onderhoudsvoorziening	28	45	27	31
Kapitaallasten	9.263	11.233	12.744	14.373

Kerncijfers

	2023	Bron
Verharding	6.292.101 m2	Nota kapitaalgoederen 2022
Bomen	63.481 st	Nota kapitaalgoederen 2022
Gazon	2.222.611 m2	Nota kapitaalgoederen 2022
Berm en hooigras	2.217.171 m2	Nota kapitaalgoederen 2022
Speelplaatsen	466 st	Nota kapitaalgoederen 2022
Lichtmasten	30.420 st	Nota kapitaalgoederen 2022
Verkeerslichten	51 st	Nota kapitaalgoederen 2022
Vaste verkeersbruggen	265 st	Nota kapitaalgoederen 2022
Vaste fiets- en voetbruggen	290 st	Nota kapitaalgoederen 2022
Op afstand bedienbare beweegbare bruggen	11 st	Nota kapitaalgoederen 2022
Lokaal bedienbare beweegbare bruggen	15 st	Nota kapitaalgoederen 2022

Riolen

Beleidskader

Riolering zorgt voor de afvoer van ons afvalwater, waardoor overlast, stank en risico's voor de volksgezondheid worden beperkt. Gezien het belang van riolering in een stedelijke omgeving zijn de riolerings- en waterzorgtaken vastgelegd in de Waterwet en de Wet Milieubeheer. Het gemeentelijk beleid geeft invulling aan de zorg voor afvalwater, hemelwater en grondwater en is vastgelegd in het verbreed gemeentelijke rioleringsplan (VGRP). Dit plan is geschreven voor de periode 2020-2024.

Kwaliteitsniveau

De Zaanse riolering voldoet aan de landelijke richtlijnen voor milieutechnisch functioneren en aan de provinciale eis om het rioolstelsel kostendekkend en kwalitatief in stand te houden.

De gemeente streeft voor de riolering een situatie na waarbij alleen het echte vuile water wordt ingezameld en getransporteerd naar een rioolwaterzuivering. Door aanpak bij de bron wordt voorkomen dat vuilwater ontstaat. Dit geldt met name voor regenwater, dat schoon moet blijven en bij voorkeur afgevoerd moet worden naar oppervlaktewater. Het afkoppelen van regenwater is duurzaam omdat het leidt tot lagere energiebelasting voor het zuiveren van afvalwater.

Onderhoudsplan

De volgende onderhoudsplannen zijn van toepassing:

Onderhoudsplan

Omschrijving onderhoudsplan	Vastgesteld door de raad	Looptijd plan	Volgende actualisatie	Achterstallig onderhoud
verbreed gemeentelijk rioleringsplan (VGRP)	09-07-2020	5 jaar	2024	Nee

Regelmatige inspectie van riolering vindt plaats nadat de helft van de verwachte levensduur van een riool is verstreken, in de regel bij een ouderdom hoger dan 30 jaar. Door de slechte bodemopbouw is de levensduurverwachting van de Zaanse riolering relatief kort, gemiddeld 40 jaar. Bij een goede ondergrond wordt de levensduur op minimaal 60 jaar geschat. De frequentie is afhankelijk van de functie en het verwachte verloop van de kwaliteit in de tijd. Bij bedrijfskritische onderdelen als afsluiters, persleidingen, bergbezinkbassins, rioolgemalen en lozingspunten van persleidingen/grote lozers gelden specifieke frequenties. De afgelopen jaren is de onderhoudsachterstand in riolen ingelopen. In 2023 is er voor riolering geen achterstanden in onderhoud.

Door de enorme stijging van materiaalkosten kan er minder kilometer riolering worden vervangen met gelijkblijvend investeringsplafond.

Bovendien leidt schaarste aan materialen en personeel ertoe dat vervangingsprojecten vertraging oplopen.

Speerpunten 2023

- *Systeemoverzicht Stedelijk Water (SSW)*
In 2023 wordt gewerkt aan het Systeemoverzicht Stedelijk Water. Hiermee hebben we zicht op de kwaliteit en het functioneren van alle watersystemen. Het opstellen van het SSW ronden we eind 2023 af.
- *Water- en rioleringsprogramma*
De looptijd van het huidige Gemeentelijk Rioleringsplan

loopt tot 2025. Om vanaf 2025 te beschikken over een herziene versie, die past onder de nieuwe structuur van de Omgevingswet, wordt uiterlijk begin 2024 het nieuwe Water- en rioleringsprogramma aan de raad voorgelegd. In 2023 wordt het Water- en rioleringsprogramma opgesteld.

- *Onderhoud en vervanging riolering*

We reinigen de riolering en de kolken en onderhouden de gemalen, drukriolering en bergbezinkbassins. Om een goed beeld te hebben van de kwaliteit van de riolering, inspecteren we deze regelmatig. Zo zorgen we ervoor dat we de riolering op tijd kunnen vervangen of repareren.

Het investeringsplan voor riolen maakt onderdeel uit van het meerjaren-investeringsplan openbare ruimte (MIP). We bereiden de noodzakelijke rioolvervangingen voor en voeren die uit.

- Samenwerking in de waterketen

Zaanstad neemt deel aan het samenwerkingsverband Zaanstreek-Waterland op het gebied van rioolbeheer.

Daarin wordt onder andere gewerkt aan:

- Bewust beheer,
- Verwijderen IBA's en
- Het meetplan riolering Laag Holland.

Financiën

Om het rioolstelsel in Zaanstad te beheren, te vervangen en te verbeteren zijn investeringen noodzakelijk. De kapitaalslasten ten gevolge van deze investeringen, in combinatie met de kapitaalslasten uit het verleden en de exploitatiekosten, leiden tot de totale lasten welke door de rioolheffing gedekt worden.

De ingezette lijn om te gaan sparen voor investeringen wordt gecontinueerd om daarmee de schuldenlast op het gebied van riolering te verminderen. Bij vaststelling van de rioolheffing wordt het saldo van baten/ lasten toegevoegd aan de voorziening vervangingsinvesteringen met als doel nieuwe vervangingsinvesteringen versneld af te schrijven. In 2023 worden deze financiële middelen ter hoogte van € 5.318.550 ingezet voor versnelde afschrijving van vervangingsinvesteringen 2023. De inzet van deze spaarbedragen heeft als effect een structureel voordeel van ca € 858.210 op de ontwikkeling van de kapitaallasten.

De egalisatievoorziening riolen kan niet worden ingezet voor het verlagen van de schuldenlast op het gebied van riolering. De egalisatievoorziening is hoger dan het doel waarvoor deze is ingesteld. Daarom onttrekken we in 2023 een bedrag van € 964.227 uit deze egalisatievoorziening en geven een korting op de tarieven. Daarmee stijgt het tarief rioolheffing met 2,3% (conform de prijsindexatie).

Onderstaand financieel overzicht geeft aan op welke wijze de kapitaalgoederen en het onderhoudsbudget financieel is vertaald in de meerjarenbegroting. Dit betreft de exploitatielasten. De investeringsbedragen zelf zie je terug in de paragraaf investeringen.

Financiën (Bedragen x € 1.000)

Begrotingsonderdeel	2023	2024	2025	2026
Onderhoudsbudget (exploitatie)	2.921	2.921	2.921	2.921
Dotatie onderhoudsvoorziening	0	0	0	0
Kapitaallasten	8.851	8.869	8.782	8.683

Kerncijfers

	2023*	Bron
Aantal rioolgemalen	174 st	Beheerprogramma, Gisib
Aantal km vuilwaterriool	188 km	Beheerprogramma, Gisib
Aantal km regenwaterriool	274 km	Beheerprogramma, Gisib

* Gegevens uit 2021. Er wordt momenteel een verbeterslag gedaan in het beheerssysteem.

Onderwijshuisvesting

Beleidskader

De gemeente heeft op grond van de onderwijswetgeving een zorgplicht voor de huisvesting van scholen voor het basis-, (voortgezet) speciaal en voortgezet onderwijs. Deze zorgplicht is nader uitgewerkt in de 'Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs Gemeente Zaanstad 2015' (2015/96725). Deze regeling bevat vrij gedetailleerde 'spelregels' voor de schoolbesturen en het gemeentebestuur op het terrein van de onderwijshuisvesting. In de verordening is bepaald dat schoolbesturen in Zaanstad jaarlijks aanvragen kunnen indienen voor huisvestingszaken, waaronder voor nieuwbouw en uitbreiding.

Ontwikkeling van nieuwbouw, vervangende nieuwbouw en renovatie is beleidsmatig gekaderd in twee integrale huisvestingsplannen (IHP). Het IHP Primair en (Voortgezet) Speciaal Onderwijs (PO (V)SO) 2020-2035 (2022/9904) en het IHP Voortgezet Onderwijs (IHP VO) 2020 (2021/30065). De daarin vastgelegde ambitie voor nieuwbouw, vervangende nieuwbouw en renovatie is Energie Neutraal Gebouw (ENG).

Kwaliteitsniveau

In tegenstelling tot het overige gemeentelijke vastgoed zijn bijna alle schoolgebouwen niet juridisch in eigendom van de gemeente, maar van de schoolbesturen. Het beheer en onderhoud van deze gebouwen is vanaf 2015 primair de verantwoordelijkheid van de schoolbesturen. Zie hiervoor de wetgeving: Wet op het voortgezet onderwijs, Wet op de Expertisecentra en de Wet op het primair onderwijs. De schoolbesturen ontvangen hiervoor rechtstreeks middelen van het rijk. De gemeente blijft verantwoordelijk voor nieuwbouw van onderwijshuisvesting. Er zijn een paar schoolgebouwen die de gemeente (nog) niet juridisch heeft overgedragen, zoals een aantal tijdelijke schoolgebouwen en het schoolpand waarin de ISK-leerlingen zijn gehuisvest. In die gevallen zorgen de schoolbesturen overigens voor het onderhoud alsof het eigen panden betreffen.

Voor het vaststellen van de bouwkundige staat van het gebouw en om verschillen in de bouwkundige staat tussen verschillende gebouwen in een volgorde te kunnen plaatsen, wordt voor de bouwkundige rapportage vanuit de verordening als voorwaarde gesteld een rapportage op grond van NEN 2767. Uitgangspunt van de methode van conditiemeting NEN 2767 is dat voor alle bouwkundige elementen een conditie wordt toegekend. Met de 'conditie voor' wordt de kwaliteit van het totale schoolgebouw vastgesteld. Deze kwaliteit kan worden onderverdeeld in de volgende conditieschalen:

- Conditie 1 Nieuwbouwkwaliteit of met nieuwbouw vergelijkbare kwaliteit;
- Conditie 2 Een bouw- of installatiedeel vertoont kenmerken van een beginnende veroudering;
- Conditie 3 Het verouderingsproces is duidelijk op gang gekomen;

- Conditie 4 Het verouderingsproces is duidelijk zichtbaar;
- Conditie 5 Het verouderingsproces is niet meer te keren;
- Conditie 6 De bouwkundige staat is zo slecht dat deze niet meer onder conditie 5 kan worden gerangschikt.

Op basis van de vermelde condities wordt inzicht verkregen in de bouwkundige staat en kan worden vastgesteld of vervangende nieuwbouw noodzakelijk is. Het aanhouden van sec de NEN norm is echter geen verplichting, gemeente en schoolbesturen kunnen ook buiten de verordening om afspraken maken omtrent (vervangende) nieuwbouw. In Zaanstad zijn de bouwplannen voor het primair, speciaal en voortgezet onderwijs opgenomen in Integraal Huisvestingsplannen, respectievelijk voor het primair/speciaal onderwijs (IHP PO) en het voortgezet onderwijs (IHP VO). In beide plannen worden, in aanvulling op de bouwkundige kwaliteit, extra criteria (o.a. duurzaamheid, binnenmilieu, onderwijskundige functionaliteit) opgenomen om te bepalen op welke termijn vervangende nieuwbouw of renovatie noodzakelijk is.

Onderhoudsplan

De volgende onderhoudsplannen zijn van toepassing:

Het onderhoud van schoolgebouwen en daarmee het opstellen van onderhoudsplannen is de verantwoordelijkheid van schoolbesturen. Gemeente Zaanstad heeft een start gemaakt met het uitvoeren van conditiemetingen via de NEN 2767 methode. Voorheen kwam eventueel achterstallig onderhoud alleen aan het licht als het bevoegd gezag aan het college meldt dat een gebouw niet meer nodig is voor het huisvesten van een school. Door deze metingen uit te voeren kan eerder gesignaleerd worden of er sprake is van achterstallig onderhoud. In overleg met het schoolbestuur wordt vastgesteld welk deel hiervan voor rekening van het bevoegd gezag komt en of het bevoegd gezag opdracht verstrekt voor het uitvoeren van de werkzaamheden, of dat het bevoegd gezag een in overleg vast te stellen bedrag aan het college betaalt. Als geen overeenstemming wordt bereikt, stellen partijen vast welke handelwijze verder gevolgd wordt. Bij het opstellen van deze begroting is het college niet bekend met achterstallig onderhoud bij schoolgebouwen.

Speerpunten 2023

- Renovatie SMC, fase 3;
- Haalbaarheid en voorbereiding Bertrand Russell College;
- Renovatie en uitbreiding van het Wij-Land;
- Programma van Eisen en ontwerp OBS Kogerveld;
- Ontwerp Zaans Hout;
- Realisatie Herman Gorter, D. Doniastraat;
- Opstellen routekaart energieneutraal in 2040;
- Opstellen nieuwe verordening voorzieningen huisvesting onderwijs.

Financiën

Onderstaand financieel overzicht geeft aan op welke wijze de kapitaalgoederen en het onderhoudsbudget financieel is vertaald in de meerjarenbegroting. Dit betreft de exploitatielasten. De investeringsbedragen zelf zie je terug in de paragraaf investeringen.

Financiën (Bedragen x € 1.000)				
Begrotingsonderdeel	2023	2024	2025	2026
Onderhoudsbudget (exploitatie)	nvt*	nvt*	nvt*	nvt*
Dotatie onderhoudsvoorziening	nvt*	nvt*	nvt*	nvt*
Kapitaallasten	9103	9614	9617	9987

* verantwoordelijkheid en begroting schoolbesturen

Kerncijfers		
	2023	Bron
Aantal verduurzaamde nieuwe en gerenoveerde schoolgebouwen	1 duurzaam gerenoveerd 1 Bijna Energie Neutraal Gebouw (BENG)	

Sport

Beleidskader

Kapitaalgoederen die onder het programma sport vallen, zijn de gemeentelijke zwembaden, sporthallen, gymzalen (binnensportaccommodaties) en sportvelden en kunstgrasvelden (buitensportaccommodaties). De exploitatie, inclusief dagelijks onderhoud van de binnensportaccommodaties (zwembaden, sporthallen en gymzalen) is ondergebracht bij het Sportbedrijf (zie Website Sportbedrijfzaanstad.nl). Afspraken zijn vastgelegd in een exploitatieovereenkomst. Het groot onderhoud van de binnensportaccommodaties is belegd bij de afdeling Grondzaken van de gemeente. Voor het onderhoud van buitensportaccommodaties geldt een subsidieregeling Meedoen in sport.

Kwaliteitsniveau

Om de kwaliteit van de sportparken te kunnen waarborgen ontvangen de onderhoud stichtingen, die gelieerd zijn aan de verenigingen, een handleiding met richtlijnen voor het onderhoud van de velden en de buitenruimte. Deze handleiding wordt geactualiseerd naar aanleiding van duurzaamheidsmaatregelen zoals bijvoorbeeld het verbod op chemische gewasbestrijding. Daarnaast wordt elk sportpark minimaal eens in de drie jaar geschouwd op grond van cultuurtechnische kwaliteit en sporttechnische kwaliteit. Deze normen zijn gesteld door sportbonden, VNG en NOC*NSF. De gegevens van de schouw en

keuringsrapporten worden gebruikt om de sportorganisaties te adviseren hoe ze hun sportvelden en buitenruimten efficiënter kunnen onderhouden.

Onderhoudsplan

Voor de zwembaden, sporthallen en gymzalen zijn meerjarenonderhoudsplannen opgesteld door de afdeling grondzaken. Bij de uitvoering hiervan worden tevens waar mogelijk duurzaamheidsmaatregelen getroffen aan de panden en installaties. Na oplevering van het zwembad Crommenije blijken bepaalde destijds innovatieve toepassingen de nodige gebreken te hebben. Dit wordt sowieso gehanteerd als lessons learned bij de bouw van het nieuwe zwembad De Slag.

Het dagelijks en groot onderhoud van de buitensportaccommodaties gebeurt door de verenigingen en/of beheerstichtingen die de sportparken beheren. Sinds 2022 is het onderhoud van sportvremde taken (zoals onderhoud en vervanging van pompen en gemalen) overgenomen door de gemeente in samenwerking met de afdeling Openbare Ruimte. De kunstgrasvelden worden via een huurcontract aan de verenigingen verhuurd en de gemeente is verantwoordelijk voor het groot onderhoud (renovatie en vervanging). Er wordt momenteel via het project beheer buitensport met de verenigingen gewerkt aan een toekomstbestendig beheermodel, enerzijds om de verenigingen te ontlasten, anderzijds om een multifunctioneler gebruik mogelijk te maken.

Speerpunten 2023

- Verduurzamen van binnensportaccommodaties, door de afdeling grondzaken in samenspraak met sport en het sportbedrijf.
- Maken van nieuwe afspraken voor het beheer van buitensportaccommodaties.
- Verduurzamen van buitensportaccommodaties, door ondersteuning en begeleiding bij het terugdringen van energieverbruik en aanvragen van beschikbare subsidieregelingen, fondsen en andere ondersteuningsmiddelen.

Financiën

Het budget voor groot onderhoud van de zwembaden, sporthallen en gymzalen is opgenomen in een onderhoudsvoorziening bij de gemeente. Dagelijks onderhoud wordt uitgevoerd door het Sportbedrijf. Hiertoe betaalt de gemeente jaarlijks een exploitatiebijdrage aan het Sportbedrijf.

Voor het dagelijks onderhoud van de kunstgrasvelden krijgen de verenigingen en/of beheerstichtingen een deel vergoed door de gemeente in de vorm van een onderhoudssubsidie. Voor het groot onderhoud (renovatie en vervanging) van de kunstgrasvelden is budget opgenomen in de investeringsbegroting.

Onderstaand financieel overzicht geeft aan op welke wijze de kapitaalgoederen en het onderhoudsbudget financieel is vertaald in de meerjarenbegroting. Dit betreft de exploitatielasten. De investeringsbedragen zelf zie je terug in de paragraaf investeringen.

Financiën (Bedragen x € 1.000)				
Begrotingsonderdeel	2023	2024	2025	2026
Exploitatiebijdrage Sportbedrijf	4.013	4.991	3.928	3.928
Voorziening (groot onderhoud zwembaden, sporthallen en gymzalen)	nvt	nvt	nvt	nvt
Onderhoudssubsidie kunstgrasvelden	544	544	544	544
Kapitaallasten	1.452	2.002	3.640	3.714

Kerncijfers		
	2023	Bron
Aantal zwembaden	3	Mulier Rapport ruimte voor sport 2021
Aantal sporthallen	7	idem
Aantal gymzalen	48	idem
Aantal sportparken	26	Idem

Gemeentelijk vastgoed

Beleidskader

Het beleid omtrent gemeentelijk vastgoed is vastgelegd in de nota "Gemeentelijke vastgoedportefeuille" (najaar 2012). De gemeente Zaanstad heeft al haar maatschappelijk vastgoed (welke zij zelf in eigendom heeft) financieel en organisatorisch gecentraliseerd ondergebracht bij de afdeling Grondzaken. Voor deze begroting betekent dat bijna al het vastgoed staat onder Grondzaken en Vastgoed in het programma 2 Stedelijke Ontwikkeling.

De uitzondering is het stadhuis en het pand aan de Slachthuisstraat. Deze panden staan in deze begroting onder 7 Overheadkosten. Dit betreft huisvesting voor het eigen personeel (ambtenarenhuisvesting).

Onderhoudsplan

Het volgende onderhoudsplan is van toepassing:

Onderhoudsplan				
Omschrijving onderhoudsplan	Laatste actualisatie	Looptijd plan	Volgende actualisatie	Achterstallig onderhoud
Exploitatiebijdrage Sportbedrijf	December 2021 / januari 2022	10 jaar	December 2022 / januari 2023	Nee

De werkelijke onderhoudskosten voor het vastgoed zijn niet ieder jaar gelijk en fluctueert op basis van de onderhoudsbehoefte. Niet elk jaar wordt bijvoorbeeld geschilderd. In de begroting gaan we uit van een gemiddelde over 10 jaar. Daarom heeft de gemeente naast de structurele middelen in de begroting ook een voorziening voor het groot onderhoud om deze fluctuatie op te vangen. Op 1 januari 2022 was het saldo van deze voorziening € 2,3 miljoen.

Ieder jaar wordt het onderhoudsplan voor het vastgoed bijgewerkt. De verwachting op basis van het plan van afgelopen januari is dat de komende jaren meer aan onderhoud wordt uitgegeven dan het jaarlijkse budget en de voorziening wordt ingezet. Aan het eind van 2025 zou de voorziening dan op nul uitkomen. In deze verwachting zou voor 2026 een deel van het structurele budget ingezet kunnen worden om bedragen toe te voegen aan de voorziening voor volgende piekmomenten in de onderhoudskosten.

Speerpunten 2023

Een speerpunt voor het vastgoed is het verduurzamen ervan. Daarom is het woord duurzaam ook opgenomen in de naam van het onderhoudsplan.

Financiën

Het gemiddelde budget voor het onderhoud van het vastgoed is opgenomen in de begroting van de gemeente. Onderstaand financieel overzicht geeft aan waar het vastgoed en het onderhoudsbudget is opgenomen in de meerjarenbegroting. Dit betreft de exploitatielasten. De investeringsbedragen zelf zie je terug in de paragraaf investeringen.

Financiën (Bedragen x € 1.000)				
Begrotingsonderdeel	2023	2024	2025	2026
2.6 Grondzaken en vastgoed	2.907	2.907	3.087	3.139
7.3 Organisatie	391	391	391	391

Kerncijfers

Een classificatie van onderdelen van de begroting van de gemeente is naar taakveld. Deze classificatie kan ook worden gebruikt voor het gemeentelijk vastgoed. In de onderliggende administratie van de gemeente worden kosten veelal per gebouw geregistreerd. In de tabel hieronder is een telling aangebracht van het aantal gebouwen dat de gemeente heeft geregistreerd voor de begroting van het onderhoud 2023. De telling is geen statisch gegeven. Gedurende een begrotingsjaar kunnen onderhoudsbedragen wijzigen of een algemener budget als onderhoudsbudget worden aangemerkt.

Kerncijfers	
	aantal
0.3 Beheer ov. gebouwen en gronden	12
0.4 Overhead (stadhuis)	2
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	8
2.2 Parkeren	2
2.5 Openbaar vervoer	1
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	10
4.2 Onderwijshuisvesting	2
5.2 Sportaccommodaties	36
5.3 Cultuurpres., -prod. en -part.	5
5.4 Musea	1
5.7 Openb.groen en recreatie	3
6.1 Samenkracht en burgerpart.	1
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	2
8.3 Wonen en bouwen	1

3.4 Financiering

In deze paragraaf beschrijven we de uitvoering van de gemeentelijke financieringsfunctie. De financieringsfunctie zorgt ervoor dat voldoende geld beschikbaar is zodat aan alle financiële verplichtingen kan worden voldaan. Hiervoor worden kortlopende en langlopende leningen aangetrokken. Onder de financieringsfunctie valt ook het verstrekken van leningen en garanties en het beheersen van financiële risico's.

Inleiding

Het wettelijk kader ligt voor een deel besloten in de nationale regelgeving en voor een deel in de Europese regelgeving. Binnen de nationale regelgeving zijn de kaders vooral de:

- Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido)
- De Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof)
- Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)
- De Gemeentewet

Deze wettelijke kaders zijn verder uitgewerkt en vastgelegd in het Treasuryjaarplan, Financiële verordening en de nota financiering. Het beleid over verstrekken en beheren van leningen en garanties door de gemeente aan derden is opgenomen in de december 2019 door de raad vastgestelde nota Financiering.

Geprognosticeerde balans

De geprognosticeerde balans geeft inzicht in de ontwikkeling van het materieel en financieel bezit en hoe het bezit wordt gefinancierd. In onderstaande tabel staat de vereenvoudigde geprognosticeerde balans van de gemeente. Uitgaande van de eindbalans 2021 wordt deze aangevuld met een raming voor 2022 op basis van de gegevens tot en met september en de Meerjaren Investerings Planning (MIP) vanaf 2022 en de mutaties investeringsfondsen. Begin 2022 bedroeg het bezit € 827 mln. gefinancierd met € 204 mln. interne financieringsmiddelen (reserves, resultaat na bestemming en voorzieningen), met € 600 mln. externe financieringsmiddelen en met € 23 mln. werkkapitaal. Het werkkapitaal bestaat uit de saldering van vlottende activa en vlottende passiva.

Vereenvoudigde prognosebalans (bedragen x € 1 mln.)						
	Werkelijk 2021	2022	2023	2024	2025	2026
Materieel bezit	745	778	836	883	928	972
Financieel bezit	40	49	46	43	40	37
Totaal bezit	785	827	882	926	968	1.009
Reserves	159	187	179	170	176	188
Voorzieningen	11	17	18	19	19	21
Externe financieringsmiddelen	619	600	629	661	701	731
Werkkapitaal	-4	23	56	76	72	69
Totaal financieringsmiddelen	785	827	882	926	968	1.009

Hierna wordt verder ingegaan op de samenstelling en ontwikkeling van de bezittingen en financieringsmiddelen.

Bezittingen

Het materieel bezit bestond begin 2022 uit:

- Weg-, water- en rioolwerken waarvoor ter dekking een tarief wordt geheven (€ 182 mln.)
- Grond in erfpacht (€ 125 mln.)
- Investerings met economisch nut (€ 316 mln.)
- Investerings met maatschappelijk nut (€ 154 mln.)

De bezittingen zullen, bij volledige realisatie van het investeringsprogramma, toenemen van € 778 mln. in begin 2022 tot € 972 mln. in begin 2026. De samenstelling en ontwikkeling van de materiële bezittingen (Materiële vaste activa) wordt verder toegelicht in de paragraaf Investeringsmiddelen.

De financiële bezittingen (Financiële vaste activa) bestaan voornamelijk uit verstrekte leningen (BKZ, SVN, Veiligheidsregio en AZ). Deelnemingen betreffen BNG en het warmtenet. Sinds december 2021 is de RON in liquidatie en is de deelneming (€ 1 mln.) afgewaardeerd. In het saldo per 1 januari 2022 zijn opgenomen de in december verstrekte geldleningen een Alliander (€ 5,8 mln.) en het ZMC (€ 2,5 mln.).

Financiële vaste activa (bedragen x € 1 mln.)						
	Werkelijk 2021	2022	2023	2024	2025	2026
Deelnemingen	4	3	3	3	3	3
Verstrekte leningen aan derden	36	46	43	40	37	34
Totaal	40	49	46	43	40	37

Financieringsmiddelen

De bezittingen worden gefinancierd met interne en externe financieringsmiddelen. De interne financieringsmiddelen bestaan uit de reserves, resultaat na bestemming en voorzieningen.

Interne financieringsmiddelen (bedragen x € 1 mln.)						
	Werkelijk 2021	2022	2023	2024	2025	2026
Algemene reserve	18	20	15	16	17	17
Bestemmingsreserves	140	156	164	154	160	171
Resultaat na bestemming	2	11	0	0	0	0
Voorzieningen	11	17	18	19	19	21
Totaal	171	204	197	189	196	209

De externe financieringsmiddelen zijn leningen van externe partijen waarover rente en aflossing wordt betaald.

De behoefte aan (langlopende) externe financieringsmiddelen stijgt volgens de prognoses vanuit de (investerings-) begroting van € 770 mln. eind 2021 naar € 890 mln. eind 2025. De ontvangen rijksbijdragen voor de woningbouwimpuls en volkshuisvestingsfondsen worden de komende 10 jaar besteed. De reden voor de stijging van de schuld is gelegen in de investeringsplanning voor de komende jaren.

Onderstaande tabel toont de samenstelling en ontwikkeling van de externe financieringsmiddelen uit kort- en langlopende leningen en de omvang van de nog aan te trekken financiering. Dit vertaalt zich in de "prognose nog aan te trekken langlopende schuld" in onderstaande tabel.

Externe financieringsmiddelen en korte schuld (bedragen x € 1 mln.)

	Werkelijk 2021	2022	2023	2024	2025
Kortlopende schuld	46	106	112	105	108
Kortlopende schuld waarvan het renterisico wordt afgedekt met swaps	72	52	52	52	52
Vooruit ontvangen specifieke uitkeringen	140	122	115	108	101
Bestaande langlopende schuld	512	527	459	419	379
Prognose aflossingen/ nog aan te trekken langlopende schuld	0	0	68	108	148
Prognose nog aan te trekken langlopende schulden (investeringsbegroting)	0	0	32	72	102
Totaal	770	807	838	864	890

Scenario realistische schuldprognose

In bovenstaande tabel wordt uitgegaan van de investeringsplanning. In werkelijkheid zien we de afgelopen jaren, als gevolg van plannings- optimisme, de realisatie achterblijven bij de begroting. Uitgaande van realisatiecijfers voor de investeringsplanning van 75%. Met deze realisatiecijfers is in bovenstaande tabel en de begrote exploitatielasten rekening gehouden.

Renteparameters

Voor de begroting 2023 wordt uitgegaan van een verwachte rente van: 2,5 % voor de nog aan te trekken langlopende schuld (looptijd 10 jaar), jaarlijks oplopend met 0,5% tot 4 % in 2026.

Voor de kortlopende rente (kasgeldleningen voor maximaal een jaar) ramen we voor 2023 0,5 % en ook dit loopt jaarlijks met een 0,5 % op tot 1 % in 2025. Het jaar 2026 hebben we op 1 % gehouden.

Renteomslag 2023

Net zoals voor 2022 is de renteomslag voor 2023 vastgesteld op 1,25 %. Vanwege de stijgende rente verwachten we dat de renteomslag gaat stijgen vanaf 2025 naar 1,5 % en 2026 naar 1,75 %.

Renterisicobuffer

Met ingang van 2021 is de buffer om een toekomstige rentestijging op te kunnen vangen inmiddels op peil gebracht. Dit is mede te danken aan de sterk gedaalde rente. Inmiddels is de rente weer sterk gestegen en de parameters zijn omhoog bijgesteld. We monitoren de parameters richting elk nieuw P&C product.

Aflossingsprofiel / renterisiconorm

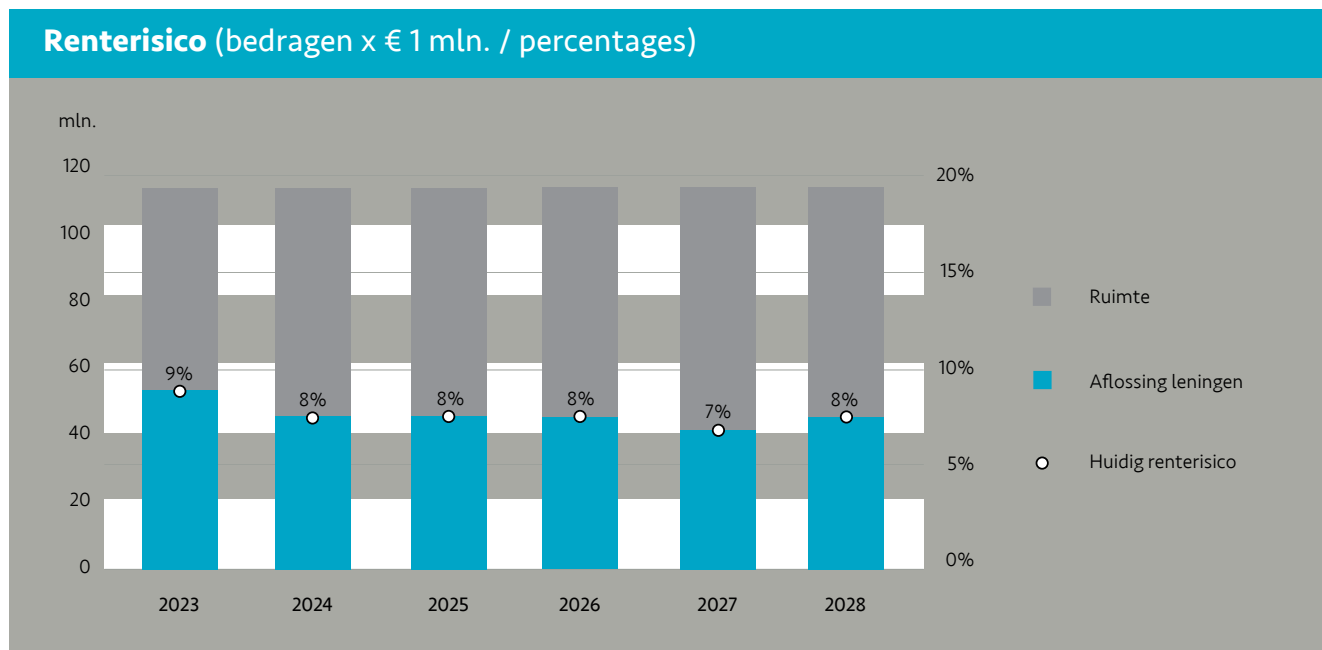
Onderstaande grafiek toont een overzicht van de aflossingen van de totale bestaande langlopende schuld. Hieruit blijkt dat de aflossingsverplichtingen van de bestaande langlopende schuld goed zijn gespreid over de jaren. De renterisiconorm vanuit de wet Fido stelt dat de aflossingsverplichtingen van de bestaande schuld maximaal 20% van de begrotingsomvang bedragen. In Zaanstad is het beleid prudent, gericht op begrenzing van jaarlijkse aflossingen en renteherzieningen tot maximaal 10% van de begrotingsomvang. Een rentestijging van 1% zal tot maximaal 0,1% hogere rentelasten op de begroting leiden. Met een begrotingsomvang van € 651 miljoen in 2023 bedraagt de renterisiconorm € 130 miljoen. Zoals onderstaande tabel laat zien blijft het risicopercentage op de huidige aflossingsverplichtingen in Zaanstad de komende jaren met ongeveer 10% ruim binnen de renterisiconorm.

Renterisiconorm (bedragen x € 1 mln.)

	2023	2024	2025	2026
(1) Omvang begroting	651	621	602	600
(2) Renterisiconorm (20% van (1))	130	124	120	120
(3) Renterisico op vaste schuld	50	40	40	40
Huidig risicopercentage	9%	8%	8%	8%
(4) Ruimte onder renterisiconorm (2)-(3)	80	84	80	80

Zoals onderstaande tabel laat zien blijft het risicopercentage op de huidige aflossingsverplichtingen in Zaanstad de komende jaren met ongeveer 10% ruim binnen de renterisiconorm.

De gemiddelde looptijd van de huidige leningenportefeuille bedraagt ongeveer 10 jaar. Met de huidige zeer lage rentestanden is er actief beleid op verdere looptijd verlenging van de leningenportefeuille waarmee de risicopercentages na 2023 verder zullen dalen. Hiermee wordt het renterisico van de relatief hoge schuld naar de toekomst toe verder beheerst.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet beoogt de budgettaire gevolgen van schommelingen in de rente op korte leningen te beheersen. De korte schuld is bedoeld voor de lopende uitgaven en zodoende is de limiet gekoppeld aan het begrotingstotaal. De kasgeldlimiet is vastgesteld op 8,5% van het totaal van de jaarbegroting bij aanvang van het jaar. In 2022 bedraagt de kasgeldlimiet € 48,7 mln. De kasgeldlimiet mag maximaal twee kwartalen achtereen overschreden worden. Daarna moeten maatregelen getroffen worden om het kwartaal daarna aan de kasgeldlimiet te voldoen. Het streven van de gemeente is om de kasgeldlimiet maximaal te benutten. Dit wordt gedaan om het risico te beperken dat na ontvangst van een onverwacht groot bedrag de gemeente tegelijk geld leent en uit moet zetten. Bovendien is historisch gezien de korte rente doorgaans lager dan de lange rente.

Renteresultaat

In het BBV is opgenomen dat de paragraaf financiering van de begroting en jaarstukken naast de beleidsvoornemens en het gerealiseerde beleid ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille ook inzicht moet geven in:

- de rentelasten;
- het renteresultaat;
- de wijze waarop rente wordt toegerekend aan investeringen en grondexploitaties;
- de financieringsbehoefte.

Onderstaand renteschema uitgewerkt voor het begrotingsjaar 2023 geeft invulling aan de eerste drie punten:

Schema met rentetoerekening (Bedragen x € 1.000)

2023	Begroting
SCHEMA RENTETOEREKENING:	
a Externe rentelasten lang/kort OG	8.560
b Externe rentebaten	876
Totaal door te rekenen externe rente	7.684
MINUS:	
c Rente aan grexen door te berekenen	582
Totaal minus	582
SALDO door te rekenen externe rente	7.102
PLUS:	
d1 Rentevergoeding over EV	2.266
d2 Rentevergoeding over Voorzieningen CW	250
Bedrijfsvoeringslasten / kosten betalingsverkeer	89
Totaal plus	2.604
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	9.706
RENTERESULTAAT:	
e De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente	10.529
f Renteresultaat taakveld treasury	823

Ten behoeve van een getrouwe weergave van de rentelasten op de taakvelden is uit hoofde van de BBV een correctie verplicht indien de werkelijke toe te rekenen rentelasten meer afwijken dan 25% van de begrote rentelasten.

EMU-saldo

Het EMU-saldo is in 1992 door de Economische en Monetaire Unie ingevoerd om vergelijkingen tussen de verschillende eurolanden mogelijk te maken. Het EMU-saldo (ook wel begrotingssaldo genoemd) is de optelsom van alle inkomsten en uitgaven van de rijksoverheid en de decentrale overheden. Volgens de regels van de EMU, zoals vastgelegd in het Verdrag van Maastricht, mag het vorderingentekort (het EMU-saldo) van een land niet hoger zijn dan 3% van het bruto binnenlands product. Hiermee wil men de economische sterkte van de eurolanden behouden. Het EMU-saldo wordt dus vooral op landelijk niveau gebruikt.

De gemeente is een decentrale overheid. In het Besluit Begroting en Verantwoording is de verplichting vastgesteld dat de gemeenten in hun begroting ramingen van het EMU-saldo dienen te verstrekken. Het EMU-saldo is voor de individuele gemeente echter geen sturingsvariabele. Dat

komt omdat bij het EMU-saldo wordt gekeken naar het saldo van de begroting volgens het kasstelsel, naar welke geldstromen er in een jaar binnen komen en welke er uitgaan. De gemeente werkt echter met een baten-lasten stelsel, waarbij gestuurd wordt op een structureel sluitende (meerjaren)begroting. Door het verschil in gehanteerde stelsel kan het voorkomen dat bij een sluitende begroting, een gemeente toch een negatief EMU-saldo heeft.

Investerings- en uitgaven die worden gedekt uit reserves tellen bijvoorbeeld niet mee in de uitkomst in het baten-lastenstelsel, maar tellen wel door in het EMU-saldo. Het geprognosticeerde EMU-saldo voor Zaanstad voor 2023 komt uit op € 46 mln. nadelig. Het betekent dat in EMU-termen de uitgaven € 46 mln. hoger zijn de inkomsten.

De komende jaren neemt het EMU-saldo af omdat investeringen met maatschappelijk nut worden geactiveerd. Voorheen kwamen deze rechtstreeks ten laste van de begroting, de vrijkomende ruimte in de begroting wordt jaarlijks toegevoegd aan het Transformatiefonds. Ook zien we de investeringen de komende jaren afnemen.

EMU-saldo (Bedragen x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026
Exploitatiesaldo voor mutatie reserves	7.058	4.146	9.117	13.526
Afschrijvingen	34.866	38.542	40.384	42.171
Bruto dotaties aan voorzieningen	5.877	6.164	6.293	7.602
Investerings- en uitgaven die worden geactiveerd	-/-93.716	-/-85.337	-/-85.663	-/-86.395
Totaal EMU-saldo	-/-45.915	-/-36.485	-/-29.869	-/-23.096

Verstrekte leningen, garanties en borgstellingen

Zaanstad verstrekt leningen als het publiek belang is gediend en er geen andere financiers zijn om de financiering te verstrekken. Uitgangspunt is dat vanuit de financiële analyse van de onderliggende business case aan alle aflossings- en renteverplichtingen voldaan kan worden. Dit is echter niet zonder risico's. Juist de combinatie van publiek belang en de afwezigheid van een externe financieringsmogelijkheid maakt het risico bovengemiddeld hoog. Garanties worden alleen verstrekt als dit een toegevoegde waarde oplevert ten opzichte van een lening.

Door de treasurer wordt aan iedere verstrekte (achter) borgstelling een risicoprofiel gekoppeld, zodat het totale risico van de gehele portefeuille aan (achter)borgstellingen continu kan worden ingeschat.

Binnen de Gemeente Zaanstad onderscheiden wij vier risico klassen. De risico-indicaties 'minimaal', 'laag', 'middel' of 'hoog' betekenen dat er respectievelijk een minimale, lage, gemiddelde of hoge kans bestaat dat de garantie wordt ingeroepen, met als gevolg dat de gemeente de omvang van de garantie gedeeltelijk of in zijn geheel moet verstrekken aan de begunstigde. Bij wijziging van de risicoklasse wordt besloten om de intensiteit van de monitoring te verhogen of te verlagen.

De gemeente Zaanstad heeft geen separate reserve voor het kunnen opvangen van optredende risico's die zich voordoen als de gemeente een verplichting moet overnemen. Een dergelijke last moet dan worden opgevangen in de exploitatie of komt direct ten laste van de algemene reserve. Het risicoprofiel van de portefeuille (achter)borgstellingen wordt meegenomen bij het bepalen van de omvang van het weerstandsvermogen.

Verstrekte geldleningen

Ultimo 2022 is er naar verwachting € 46 mln. aan leningen verstrekt, waarvan de belangrijkste aan BKZ, AZ en Svn. Van de verstrekte leningen zijn er momenteel geen leningen die een hoog risicoprofiel kennen.

Garanties en borgstellingen (Bedragen x € 1.000)			
Risico categorie	Portefeuille	2020/2021	2022
Minimaal	Woningbouw incl. WSW	748.616	810.429
Totaal minimaal			
Laag	Woningbouw excl. WSW	3.907	3.048
Laag	Divers	2.919	2.791
Laag	Zorg	2.656	2.463
Laag	Sport	1.348	1.223
Laag	Sociaal	181	173
Totaal laag		11.011	9.698
Middel	Milieu	55.177	46.549
Middel	Diversen		4.000
Middel	RON	20.333	0
Totaal middel	81.763	55.444	77.406
Hoog	Ziekenhuis	6.253	4.895
Totaal hoog		6.253	4.895
Eindtotaal ex WSW		92.774	65.142

Garanties met een risico-indicatie middel of hoog en de garanties met een risico-indicatie laag die groot van omvang zijn worden hieronder nader toegelicht.

Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) (achtervangpositie)

Het WSW staat borg voor de rente en aflossingen van leningen van woningcorporaties, waardoor de corporaties tegen gunstige voorwaarden kunnen lenen. De achtervang van de deelnemende Nederlandse gemeenten en het rijk is onderdeel van een bredere zekerheidsstructuur die uit drie lagen bestaat:

- De primaire zekerheid ligt in de onderlinge waarborg tussen de corporaties binnen het WSW (solidariteit). Indien een corporatie niet meer kredietwaardig is kan deze saneringssteun ontvangen die opgebracht wordt door de andere corporaties middels de saneringsheffing.
- Indien de saneringssteun onvoldoende is of besloten wordt om niet te saneren kunnen financiers aanspraak doen op het WSW (secundaire zekerheid). Het WSW zal proberen haar zekerheden – het onderpand van de noodlijdende corporatie(s) – uit te ponden om met de opbrengsten de schade zo veel mogelijk te beperken. Resterende schade wordt bekostigd uit het eigen vermogen van het WSW. Indien het vermogen van het WSW onder een bepaald niveau dreigt te komen (0,25% van garantievolume) is het WSW verplicht bijstorting op te vragen bij de deelnemende corporaties. Pas als ook deze zekerheden niet toereikend zijn wordt aanspraak gedaan op de achtervangpositie.
- De tertiaire zekerheid wordt verstrekt door de Nederlandse gemeenten en het Rijk. Deze vullen het garantievermogen van het WSW met renteloze leningen aan, zodanig dat het WSW de borgstellingen aan geldverstrekkers kan nakomen.

Eind 2021 was de stand van het Zaanse geborgde aandeel € 810 mln. op een totaal voor Nederland van € 80 miljard. De kans dat aanspraak gemaakt wordt op de gemeentelijke achtervang is minimaal.

1. Huisvuilcentrale (HVC) € 46,5 mln.

Zaanstad staat voor 9% hoofdelijk garant voor de leningen die HVC zelfstandig kan aantrekken. Het risico van deze garantstelling wordt middel ingeschat. Zie ook de paragraaf verbonden partijen.

2. Zaans Medisch Centrum (ZMC) € 4,9 mln.

In de jaren 90 zijn er diverse garanties verstrekt aan het Zaans Medisch Centrum (ZMC), deze lopen af in 2028. Het restant is momenteel nog € 4,9 mln. In 2012 is er ook een kredietfaciliteit van € 5 mln. door de gemeente beschikbaar gesteld in verband met de nieuwbouw. In maart 2022 is deze faciliteit verhoogd naar € 7,5 mln. Dit was vanwege het businessplan waarbij alle belanghebbenden (huisbankiers, zorgverzekeraars, medisch specialisten en gemeente) van ZMC zich hebben ingezet om de continuïteit van ZMC te waarborgen. De kredietfaciliteit (in de vorm van een achtergestelde lening) wordt gebruikt om tijdelijke liquiditeitstekorten (bijvoorbeeld in verband met uitbetaling vakantiegeld of eindejaarsuitkering) te overbruggen. Hiernaast blijkt dat

het regelmatig lang duurt voordat prijsafspraken met zorgverzekeraars definitief zijn. Momenteel (september 2022) staat er € 3 mln. uit voor de faciliteit. Elk kwartaal ontvangt het ZMC een rentenota. Het financiële toezicht op ZMC is aangescherpt. ZMC verstrekt ons financiële stukken (begroting, kwartaalrapportages en jaarrekening). ZMC voegt scenario's toe aan de begroting en de kwartaalrapportages zijn inmiddels aangevuld met de risico's. Deze stukken zijn bestemd voor ambtelijke toetsing door de treasurer en de treasury commissie. De verwachting is dat ZMC vanaf nu in financieel rustiger vaarwater komt. Desondanks hebben we het risico op de garanties en achtergestelde lening op hoog ingeschat en dit monitoren we bij elk P&C product.

3. Woningbouw exclusief WSW Parteon € 3 mln.

In de jaren 90 zijn er diverse garantstellingen verstrekt aan de woningbouwcorporaties. Vanaf 2000 lopen alle garantstellingen aan woningbouwcorporaties via het WSW. Deze garanties lopen in 2025 af. Het risico van deze garantstelling wordt laag ingeschat.

4. Zorgcentrum Saenden € 2,4 mln.

In 2005 heeft de gemeente een borgstelling afgegeven aan de Katholieke Stichting Zorgcentrum Saenden, in 2010 is deze borgstelling verlengd. In 2011 is de Katholieke Stichting Zorgcentrum Saenden gefuseerd met stichting de Zorgcirkel. Het risico van deze garantstelling wordt laag ingeschat.

5. De Adelaar monument € 3,0 mln.

Voor de restauratie van het monument de Adelaar is in 2005 een borgstelling aan Vanilia verstrekt van € 3 miljoen. Het betreft een 30-jaars aflossingsvrije lening. Het modebedrijf heeft haar hoofdkantoor in het monument gevestigd. Het risico van deze garantstelling wordt laag ingeschat.

6. Milieu garantie € 1 mln.

Onderdeel van de ontbinding RON is dat we een garantie voor € 1 mln. hebben overgenomen voor een bodemsanering.

7. St. de Zaanse Schans € 2,4 mln.

De gemeente Zaanstad heeft een borgstelling afgegeven voor de aankoop van monumentale panden op de Zaanse Schans. De gemeente Zaanstad heeft het recht van eerste hypotheek.

De Stichting Zaanse Schans heeft de panden aangekocht gezien het belang voor de toekomstvisie van de Zaanse Schans. Vanuit de gemeente is de Stichting hiervoor ook de aangewezen partij: het veiligstellen van de coherentie in de gezamenlijke ontwikkeling van alle panden op de Zaanse Schans is van groot strategisch belang voor de gemeente Zaanstad (2017/2299). Het risico wordt laag ingeschat.

3.5 Bedrijfsvoering

Inleiding

Voor u ligt de paragraaf bedrijfsvoering. Programma 7 Samenwerken aan Zaanstad beschrijft de uitdagingen waar de organisatie voor staat, en haar rol in het samenspel met college en raad. Ook bedrijfsvoering moet zich richten op de nieuwe sturingslijnen van opgaven, gebieden en proces. Herijking van het interne dienstverleningsconcept staat daarom op de agenda.

Deze paragraaf zoomt nader in op een aantal ontwikkelingen binnen de gemeentelijke bedrijfsvoering. Relevant is de voorbeeldfunctie in sociaal werkgever- en ondernemerschap. Wij willen met onze bedrijfsvoering doen wat wij van onze inwoners en ondernemers vragen als het gaat om duurzaamheid en goed werkgeverschap. U leest hieronder hoe dit eruit ziet.

In het tweede onderdeel van deze paragraaf 'Onze mensen en middelen' leest u meer over het capaciteitsbudget (salaris- en inhuurkosten), cao gemeenten en pensioenakkoord.

Algemene beleidsontwikkelingen bedrijfsvoering

Informatiebeheer en de Wet open overheid

Doel: Informatiebeheer op orde

Zaanstad wil de informatiepositie van inwoners en ondernemers versterken, bijvoorbeeld door meer informatie actief te publiceren. Vooral de Wet Open Overheid (WOO), maar ook de herziening van de archiefwet en privacywet AVG vormen hiervoor het wettelijke kader. In alle gevallen draait het om informatie: de vindbaarheid, de openbaarheid of juist het beschermen en hoe we omgaan met het bewaren en vernietigen van onze informatie. In de huidige digitale wereld een extra grote uitdaging met steeds veranderende omstandigheden. Om dat mogelijk te maken moeten we onze informatie en het beheer daarvan beter structureren en beheren. We moeten weten welke informatie we hebben, waar alle informatie is opgeslagen en hoe we informatie kunnen

presenteren, om het doel van een transparanter bestuur te bereiken. Daarvoor hebben we ook in Zaanstad flink wat werk te verzetten de komende jaren.

In 2023 werken we op de noemer Zaanstad Open aan de volgende verbeteringen:

- We verbeteren hoe we met onze informatie omgaan in systemen die we al in huis hebben. We zorgen dat al onze informatie vindbaar is en waar nodig op internet terug te vinden is.
- We vervangen verouderde systemen door systemen waarin toekomstbestendig informatiebeheer en samenwerken mogelijk is.
- Het is belangrijk dat verouderde informatie wordt verwijderd. We werken achterstanden in te verwijderen informatie weg en dragen duurzaam te bewaren informatie waar nodig over aan het gemeentearchief.
- We verbeteren onze processen, zodat deze bijdragen aan de kwaliteit van onze informatie en het op orde houden daarvan
- We nemen onze collega's in presentaties en trainingen mee in het belang van goed omgaan met je informatie en de winst die daarin te behalen is voor medewerker en inwoner.

Informatiebeveiliging en privacy

Inwoners moeten erop kunnen vertrouwen dat de gemeente Zaanstad zorgvuldig met (persoons)gegevens omgaat. Hiervoor neemt de gemeente verschillende maatregelen op het gebied van informatiebeveiliging en privacy. We meten jaarlijks wat het volwassenheidsniveau is van privacy en informatiebeveiligingsmaatregelen ten opzichte van het voorgaande jaar. De gemeente legt hierover verantwoording af in de jaarverslagen. Ook worden aanbevelingen gedaan om een hoger privacy- en informatiebeveiliging volwassenheidsniveau te bereiken. Aanbevelingen uit de rapportages worden in de organisatie opgepakt. Op deze manier hebben we een verbetercyclus waarbij de mate van privacybescherming en informatiebeveiliging mee groeit met de toename van digitalisering en de toename van bedreigingen.

Rechtmatigheidsverantwoording

Met ingang van het boekjaar 2023 legt het college verantwoording af over de financiële rechtmatigheid. Om dit te kunnen doen worden jaarlijks de belangrijkste processen voor de financiële rechtmatigheid vastgesteld. Om verantwoording over de financiële rechtmatigheid af te kunnen leggen heeft de organisatie een proces van 3 types controles ingeregeld.

Vanaf 2021 oefenen wij al met dit proces. In 2022 willen wij de kwaliteit van dit proces verbeteren. Bij de jaarrekening 2022 geven wij in de paragraaf Bedrijfsvoering voor het eerst een toelichting op de financiële rechtmatigheid van de gemeente.

Integriteitsbeleid

Integer handelen gaat over recht doen aan alle belangen en wensen, van alle betrokkenen. Door niet alleen de regels te volgen, maar ook het moreel juiste te doen. In 2021 is de gedragscode voor ambtenaren vastgesteld. In 2023 vervolgen we het gesprek over wat er in de code staat. In teamsessies oefenen medewerkers hiermee en bespreken zij dilemma's. De code en deze gesprekken helpen medewerkers afgewogen beslissingen te nemen in hun werk, iedere dag opnieuw. Doel is het werken aan een integriteitsbewuste organisatie.

Het bestuur gaat in gesprek over 'hoe ben ik een goed bestuurder'. Dit krijgt vorm in een programma voor de komende 4 jaar.

Duurzaam en circulair inkopen

Met maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI) maken we via onze inkoop impact op duurzaamheids- én sociale aspecten, met oog voor lokale ondernemers. In 2022 wordt het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeverschap en Inkopen (MVOI) 2022-2025 aan het college ter ondertekening aangeboden. Vervolgens wordt in 2023 een Actieplan MVI opgesteld.

In de herziening van het inkoopbeleid leggen we nog meer de nadruk op het bevorderen van het lokale ondernemersklimaat door bij meervoudig onderhandse aanbestedingen minimaal één Zaanse ondernemer uit te nodigen. Bij Europese aanbestedingen zullen we ondernemers bovendien actief informeren over hun mogelijkheden. Bij veel inkoopopdrachten krijgen de ambities over sociaal en duurzaam inkopen een plek. Per inkoopopdracht wordt een kanskaart ingevuld om meer zicht te krijgen op welke mogelijkheden er op het gebied van maatschappelijk verantwoord inkopen liggen. Ook staat beschreven hoe die dan kunnen worden verzilverd. Maatwerk is essentieel om alle arbeidspotentieel te kunnen benutten.

Voor duurzaam inkopen monitoren we nog vooral op het proces om inzicht krijgen in de mate waarin duurzaamheid is meegenomen tijdens een inkooptraject (binnen de 5 meest kansrijke inkoopcategorieën). Hierbij gebruiken we de MVI ZelfevaluatiETOOL. Verder onderzoeken we hoe we

effectmetingen op het gebied van duurzaamheid op eenduidige wijze kunnen vastleggen. Voor social return on investment voeren we de aanbevelingen van de rekenkamer voor de monitoring volledig uit.

Voorbeeldwerkgeverschap (betrekken medewerkers met een afstand tot de arbeidsmarkt)

Als werkgever willen wij zelf het goede voorbeeld laten zien ten aanzien van de bijdrage die wij aan werkgevers in Zaanstad vragen. Dit komt onder andere naar voren in ons wervings- en personeelsbeleid dat gericht is op diversiteit en inclusiviteit. We hebben oog voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en vinden het belangrijk om mensen werkervaring op te laten doen in brede zin van het woord. Dat doen we onder andere door goede (meeloop-) stagemogelijkheden en werkervaringsplekken te bieden.

Daarbij laten we vast werk zoveel als mogelijk vervullen door vaste medewerkers en verloopt onze inhuur via zorgvuldig geselecteerde partijen

Goed werkgeverschap

Er is krapte op de arbeidsmarkt, medewerkers ervaren werkdruk en er komt uitstroom van medewerkers die met pensioen gaan. Technologische ontwikkelingen staan niet stil, de wereld is in beweging. Het is een uitdaging om de ambitie van Zaanstad te realiseren de komende jaren.

We zetten het instrument strategisch personeelsontwikkeling in om scherp in beeld hebben wat dit vraagt van de gemeente Zaanstad en welke doelen en prioriteiten we daarvoor als organisatie de komende jaren moeten stellen. En wat dit voor het werk betekent en wat dit vraagt van onze medewerkers aan kwaliteiten en expertises, voor het werk nu en in de toekomst. Zodat we hierop kunnen anticiperen en er ruimte is om daar met de verschillende teams naartoe te ontwikkelen.

Daarnaast moeten we ons als organisatie stevig op de arbeidsmarkt positioneren als aantrekkelijke en inclusieve werkgever. Het is essentieel om nieuwe en huidige medewerkers aan ons te binden. De basis daarvoor is zorgen voor aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden die in ieder geval aansluiten bij vergelijkbare gemeenten en het zo goed mogelijk faciliteren van hybride werken. Ook zetten we de komende periode in op het nog aantrekkelijker maken van ons centrale introductieprogramma voor nieuwe medewerkers. Dit alles met als doel dat alle nieuwe medewerkers zich welkom voelen, snel wegwijs zijn binnen Zaanstad en de organisatie, de cultuur en de stad (nog) beter leren kennen. Het beoogde resultaat is dat medewerkers zich welkom, thuis voelen en zich voor langere tijd willen verbinden aan de organisatie.

In het kader van goed en aantrekkelijk werkgever zijn, is het ook ontzettend belangrijk dat medewerkers en hun leidinggevende goed in gesprek zijn en blijven. Niet alleen over hoe je in je vel zit, maar ook over toekomstwensen en ontwikkelbehoefte. Daarom zullen de aanbevelingen die

eerder door medewerkers en OR gedaan zijn over 'het goede gesprek' de komende periode worden opgepakt, zodat we nog meer met elkaar in de organisatie het goede gesprek voeren.

Duurzame inzetbaarheid en vitale medewerkers

Zaanstad is een sociale en inclusieve werkgever die werk biedt waarbij haar medewerkers het verschil kunnen maken binnen de gemeente en voor haar inwoners. Werk dat er toe doet. Medewerkers die ertoe doen. We vinden het belangrijk dat medewerkers van Zaanstad goed in hun vel en in hun baan zitten en zich graag langere tijd aan de gemeente committeren. Dat is gezien de krappe arbeidsmarkt en de relatief hoge uitstroom belangrijker dan ooit. Daarom willen we de interne doorgroei binnen de Gemeente Zaanstad bevorderen. In 2023 werken we uit hoe we de begeleiding van medewerkers met ambities buiten hun functie structureel kunnen organiseren.

We ontwikkelen een visie op leren om beter centraal te kunnen sturen op ontwikkeling en opleiding. In 2023 krijgt deze gestalte in een leerprogramma voor alle medewerkers.

Belangrijk is daarnaast de focus op het verminderen van de psychosociale arbeidsbelasting. Afgelopen jaar is er anti-agressiebeleid ontwikkeld. We implementeren dat beleid de komende periode, zodat medewerkers zo goed mogelijk worden geholpen als ze te maken krijgen met agressie in het werk.

Verder zal gezien het relatief hoge verzuim extra ingezet worden op preventie. Dit doen we bijvoorbeeld door het onder de aandacht brengen van Preventief medisch onderzoek.

Diversiteit en inclusie

Wij streven naar een diverse en inclusieve organisatie (in de breedste zin van het woord), waar iedereen zichzelf mag zijn. En waar verbondenheid, gezien worden, gelijkwaardigheid en aandacht voor het afwijkende standpunt de norm is. Door de traditie van eeuwenlange immigratie kent Zaanstad een van de meeste diverse samenstelling van nationaliteiten van Nederland. Daar willen we als organisatie goed op aansluiten. Wij zetten hier stappen in en willen hier in blijven leren. En in 2023 start voor een periode van anderhalf jaar een Programma manager D&I. Deze werkt samen met de ambassadeurs en de andere medewerkers in de organisatie verder aan gelijke kansen in verbondenheid, je welkom en thuis voelen, wie je ook bent, of welk standpunt je ook hebt.

Onderdeel hiervan is ook inclusief werven. We hebben al geïnvesteerd in inclusieve arbeidsmarktcommunicatie. Recruiters en leidinggevendenden zijn getraind om bewust te zijn van vooroordelen en objectiever te selecteren. Het team recruitment maakt hier nog meer werk van in een 'Community of practice' vanaf eind 2022. In de Communities of Practice gaan 5 tot 7 werkgevers een jaar

lang samen oefenen met een methode die objectieve werving en selectie bevordert. Hierbij is aandacht voor het objectief schrijven van een vacaturetekst, selecteren en gesprekken voeren.

Vormgeven hybride werken

We doen steeds meer ervaring op met hybride werken: samenwerken vanuit huis, op locaties in de stad en digitaal. De flexibiliteit van hybride werken helpt ons ook in onze organisatieontwikkeling om opgave-, gebieds- en procesgericht te werken. Onze visie op werken biedt daarvoor een basis. De kantooromgeving is steeds meer de plek voor ontmoeten, verbinden en brainstormen. We verkennen en experimenteren welke middelen en faciliteiten het hybride werken het beste ondersteunen. We kijken goed wat de behoefte is en sluiten daar zo goed mogelijk op aan. Met werkafspraken voor binnen de teams, het ondersteunen van medewerkers met workshops en training tot het aanpassen van de kantooromgeving. Ook in 2023 werken we aan een optimale hybride werkomgeving. De Europese aanbesteding van het multi-service contract hebben we een laatste keer uitgesteld. Najaar 2023 starten we deze aanbesteding. Dan weten we bijvoorbeeld beter hoe de catering behoefte eruit ziet.

Onze mensen en middelen

Werking van het capaciteitsbudget

Het capaciteitsbudget bestaat uit drie onderdelen:

1. Het salarisbudget personeel.
2. Inhuurbudget bij ziekte en vacatures; en
3. Inhuurbudget voor overige inhuur.

Dit zijn communicerende vaten. Dit betekent dat we salarisbudget mogen omzetten naar inhuurbudget en andersom. Daarbij mag het totaal niet hoger worden. We mogen het totaal alleen ophogen met andere budgetten. Bijvoorbeeld rijksbijdragen, subsidies en materiële budgetten.

Een budgethouder verdeelt zijn capaciteitsbudget over de drie genoemde onderdelen. Het uitgangspunt is dat vast werk wordt uitgevoerd door medewerkers die in dienst zijn bij Zaanstad. Om verschillende redenen kan de budgethouder kiezen voor externe inhuur. Bijvoorbeeld wanneer het werk tijdelijk is of wanneer er sprake is van tijdelijk geld.

Capaciteitsbudget* (Bedragen x € 1.000)

	Jaarrekening 2021	Prognose VJN 2022	Prognose 2023
Salaris personeel	98.393	104.000	109.400
Aanvullende capaciteit	0	1.500	4.800
Externe inhuur bij ziekte en vacatures	6.929	6.000	3.200
Externe inhuur overig	17.338	16.500	8.000
Totaal externe inhuur	24.267	22.500	11.200
Totaal capaciteitsbudget	122.660	128.000	125.400

* De categorieën 'externe inhuur uit hoofde van flexibele schil' en 'inhuur m.b.t. externe expertise' zijn samengevoegd tot de categorie 'externe inhuur overig'. Tot begrotingsjaar 2023 stond de categorie 'inhuur m.b.t. externe expertise' apart en vormde deze geen onderdeel van het capaciteitsbudget. Door het samenvoegen is de weergave van het capaciteitsbudget eenvoudiger en de toelichting beter te begrijpen.

Additionele dekking (Bedragen x € 1.000)

	Begroting 2023
Rijksbijdragen en subsidies	350
Projectgelden	1.200
Materiële budgetten en overige baten	2.300
Bestemmingsreserves	750
Totaal additionele dekking	4.600
Totaal netto capaciteitsbudget*	120.800

* Netto capaciteitsbudget = totaal capaciteitsbudget - additionele dekking.

Toelichting capaciteitsbudget en additionele dekking:

Voor de begroting 2023 is de doorwerking van de CAO 2021/2022 verwerkt en is er een indexatie doorgevoerd van 3,6%* op de salariskosten.

Ook zijn de uitkomsten uit het coalitieakkoord met betrekking tot capaciteit verwerkt in het capaciteitsbudget.

Ten slotte wordt er bij de salariskosten personeel in de prognose rekening gehouden met ruimte voor het aanstellen van vast personeel. Dit sluit aan bij het uitgangspunt "vast werk wordt uitgevoerd door vast personeel".

* Het indexpercentage van 3,6% is gebaseerd op de CPB raming van maart 2022 conform vastgestelde werkwijze.

De verwachte inhuurkosten voor 2023 zijn anders dan de inhuurkosten in 2021

De verwachte kosten voor de inhuur voor het volgende jaar zijn anders dan de kosten van inhuur in het vorige jaar. Dit komt doordat we een groot deel van de inhuur niet in de begroting opnemen. Dit deel van de inhuur kunnen we niet goed voorspellen en komt in de praktijk door:

- het aantal niet vervulde vacatures;
- uitval door ziekte en;
- keuzes die we in verschillende programma's / projecten tijdens het jaar maken.
- gelden vanuit het Rijk die Zaanstad soms ontvangt voor taken en/of programma's
- het omzetten van materiële budgetten

Vergelijking met benchmark A&O Fonds

Bij het voorspellen van inhuurkosten houden we rekening met het kengetal 'percentage inhuur (€)' uit de benchmark van andere 100.000+ gemeenten (zonder de G4). Een benchmark is een vergelijkend onderzoek. We gaan bij de voorspelling van inhuurkosten voor 2023 uit van de verwachte inhuurkosten. Die vullen we aan met verwacht extra geld (van het Rijk en/of materiële budgetten).

Vergelijking met benchmark A&O fonds

	Zaanstad: percentage inhuur (€)	Benchmark A&O fonds 100.000+ gemeenten: (excl. G4): percentage inhuur
2020	17,7%	16,8%*
2021	19,8%	16,9%
Voorjaarsnota (2022)	17,6%	Niet beschikbaar
Begroting (2023)	17,6% - 18,4 %	Niet beschikbaar

* In eerdere Personeelsmonitors werd deze berekening door A&O Fonds niet conform hun eigen Gegevenswoordenboek gemaakt. Om deze reden staan in eerdere Personeelsmonitors onjuiste cijfers. Het cijfer over 2020 is in de Personeelsmonitor 2021 met terugwerkende kracht gecorrigeerd.

Bovenstaande tabel laat zien dat we boven de benchmark zitten sinds het A&O fonds de cijfers heeft gecorrigeerd volgens hun eigen gegevenswoordenboek. Dit, terwijl de veronderstelling altijd is geweest dat Zaanstad onder de benchmark scoort. Door deze technische wijziging gaan we opnieuw kijken naar deze kengetallen. Op dit moment wordt onderzocht hoe de percentages kunnen worden verklaard.

Kengetallen capaciteitsbudget* (Bedragen x € 1.000)

	Jaarrekening 2021	Prognose VJN 2022	Primaire begroting 2023
Capaciteitsbudget (apparaatskosten) per inwoner*	€ 759	€ 795	€ 793
Percentage inhuur (€)	19,8%	17,6% (Prognose)	17,6% - 18,4% (Prognose)

* Aantal inwoners per 1 januari 2021 (prognose): 158.273, per 1 januari 2022 (prognose): 157.785, per 1 januari 2023 (prognose): 158.099 Bron: Grondslagen begroting 2023.

Overige ontwikkelingen op het gebied van personeel

Onderhandelingen Cao Gemeenten

De Cao Gemeenten loopt op 1 januari 2023 af. Werkgevers en vakbonden hebben in het vorige akkoord voor de cao 2021-2022 veel grote vernieuwingen doorgevoerd waarvan de laatste, de harmonisering van verlof, op 1 januari 2023 ingaat. Ook heeft de coronapandemie geleid tot een versnelde organisatievernieuwing/inrichting en nieuwe vraagstukken. De komende cao moet organisaties en hun medewerkers de rust en de continuïteit bieden om die ontwikkelingen verder gestalte te geven. Bij de inzet voor de komende CAO 2023 wordt rekening gehouden met de uitvoeringslast van voorgaande cao's. De werkgeversinzet voor de CAO onderhandelingen bevat (1) voorstellen voor hybride werken en duurzaam verplaatsen, (2) voorstellen voor bovenwettelijke sociale zekerheid, (3) voorstellen voor toelagen, (4) duurzame inzetbaarheid, (5) diversen, en (6) een financiële paragraaf. De voorstellen bevatten de intentie om te komen tot een akkoord voor één jaar (2023)

en een passende salarisverhoging. Werkgevers denken dat het met een reële inzet van beide partijen mogelijk moet zijn om vóór het einde van het jaar een passende cao te sluiten.

Pensioenakkoord

Op 12 januari 2021 is het wetsvoorstel 'Bedrag ineens, RVU en verlofsparen' aangenomen door de Eerste Kamer. Dit wetsvoorstel is onderdeel van het pensioenakkoord. Drie maatregelen uit dit akkoord zijn in het wetsvoorstel uitgewerkt. Van de drie maatregelen heeft alleen de verruiming van de RVU-mogelijkheden (RVU-vrijstelling) invloed op Zaanstad. De RVU-vrijstelling is een tijdelijke maatregel voor de jaren 2021 tot en met 2025. Deze maatregel houdt in dat de werkgever met een medewerker afspraken kan maken over eerder stoppen met werken zonder dat de regeling aangemerkt wordt als een RVU (regeling vervroegde uittreding). Daardoor blijft RVU-heffing van 52% uit. Wel geldt een maximum bedrag voor de vrijstelling. Daarnaast geldt de regeling voor medewerkers die binnen drie jaar (36 maanden) hun AOW-gerechtigde leeftijd bereiken.

De directie heeft besloten geen generieke regeling op basis van het pensioenakkoord vast te stellen. Wel vindt zij dat maatwerk toegepast kan worden om te zorgen dat elke medewerker in Zaanstad op een vitale manier zijn/haar pensioengerechtigde leeftijd kan bereiken en indien nodig de organisatie (gedeeltelijk) eerder kan verlaten. De RVU-vrijstelling is in het bijzonder bedoeld voor oudere medewerkers die zwaar werk doen. Dit speelt met name op de afdelingen die buiten werk doen. Met medewerkers waarvan de verwachting is dat zij niet gezond en productief de pensioenleeftijd gaan halen worden individuele gesprekken gevoerd over mogelijke maatwerkoplossingen.

3.6 Verbonden partijen

Gemeenten werken steeds meer samen met andere gemeenten e/o organisaties. Het bedrag dat gemeenten uitgeven via (regionale) samenwerking is in de afgelopen jaren sterk gegroeid doordat zij steeds vaker op tal van terreinen kiezen voor samenwerking.

Met samenwerking komen gemeentelijke taken meer op afstand te staan. Hoe houden we vanuit de gemeente grip op deze samenwerking?

Ook kiezen gemeenten vaker voor andere vormen van samenwerking die niet onder de reikwijdte van verbonden partijen vallen. Er ontstaan daardoor situaties waarin er geen formele verplichting is om de raad te informeren, terwijl deze informatie de raad kan helpen om haar controlerende taak uit te voeren.

Nieuwe nota verbonden partijen verbetert de grip van de raad op samenwerking

Op 1 januari 2022 is de nieuwe nota verbonden partijen ingegaan. In de nota staat de grip op samenwerking door de raad centraal. De nota speelt in om de ontwikkeling dat samenwerking lang niet altijd meer plaats via een verbonden partij. Vaak wordt er gekozen voor lichtere vormen van taakuitvoering. Deze lichtere vormen kennen, naast de actieve informatieplicht, geen andere formele informatieplicht naar de raad.

De nota bevat spelregels waar de grip van de raad ook op die taakuitvoeringen op afstand worden versterkt.

Gemeente Zaanstad ziet de volgende partijen als verbonden partijen:

1. Partijen waarmee gemeente Zaanstad een financieel en bestuurlijk belang heeft (definitie BBV)
2. Partijen die de gemeente Zaanstad
 - a. structureel bekostigt via één of meer geldstromen. Denk aan begrotingsfinanciering, subsidie of een overeenkomst van opdracht **en** een bestuurlijk belang (aanbeveling commissie BBV)
 - b. structureel bekostigt **en** voldoet aan één of meer van de volgende voorwaarden:

- i. gemeente Zaanstad stelt de begroting van de partij vast of
- ii. gemeente Zaanstad heeft benoemingrecht of voordrachtsrecht in bestuur of raad van toezicht

3. Partijen waarmee de gemeente nauw samenwerkt bij strategisch belangrijke programma's. Deze partijen hebben noch een financieel, noch een bestuurlijk belang.
4. De onder (3) genoemde partijen worden aan het begin van elke coalitieperiode benoemd door de raad met een **maximum van 2**. Ook wordt dan afgesproken over welke onderwerpen de raad in de paragraaf verbonden partijen wordt geïnformeerd.

Stichting Jeugdteam Zaanstad, stichting Sportbedrijf en de Metropool Regio Amsterdam (MRA) worden vanuit deze bredere definitie toegevoegd als verbonden partij.

De uitvoeringsregels verbonden partijen volgen in 2023

Op basis van de nota verbonden partijen worden de uitvoeringsregels vernieuwd. Hierin worden de kaders op uitvoerend niveau geactualiseerd. De nieuwe uitvoeringsregels worden ter kennisname aan de raad gestuurd.

Elke verbonden partij is/wordt ingedeeld in een risicoprofiel

Na oprichting van of deelname in een verbonden partij wordt het risicoprofiel van de verbonden partij bepaald. Bij een hoog risicoprofiel wordt het toezicht op de verbonden partij intensiever dan bij een laag risicoprofiel verbonden partij.

De risicoprofielen van Stichting Jeugdteam, stichting Sportbedrijf en de MRA worden later dit jaar bepaald. In de jaarrekening 2022 zullen deze voor het eerst zichtbaar zijn.

Gemeente Zaanstad heeft 26 verbonden partijen

11 publiekrechtelijke verbonden partijen (gemeenschappelijke regelingen)
 12 privaatrechtelijke verbonden partijen
 3 overige verbonden partijen (Stichting Jeugdteam, stichting Sportbedrijf en de MRA)

Ontwikkelingen

Nieuw wetsvoorstel Wet Gemeenschappelijke Regelingen

Op 1 juli 2022 is de Wet Gemeenschappelijke Regelingen (WGR) gewijzigd. De bedoeling van de wetwijziging is dat de gemeenteraden meer invloed hebben op de gemeenschappelijke regelingen. Een deel van de wetwijzigingen is verplicht en bij een deel is het aan de gemeenteraden hierover te beslissen. Eind 2022 zal het college een voorstel doen aan de raad hoe de wetwijzigingen worden ingevuld. Vóór 1 juli 2024 moeten de gemeenschappelijke regelingen zijn aangepast aan deze wetwijziging. Dit geldt voor alle gemeenschappelijke regelingen.

Participatie in ROM InWest BV 2023

In het coalitieakkoord 2022-2026 Slagen Maken is opgenomen dat de gemeente gaat participeren in de ROM InWest BV. ROM InWest ondersteunt in de ontwikkeling van de businesscases voor de energietransitie en de circulaire economie. De verwachting is dat de besluitvorming voor de participatie van gemeente Zaanstad nog dit jaar wordt afgerond. Per 1 januari 2023 zal ROM InWest dan een nieuwe deelneming zijn van gemeente Zaanstad.

Totaal overzicht verbonden partijen

Op basis van artikel 15 van de BBV is het verplicht om óók een totaal overzicht van de verbonden partijen op te nemen in de begroting met daarin een aantal vaste onderdelen. Dit overzicht is onderstaand weergegeven.

Overzicht

In de onderstaande tabellen wordt een overzicht gegeven van financiële gegevens en stemverhouding per verbonden partij. Er wordt onderscheid gemaakt daar publiekrechtelijke verbonden partijen en privaatrechtelijke verbonden partijen. Deze laatste wordt opgesplitst naar deelnemingen en overige privaatrechtelijke verbonden partijen.

Legenda

Bijdrage GR	EUR geeft het bedrag weer dat gemeente Zaanstad betaalt aan de gemeenschappelijke regeling (GR), in euro's. Het % geeft het aandeel van gemeente Zaanstad weer in het totaal van de bijdragen die de GR van de deelnemers ontvangt.
Bestuurlijk	Stem% geeft het aandeel stemmen van gemeente Zaanstad aan in het Algemeen Bestuur.
EV	Eigen vermogen begin en eind van het jaar, gebaseerd op jaarrekening van de verbonden partij
VV	Vreemd vermogen begin en eind van het jaar, gebaseerd op de jaarrekening van de verbonden partij
NW	Nettowinst, gebaseerd op de jaarrekening van de verbonden partij
Belang	EUR geeft het financieel belang weer in de deelneming, stichting of vereniging. Het % geeft het % stemmen dat de gemeente Zaanstad heeft in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders in het geval van een <u>deelneming</u> . Bij een % van meer dan 50% is sprake van een meerderheidsbelang. In het geval van een stichting gaat het om het % stemmen dat gemeente Zaanstad heeft het bestuur van de stichting, in het geval van een vereniging om het % stemmen in de ledenvergadering
Leningen / Garanties	het bedrag dan gemeente Zaanstad heeft verstrekt aan leningen (L)/garanties (G) aan de verbonden partij

Publiekrechtelijk (Gegevens o.b.v. jaarrekening 2021, bedragen x € 1.000)

naam	Bijdrage GR		Bestuurlijk stem %	EV		VV		NW
	EUR	% totaal		1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
Centraal Nautisch Beheer			15%	0	0	0	0	0
Ombudsman MRA	49	2,1%	nvt	279	440	338	290	161
GGD ZW	6.233	48%	12%	959	1.130	10.732	13.560	149
Omgevingsdienst NZKG	2938	6%	9,8%	3.254	4.010	17.650	17.171	832
Werkom	13.553		50%	2.549	2.504	3.201	2.729	-45
Recreatieschap RAUM	376	23%	12,5%	1.407	1.761	425	330	354
Recreatieschap Twiske-Wa- terland	218	9%	12,5%	4.971	5.092	392	306	120
Regionale samenwerking decentralisaties SD			n.v.t.	nvt		nvt		
Rekenkamer Metropool Amsterdam	213	9%	nvt	597	702	358	254	62
Veiligheidsregio ZW	12.124	47%	12,8%	2.932	2.082	16.223	16.642	620
Vervoerregio	0		11,3%	1.159.794	221.836	255.499	333.131	-938

Deelnemingen (Gegevens o.b.v. jaarrekening 2021, bedragen x € 1 miljoen)

Naam	Belang		EV		VV		NW	Leningen/ Garanties	Dividend
	EUR	%	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec			
Alliander	0	0,9%	4.328	4.470	5.094	5.730	242	5,8	0,765
BNG	1	0,07%	5.097	5.062	155.262	143.995	236		0,7
BKZ	0,1	100%	17	19	18	15	2,9	11	
HVC		7,87%	142	169	837	833	26	47	
Warmtenet	4	39,0%	7,8	7,4	0,338	0,748	-0,457		

Stichtingen en verenigingen (Gegevens o.b.v. jaarrekening 2021, bedragen x € 1.000)

Naam	Belang		EV		VV		NW	Leningen/ Garanties
	EUR	%	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec		
Coöperatie Dimpact	3	1 van de 40 stemmen	2.351	2.335	1.981	3.219	-16	
Stichting Masterplan NZKG		17%	306	312	929	945	6	
Vereniging Bedrijvenpark HoogTij		<1%	108	93	98	81	-15	

Publiekrechtelijk

Risicoprofiel: **hoog**

GGD Zaanstreek Waterland

Rechtsvorm:	Gemeenschappelijke regeling - openbaar lichaam
Oprichtings-/publicatiedatum:	01-09-2016
Vestigingsplaats:	Zaandam
Toezihtsregime:	hoog

Openbaar belang

GGD Zaanstreek-Waterland beschermt, bewaakt en bevordert de gezondheid en de sociale veiligheid van alle mensen in de regio. Daarbij staat een preventieve en collectieve aanpak voorop, met specifieke aandacht voor bevordering van participatie en ondersteuning van de eigen regie van mensen. Als uitvoeringsorganisatie van de gemeenten sluit de GGD aan bij de gemeentelijke verantwoordelijkheden in het sociaal domein.

Bestuurlijk belang

Een lid van het Algemeen Bestuur (AB) heeft in de vergadering van het AB één stem. In die gevallen waarin Zaanstad en Purmerend zwaarwegende bezwaren hebben tegen een voorstel en met het oog daarop tegenstemmen, leidt die tegenstem tot verwerping van het voorstel. Het voorgaande is niet van toepassing op het voorstel tot vaststelling van de begroting respectievelijk de jaarrekening van de GGD. Wethouder Onclin is lid van het AB, plaatsvervanger wethouder Slegers.

Stemverhouding: 12%

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

Het AB heeft eind 2020 besloten om naar aanleiding van meerdere geconstateerde knelpunten samen met de GGD te kijken naar de toekomst en heeft dit de naam "GGD 3.0" meegegeven.

Binnen het GGD 3.0 worden 3 sporen onderzocht:

- Het opstellen van een regionale visie met gemeenschappelijke uitgangspunten. Deze uitgangspunten worden de basis voor een gemeenschappelijke opgave en een goede samenwerking daartoe. Het gaat daarbij om regionale maar zeker ook lokale samenwerking.
- Een financiële analyse met behulp van een extern bureau, met als doel een gezonde GGD binnen huidige financiële kaders.
- Het derde spoor is de governance, waarbij gekeken wordt naar een herijking van kerntaken van de GGD en naar de organisatorische inrichting van de Gemeenschappelijke Regeling (GR).

De 3 sporen moeten leiden tot adviezen voor verbetering, transparantie en verbeterde afspraken en zullen landen in het visiedocument. Dit visiedocument wordt medio 2023 verwacht.

Naast de GR taken worden ook de separaat bij de GGD belegde contracttaken meegenomen in het traject. Hierdoor ontstaat er een totaal beeld van alle activiteiten van de GGD en de daarbij behorende financieringsstromen. Ten aanzien van contracttaken kan het onderzoek leiden tot advisering over de beste positionering of financieringsvorm in de toekomst.

Risicoprofiel

Gemeenten zijn wettelijk verplicht om een GGD in stand te houden voor de uitvoering van de taken op het gebied van de publieke gezondheidszorg. Het risicoprofiel van de GGD is hoog: de financiële bijdrage in de Gemeenschappelijke Regeling is groot (ruim € 6,1 mln. in 2021 obv meerjarenbegroting 2021-2024), terwijl de gemeente Zaanstad, in verhouding tot deze financiële bijdrage, maar beperkte invloed heeft in het Algemeen Bestuur. Iedere gemeente heeft één stem. Dit betekent voor Zaanstad een stemverhouding van 12% en een financiële bijdrage van 47% in het gemeenschappelijke deel. De politieke en maatschappelijke betrokkenheid zijn eveneens groot: de activiteiten van de GGD betreffen de gezondheid van de inwoners. Een probleem op het gebied van volksgezondheid haalt direct de pers en heeft zijn weerslag op de politiek. Een actuele reden voor hoge risicoprofilering is de noodzaak om van de GGD een meer toekomstbestendige organisatie te maken.

Financiële positie

Jaarrekening 2021

De financiële afrekening over 2021 laat een positief resultaat zien van € 148.832.

Door GGD Zaanstreek – Waterland is voorgesteld om het resultaat als volgt te bestemmen:

- Toevoeging van € 37.622 aan de algemene reserve om deze op het afgesproken niveau van maximaal 5% van de gemeentelijke bijdrage te behouden
- € 70.000 voor deelname aan het project functionele (bovenregionale) samenwerking op het gebied van infectieziektenbestrijding
- € 41.210 in te zetten ter dekking van incidentele kosten wegwerken achterstanden informatiebeheer.

Gemeente Zaanstad heeft een positieve zienswijze afgegeven om het resultaat conform voorstel te bestemmen.

Begroting 2023

De Begroting 2023 is een kopie van de kadernota 2023.

De belangrijkste ontwikkelingen voor 2023 betreffen autonome wijzigingen als gevolg van het Rijksvaccinatieprogramma, de nieuwe gemeentelijke taak prenataal huisbezoek en de toename van het aantal geboortes.

Gemeente Zaanstad heeft een positieve zienswijze afgegeven op de ingediende begroting 2023.

De uitwerking van GGD 3.0 zou kunnen leiden tot een aanpassing van de begroting GGD voor 2023. Naar verwachting zal deze tegelijk worden aangeboden met de kadernota 2024 GGD.

Risico's en beheersmaatregelen

Risico: Onvoldoende zicht op bedrijfsvoering GGD

Beheersmaatregel: GGD 3.0 traject waarin gezamenlijk wordt opgetreden om tot een gedeelde visie te komen op inhoud, financiën en Governance

Risico: Aanbod GGD sluit niet voldoende aan op behoefte inwoners/ maatschappelijke visie gemeente

Beheersmaatregel: periodiek inhoudelijk overleg om beleidkeuzes door te nemen en bestaand aanbod te verbeteren of nieuw aanbod te implementeren

Risico: het AB heeft onvoldoende zicht op uitvoering contracttaken GGD

Beheersmaatregel: GGD 3.0 traject zal leiden tot een betere Governance

Risico: GGD is eigen risicodragers. Afschaling van taken/ opdrachten kunnen leiden tot (langdurige) frictiekosten die aan gemeenten worden doorbelast

Beheersmaatregel: Zaanstad communiceert als goed opdrachtgever tijdig het afstoten van taken/ opdrachten, zodat de GGD tijd heeft om passende maatregelen te nemen de frictiekosten te beperken. Verder zal er vanuit 3.0 een nieuwe Governance worden ontwikkeld om heldere afspraken te maken over frictiekosten en de wederzijdse verantwoordelijkheid om deze te beperken.

Risico: Autonome ontwikkelingen of wetwijzigingen kunnen leiden tot toename van kosten

Beheersmaatregel: Periodiek overleg dat aansluit op de PDCA cyclus om daarmee sneller te kunnen anticiperen op toekomstige wijzigingen

Risico: Het komen tot een toekomstbestendige GGD levert gaat mogelijk gepaard met hoge kosten.

Beheersmaatregel: In het traject GGD 3.0 wordt gestuurd op het vinden van oplossingen binnen de bestaande middelen.

Risicoprofiel: hoog

Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied

Rechtsvorm:	Gemeenschappelijke regeling - openbaar lichaam
Oprichtings-/publicatiedatum:	17 december 2015
Vestigingsplaats:	Zaandam
Toezichtsregime:	hoog

Openbaar belang

De regeling wordt getroffen ter ondersteuning van de colleges bij de uitvoering van hun taken op het gebied van het omgevingsrecht in het algemeen en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht in het bijzonder, alsmede de taken op het terrein van vergunningverlening, handhaving en toezicht op grond van de in artikel 5.1 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht genoemde wetten. Voorts wordt de regeling getroffen ter behartiging van de taken voortvloeiend uit het Besluit risico's zware ongevallen 1999

Bestuurlijk belang

Wethouder Onclin is lid van het Algemeen Bestuur, plaatsvervangend door wethouder Breunese.

Er is sprake van duale aansturing waarbij de wethouder financiën invulling geeft aan de eigenaarsrol en het inhoudelijk opdrachtgeverschap is belegd bij de beleidsportefeuillehouder.

Stemverhouding: 9,8%

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

De inhoudelijke activiteiten van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied liggen voor een groot deel vast vanuit wet- en regelgeving en beleidsdoelstellingen van de opdrachtgevers.

Aanvullend is de strategische agenda voor 2022-2024 van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied vastgesteld. De strategische agenda bestaat uit drie samenhangende en elkaar versterkende onderdelen:

- Inhoudelijke opgaven op het gebied van klimaat, milieu-gerelateerde gezondheid, en transformatie gebieden
- Versterking van ons instrumentarium op het vakgebied vergunning verlenen, toezicht houden, handhaven en adviseren
- Organisatieontwikkeling: wat is er nodig binnen de ODNZKG om punt 1 en 2 te realiseren.

Hiermee blijft de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied de reguliere taken doen en geven de grote maatschappelijke opgaven hier mede richting aan.

- De inwerkingtreding van de Omgevingswet staat gepland voor 1 januari 2023. Voor de Omgevingswet is voor 2023 financiële rust afgesproken met opdrachtgevers.
- Voor het werkveld bodem is vorig jaar al een inschatting gemaakt voor 2022 van het verwachte effect op opdrachtgeversniveau van de overdracht van provinciale taken naar gemeenten.
- Voor het werkveld bouw is dit voor fase 1 van de Wet Kwaliteitsborging bouw gemaakt.

Beiden zijn vorig jaar besloten voor 2022, en worden door het uitstel van de invoering van de omgevingswet nu verschoven naar 2023.

Aanvullend zijn diverse ontwikkelingen die impact hebben op de uitvoering van de taken en mede richting geven aan de koers voor de komende jaren.

De inwerkingtreding van de Omgevingswet

De inwerkingtreding van de Omgevingswet staat gepland voor 1 januari 2023. In de jaren 2023-2025 zal blijken hoe de nieuwe regels in de praktijk uitpakken en zullen onduidelijkheden langzamerhand worden opgehelderd. De Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied heeft een stevige projectorganisatie Omgevingswet en vervult in de regio een centrale rol bij de implementatie. Er wordt geparticipeerd in diverse regionale en landelijke overleggen, zoals over de legesheffing onder de Omgevingswet, over het Digitaal Stelsel Omgevingswet en over de financiële gevolgen van de Omgevingswet. Dit om de regels en gevolgen aangaande de Omgevingswet nauwlettend te volgen en waar nodig tijdig te kunnen acteren en implementeren.

De wet Kwaliteitsborging bouw

Volgens planning treedt Wet kwaliteitsborging bouw (Wkb) voor de 1e fase gelijktijdig met de Omgevingswet in werking. De impact wordt voor de OD NZKG in kaart gebracht. De wijziging in de uitvoering van taken heeft in ieder geval personele consequenties. Vooralsnog gaan we ervan uit dat dit opgevangen kan worden door de flexibele schil. De verwachting is dat de impact voor 2023 bij de halfjaarrapportage 2022 bekend is

Wet open overheid

De Wet open overheid (Woo) is de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur. De Woo heeft tot doel om overheden transparanter te maken. Overheidsorganen moeten online een register gaan bijhouden van documenten (zoals ingekomen en uitgaande post en belangrijke interne stukken) en datasets waarover zij beschikken. In 2020 heeft de OD besloten over te gaan op het actief openbaar maken van de documenten uit het Tata Steel-dossier. Daar is inmiddels een start mee gemaakt. Hiermee loopt de OD NZKG voor op de verplichting die is opgenomen in de Wet Open Overheid. Voor 2023 wordt dit verder doorgezet.

Financiële positie*Jaarrekening 2021*

Het jaar 2021 is afgesloten met een positief saldo van € 832.000. Het positieve rekening resultaat van € 832.000 is toegevoegd aan de reserve Omgevingswet.

Begroting 2023 - 2026

De belangrijkste wijzigingen in de begrote omzet 2023 in vergelijking met 2022:

- daling van 502K als gevolg van Wet Kwaliteitsborging Bouw, Bodem omgevingswet en Wbb
- Indexatie € 1.304K conform de kaderbrief en
- een stijging als gevolg van volume/kengetal vraagstukken, autonome ontwikkelingen en beleidswensen van 5.950K.
- Daarnaast wordt er 377K minder onttrokken uit reserves.

Zienswijze

Naar aanleiding van de ontwerpbegroting is een positieve zienswijze afgegeven.

Risico's en beheersmaatregelen*Risico's*

De noodzakelijke weerstandscapaciteit van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied wordt bepaald door kwantificering van de gewogen risico's. Deze risico's zijn:

- veranderende wetgeving,
- conjuncturele ontwikkelingen, COVID-19 en arbeidsmarkt
- bedrijfsvoering
- prestatiegericht financieren

Op basis van de risico-inventarisatie in relatie tot de weerstandscapaciteit is het weerstandsvermogen vanaf 2021 1,4 - 1,6. Dit valt binnen de bestuurlijk vastgestelde norm (1-1,5) en is daarmee voldoende.

Beheersmaatregelen

Om risico's op te kunnen vangen heeft de OD NZKG een risicobuffer in het leven geroepen.

Daarnaast zijn er frequent overleggen tussen gemeente en OD, zowel bestuurlijk als ambtelijk op diverse niveaus.

Risicoprofiel: hoog

Participatiebedrijf Zaanstad Purmerend (Werkom)

Rechtsvorm:	Gemeenschappelijke regeling - bedrijfsvoeringsorganisatie
Oprichtings-/publicatiedatum:	1 januari 2018
Vestigingsplaats:	Purmerend
Toezihtsregime:	hoog

Openbaar belang

De gemeenschappelijke regeling is getroffen voor het doeltreffend en doelmatig uitvoeren of doen uitvoeren van de taken van de colleges voortkomend uit of samenhangend met de Participatiewet en de Wet sociale werkvoorziening.

Bestuurlijk belang

Per 1 januari 2018 hebben de gemeenten Purmerend en Zaanstad samen het Participatiebedrijf opgericht om effectiever te zijn in de uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening en de Participatiewet. Namens Zaanstad heeft wethouder Onclin zitting in het bestuur en wethouder Groothuismink is waarnemer.

Er is sprake van duale aansturing waarbij de wethouder financiën invulling geeft aan de eigenaarsrol en het inhoudelijk opdrachtgeverschap is belegd bij de beleidsportefeuillehouder.

Stemverhouding: 50%

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

Het veld waarin Werkom opereert is sterk in beweging. De arbeidsmarkt is krap, maar de mensen die nog niet aan het werk zijn, hebben veel begeleiding en andere vormen van ondersteuning nodig om werk te vinden en te behouden. Tegelijkertijd is het stelsel van sociale zekerheid in beweging. De Participatiewet wordt gewijzigd met als doel om de wet menselijker te maken en de regering is voornemens meer mensen in aanmerking te laten komen voor een Beschut Werk-indicatie. Daarnaast ontstaan er meer mogelijkheden voor mensen die nog niet werkloos zijn, maar die door veranderingen in de persoon, de omgeving of de arbeidsmarkt wel moeten bewegen naar ander werk om financieel zelfstandig te blijven.

In dit speelveld ontwikkelt Werkom zich in 2023 onder leiding van een nieuwe directeur naar het Participatiebedrijf conform het koersbesluit zoals Zaanstad en Purmerend dat in februari 2022 hebben vastgesteld.

Risicoprofiel

Het risicoprofiel is hoog. Het maatschappelijk belang is groot, het gaat om kwetsbare mensen. De financiële bijdrage van de gemeente is aanzienlijk.

Risico analyse

Governance

De governance van Werkom is dual. We sturen als eigenaar van het bedrijf, maar ook als opdrachtgever van het bedrijf. Om die rollen duidelijk te scheiden is er voor gekozen om de rol van eigenaar bij de wethouder financiën neer te leggen. De rol van opdrachtgever ligt bij de vakwethouder, zijnde de portefeuillehouder Werk en Inkomen. Dat heeft ook tot gevolg dat de risicobeheersing ook dual is en dat verschillende aspecten van risico en beheersing onder de verantwoording van verschillende rollen valt. De rollen kunnen niet los van elkaar opereren. Het gaat om het samenspel van de rollen. De meerjarige kaders vanuit de eigenaarsrol werken door in gewijzigde dienstverleningsovereenkomsten in de opdrachtgeversrol. Signalen vanuit de voortgangsgesprekken worden meegenomen in de eigenaarsrol. Dit samenspel wordt ambtelijk en bestuurlijk georganiseerd door een overlegstructuur.

- **Eigenaarsrol**
Vanuit de eigenaarsrol wordt gestuurd op een meerjarig sluitende begroting. In mei is de zienswijze op de meerjarenbegroting in de raad behandeld. Hierin komt naar voren dat het meerjarige beeld vanaf 2023 nog niet sluitend is. De strategische herijking moet tevens leiden tot meer duidelijkheid over de financiering van Werkom op de middellange termijn.
- **Opdrachtgeversrol**
De opdrachtgeversrol wordt gestuurd vanuit de dienstverleningsovereenkomst Participatie en dienstverleningsovereenkomst Groenonderhoud. In de periodieke voortgangsgesprekken over participatie wordt met Werkom gesproken over instroom, uitstroom, doorlooptijden, klanttevredenheid en de mogelijkheden voor bijsturing. Tevens heeft Werkom eind 2020 een verbeterplan opgesteld. De bedoeling hiervan is om vernieuwingen door te voeren

waardoor meer mensen aan het werk komen. Het gaat om zowel de vernieuwing van processen, methoden en organisatorische aanpassingen. In 2021 is Werkom gestart met de uitvoering en in de kwartaalrapportages wordt hierover gerapporteerd.

Financiële positie

Jaarrekening 2021

Het jaar 2021 is afgesloten met een negatief saldo van € 172.157. Dit negatieve resultaat zal worden gedekt door een onttrekking aan de algemene reserve. De afgelopen jaren zijn positieve resultaten aan de reserve toegevoegd om tekorten in aanloop naar de herijking van Werkom op te kunnen vangen. De stand van de reserve bedroeg per eind 2021 € 2.007.217. Ook het negatieve resultaat van de gewijzigde begroting 2022 (€ 1.013.969) kan Werkom opvangen vanuit de algemene reserve.

Begroting 2023-2026

In februari 2022 hebben de raden van Zaanstad en Purmerend een koersbesluit genomen over de toekomst van Werkom. Voor de financiële doorrekening van dat besluit is rekening gehouden met afname van het aantal interne werkplaatsen, omdat het aantal medewerkers met een SW-indicatie daalt en het aantal mensen met een Beschut Werk minder snel groeit. Ook is rekening gehouden met voortzetting van pilot ontwikkelbanen. De re-integratieactiviteiten worden geïntensiveerd.

Het bij het koersbesluit geschetste financiële meerjarig beeld toont een structureel en oplopend tekort. Dit is verwerkt in de begroting 2023 en het meerjarenbeeld 2024-2026 van Werkom. Het begrote tekort in 2023 €1.855.431 wordt opgevangen door een combinatie van extra middelen van de gemeenten en een onttrekking aan de algemene reserve. Voor de tekorten in 2024-2026 heeft Werkom een extra bijdrage van Zaanstad en Purmerend opgenomen. Zoals in het koersbesluit is beschreven wordt naast dekking door inzet van een structureel WSW-voordeel binnen programma Werk en inkomen, oplossing voor deze tekorten gezocht langs de volgende oplossingsrichtingen:

- Extra middelen van het rijk;
- Advies van Berenschot over de middellange termijn financieringswijze;
- Vergroten van het verdienvermogen;
- Bezuinigingen door Werkom

Risico's en beheersmaatregelen

Risico's

In de begroting zijn conform BBV-voorschriften de volgende risico's expliciet benoemd in de risicoparagraaf:

- Omzetverlies in de werkleerbedrijven door een daling van het aantal medewerkers met een SW-indicatie
- Acquisitie van nieuwe opdrachten
- Grotere groei van mensen met een Beschut Werk indicatie dan begroot, omdat een beschut werkplek binnen de Participatiewet het duurste instrument is
- Privacy en informatiebeveiliging

Beheersmaatregelen

• Bestuursopdracht aan de directeur voor de implementatie van de nieuwe koers binnen de inhoudelijke en financiële kaders

- Nadere dienstverleningsovereenkomst tussen gemeente en Werkom
- Er is een bedrijfsvoeringsoverleg tussen beide gemeenten en Werkom ingericht om ontwikkelingen goed te volgen.

De organisatie stuurt kortcyclisch op de uitvoering door:

- Monitoren en tijdig in gesprek gaan met de gemeenten om de landelijke ontwikkelingen goed te volgen
- Goed contact houden met de opdrachtgevers, accountmanagement stevig neerzetten
- Goede afspraken maken met gemeenten over instroom onder andere in Beschut Werk
- Werkom heeft een chief information security officer (CISO) voor de informatiebeveiliging en een externe functionaris gegevensbescherming (FG), die jaarlijks rapporteren over risico's en ondernomen of te ondernemen verbeteringen

Risicoprofiel: hoog

Veiligheidsregio Zaanstreek Waterland

Rechtsvorm: Gemeenschappelijke regeling - openbaar lichaam
 Oprichtings-/publicatiedatum: 26 januari 2017
 Vestigingsplaats: Zaandam
 Toezichtsregime: hoog

Openbaar belang

Door intergemeentelijke samenwerking uitvoering geven aan:

- het inventariseren van risico's van branden, rampen en crises;
- het adviseren van het bevoegd gezag over risico's van branden, rampen en crises in de bij of krachtens de wet aangewezen gevallen alsmede in de gevallen die in het beleidsplan zijn bepaald;
- het adviseren van het college van B&W over de taak, bedoeld in artikel 3, eerste lid
- het voorbereiden op de bestrijding van branden en het organiseren van de rampenbestrijding en de crisisbeheersing;
- het instellen en in stand houden van een brandweer;
- het instellen en in stand houden van een GHOR;
- het voorzien in de meldkamerfunctie;
- het aanschaffen en beheren van gemeenschappelijk materieel;
- het inrichten en in stand houden van de informatievoorziening binnen de diensten van de veiligheidsregio en tussen deze diensten en de andere diensten en organisaties die betrokken zijn bij de onder d, e, f, en g genoemde taken.

Bestuurlijk belang

Burgemeester Hamming is voorzitter van het AB, vervanging wethouder Van der Laan.

Stemverhouding: 12,8%

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

Omgevingswet in relatie tot bezuinigingstaakstelling 2020-2027

Het AB VrZW besloot (d.d 6 december 2019) tot een reductie van 1 fte op de WABO (Wet algemene bepalingen Omgevingsrecht) advisering met een budgettair effect van €74.000. Vanuit de veronderstelling dat de invoering van de Omgevingswet zou leiden tot een vermindering van de werkzaamheden op het gebied van advisering naar gemeenten door VrZW. Op basis van de huidige inzichten is echter de inschatting dat de invoering van de Omgevingswet (waarschijnlijk 1 januari 2023) en de daarmee samenhangende implementatie van de Wet Kwaliteitsborging Bouwen, gaat leiden tot een verzwaring van de taken op het gebied van advisering en toezicht. De bezuiniging is daarmee niet realiseerbaar. In 2022 wordt door VrZW in afstemming met de gemeenten een visiedocument opgesteld om de opgave voor VrZW nader te duiden en te kwantificeren.

Duurzaamheid

VrZW heeft de duurzame stip op de horizon gedefinieerd als "Een slimme duurzame VrZW: samen naar een betere wereld in 2030". In het plan zijn de thema's en ambities benoemd. Die thema's zijn: mobiliteit, energie, groen, water en circulariteit. Voor elk van deze thema's zijn onderwerpen uitgewerkt waar de veiligheidsregio de komende jaren mee aan de slag gaat, waarbij vooral wordt ingezet op zaken die het meest van toepassing zijn op ons de organisatie. Het duurzaamheidsplan kent een prioritering van diverse maatregelen die in 2022 en de jaren erop volgend uitgevoerd worden. Dit vraagt om extra financiële investeringen vanaf 2023. In de begroting van de veiligheidsregio is voor de belangrijkste onderwerpen op de korte en de langere termijn een nadere uitwerking opgenomen.

Wet normalisering rechtspositie ambtenaren, rechtspositie vrijwilligers en nieuw dekkingsplan

Vanaf 1 januari 2020 is de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (WNRA) van kracht. Voor de veiligheidsregio's geldt voorts nog dat zij van deze wet zijn uitgesloten omdat in Europese wet- en regelgeving wordt geëist dat er voldoende onderscheid bestaat tussen vrijwilligers en beroepsmedewerkers. Dit kan forse personele, organisatorische en financiële consequenties hebben voor de inrichting van de dekking binnen Zaanstreek-Waterland. Het huidige dekkingsplan is geactualiseerd, op basis van dezelfde uitgangspunten die gehanteerd zijn voor het dekkingsplan 2018-2022 (= een technische exercitie). Anderzijds vindt een uitgebreide (her)oriëntatie op de brandweerzorg plaats (o.a. op basis van de WNRA). Naar verwachting wordt deze eind 2022 opgeleverd.

Informatievoorziening

De ontwikkeling van informatiegestuurd werken vraagt steeds meer aandacht. Zowel bij repressief optreden als bij crises en rampen dient de organisatie beter ondersteund te worden bij het nemen van beslissingen door het combineren van databestanden, data-analyse, bewerking en versneld presenteren van actuele informatie. Een goede informatiepositie is essentieel voor het efficiënt en effectief uitvoeren van onze taken op het gebied van de brandweerzorg en risico -en crisisbeheersing. Om de verdere ontwikkeling op gebied van het informatiegestuurd werken te ondersteunen met de inzet van data analisten en softwaretools is een extra structureel budget noodzakelijk van €100.000,-.

Naast kansen leidt deze digitale transformatie echter ook tot bedreigingen voor onze continuïteit en een goede informatievoorziening. Het waarborgen van informatieveiligheid vraagt investeringen, o.a. het vergroten van de personele capaciteit op gebied van informatieveiligheid, aanschaf van specifieke software en het inhuren van deskundigheid. De prognose van de structurele meerkosten komt uit op €260.000 per jaar bestaan uit 2fte aan capaciteit en ca. €60.000 voor externe dienstverlening bestaande uit 24/7 monitoring en bewaking van onze systemen voor cyberaanvallen.

Samen werken bij VrZW (hybride werken)

Het hoofdkantoor aan het Prins Bernhardplein 112 is in 2006 gebouwd en destijds voorzien van een traditionele inrichting met kleine werkkamers die grotendeels langs lange gangen gesitueerd zijn.

Deze kantoorinrichting voldoet niet meer aan de maatstaven van deze tijd. In het eerste halfjaar van 2022 werkt VrZW een opzet voor een moderner kantoorconcept uit dat invulling geeft aan de bovengenoemde noodzaak. In deze begroting zijn voor de aanpassingen nog geen investeringsbedragen opgenomen. Op basis van de uitwerking en een verbouwingsplan zal het Algemeen Bestuur hierover eind 2022 separaat worden geïnformeerd en de besluitvorming voorgelegd krijgen.

Financiële positie

Jaarrekening 2021

De jaarrekening 2021 laat een positief resultaat zien van € €620.000. Er wordt voorgesteld het resultaat als volgt te bestemmen:

- Verhogen bestemmingsreserve €85.000, het betreft om kosten van de extern belegde oefeningen die in 2022 alsnog plaats zullen vinden.
- Vorming bestemmingsreserve € 535.000 voor hybride werken

Begroting 2023

De begroting bedraagt afgerond 35 miljoen. Het budget van VrZW wordt gevormd door de bijdrage van het Rijk in de Brede doeluitkering Rampen (BDUR) en de bijdragen van de gemeenten. De belangrijkste wijzigingen uit de begroting zijn als volgt:

- Omgevingswet in relatie tot bezuinigingstaakstelling 2020-2027: deze bezuiniging van €74.000 wordt niet gerealiseerd. Op basis van de huidige inzichten lijkt de invoering van de Omgevingswet zelfs te gaan leiden tot een verzwaring van de taken. In 2022 wordt door VrZW in afstemming met de gemeenten een visiedocument opgesteld om de opgave voor VrZW nader te duiden en te kwantificeren.
- Hybride werken: in het eerste half jaar van 2022 wordt een opzet uitgewerkt, eind 2022 zal een voorstel ter besluitvorming voorliggen. In de begroting zijn nog geen financiële consequenties opgenomen. De (eventuele) investeringen kunnen worden afgeschreven over de looptijd van het huurcontract en worden gedekt uit de begrotingsruimte, waardoor een verhoging van de gemeentelijke bijdragen niet noodzakelijk is.
- Duurzaamheid: er wordt o.a. geïnvesteerd in mobiliteit en de elektrificatie van het klein/middelgroot wagenpark (kapitaallasten oplopend tot 110.000 in 2026), energiebesparende maatregelen (55.000 per jaar) en algemene maatregelen (25.000 per jaar)
- Invoering wet normalisering rechtspositie ambtenaren (WNRA), rechtspositie vrijwilligers en nieuw dekkingsplan: de impact is nog onduidelijk en wordt meegenomen in het dekkingsplan.
- Informatievoorziening: Om de verdere ontwikkeling op gebied van het informatiegestuurd werken te ondersteunen met de inzet van data analisten en softwaretools is een extra structureel budget noodzakelijk van €100.000. In de Kaderbrief 2023 werd aanvankelijk een totaalbedrag van €200.000 aan meerkosten voor de BIO opgevoerd maar gezien het voortschrijdende inzicht is bij voorlopige vaststelling van de begroting het oorspronkelijke bedrag met €60.000 verhoogd.
- Versterken communicatie: voor een betere en bredere verbinding met de samenleving het een vergroting van het begrip van het vak is een extra structureel budget gevraagd van €100.000.

Zienswijze

Voor de begroting is een positieve zienswijze afgegeven door Gemeente Zaanstad met een uitzondering van de opgenomen beleidsintensiveringen voor communicatie. In de AB vergadering van 8 juli 2022 is de begroting ongewijzigd vastgesteld.

Risico's en beheersmaatregelen

Risico's

- De dubbele rol van de gemeente Zaanstad in het Algemeen Bestuur in de rol van voorzitterschap en de rol van vertegenwoordiging van Gemeente Zaanstad kan leiden tot conflicterende belangen.
- Onvoldoende sturing op de exploitatie van de restcapaciteit van het oefencentrum voor commerciële activiteiten. De Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland is verantwoordelijk voor de uitvoering van de exploitatie van het oefencentrum, Gemeente Zaanstad kan hier beperkt op sturen, maar is wel financieel verantwoordelijk

Beheersmaatregelen

- In samenwerking met de andere gemeenten in Zaanstreek-Waterland wordt het proces om te komen tot een integraal (ambtelijk) advies aan de burgemeesters in het veiligheidsbestuur op belangrijke financiële / beleidsvraagstukken gemonitord.
- De gemeenteraad wordt jaarlijks de mogelijkheid gegeven haar zienswijze te geven inzake de (meerjaren) programmabegroting van de VrZW. Daarnaast is de VrZW transparant met haar overige P&C producten zoals de bestuursrapportages en de jaarrekening.

Risicoprofiel: middel

Centraal Nautisch Beheer

Rechtsvorm:	Gemeenschappelijke regeling - bedrijfsvoeringsorganisatie
Oprichtings-/publicatiedatum:	18 maart 1994
Vestigingsplaats:	Amsterdam
Toezihtsregime:	middel

Openbaar belang

Het Centraal Nautisch Beheer (CNB) heeft als doel het verkrijgen van eenheid in het beleid en de uitvoering van taken van gemeenten en het rijk die betrekking hebben op het scheepvaartverkeer binnen het Noordzeekanaalgebied. De regeling is ook bedoeld om een bijdrage te leveren aan het verbeteren van infrastructurele voorzieningen en de toegankelijkheid van de vaarweg.

Bestuurlijk belang

Wethouder Slegers is lid van het bestuur, plaatsvervanger wethouder Onclin.

Stemverhouding: 15%

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

Voor 2023 zijn de volgende speerpunten benoemd, te weten:

- Visie Havenmeester 2030: in de visie zijn de ambities tot 2030 beschreven. Deze ambities worden verder uitgewerkt in de hieronder genoemde speerpunten / werkprogramma's.
- Bereikbare haven: dit werkprogramma richt zich op een veilige, vlotte, duurzame en toekomstbestendige bereikbaarheid van de zeehavens in het Noordzeekanaalgebied.
- Datagedreven havenmeester: datagedreven processen helpen bij het hebben van een actuele informatiepositie van de haven, om voorspellingen te kunnen doen en om beoordelingen zoveel mogelijk geautomatiseerd te laten verlopen.
- Veilige haven: is een randvoorwaarde voor alle activiteiten in de haven.
- Schone Scheepvaart: het reduceren van emissies in de scheepvaart op basis van het emissiemodel geformuleerde ambities.

Risicoprofiel

Het risicoprofiel van de gemeenschappelijke regeling Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaalgebied is "gemiddeld" laag. Financieel draagt de gemeente Zaanstad nauwelijks bij in de gemeenschappelijke regeling. Het Havenbedrijf Amsterdam NV draagt het exploitatiesaldo. Zaanstad heeft 15% van de stemmen in het Algemeen Bestuur.

Financiële positie

Zaanstad betaalt jaarlijks een bedrag van € 11 als bijdrage voor het uitvoeren van veiligheidsinspecties bij zeeschepen. Voor het overige garandeert het Havenbedrijf Amsterdam de financiële exploitatie van de GR Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaalgebied.

Risico's en beheersmaatregelen

Risico: Het CNB heeft geen eigen weerstandsvermogen. De publieke taakuitoefening is door het CNB gemandateerd aan de Divisie Havenmeester van het Havenbedrijf Amsterdam NV. De governance-regels waaraan Havenbedrijf Amsterdam NV moet voldoen, onder andere die van solvabiliteit en liquiditeit, waarborgen dat onverwachte financiële tegenvallers de publieke taakuitoefening niet in gevaar brengen.

Beheersmaatregelen vanuit gemeente Zaanstad:

- Begroting en jaarrekening van de afgelopen drie jaren zijn beschikbaar.
- Zaanstad neemt deel aan het Algemeen bestuur van CNB. Minimaal twee keer per jaar is er een bestuursvergadering. De vaststelling van de begroting en jaarrekening vindt plaats in het Algemeen bestuur CNB. Alvorens de jaarstukken ter vaststelling voor te leggen, kunnen de gemeenteraden jaarlijks een zienswijze geven op de jaarstukken.
- Zaanstad participeert in het Beleidsoverleg van het CNB. Dat komt elke twee maanden bij elkaar.
- Voorstellen van Verbonden Partijen tot aanpassing van de statuten en gemeentelijke deelname worden altijd besproken met sector Strategie en Control.

Risico: Havenbedrijf Amsterdam NV hanteert een systeem van risicomanagement gebaseerd op Enterprise Risk Management (COSO-ERM). Risico's op verschillende deelgebieden zijn geïnventariseerd en geëvalueerd op basis van kans en mogelijke impact. Periodiek wordt deze inventarisatie herhaald om gewijzigde of nieuwe risico's tijdig te kunnen onderkennen.

Beheersmaatregelen:

- goed opgeleid personeel (regelmatige oefening en bijscholing, eigen simulator);
- up-to-date-systemen en technische infrastructuur tot heldere processen & procedurebeschrijvingen met duidelijke bevelstructuur;
- het onderhouden van nauwe contacten met belangrijke externe belanghebbenden zoals Rijkswaterstaat;
- periodieke evaluatie of de bestaande beheersmaatregelen nog afdoende zijn en of aanvullende maatregelen nodig zijn.

Risicoprofiel: middel

Gezamenlijke ombudsman metropool Amsterdam

Rechtsvorm:	Gemeenschappelijke regeling - gemeenschappelijk orgaan
Oprichtings-/publicatiedatum:	7 februari 2017
Vestigingsplaats:	Amsterdam
Toezichtsregime:	middel

Openbaar belang

Deze regeling is aangegaan om op een effectieve en efficiënte wijze vorm en inhoud te geven aan de door de Gemeentewet aan de raad gegeven mogelijkheid om voor de behandeling van verzoekschriften een gezamenlijke ombudsman in te stellen. Het betreft een gemeenschappelijk orgaan.

Bestuurlijk belang

De gemeente Amsterdam krijgt mandaat om jaarlijks de begroting en jaarrekening van de ombudsman voor het volgende kalenderjaar vast te stellen. De ombudsman voert ten minste jaarlijks overleg met een vertegenwoordiging van de raden.

Stemverhouding: n.v.t.

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

Opzetten Ombudsacademie

Het betreft hier een leerschool voor (o.a.) gemeenteambtenaren, werkzaam op verschillende niveaus (uitvoering, staf, beleid etc.), waarbij het bevorderen van behoorlijk overheidsfunctioneren en preventief onderzoek aan de hand van klachten vanuit de ombudsmanpraktijk en die uit de eerstelijnsklachtbehandeling centraal staat.

Financiële positie

Jaarrekening 2021

2021 is afgesloten met een positief resultaat van € 160.675. Dit saldo is als volgt bestemd:

- Toevoeging aan bestemmingsreserve ICT 50.000
- Toevoeging bestemmingsreserve Ombudsacademie € 95.000
- Toevoeging algemene reserve € 15.675

In artikel 12 van de gemeenschappelijke regeling is vastgelegd dat bij een positief exploitatieresultaat over een begrotingsjaar dit resultaat in het volgende begrotingsjaar aan de begrotingspost algemene reserve wordt toegevoegd.

Begroting 2023

De Ombudsman heeft de begroting 2023 vastgesteld op een lastentotaal van €2.538.848. Het lastentotaal van de begroting 2022 na eerste wijziging is vastgesteld op €2.634.960.

Sinds 2014 voorziet de GROMA in de mogelijkheid een positief resultaat toe te voegen aan de algemene reserve om een buffer op te bouwen van 10% van de totale bijdragen van alle deelnemer. Indien er sprake is van een overschrijding van de begroting dient deze reserve als eerste aangesproken te worden. De verwachting is dat in 2023 de algemene reserve niet aangesproken hoeft te worden omdat inkomsten en uitgaven in balans zijn.

Zienswijze

Op grond van artikel 13 van de GROMA stelt de Ombudsman zelf jaarlijks de begroting voor het volgende kalenderjaar vast. Op basis van werkafspraken met deelnemers wordt de begroting niet voor zienswijze aangeboden.

Risico's en beheersmaatregelen

De financiële risico's voor de Ombudsman zijn vooralsnog beperkt. Het belangrijkste risico is langdurige ziekte van personeel. Om dat risico af te dekken is de afspraak gemaakt met gemeente Amsterdam dat de kosten voor personeel dat langdurig ziek is, niet meer volledig (maximaal voor de duur van 6 maanden) ten laste komen van het budget van de Ombudsman. De daarna beschikbaar komende middelen kan de Ombudsman dan inzetten voor vervangende personele capaciteit. De prijspeilstijgingen en inflatie in 2023 vormen een belangrijk risico.

In de meerjarenraming is uitgegaan van een indexatie (op basis van loonkostenontwikkeling) van 3,6% ten opzichte van de begroting 2022. De indexatie heeft vooral effect op de baten (verhoging bijdragen deelnemende gemeenten) en op de lasten (verhoging van loonkosten).

Risicoprofiel: middel

Masterplan Noordzeekanaalgebied

Rechtsvorm: Stichting
 Oprichtings-/publicatiedatum:
 Vestigingsplaats: IJmuiden
 Toezichtsregime: middel

Openbaar belang

Het op duurzame wijze versterken van de regionale economie in het Noordzeekanaalgebied door het benutten van de potentie van het regionale haven- en industrieel complex.

Bestuurlijk belang

Wethouder Onclin en wethouder Tuijn zijn beiden lid van het stichtingsbestuur, vervanging wethouder XXX en XXX

Stemverhouding: 17%

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

De visie Noordzeekanaalgebied 2040 en de bijbehorende uitvoeringsagenda bepalen het activiteitenprogramma van de stichting Masterplan Noordzeekanaalgebied. Het samenwerkingsverband voert een deel van de uitvoeringsagenda-activiteiten uit, een deel in afspraken tussen afzonderlijke deelnemende partijen. Het geactualiseerde Uitvoeringsprogramma Noordzeekanaalgebied 2020 is te vinden op https://www.noordzeekanaalgebied.nl/wp-content/uploads/2020/03/Uitvoeringsprogramma_NZKG_2020-definitieve-versie.pdf. Het Uitvoeringsprogramma NZKG is de jaarlijkse vertaling van de bestuurlijke agenda van de Visie. In het Uitvoeringsprogramma zijn de lopende activiteiten en projecten beschreven voor realisatie van de visie. In 2021 is meer dan eens duidelijk geworden dat de opgaven in het gebied ten aanzien van verstedelijking, (circulaire)economie, energietransitie, etc, meer ruimte vragen dan er beschikbaar is. Daarom is het Noordzeekanaalgebied door het Rijk aangewezen als zogenaamd Novi gebied (Nationale Omgevingsvisie). In dit traject zullen Rijk en regio de komende jaren werken aan een integrale sturing op de opgaven in het gebied.

Financiële positie

Jaarrekening 2021

Het jaar 2021 is afgesloten met een positief saldo van € 5.893. Het resultaat zal als volgt worden bestemd: het resultaat wordt toegevoegd aan de vrije algemene reserves. De algemene reserve bedraagt hierna € 311.501 op een balanstotaal van € 1.241.567.

Begroting 2023

De samenwerking bevindt zich in een transitie. Daarom maken ze ook in 2022 nog gebruik van de meerjarige begroting die in het verleden is opgebouwd (met een inflatiecorrectie). Vanaf 2023 wordt, bij implementatie van de nieuwe governance, overgaan op een nieuwe begrotingscyclus en financiering. Bespreking en besluitvorming rond de governance is voorzien in het najaar van 2022.

Risico's en beheersmaatregelen

Financieel gezien zijn er geen risico's op dit moment.

Risicoprofiel: **middel**

Recreatieschap Alkmaarder en Uitgeestermeer

Rechtsvorm:	Gemeenschappelijke regeling - openbaar lichaam
Oprichtings-/publicatiedatum:	5 april 2007
Vestigingsplaats:	Uitgeest
Toezietsregime:	middel

Openbaar belang

Het Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer (RAUM) is een samenwerkingsverband van twaalf omliggende gemeenten en de provincie Noord-Holland. Het zet zich in voor:

- het verzekeren van een evenwichtige ontwikkeling van de recreatie en de watersport op en rondom het meer en aangrenzende gebieden;
- het tot stand brengen, bewaren en onderhouden van het landschap en een evenwichtig natuurlijk milieu dat is afgestemd op het onder bovenstaande geformuleerde.

Bestuurlijk belang

Wethouder Breunisse lid van het Algemeen Bestuur, plaatsvervangende door wethouder Tuijn.

Stemverhouding: 12,5%

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

Belangrijkste punten in 2023 voor het recreatieschap zijn:

- Op basis van de vastgestelde visie en het uitvoeringsplan richting geven aan de activiteiten en doelen van het RAUM, o.a. door het voorbereiden en uitvoeren van concrete projecten, zoals opgenomen in het Uitvoeringsprogramma, waaronder projecten uit het Zaanse Groen- en Waterplan, waaronder:
 1. Verder ontwikkelen Wandelnetwerk Omzoom;
 2. Opstellen Haalbaarheidsplan De Kil (versterking Oer-IJ); en
 3. Aanleg ontbrekende schakels fietspaden Buitenlanden – Omzoom.
- Het verdere intensivering van de ontwikkellocaties gericht op lagere beheerskosten en toenemende exploitatiebaten;
- Komen tot een duurzame toekomstvisie voor het RAUM met 2030 als horizon;
- Het in evenwicht brengen van de baten en lasten van het recreatiegebied voor de lange termijn, vooral voor het A-UM-gebied; en
- Het realiseren van een structureel evenwicht voor groot onderhoud en vervangingen ten opzichte van het genereren van meer inkomsten.

Risicoprofiel

Het risicoprofiel van deelname aan de gemeenschappelijke regeling is hoog. Het weerstandsvermogen is onvoldoende. De omvang van de huidige algemene reserve (weerstandscapaciteit) is € 45 en ligt onder het niveau van het benodigde weerstandsvermogen van € 390. Het bestuur van het RAUM heeft besloten aan te sluiten bij het uitgangspunt van de regio Noord-Kennemerland om slechts een beperkte algemene reserve aan te houden voor de GR: de norm is 2,5% van de lasten. De consequentie hiervan is dat een beroep op de participanten gedaan moet worden indien de risico's die zich voordoen het bedrag van de algemene reserve overschrijden.

Financiële positie

Jaarrekening 2021

Het jaar 2021 is afgesloten met een positief saldo van € 354. Het resultaat zal aan de bestemmingsreserve worden toegevoegd.

Begroting 2023-2026

De begroting 2023 houdt rekening met een tekort van € 13. Dit tekort is het saldo van de aparte begrotingen voor beide deelgebieden:

- A-UM: € 123 (negatief);
- IJ-Z: € 110 (positief).

Het begrotingstekort van A-UM zal ten laste van de bestemmingsreserve van A-UM worden gebracht. Het begrotingsoverschot van IJ-Z zal ten gunste van de reserve van IJ-Z worden gebracht. De participantenbijdrage van Zaanstad stijgt voor 2023 met 2,3% naar € 390 (in 2022: € 381).

Risico's en beheersmaatregelen

Risico's zijn:

- Overmacht: optreden extreem weer, brand, (vogel)ziekte en plagen flora en fauna en (drugs)dumping; en
- Overvloedige plantengroei in het Alkmaardermeer; en
- Veranderende en verzwarende wet- en regelgeving.

De huidige weerstandscapaciteit is voldoende voor het benodigde weerstandsvermogen. Op de (middel)lange termijn moeten o.b.v. de onderhouds- en investeringsplannen wel bestuurlijke keuzes worden gemaakt.

Risicoprofiel: **middel**

Recreatieschap Twiske-Waterland

Rechtsvorm:	Gemeenschappelijke regeling - openbaar lichaam
Oprichtings-/publicatiedatum:	4 april 2013
Vestigingsplaats:	Zaanstad
Toezichtsregime:	middel

Openbaar belang

Het bevorderen van een evenwichtige ontwikkeling in de openlucht recreatie - in samenhang met de vorenstaande Gemeenschappelijke Regelingen - tot stand brengen en bewaren van een evenwichtig natuurlijk milieu, het tot stand brengen en duurzaam in stand houden van het specifieke en gedifferentieerde karakter van het landschap door bescherming, ontwikkeling en consolidatie van de waarden die het in zich draagt.

Bestuurlijk belang

Wethouder Breunese is lid van het AB, plaatsvervangend door wethouder Tuijn

Stemverhouding: 12,5%

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

Belangrijke punten voor het recreatieschap in 2023 zullen zijn:

- (Verder) uitvoeren van projecten uit het uitvoeringsprogramma, waaronder voor Zaanstad van belang:
 - o Afronden van de werkzaamheden aan het Schanszichtpad en openstelling.
 - o Overname van recreatieve infrastructuur van waterschap en gemeenten in alle deelnemende gemeenten;
 - o Studie naar verbeteren verbinding Twiske – Jagersveld; en
 - o Realisering project Buitenpoorten bij de stations Wormerveer en Zandijk-Zaanse Schans.
- Omvormen van de Marsen tot zorgboerderij;
- Mede realiseren van het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland: Laag-Holland;
- Uitwerken en (mede)realiseren van het recreatief grid (netwerk) en buitenpoorten in Midden-Noord-Holland;
- Begeleiden van meekoppelingsproject recreatieve voorzieningen Markermeerdijken; en
- In het kader van beheer en onderhoud aandacht voor meer biodiversiteit, betere spreiding van de recreatiedruk en breder recreatief aanbod.

Risicoprofiel

Het risicoprofiel van deelname aan de gemeenschappelijke regeling is gemiddeld. Het berekende weerstandsvermogen is voldoende. Zaanstad heeft voor onderdeel Twiske 16,7 % van de stemmen, voor onderdeel Waterland 8,3% van de stemmen.

Financiële positie

Jaarrekening 2021

Het jaar 2021 is afgesloten met een positief saldo van € 120. Het resultaat wordt aan de reserve van het recreatieschap toegevoegd.

Begroting 2023-2026

De programmabegroting 2023 – 2026 sluit met een positief saldo van € 121. De verwachting is, dat de reserves en voorzieningen in 2023 met € 50 toenemen. De participantenbijdrage in 2023 stijgt met een indexering van 5,17% volgens CPI-index 2021. Voor Zaanstad betekent dit een participantenbijdrage van € 231 (in 2022: € 220).

Risico's en beheersmaatregelen

De belangrijke risico's voor Twiske-Waterland zijn:

- Overmacht: optreden extreem weer, brand, (vogel)ziekte en plagen flora en fauna en (drugs)dumping;
- Geen (grootschalige) evenementen (corona);
- Veranderende en verzwakende wet- en regelgeving.

Per risico wordt de kans vermenigvuldigd met de potentiële omvang in euro's. Het berekende weerstandsvermogen als beheersmaatregel bedraagt op 31-12-2021 € 427.

Risicoprofiel: middel

Regionale samenwerking decentralisaties sociaal domein

Rechtsvorm:	Gemeenschappelijke regeling - regeling zonder Oprichtings-/publicatiedatum
Oprichtings-/publicatiedatum:	21 januari 2016
Vestigingsplaats:	Zaandam
Toezichtsregime:	middel

Openbaar belang

Gezamenlijke inkoop en beleidsvoorbereiding en -uitvoering.

Bestuurlijk belang

Deze lichte vorm van publieke samenwerking kent geen bestuur.

Stemverhouding: n.v.t.

Actualiteiten en risico's

De RZM, een lichte variant van een gemeenschappelijke regeling, betreft de afspraak tot samenwerking op twee onderdelen van de drie decentralisaties (Jeugdhulp en Wmo) met de 7 andere gemeenten in Zaanstreek-Waterland (Beemster, Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Waterland en Wormerland). Om deze samenwerking in de praktijk te realiseren, heeft de gemeente Zaanstad vanaf 2014 met de regiogemeenten een Dienstverlenings- en samenwerkingsovereenkomst "Regionale Inkoop Sociale Domein" (hierna: DVO) afgesloten.. In 2015 is de samenwerking geëvalueerd. De gemeenten Purmerend en Beemster hebben toen besloten om ten aanzien van de Wmo vanaf 1 januari 2016 zelf hun inkoop- en contractmanagement te organiseren. De gemeente Edam-Volendam doet met ingang van 1 juli 2016 zelf het inkoop- en contractmanagement t.a.v. de Wmo. Deze wijzigingen zijn verwerkt in de huidige DVO. De uitgetreden gemeenten willen de zorg dichter op hun inwoners organiseren. Voor de Jeugd regelt Zaanstad de inkoop en het contractmanagement van de Regionale raamovereenkomsten die de regio Zaanstreek-Waterland samen met de regio Amsterdam-Amstelland met zorgaanbieders heeft afgesloten.

De nieuwe gemeenschappelijke regeling en DVO is per 1 januari 2019 ingegaan. De looptijd is tot eind 2024.

Risicoprofiel: middel

Vervoerregio Amsterdam

Rechtsvorm:	Gemeenschappelijke regeling - openbaar lichaam
Oprichtings-/publicatiedatum:	7 maart 2017
Vestigingsplaats:	Amsterdam
Toezihtsregime:	middel

Openbaar belang

De Vervoerregio Amsterdam heeft als doel het, door samenwerking van gemeenten, oplossen van regionale problemen en benutten van regionale kansen in de regio Amsterdam.

Bestuurlijk belang

Wethouder Slegers is lid van het AB/DB.

De wethouder van Amsterdam is voorzitter van het DB en tevens voorzitter van de Regioraad

Stemverhouding: 11,3%

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

Het aantal OV-reizigers nam door COVID-19 enorm af, terwijl de kosten voor de vervoerders op hetzelfde niveau bleven. Intussen kiezen mensen vaker voor alternatieven zoals de fiets en de auto en zien we dat steeds meer thuis wordt gewerkt en dat goederen meer en meer aan huis worden bezorgd. Doel van de VRA is het herstel van de kostendekkingsgraad van het OV, zodat toegewerkt kan worden naar een basis waar vanuit ontwikkeling en groei naar de toekomstige behoefte opnieuw mogelijk is. De prognoses van de vervoerders geven aan dat in 2025 de reizigersopbrengsten zich weer op het niveau van 2019 bevinden. De jaren 2023 en 2024 zijn overbruggingsjaren.

Nergens in Nederland is de druk op de woningmarkt zo hoog als in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Daarom moeten er in korte tijd veel nieuwe woningen worden gebouwd. De totale behoefte in de MRA is 250.000 woningen tot 2040, waarbij 175.000 al moet worden gebouwd voor 2030. Om dit mogelijk te maken is een aanzienlijke bereikbaarheidsinvestering nodig van alle MRA-partners.

De projectkosten nemen toe door stijging van grondstof- en energieprijzen, mede als gevolg van de oorlog in Oekraïne. Het betekent dat er in de volle breedte van de begroting naar ruimte moet worden gezocht; van investeringen in busbanen en fietsroutes tot de aanschaf van nieuw metromaterieel, van de vervangingsbudgetten tot de exploitatiegelden.

Met het nieuwe Dagelijks Bestuur wordt gewerkt aan een bestuursakkoord. In het bestuursakkoord wordt rekening gehouden met actualiteiten die spelen binnen de Vervoerregio Amsterdam. Het bestuursakkoord wordt in het najaar van 2022 gepresenteerd. De uitkomsten van het bestuursakkoord en de daarbij horende wijzigingen op de doelstelling en de financiën worden verwerkt in de begroting die in oktober aan de Regioraad wordt aangeboden.

Financiële positie

Jaarrekening 2021

Het jaar 2021 is afgesloten met een positief saldo van € 63,3 miljoen. Het resultaat zal als volgt worden bestemd:

- toevoeging aan de begroting 2022 € 57,9 miljoen voor projecten die doorlopen naar 2022
- toevoeging aan saldo BDU € 5,4 miljoen

Begroting 2023-2026

De volgende bestuurlijke hoofdthema's worden voorzien:

- Werken aan verkeersveiligheid; met een aanpak die erop gericht is om gevaarlijke wegen, fietspaden, kruispunten en rotondes versneld aan te pakken. Vanuit het Rijk wordt cofinanciering beschikbaar gesteld. Zaanstad werkt aan de verbetering van de verkeersveiligheid door uitvoering van de activiteiten uit het Werkplan verkeersveiligheid 2021-2023 en maakt hierbij gebruik van de mogelijkheden van cofinanciering door VRA en Rijk.
- Schoon & Duurzaam; het verduurzamen van alle onderdelen van het mobiliteitssysteem. Eén van de belangrijkste punten daarbij is het verschonen van het openbaar vervoer met de Zero Emissie-deal, waarmee de vervoerders worden ondersteund. De nieuwe concessie Zaanstreek-Waterland (eind 2023) zal uitgevoerd worden met bussen die volledig Zero Emissie (ZE) rijden.

- Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (Sbab); in het programma 'Samen Bouwen aan Bereikbaarheid' werken regio en Rijk samen aan de bereikbaarheid van de Metropool tegen de achtergrond van de verdere groei met ruim 250.000 woningen tot 2040. Zaanstad is goed aangehaakt, o.a. bij de totstandkoming van het Multimodaal Toekomstbeeld MRA.
- Voor iedereen toegankelijke mobiliteit; De VRA wil ervoor zorgen dat zoveel mogelijk mensen zelfstandig kunnen reizen en daarmee meer vrijheid hebben in hun mobiliteit. Voorbeelden van acties zijn de inzet van de OV-Coach die mensen helpt reizen in het openbaar vervoer en het realiseren van toegankelijke haltes.
- Concessies openbaar vervoer; Het gebruik van het openbaar vervoer is nog niet op het niveau van voor corona. Het is nog niet duidelijk hoe dit zich verder zal ontwikkelen. Samen met het Rijk en de vervoerders werkt de VRA aan slim omgaan met de nieuwe situatie en de onzekerheden. De concessie Zaanstreek-Waterland is eind juni 2022 gegund aan EBS. EBS biedt vanaf de start een hoog vervoersaanbod aan en zet in op technologische ontwikkeling en nog meer inclusiviteit.

Risico's en beheersmaatregelen

- Corona Pandemie; de afname van OV-reizigers door COVID-19 kan leiden tot liquiditeitsproblemen bij de vervoerbedrijven. De beschikbaarheidsvergoeding van het Rijk is toegezegd tot en met eind 2022 → Om het vervoeraanbod aan te laten sluiten op de veranderde mobiliteitsbehoefte dienen andere accenten of prioriteiten in de meerjarenbegroting, investeringsprogramma's en beleid te worden gelegd. De VRA neemt hierin de regie.
- Zuidasdok; het project zorgt voor een betere bereikbaarheid van de Amsterdamse Zuidas en het noordelijke deel van de Randstad. Stagnatie van het project raakt ook andere ambities, zoals aanpassingen op Amsterdam CS → Om de voortgang gaande te houden, is er continu overleg met Amsterdam en het Rijk.
- Woningbouwopgave MRA; in een vroege fase moet al rekening worden gehouden met de toekomstige mobiliteitsbehoefte. Bij het Rijk staat echter het denken over de bouwopgave centraal. Dit kan leiden tot onwenselijke mobiliteitspatronen of complexe mobiliteitsopgaven naderhand → De VRA is in allerlei gremia actief om de belangen van mobiliteit voor het voetlicht te brengen bij de planvorming.
- Tekort laadcapaciteit; het elektriciteitsnetwerk raakt vol hetgeen effect heeft voor de beschikbaarheid van laadcapaciteit voor elektrische bussen en de geplande instroom van elektrische bussen → De gemeente Amsterdam maakt deel uit van een taskforce om met oplossingen te komen. De VRA en GVB zijn via Amsterdam aangesloten hierbij.
- Duurzaamheidsambitie; voor het behalen van de duurzaamheidsdoelstellingen moeten veel partijen op veel niveaus in de regio samenwerken. De sturings- en beïnvloedingsmogelijkheden van de VRA zijn beperkt → De VRA houdt vinger aan de pols vanuit het programma Schoon en duurzaam en draagt zelf bij door in de bedrijfsvoering te werken op het hoogste niveau 5 van de duurzaamheidsprestatieladder.

Risicoprofiel: laag

Rekenkamer Metropool Amsterdam

Rechtsvorm:	Gemeenschappelijke regeling - gemeenschappelijk orgaan
Oprichtings-/publicatiedatum:	20 augustus 2015
Vestigingsplaats:	Amsterdam
Toezihtsregime:	laag

Openbaar belang

Deze regeling is aangegaan om gezamenlijk een rekenkamer in te stellen. Dit is wettelijk verplicht. Het betreft een gemeenschappelijk orgaan.

Bestuurlijk belang

De rekenkamer heeft één lid. Dit lid is tevens directeur. De raden benoemen het lid van de rekenkamer op voordracht van een afvaardiging van de raden door een gelijkluidend besluit. Geen afvaardiging van een collegelid in deze regeling.

Stemverhouding: n.v.t.

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

In de gemeenschappelijke regeling is geregeld dat de raden van de deelnemende gemeenten voor een periode van zes jaar hun jaarlijkse bijdrage aan de rekenkamer vaststellen. De huidige afspraak loopt tot en met het kalenderjaar 2021. Na afloop van de zes jaren maakt de rekenkamer een voorstel voor een eindafrekening met de gemeenten. Hierbij besteedt zij aandacht aan de gewenste startreserve voor de nieuwe periode. Daarnaast vindt een verrekening plaats voor meer- of minder geleverde onderzoeksinspanningen in verhouding tot de ontvangen financiële bijdragen.

Vanwege het aantreden van een nieuwe bestuurder per 1 maart 2022 heeft het presidium van Amsterdam, in overleg met betrokken raadsleden uit Zaanstad, besloten de huidige bijdragen nog voor één jaar te baseren op de bijdragen van de voorgaande jaren. In het Overlegorgaan RMA is besproken dat de periode van afrekening om die reden ook met een jaar wordt verlengd.

Financiële positie

Jaarrekening 2021

De jaarrekening 2021 heeft een positief resultaat van € 62.251, het resultaat is als volgt bestemd:

- Toevoeging reserve symposium Waardevol bestuur € 15.000
- Toevoeging algemene reserve € 47.251

RMA houdt een algemene reserve aan van tussen de 10 en 15% van de te ontvangen jaarlijkse bijdragen. Eind 2023 bedraagt de algemene reserve naar verwachting circa € 349.000 of 14,5% van de jaarlijkse bijdragen. Wanneer de algemene reserve boven de 15% uitkomt, wordt in overleg met het Overlegorgaan RMA nagegaan hoe die middelen worden bestemd.

Begroting 2023 - 2026

De bijdragen voor 2023 zijn gebaseerd op de afspraak die gold voor de periode 2016-2021.

Het saldo van baten en lasten voor 2023 wordt begroot op € 46.770 (negatief). Dit tekort komt door de begrote kapitaallasten voor ICT- en huisvestingsinvesteringen. Door € 46.770 te onttrekken aan de bestemmingsreserves, ontstaat er een sluitende begroting.

Zienswijze

De raad van Zaanstad heeft een positieve zienswijze afgegeven en de begroting is ongewijzigd vastgesteld door het bestuur van de RMA.

Risicoprofiel:**Metropoolregio Amsterdam**

Rechtsvorm:	De MRA is geen juridische entiteit en heeft geen mogelijkheden om bindende besluiten te nemen. Het is een netwerk waarin wordt samengewerkt met provincies, gemeenten en de VRA. In de Samenwerkingsafspraken 2021 staat hoe de deelnemers met elkaar samenwerken.
Oprichtings-/publicatiedatum:	1 januari 2015
Vestigingsplaats:	Amsterdam
Toezichtsregime:	

Openbaar belang

Het gezamenlijk werken aan onderwerpen die de grenzen van de gemeenten overstijgen. Bijvoorbeeld duurzaamheid, economie, mobiliteit en ruimtelijke vraagstukken, maar ook vanuit een sociaal maatschappelijke invalshoek.

Bestuurlijk belang

Metropool Regio Amsterdam (MRA) kent geen bestuurlijke vertegenwoordiging.

Er is in juridische zin geen bestuurlijk belang. Er kunnen binnen de MRA geen bindende besluiten worden genomen, dit is aan de gemeenteraden van de individuele deelnemers. Er is een informeel bestuurdersnetwerk.

Stemverhouding: nvt

Actualiteiten en risico's**Ontwikkelingen**

Op basis van de MRA agenda 2020-2024 wordt gewerkt langs een aantal opdrachten:

- Opdracht 0: De samenwerking verder versterken Metropoolregio Amsterdam
- Opdracht 1: Werk maken van een veerkrachtige, inclusieve en schone economie
- Opdracht 2: Bouwen voor de woningbehoefte en met groei de leefkwaliteit van het geheel versterken
- Opdracht 3: Vaart maken met het metropolitaan mobiliteitssysteem

Vanaf 2023 wordt de MRA agenda vanaf 2025 voorbereid.

Governance

De MRA bestaat uit 30 gemeentes, 2 provincies en de VRA. Deze deelnemers zijn weer opgedeeld in zeven deelregio's. Uitgangspunt hiervoor is de huidige geografische indeling: Amsterdam, Amstelland-Meerlanden, Zuid-Kennemerland, IJmond, Zaanstreek-Waterland, Gooi en Vechtstreek, Almere-Lelystad. Iedere deelregio is met minimaal één afgevaardigde vertegenwoordigd in het Bestuur, de bestuurlijke platforms en de portefeuillehoudersoverleggen.

(1) Bestuur

- Heeft de dagelijkse leiding over de samenwerking in de MRA
- Bewaakt de realisatie van de centrale ambitie, de drie inhoudelijke doelen en de samenhang
- Gezicht naar buiten: coördineert de lobby in Den Haag en Brussel en zorgt dat met één mond wordt gesproken
- Verantwoordelijk voor draagvlak voor te nemen besluiten
- Legt verantwoording af aan algemene vergadering
- Komt maandelijks bijeen
- Bestaat uit: Burgemeester Amsterdam (voorzitter en formateur), Commissaris van de Koning Noord-Holland, Commissaris van de Koning Flevoland, Directeur MRA (secretaris). Per Bestuurlijk platform één afgevaardigde, niet zijnde de voorzitter (geografisch verdeling)

(2) Bestuurlijke platforms

- 3 platforms (Economie, Ruimte, Mobiliteit) en 4 portefeuillehoudersoverleggen

(3) Algemene vergadering**(4) Raden en Staten + Raadtafel****(5) Directie**

Deelnemers MRA:

- Gemeenten (30)
Aalsmeer, Almere, Amstelveen, Amsterdam, Beverwijk, Blaricum, Bloemendaal, Diemen, Edam-Volendam, Gooise Meren, Haarlem, Haarlemmermeer, Heemskerk, Heemstede, Hilversum, Huizen, Landsmeer, Laren, Lelystad, Oostzaan, Ouder-Amstel, Purmerend, Uitgeest, Uithoorn, Velsen, Waterland, Wijdemeren, Wormerland, Zaanstad, Zandvoort.
- Provincies (2)
Noord-Holland, Flevoland
- Vervoerregio Amsterdam (VRA)

Privaatrechtelijk

Risicoprofiel: **hoog**

Betaalbare Koopwoningen Zaanstad

Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Oprichtings-/publicatiedatum:	
Vestigingsplaats:	Zaandam
Toezietsregime:	hoog

Openbaar belang

Het doel van Betaalbare Koopwoningen Zaanstad (BKZ) is tweeledig: - Het bevorderen van de volkshuisvesting overeenkomstig het beleid van de gemeente Zaanstad - Het realiseren van kwalitatief hoogwaardige sociale koopwoningen in de gemeente Zaanstad; het via erfpacht beschikbaar stellen van deze woningen aan de gewenste doelgroep en het uitvoeren van een beleid teneinde deze woningen zoveel mogelijk voor de doelgroep te behouden

Bestuurlijk belang

Gemeente Zaanstad is voor 100% eigenaar van de aandelen. Het voltallig college vertegenwoordigt de enige aandeelhouder gemeente Zaanstad.

Er is sprake van duale aansturing waarbij de wethouder financiën invulling geeft aan de eigenaarsrol en het inhoudelijk opdrachtgeverschap is belegd bij de beleidsportefeuillehouder.

Stemverhouding: 100%

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen BKZ

BKZ Holding kent diverse modellen met elk een aparte BV:

1. De portefeuille van BKZ BV traditioneel omvat op 1 januari 2022 nog ca. 171 contracten.
2. De portefeuille van GRZ BV omvat op 1 januari 2022
 - BKZ erfpachtvariant 128 contracten.
 - BKZ instap ca. 39 contracten.

Ontwikkeling nieuw model: BKZ Starterswoning

Voor de bestaande modellen zit BKZ in een beheer fase, waarbij de nadruk komt te liggen op een goede beheersing van de financiën en cashflow en inzicht in het risico van het niet aflossen (afnemen van tranches). De overspannen woningmarkt van de laatste jaren heeft geleid tot een sterke stijging in de mate van tranche en grondafname. In 2021 is weer verder verkend of BKZ kan participeren in nieuwe activiteiten in de woningmarkt. Een nieuw ontwikkeld model (BKZ Starterswoning) gericht op het realiseren en behouden van bereikbare koopwoningen voor starters en huishoudens met lage middeninkomens, is begin 2020 door de raad vastgesteld. Het model voldoet aan hetgeen is bepaald in de door de gemeente vastgestelde doelgroepenverordening Sociale Koop op basis waarvan in nieuwe bestemmingsplannen een contingent sociale koopwoningen verplicht moet worden gerealiseerd. Inmiddels zijn ca 250 BKZ Starterswoningen in overeenkomsten met ontwikkelaars vastgelegd. In 2022 is hiervoor een nieuwe dochter : Starterswoningen Zaanstad B.V. opgericht. Tevens worden de eerste woningen in 2022 in het project Oostzijderpark gerealiseerd. De financiering hiervoor vindt plaats via de Bank Nederlandse Gemeenten. De gemeente geeft een gemeentegarantie voor deze lening.

Ontwikkeling nieuw model / BV Duurzaam Funderingsherstel Zaanstad

Door de overspannen woning- en bouwmarkt is het in 2017 vast gestelde model Duurzaam Funderingsherstel Zaanstad verder (DFZ) geëvalueerd. Dit model gaat om funderings- en cascoherstel in combinatie met het aanbrengen van energiebesparende maatregelen. Het model is in 2021 geherijkt en in 2022 wordt nog een derde woning aangekocht in het pilotblokje van de Molenstraat. In 2021 zijn er 4 woningen aangekocht van Parteon vanuit het project dwarsstraten in de Eendrachtstraat. Van deze vier woningen worden er 2 ingezet als wisselwoning en bij 2 vindt er sloop/nieuwbouw plaats. Daarnaast werkt BKZ in 2022 in opdracht van de gemeente de mogelijkheden uit voor renovatie dan wel sloop/nieuwbouw waarbij middelen vanuit het Volkshuisvestingsfonds kunnen worden ingezet.

Risicoprofiel

Het zwaartepunt van de risico's van BKZ liggen op het politieke en financiële vlak. De doelstelling van BKZ is bijdragen aan de volkshuisvesting binnen de gemeente Zaanstad. Deze doelstelling heeft politiek de aandacht. Vanwege de rekening courant en de leningsovereenkomst, die BKZ heeft afgesloten met de gemeente Zaanstad voor BKZ traditioneel tot een maximumbedrag van respectievelijk 5,5 miljoen euro en voor de Garantieregelingen tot 31 miljoen, is het financieel belang groot te noemen.

Financiële positie

Jaarrekening 2021

Jaarrekening 2021 is beschikbaar en wordt naar verwachting vastgesteld in de AvA van 12 oktober 2022. BKZ heeft het jaar 2021 afgesloten met een positief resultaat van € 2.908.910. Het resultaat is voor een groot deel gerealiseerd door de herwaardering van gronden. Door de waardestijging op de woningmarkt heeft de afname trend van tranches en gronden zich ook in 2021 voortgezet. Dit heeft geleid tot verdere aflossing van de RC van BKZ met € 2 miljoen waardoor het saldo eind 2021 positief is € 3,5 mln. Ook op de lening voor GRZ is afgelost en bedraagt het uitstaande bedrag nog € 13,78 mln. Daarnaast is er ook hier sprake van een rekening-courantverhouding die eind 2021 circa +/- € 4,5 mln bedraagt. Het eigen vermogen bedraagt ca € 19,4 mln.

Begroting 2023

De begroting 2023 wordt later dit jaar opgesteld.

Risico's en beheersmaatregelen

Risico's

- Het trancherisico op de opstal bestaat nog wel. Hierbij worden de tranches (20% (traditioneel) en 30% (afzetgarantiewoningen) van de opstalwaarde) niet afgenomen door de kopers (en dus niet terugbetaald op korte termijn). Dit komt omdat er geen inkomensstijging plaatsvindt. Gevolg is dat pas bij (door)verkoop de resterende tranches worden gerealiseerd (afgelost). BKZ monitort dit. Het risico wordt vertaald in de kasstroom.
- Risico van waardevermindering van de grond in de toekomst. De grond wordt na 25 jaar geherwaardeerd.
- Hoogconjunctuur leidt tot positieve kasstroom door afname van tranches en grond. Echter hierdoor daalt het aantal BKZ woningen en beschikbaarheid van woningen voor de doelgroep.

Beheersmaatregelen

- Jaarlijkse inkomensstoets bij kopers door BKZ;
- periodieke rapportages naar college (3x) en college en raad (1x). Deze rapportages bevatten gegevens met betrekking tot aantal woningen, liquiditeit, prognoses cashflow, risico's, etc.;
- 1 á 2 keer per maand overleg tussen ambtenaren en de directeur van BKZ; de samenwerkingsrelatie is goed;
- Operationalisering van het nieuwe model (BKZ Starterswoning) waarbij BKZ woningen langer voor de doelgroep kan behouden;
- In het Plan van aanpak Verbetering kwaliteit woningvoorraad is geld gereserveerd voor de realisatie woningen duurzaam funderingsherstel Zaanstad in de periode 2018-2022.
- In de ontvangen middelen vanuit het Volkshuisvestingsfonds is geld gereserveerd voor renovatie en sloop-nieuwbouw in de periode 2022-2031.

Risicoprofiel: hoog

Huisvuil Centrale

Rechtsvorm:	Naamloze vennootschap
Oprichtings-/publicatiedatum:	
Vestigingsplaats:	Alkmaar
Toezietsregime:	hoog

Openbaar belang

De Huisvuil Centrale (HVC) heeft als doel het zeker stellen dat tegen de laagste kosten en op verantwoorde wijze het Zaanse rest-, grof- en gft-afval wordt verwerkt.

Bestuurlijk belang

De gemeente Zaanstad heeft 265 aandelen in HVC. Wethouder Onclin vertegenwoordigt de gemeente in de AvA, plaatsvervangend wethouder Tuijn.

Er is sprake van duale aansturing waarbij de wethouder financiën invulling geeft aan de eigenaarsrol en het inhoudelijk opdrachtgeverschap is belegd bij de beleidsportefeuillehouder.

Stemverhouding: 7,87%

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

NieuweWarmteNu – Nationaal Groeifonds

Het project voldeed aan de voorwaarde van het nationaal groeifonds om het aantal warmtenetprojecten terug te brengen tot een selectie van projecten met de grootste leer- en vliegwieleffecten. Dit betekent dat de voorwaardelijke toekenning van € 200 miljoen kan worden omgezet in een definitieve toekenning. HVC levert in samenwerking met NieuweWarmteNu een bijdrage in het aardgasvrij maken van 26.000 huizen en gebouwen en 800 hectare glastuinbouw.

Ontwikkeling warmtesysteem Westland - investering geothermieproject Polanen

De drie projecten Maasdijk, Polanen en Wippolderlaan zijn opgenomen in het meerjarenprogramma warmte 2020-2028. De maximale investering voor HVC in project Polanen bedraagt initieel € 40 miljoen (na projectfinanciering teruggebracht tot € 15 miljoen) en past binnen de financiële kaders van HVC. De voor 2021-2024 geplande investeringen ter uitvoering van het warmtesysteem Westland betreffen het doorontwikkelen van de huidige geothermie-activiteiten in deze gemeente, specifiek de geothermieprojecten Maasdijk (al besloten in de vorige AV), Polanen en Wippolderlaan. Op basis van een conservatieve inschatting bedraagt het gemiddelde geraamde rendement van de HVC investeringen in project Polanen 9,8%. Hiermee wordt voldaan aan de 'hurdle rate' van 9%. De technische levensduur van project Polanen is naar verwachting minimaal 30 jaar.

Uitgifte van 20 aandelen A aan de gemeente Waterland

De toetreding van Waterland levert een bijdrage aan de beheersing van het marktrisico rond de afvalenergiecentrales. Voor Zaanstad zal hierdoor een pro rata daling plaatsvinden van de garantstelling voor financiering per aandeelhouder (-0,6%) en een evenredige afname van de jaarlijkse garantiestellingprovisie. Op dit moment nemen 48 gemeenten en 8 waterschappen deel aan HVC en bezit Zaanstad 7,92% van HVC aandelen A. Door de uitgifte van aandelen aan Waterland verandert de omvang van het aandeelhouderschap van Zaanstad naar 7,87% aandelen A.

Marktontwikkelingen

Prijsfluctuaties van elektriciteit en gas, maar ook van bijvoorbeeld grondstoffen zoals papier en metalen hebben een direct effect op de marge en de dekkingsbijdrage van activiteiten van HVC. Prijsrisico's op de verkoop van grondstoffen worden indien mogelijk bij de ontdoener van het afval belegd.

Daarnaast hebben wijzigingen in wet- en regelgeving een significante invloed op de activiteiten van HVC.

Risicoprofiel

Beschrijving tot standkoming risicoprofiel door strategie en regie.

Financiële positie

Jaarrekening 2021

Het jaar 2021 is afgesloten met een positief saldo van € 26,4 miljoen, in de jaarrekening is voorgesteld is om het resultaat toe te voegen aan de algemene reserves. In de Algemene vergadering van Aandeelhouders van 2 juni 2022 is ingestemd met dit voorstel.

Begroting 2023

Door HVC is nog geen begroting opgesteld.

Risico's en beheersmaatregelen

Risico's

De risico's van warmte-activiteiten zijn in beeld en beheersbaar, op de risico's wordt ingespeeld. Als onderdeel van de behandeling van het risico-aspect van de warmteactiviteiten heeft de Klankbordgroep aan het Innovatieplatform (IP) gevraagd of investeren in collectieve warmte via HVC een veilige keuze is.

Beheersmaatregelen

- Annotaties van de agenda van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders in het college van B&W
- Ambtelijk overleg met verschillende klankbordgroepen (zowel financiële als beleidsmatige) met de overige aandeelhouders van HVC.

Risicoprofiel: hoog

Warmtenetwerk Zaanstad (WNZ)

Rechtsvorm: BV
 Oprichtings-/publicatiedatum: 1 januari 2019
 Vestigingsplaats: Zaandam
 Toezichtsregime: hoog

Openbaar belang

Het op gang brengen van de transitie naar een aardgasloze gebouwde omgeving. De legitimering van een overheidsinterventie op basis van marktfalen is hier van toepassing op de casus warmtenet in Zaandam-Oost. Het doel is het transporteren van warmte uit o.a. biomassa van Bio Forte aan afnemers in Zaanstad.

Bestuurlijk belang

Wethouder Onclin vertegenwoordigt de gemeente in de AvA, plaatsvervangend wethouder Tuijn. Gemeente Zaanstad is samen met Duurzame Energienetwerken Noord-Holland (DENH) eigenaar van het Warmtenet Zaanstad BV. Gemeente Zaanstad heeft een belang van 39% in de Aandelen (uitsluitend stemgerechtigd), alsmede een belang van 100% in de Aandelen C (stemrechtloos). Er is sprake van duale aansturing waarbij de wethouder financiën invulling geeft aan de eigenaarsrol en het inhoudelijk opdrachtgeverschap is belegd bij de beleidsportefeuillehouder.

Stemverhouding: 39,0%

Actualiteiten en risico's Ontwikkelingen

Agio-storting

De non-notificatie procedure is positief afgewikkeld zodat de agio-storting door Zaanstad kon worden afgerond.

Visie en strategie

WNZ stelt een visie en strategie op, aanleiding voor dit document zijn de Warmtewet 2.0 en de uitbreidingsplannen van WNZ. Deze visie en strategie heeft tevens gevolgen voor de herijking van de business case. Het document wordt eind augustus 2022 verwacht.

Gebiedsplan

momenteel zijn gesprekken gaande rondom uitbreiding van het net zowel voor nieuwbouwlocaties als binnen bestaande bebouwing. WNZ stelt een gebiedsplan op dat in de zomer van 2022 wordt verwacht.

Herijking business case

In oktober wordt een herijking van de business case door WNZ verwacht. De aanleiding voor deze herijking zijn onder andere de opgelopen achterstand bij realisatie Zwembad De Slag en de ontwikkeling in de energiemarkt. WNZ verwacht de herijkte business case medio oktober 2022 gereed te hebben.

Stikstofruimte

Vanwege de verbranding van biomassa is de aanpassing van het landelijke beleid omtrent stikstof een belangrijke ontwikkeling. Medio 2023 verwachten wij vanuit Provincie Noord-Holland uitsluitsel te ontvangen over de gevolgen van de stikstofruimte voor Zaanstad.

Risicoprofiel

Het financieel belang is hoog. De gemeentelijke deelneming is onderhandeld op € 4,25 miljoen. Deze deelneming is op die basis nu gewaardeerd op € 1,95 miljoen. Gemeente Zaanstad heeft een voorziening getroffen voor het verschil van € 2,3 miljoen. Het risico dat de getroffen voorziening te klein blijkt (omdat de marktwaarde van de deelneming daalt) is opgenomen als risico voor het weerstandvermogen. De politieke en maatschappelijke betrokkenheid zijn groot: de activiteiten van het Warmtenet richten zich op het leveren van warmte aan inwoners. De gemeente participeert in het Warmtenet vanuit het publieke belang en de maatschappelijke doelen die de gemeente wil realiseren.

Financiële positie

Jaarrekening 2021

Het jaar 2021 is afgesloten met een negatief saldo van € 457.000. Het resultaat wordt toegevoegd aan het geaccumuleerd verlies.

Begroting 2023

Door WNZ is nog geen begroting opgesteld.

Voorziening

Er is op dit moment geen aanleiding om de voorziening aan te passen. Hoewel er enkele risico's zijn (beperking van ammoniak en stikstofuitstoot, verminderd draagvlak biomassa) is het nog niet te zeggen of deze risico's negatieve invloed hebben op de lange termijn uitrol van het warmtenet. De volgende overwegingen liggen hier aan ten grondslag

- De grote projecten de Gouw en Oostzijderveld lopen nog steeds (ondanks vooralsnog 'tegenvallende' resultaten door vertraging en mogelijk lagere afname door BENG-eisen). Daarmee is er geen aanleiding om de aandelen af te waarderen. De vooruitzichten zijn nog verre van concreet, dus er is ook nog geen toekomstige geldstroom die vrijval van de voorziening onderbouwd.
- Indien toekomstige resultaten achterblijven ontstaat wellicht op een moment wel de vraag in hoeverre de solvabiliteit van WNZ in gevaar komt. Daar is nu nog geen sprake van.
- Voor onderbouwing van het risico gaat het vooral om de vraag hoe concreet uitbreiding van het warmtenet in beeld komt. We staan nu nog steeds relatief aan het begin van het project en er is nog geen aanleiding om het risico te herwaarderen.
- Aanleiding om het risico te herzien zijn de uitkomsten van wijkuitvoeringsplannen omdat die iets zeggen over de potentiële afname van het net. Vanaf 2022 en in 2023 zal de eerste lichting van de wijkuitvoeringsplannen plaatsvinden.
- Ook belangrijk is de zoektocht naar nieuwe warmtebronnen en de financiering hiervan, aangezien er na afronding van fase 1 nog maar weinig GJ's van de biomassacentrale over zijn (ook als de centrale op volle capaciteit draait) om gebouwen mee te verwarmen.

Risicoprofiel

Het financieel belang is hoog. De gemeentelijke deelneming is onderhandeld op € 4,25 miljoen. Deze deelneming is op die basis nu gewaardeerd op € 1,95 miljoen. Gemeente Zaanstad heeft een voorziening getroffen voor het verschil van € 2,3 miljoen. Het risico dat de getroffen voorziening te klein blijkt (omdat de marktwaarde van de deelneming daalt) is opgenomen als risico voor het weerstandvermogen. De politieke en maatschappelijke betrokkenheid zijn groot: de activiteiten van Warmtenetwerk Zaanstad B.V. richten zich op het leveren van warmte aan inwoners. De gemeente participeert in het Warmtenetwerk Zaanstad B.V. vanuit het publieke belang en de maatschappelijke doelen die de gemeente wil realiseren.

Risico's en beheersmaatregelen

Risico's

- Publieke opinie over het gebruik van op hout gestookte biomassacentrales, zoals in de biomassacentrale voor het warmtenet in Zaandam-Oost, wordt negatiever
- Als er onvoldoende voortgang wordt geboekt op het ontwikkelen van alternatieve warmtebronnen, heeft dit tot gevolg dat:
 - o Uitbreiding van het warmtenet langer duurt
 - o Biomassacentrale mogelijk langer blijft werken
- Mogelijk kan er minder warmte kan worden getransporteerd doordat de warmteproducent minder warmte kan produceren dan in de businesscase was voorzien. Oorzaak hiervan is dat de warmteproducent, BioForte, niet meer stikstof en ammoniak mag uitstoten dan de ruimte die op grond van de Wet natuurbescherming aan BioForte is vergund. De aan de biomassacentrale vergunde uitstootruimte heeft tot gevolg dat de biomassacentrale op dit moment niet haar maximale capaciteit kan benutten.
- Vertragingen in de oplevering van bouwprojecten met financiële consequenties.

Beheersmaatregelen

- Actief in gesprek blijven met de exploitant van de biomassacentrale en de ODNZKG en ODNHN m.b.t. naleving van uitstootlimieten.
- De Klankbordgroep van raadsleden over de biomassacentrale actief blijven betrekken over de naleving van afspraken over de inzet van bio-grondstoffen, maar ook over de vorderingen met betrekking tot de ontwikkelen van alternatieve warmtebronnen.

- Deelname aan de MRA-wg biomassa en MRA Warmte Koude Programma, en samen met MRA gemeenten actief optrekken in dit dossier.
- Actieve deelname door ZNSTD in verschillende gremia om te kunnen anticiperen / invloed uit te kunnen oefenen op de ontwikkelingen rondom de ontwikkeling en implementatie van de nieuwe Wet Collectieve Warmtevoorziening (Warmtewet 2.0) en het Zaanse onafhankelijk warmtenet als landelijk voorbeeld onder de aandacht te kunnen blijven brengen.
- Annotaties B&W AVA Warmtenet;
- Voorlichting over Biograndstoffen en de stand van zaken rondom de ontwikkeling in Zaanstad van alternatieve warmtebronnen zoals geothermie, aquathermie.
- Herijking van de business case

Risicoprofiel: middel**Alliander N.V.**

Rechtsvorm:	Naamloze Vennootschap
Oprichtings-/publicatiedatum:	1 juli 2009
Vestigingsplaats:	Arnhem
Toezihtsregime:	middel

Openbaar belang

Netbeheer en distribueren van elektriciteit en gas voor producenten en afnemers. Voor burgers en ondernemers is een goed werkend en betaalbaar distributienetwerk van gas en elektriciteit cruciaal. Alliander heeft een belangrijke rol in het mogelijk maken van verdere verduurzaming van de Nederlandse energievoorziening.

Bestuurlijk belang

Wethouder Onclin vertegenwoordigt de gemeente in de AvA, plaatsvervangend wethouder Tuijn.

Er is sprake van duale aansturing waarbij de wethouder financiën invulling geeft aan de eigenaarsrol en het inhoudelijk opdrachtgeverschap is belegd bij de beleidsportefeuillehouder.

Stemverhouding: 0,9%

Actualiteiten en risico's**Ontwikkelingen***Kapitaalversterking*

Als gevolg van de oplopende investeringen in de energietransitie, heeft Alliander een voorstel voor kapitaalversterking voorgelegd aan de aandeelhouders. Voor gemeente Zaanstad betekent dit een participatie van € 5,7 mln in een reverse coverteerbare hybride obligatielening. De raad heeft hiertoe in November 2021 besloten. Met uitzondering van 6 kleine gemeenten, hebben alle andere aandeelhouders van Alliander aan de kapitaalversterking deelgenomen waardoor het benodigde kapitaal aangetrokken is dat noodzakelijk is voor het noodzakelijke hogere investeringsvolume. Door deelname blijft het aandeel van Zaanstad in Alliander onveranderd en ontstaat een toename van baten door de gegarandeerde rente over de lening.

Marktontwikkelingen

Het netwerkbedrijf investeerde fors om het totale energienet uit te breiden en te onderhouden en ziet dat de vraag naar elektriciteit exponentieel toeneemt. In sommige sectoren nog veel sneller dan tot nu toe werd aangenomen. Dit zet nog meer druk op de uitbreiding van het elektriciteitsnet.

De productie moet tot 2025 fors stijgen om aan de toenemende vraag te voldoen, Alliander versterkt haar strategie om meer werk te realiseren. Onderdelen hiervan zijn onder meer het nog beter gebruikmaken van de capaciteit in de markt, grote werkpakketten uitbesteden, aanbestedingstrajecten sneller afronden, modulair bouwen (snellere realisatie stations) en digitalisering van het huidige netwerk.

De problematiek rondom de capaciteit van het netwerk speelt ook voor Zaanstad. Hierdoor zijn geen nieuwe grootverbruik aansluitingen meer mogelijk. Dit heeft een negatieve impact op vestiging / verhuizing van bedrijven, uitbreiding van bedrijfsactiviteiten en de verduurzaming van de stad. Naar verwachting duurt het tot 2026 voordat de infrastructuur afdoende versterkt is.

Om de investeringen (gedeeltelijk) te kunnen bekostigen zijn gesprekken gaande met het Rijk.

Investeringsplan

5 april 2022 is het investeringsplan van Liander, onderdeel van Alliander, gepubliceerd. Het investeringsplan kent een tweejaarlijkse bijstelling en overziet de komende 10 jaar waarin scenario's zijn uitgewerkt voor de energietransitie en de impact op het gas- en energienet.

Financiële positie

Jaarrekening 2021

In de Algemene Vergadering van 13 april 2022 is de jaarrekening 2021 vastgesteld. Het jaar is afgesloten met een positief saldo van € 242 miljoen. Het resultaat is als volgt bestemd:

- € 140,4 miljoen is toegevoegd aan de overige reserves
- € 101,1 miljoen wordt uitgekeerd als dividend.

Begroting 2023

De begroting voor 2023 is niet beschikbaar.

Risico's en beheersmaatregelen

Risico's

Alliander onderkent de volgende risico's in de SWOT analyse:

- Cybercriminaliteit
- Onvoldoende langetermijnnoriëntatie van wet- en regelgeving
- Krapte technische arbeidscapaciteit
- Schaarste in componenten en grondstoffen
- Lange termijn financierbaarheid
- Sterk groeiend werkpakket

Beheersmaatregelen

De hierboven benoemde risico's worden door Alliander afgedekt met beheersmaatregelen.

Vanwege het beperkte belang wordt voor gemeente Zaanstad de beheersmaatregelen beperkt tot:

- Annotaties van de agenda van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders in het college van B&W

Risicoprofiel: middel

Bank Nederlandse Gemeenten

Rechtsvorm:	Naamloze vennootschap
Oprichtings-/publicatiedatum:	1914
Vestigingsplaats:	Den Haag
Toezichtsregime:	middel

Openbaar belang

De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) is de bank van en voor overheden en instellingen met een maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak.

Bestuurlijk belang

Wethouder Onclin vertegenwoordigt de gemeente in de AvA, plaatsvervangende wethouder Slegers. Zaanstad is niet vertegenwoordigd in de RvC.
Er is sprake van duale aansturing.

Stemverhouding: 0,07%

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

BNG Bank heeft vanaf 2020 haar strategie aangescherpt. Op basis van haar purpose 'gedreven door maatschappelijke impact' kiest de bank ervoor om zich exclusief te richten op de publieke sector. Daarbij ligt de focus op vier Sustainable Development Goals (SDG's) waarmee de bank samen met publieke klanten het verschil wil maken:

- goede gezondheid en welzijn (SDG 3)
- kwaliteitsonderwijs (SDG 4)
- betaalbare duurzame energie (SDG 7)
- duurzame steden en gemeenschappen (SDG 11).

BNG Bank streeft niet naar winstmaximalisatie, maar naar maatschappelijke impact en een redelijk rendement voor de aandeelhoudende overheden. De nettowinst over 2021 is uitgekomen op € 236 miljoen, ondanks de zeer lage rentetarieven. De winststijging van 7% is vooral veroorzaakt door het positieve resultaat op financiële transacties van € 100 miljoen als gevolg van marktwaaardeveranderingen. In 2020 bedroeg dit € 17 miljoen negatief.

De omvang van nieuw verstrekte langlopende leningen bedraagt € 12,8 miljard, een stijging van ruim 9% ten opzichte van 2020. De totale langlopende kredietportefeuille bedraagt eind 2021 € 87 miljard. Dit is een netto toename van de portefeuille van EUR 1,2 miljard. Klanten hebben ook over 2021 de gevolgen van de COVID-19-pandemie ondervonden. BNG Bank heeft haar klanten waar nodig ondersteund. Het financieringsbeleid van BNG Bank blijft onveranderd gericht op permanente toegang tot de geld- en kapitaalmarkt voor de gewenste looptijden en volumes tegen zo laag mogelijke kosten. De volatiliteit op de financiële markten zal dit jaar naar verwachting groot blijven. Dat maakt het doen van voorspellingen over het verwachte nettoresultaat 2021 niet verantwoord. De financiële resultaten worden op 21 maart 2022 door de BNG gepresenteerd. Volgens half jaar bericht begin september 2021 komt het resultaat uit in de range tussen de € 440 mln. en € 470 mln. Op 26 november 2021 bracht de BNG een persbericht uit dat de Bank als gevolg van een procesmatige fout niet tijdig heeft voldaan aan een rapportageverplichting om in aanmerking te komen voor de extra rentekorting van 0,5% op de 'Targeted Longer-Term Refinancing Operation' (TLTRO). Hierdoor is deze korting over het eerste tijdvak (24 juni 2020 t/m 23 juni 2021) niet aan haar toegekend. De korting over deze periode bedraagt € 57 miljoen en dat is ten laste van het resultaat van 2021 gekomen. Bij de presentatie van de jaarcijfers 2021 heeft de BNG aangegeven bezig te zijn deze korting alsnog te krijgen. In de zomer van 2022 is deze situatie onveranderd.

Het dividend van de BNG wordt altijd verantwoord in het jaar dat de aandeelhoudersvergadering plaatsvindt. Het komt bij ons dus altijd een jaar later in de boeken als waar het betrekking op heeft. Het dividend vertoont de laatste jaren een vrij grillig verloop zoals blijkt uit deze tabel met het dividend over de afgelopen zes jaar:

Het dividend (Bedragen x € 1.000)					
Jaarrekening:					
2017	2018	2019	2020	2021	2022
Dividend over het jaar:					
2016	2017	2018	2019	2020	2021
€ 683	€ 1.053	€ 1.186	€ 529	€ 753	€ 950

Ondanks de genoemde tegenvaller van € 57 mln. heeft de BNG bank over 2021 (te verwerken in boekjaar 2022) het dividend vastgesteld op totaal € 127 mln. Voor ons komt dit uit op € 950.000. De tegenvaller van € 50.000 voor 2022 is verwerkt bij de Burap. Vanaf 2023 begroten we structureel een dividend van € 0,9 mln. begroot.

Financiële positie

Jaarrekening 2021

Het jaar 2021 is afgesloten met een positief saldo van € 236 mln.. Het resultaat zal als volgt worden bestemd:

- 60 % wordt als dividend uitgekeerd (€ 127 mln.).
- Het restant van € 109 mln. wordt toegevoegd aan het eigen vermogen.

Het eigen vermogen bedraagt ultimo 2021 € 5 miljard op een balanstotaal van € 149 miljard.

Begroting 2023

Er zijn geen specifieke speerpunten.

Risico's en beheersmaatregelen

Het risico is dat het begrote dividend niet wordt gerealiseerd. Hiertoe volgen we de tussentijdse berichten en de jaarrekening van de BNG. We hebben er nauwelijks zelf invloed op.

Risicoprofiel: laag

Vereniging Bedrijvenpark HoogTij

Rechtsvorm: Vereniging
 Oprichtings-/publicatiedatum:
 Vestigingsplaats: Zaandam
 Toezichtsregime: laag

Openbaar belang

Bevordering van het kwaliteitsniveau en de behartiging van de gezamenlijke belangen van de eigenaren van de gronden en gebouwen in het bedrijvenpark Hoogtij.

Bestuurlijk belang

Een medewerker van de gemeente Zaanstad is benoemd als vertegenwoordiger van Zaanstad. Er participeert niemand van het college in het bestuur. Ieder lid is bevoegd tot het uitbrengen van een zodanig aantal stemmen als overeenkomt met iedere vierkante meter grond in het bedrijvenpark waartoe het lid is gerechtigd is Het algemeen bestuur bestaat uit 3 leden, Zaanstad levert de secretaris.

Stemverhouding: <1%

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

Zaanstad is van oudsher als grondeigenaar/ontwikkelaar lid van Vereniging Bedrijvenpark HoogTij (VBH). KG Parkmanagement geeft in opdracht van de grondeigenaren en de VBH invulling aan het parkmanagement. De vereniging is verantwoordelijk voor een blijvende kwaliteit van de openbare ruimte en bedrijfskavels. Dit is van cruciaal belang voor een goed vestigingsklimaat, nu en in de toekomst. De vereniging is daarnaast het eerste aanspreekpunt voor de ondernemers op HoogTij. Zaanstad heeft zich ingespannen en zal zich blijven inzetten om, samen met de grondeigenaren en ondernemers, de kwaliteit van het bedrijventerrein te behouden en te versterken. De rol van Zaanstad in de vereniging is afnemend, gezien de ontwikkeling dat steeds meer grond wordt uitgegeven.

Risicoprofiel

Het risico voor de gemeente bij de VBH is laag. Zaanstad is lid van de vereniging en betaalt de werkelijke kosten voor het beheer en onderhoud van nog niet uitgegeven kavels en de openbare ruimte op HoogTij. De organisatiegraad op HoogTij is hoog, alle bedrijven zijn lid van de vereniging. Het bestuur van de vereniging staat in samenhang met KG Parkmanagement in nauw contact met de bedrijven/leden, behartigt de belangen van de leden en voert structureel overleg met de gemeente over ontwikkelingen op HoogTij.

Financiële positie

Jaarrekening 2021

Het jaar 2021 is afgesloten met een negatief saldo van € 15.212,-. De vereniging is financieel zeer gezond. Teneinde niet vennootschapsbelastingplichtig te worden is er in 2021 sprake geweest van een korting op de lidmaatschapsgelden. Dit verklaart ook het negatief saldo over 2021.

Begroting 2023

De begroting voor 2023 wordt eind 2022 besproken/vastgesteld in de ALV van de VBH.

Risico's en beheersmaatregelen

Het risico voor de gemeente is laag, aangezien de bijdrage van de gemeente aan de VBH is gebaseerd op de werkelijke onderhoudskosten voor het beheer van nog niet uitgegeven bedrijfskavels en de openbare ruimte. Over de hiermee gepaard gaande kosten vindt structureel overleg plaats tussen de vereniging en de gemeente.

Risicoprofiel:**Dimpact**

Rechtsvorm:	Coöperatie
Oprichtings-/publicatiedatum:	lidmaatschap gestart in oktober 2020
Vestigingsplaats:	Enschede
Toezichtsregime:	

Openbaar belang

Binnen de onafhankelijke coöperatie Dimpact werken 40 gemeenten samen. Zij co-creëren en leren van elkaar op het gebied van digitale innovatie van dienstverlening. Als lid van Dimpact kan Zaanstad (tegen betaling) gebruik maken van de producten die onder regie van Dimpact ontwikkeld zijn door de leden en evt externe partijen.

Bestuurlijk belang

Gemeente Zaanstad heeft één stem in de Algemene Ledenvergadering van Dimpact

Stemverhouding: 1 van de 40 stemmen

Actualiteiten en risico's

In 2017 zijn de gemeenten Deventer, Enschede, Groningen en Zwolle met ondersteuning van Dimpact gestart met het programma I4Sociaal. I4Sociaal heeft als doel om inwoners sneller, slimmer, effectiever en efficiënter de weg te wijzen en te begeleiden in het sociaal domein. In het tweede kwartaal 2019 hebben de gemeente Leeuwarden en Zaanstad besloten om aan te sluiten bij het programma I4Sociaal en daarmee ook lid te worden van de coöperatie Dimpact.

In de zomer 2022 heeft gemeente Zaanstad besloten niet door te gaan met I4Sociaal. De fundtionaliteiten zijn nog onvoldoende ontwikkeld om op korte termijn (2 jaar) van meerwaarde te zijn voor de uitvoering. Mogelijk kan in de toekomst alsnog aangesloten worden op het Open Inwonderplatform als dit verder is doorontwikkeld. Voor nu levert gemeente Zaanstad hier geen actieve (financiële) bijdrage meer aan.

In het 4de kwartaal 2022 wordt in een voorstel voorgelegd of het lidmaatschap van gemeente Zaanstad in Dimpact wordt voortgezet of beëindigd.

Risicoprofiel:**Fonds De Hoop**

Rechtsvorm:	Vereniging
Oprichtings-/publicatiedatum:	1835
Vestigingsplaats:	Zaandam
Toezichtsregime:	

Openbaar belang

1. De instelling heeft tot doel om een geldelijke bijdrage of een bijdrage van materiële aard, te doen aan particuliere aanvragers die in financiële nood zijn ("individuele verstrekkingen").
2. Daarnaast heeft de instelling tot doel het stimuleren van maatschappelijke initiatieven en organisaties die zich richten op het verbeteren van de positie van de kwetsbare burger ("collectieve verstrekkingen")

Bestuurlijk belang

Het bestuur wordt vertegenwoordigd door een ambtelijke en bestuurlijke afvaardiging uit gemeente Zaanstad.

Het bestuur bestaat uit de voorzitter (gemandateerd wethouder) en 5 leden (4 raadsleden / steunfractieleden en 1 lid uit de Ondernemingsraad).

De besluiten worden genomen bij meerderheid van stemmen. Bij staken van stemmen beslist de stem van de voorzitter.

Stemverhouding: nvt

Actualiteiten en risico's

Het jaarlijks te besteden budget bedraagt € 10.000 vermeerderd met de jaarlijkse opbrengst van de rente

Risicoprofiel:**RON Achtersluispolder I B.V.**

Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Oprichtings-/publicatiedatum:	20 december 2005
Vestigingsplaats:	Zaandam
Toezichtsregime:	

Bestuurlijk belang

Gemeente Zaanstad is houder van 33 1/3% van de aandelen. Wethouder Onclin vertegenwoordigt de gemeente in de AvA, plaatsvervangend wethouder Slegers.

Er is sprake van duale aansturing waarbij de wethouder financiën invulling geeft aan de eigenaarsrol en het inhoudelijk opdrachtgeverschap is belegd bij de beleidsportefeuillehouder.

Stemverhouding:

Actualiteiten en risico's**Ontwikkelingen**

Bij de ontmanteling van de RON NV is de gemeente, op verzoek van de gemeenteraad, aandeelhouder geworden van Achtersluispolder I BV (een dochter van RON NV) om op die manier zeggenschap te houden over het Houtcentrum in de Achtersluispolder. De gemeente is sinds eind 2021 voor 33 1/3 % aandeelhouder en Havenbedrijf Amsterdam aandeelhouder van de overige 66 2/3% aandelen.

Risicoprofiel

Beschrijving tot standkoming risicoprofiel door strategie en regie.

Financiële positie*Jaarrekening 2021*

Het jaar 2021 is afgesloten met een positief saldo van € 134.000. Het resultaat wordt als volgt bestemd door het toe te voegen aan de overige reserves die hierna € 700.000 bedragen. Het balanstotaal is € 1.028.000 dus de financiële positie is goed. De bezitting bestaat voornamelijk uit de deelneming (50,3 %) in het Houtcentrum BV € 948.000. Het Houtcentrum heeft een eigen vermogen van € 3,8 mln. op een balanstotaal van € 9,2 mln. ultimo 2021.

Begroting 2023-2026

De RON Achtersluispolder BV heeft geen begroting. RON Achtersluispolder BV behoudt de deelneming in het Houtcentrum. Verder zijn er geen activiteiten gepland.

Risico's en beheersmaatregelen

Het risico bestaat uit het bedrag waarvoor we deelnemen namelijk € 0,2 mln. en de uitgegeven geldlening € 0,2 mln.

Beheersmaatregel bestaat uit het beoordelen van de jaarrekening van RON Achtersluispolder. Gelet op de financiële positie van RON Achtersluispolder BV is er geen aanleiding om een voorziening op te nemen.

Risicoprofiel:**Stichting Jeugdteam Zaanstad**

Rechtsvorm:	Stichting
Oprichtings-/publicatiedatum:	1 januari 2022
Vestigingsplaats:	Zaandam
Toezihtsregime:	

Openbaar belang

Gemeente Zaanstad is houder van 33 1/3% van de aandelen. Wethouder Onclin vertegenwoordigt de gemeente in de AvA, Het verlenen van jeugdhulp aan jeugdigen in Zaanstad, het beoordelen en doorverwijzen naar specialistische jeugdhulp en het voeren van regie op ondersteuningsplannen van gezinnen. Dit doet het jeugdteam door integraal samen te werken met de Sociale Wijkteams, het onderwijs, de huisartsen, specialistische aanbieders en andere partners in de wijken.

Bestuurlijk belang

Gemeente Zaanstad heeft geen zetel in het bestuur, maar benoemt wel de directeur-bestuurder en de leden van de Raad van Toezicht van de stichting.

Stemverhouding:

Actualiteiten en risico's**Governance**

- Er is een dienstverleningsovereenkomst afgesloten voor onbepaalde tijd (2022/14158)
- Gemeente Zaanstad benoemt de directeur-bestuurder van de stichting.
- De directeur-bestuurder is eindverantwoordelijk voor de prestaties van de Stichting en voor de uitvoering van de opdracht zoals verstrekt door de gemeente Zaanstad. De directeur-bestuurder is eerste aanspreekpunt voor de gemeente en de Raad van Toezicht
- Gemeente Zaanstad benoemt de leden van de Raad van Toezicht van de stichting.
- De Raad van Toezicht houdt integraal toezicht op de besturing van de organisatie van de stichting. Onder het houden van toezicht vallen bijvoorbeeld het goedkeuren van besluiten van het bestuur alsmede het monitoren van het functioneren van het bestuur.
- De strategische visie is in voorbereiding. Deze Strategische visie wordt conform de Statuten ter goedkeuring aan de Gemeente Zaanstad voorgelegd. Na de goedkeuring van de Gemeente Zaanstad, zal de Raad van Toezicht de Strategische visie en (meerjaren) begroting overeenkomstig vaststellen.
- Voorgangsgesprekken Zaanstad – stichting
- Er is een governance structuur afgesproken. Elk kwartaal zijn er voortgangsgesprekken met de directeur waarin de managementrapportage wordt besproken, elke maand is er een operationeel overleg (teamleiders) met de gemeente en een ontwikkeloverleg (meer tactisch overleg over de ontwikkelingen).

Ontwikkelingen

- Dit najaar wordt door het rijk de Hervormingsagenda Jeugd 2022-2028 vastgesteld, half november moet de hoofdlijnenagenda klaar zijn. In de raadsinformatiebrief 2022/2568 wordt hier uitgebreid om ingegaan.
- Het college heeft met de raad afgesproken eens per kwartaal de voortgang van de jeugdhulp in Zaanstad te rapporteren, via een voortgangsrapportage. Hiermee wordt een van de aanbevelingen van het rekenkameronderzoek Jeugdhulp in Zaanstad opgevolgd. In de voortgangsrapportage staat een update de aantallen jeugdigen in de jeugdhulp, de kostenontwikkeling, de besparende maatregelen en de lopende trajecten rondom jeugd. In juli 2022 is de laatste voortgangsrapportage (2022/15115) verstuurd. De volgende voortgangsrapportage komt in het 4de kwartaal.

Financiën

Voor het contractjaar 2022 wordt aan door gemeente Zaanstad een lumpsum bedrag van € 9.350.307 inclusief BTW, ter beschikking gesteld aan de stichting Jeugdteam.

Risico's

De eerder risicoinventarisatie gaait in op op risico's die spelen bij de transitie naar een stichting. Er wordt in het 4de kwartaal een nieuwe risico inventarisatie opgesteld.

In het startplan van de stichting (dec 2021) worden de volgende risico's genoemd.

- **Niet alles kan of kan meteen**

De wensenlijst van wat dient te gebeuren is groots en meeslepend. In het goed doordenken van de keuzes zal in overleg met stakeholders en opdrachtgever ook draagvlak gevonden dienen te worden en gezamenlijk de risico's te aanvaarden.

- **Te weinig geld om problemen op te lossen**

Er is een beperkte invloed is op Wet Langdurige Zorg en Zorgverzekeringswet

- **Personele risico's**

- o Hoge werkdruk als gevolg van wachtlijsten
- o Moeilijk vervullen van vacatures (dit speelt voor alle ketenpartners)

Risicoprofiel:**Stichting Sportbedrijf Zaanstad**

Rechtsvorm:	Stichting geen bestuurlijke deelname quasi inbesteding
Oprichtings-/publicatiedatum:	1 januari 2015
Vestigingsplaats:	Zaandam
Toezihtsregime:	

Openbaar belang

Het Sportbedrijf is verantwoordelijk voor de exploitatie van sporthallen, gymzalen en zwembaden en de uitvoering van sportstimuleringsactiviteiten en de impuls onderwijs, sport en cultuur. De opdracht van de gemeente Zaanstad aan het Sportbedrijf is vastgelegd in een exploitatieovereenkomst.

Bestuurlijk belang

De leden van de Raad van Toezicht worden door het College van burgemeester en wethouders van de gemeente Zaanstad benoemd, geschorst en ontslagen

Stemverhouding: nvt

Actualiteiten en risico's**Ontwikkelingen**

De indexering die de gemeente toepast is onvoldoende om jaar over jaar een sluitende exploitatie te behouden. De gasprijs is voor het Sportbedrijf de belangrijkste kostenpost. Het Sportbedrijf krijgt momenteel gas geleverd via hun contract bij Sportfondsen. Dat contract loopt t/m 31 december 2023, het tarief bedraagt € 0,18 per kuub. Op basis van de huidige situatie zal dit tarief vanaf 1 januari 2024 vele malen hoger uitkomen (dagprijzen nu zijn € 2,00 per kuub).

Financiën

De Gemeente stelt aan de Stichting gedurende de looptijd van deze Overeenkomst ten behoeve van de Exploitatie van de Accommodaties en de uitvoering van de activiteiten jaarlijks een budget ter beschikking (Exploitatiebijdrage). Jaarlijks stelt de stichting de begroting op voor het komende jaar en legt deze voor ter goedkeuring aan de gemeente. De jaarrekening wordt 4 maanden na einde boekjaar aan de gemeente aangeboden.

- *Jaarrekening 2021*

Het jaarrekeningresultaat bedraagt € 374.108 en wordt toegevoegd aan de reserve Nog te besteden exploitatie Sportbedrijf.

- *Begroting 2023*

Deze begroting gaat uit van een weer genormaliseerde situatie en niet van lagere omzet door een langdurige sluiting als gevolg van Corona.

Risicoprofiel:**Textiles2Textiles B.V.**

Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Oprichtings-/publicatiedatum:	29 januari 2020
Vestigingsplaats:	Wormerveer
Toezihtsregime:	

Openbaar belang

Het op gang brengen van de transitie naar een circulaire verwerking van textiel afval. De legitimering van een overheidsinterventie op basis van marktfalen is hier van toepassing. Het doel is textiel afval verwerken tot grondstof voor de kledingindustrie.

Bestuurlijk belang

Gemeente Zaanstad is houder van 33 1/3% van de aandelen. Wethouder Onclin vertegenwoordigt de gemeente in de AvA, plaatsvervangend wethouder Tuijn.

Er is sprake van duale aansturing waarbij de wethouder financiën invulling geeft aan de eigenaarsrol en het inhoudelijk opdrachtgeverschap is belegd bij de beleidsportefeuillehouder.

Stemverhouding: 33,33%

Actualiteiten en risico's**Ontwikkelingen**

Textiles2Textiles ondervindt net als veel andere bedrijven hinder van de vertragingen in levertijden. Hierdoor loopt het bedrijf achter op het in 2021 opgestelde businessplan. Een nieuwe machine die de volgende stap (cutting/cleaning) in het textiel verwerken uitvoert, is daar namelijk een belangrijk onderdeel van. Er worden momenteel proeven uitgevoerd met een pilotopstelling, en de volledige Trim clean machine wordt eind dit jaar verwacht. Het businessplan wordt voor het einde van het jaar geactualiseerd.

Risicoprofiel

Het financieel belang is beperkt. De gemeentelijke deelneming is onderhandeld op € 150.000. Daarnaast heeft Zaanstad een lening verstrekt ter grootte van € 200.000, voor deze lening is een voorziening opgenomen van € 200.000. Het risico dat de getroffen voorzieningen te klein blijkt (omdat de marktwaaarde van de deelneming daalt) is opgenomen als risico voor het weerstandvermogen.

De maatschappelijke betrokkenheid is beperkt: de activiteiten van Textiles2Textiles B.V. richten zich op het verwerken van textiel afval van inwoners. De gemeente participeert in Textiles2Textiles B.V. vanuit het publieke belang en de maatschappelijke doelen die de gemeente wil realiseren.

Risico's en beheersmaatregelen*Risico's*

Als er onvoldoende voortgang wordt geboekt in de oplevering en in bedrijf name van de machines, heeft dit tot gevolg dat:

- Sprake is van steeds verder oplopende vertraging in de business case
- Toeleveranciers / inkopers eindproduct vinden andere kanalen (afname interesse uit de markt)
- Concurrentie ontwikkelingen
- Financiële consequenties.

Beheersmaatregelen

- Actief in gesprek blijven met de andere aandeelhouder.
- Samen met andere gemeenten optrekken in de MRA, opgave duurzaamheid
- Deelname aan de Denim Deal door Zaanstad
- Actieve deelname door ZNSTD in verschillende gremia om te kunnen anticiperen / invloed uit te kunnen oefenen op de ontwikkelingen rondom circulaire textiel.
- Annotaties B&W AvA Textiles2Textiles;
- Herijking van de business case

3.7 Grondbeleid

Grondbeleid in Zaanstad

De gemeente Zaanstad heeft op dit moment ervoor gekozen om het grondbeleid niet via een nota vast te leggen, maar via de paragraaf grondbeleid aan te geven hoe het grondbeleid wordt ingezet om de bestuurlijke doelstellingen te realiseren. De gemeente is momenteel voornemens de artikelen omtrent Grondzaken uit de Financiële Verordening op te gaan nemen in een nota Grondbeleid. De verwachting is dat een nieuwe nota grond- en vastgoedbeleid later in 2023 aan de raad ter besluitvorming wordt voorgelegd.

Waar moet de paragraaf Grondbeleid aan voldoen?

In het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) zijn eisen gesteld aan de inhoud van de paragraaf grondbeleid:

- een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
- een aanduiding van de wijze waarop de provincie onderscheidenlijk gemeente het grondbeleid uitvoert;
- een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
- en onderbouwing van de geraamde winstneming;
- de beleidsuitgangspunten omtrent de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van grondzaken.

Daarnaast zijn in de Financiële Verordening van de gemeente Zaanstad ook een aantal verplicht op te nemen onderdelen opgenomen:

- de totaal geraamde kosten en opbrengsten van de actieve gemeentelijke grondexploitaties;
- de ontwikkeling van de grondprijzen;
- de ontwikkeling van de reserves van grondzaken.

De meer inhoudelijke rapportage omtrent kosten en opbrengsten van de actieve gemeentelijke grondexploitaties en de reserves van grondzaken vindt plaats in het Meerjaren Perspectief Grondzaken (MPG). Gezien de actualiteit van de teksten van de projecten uit MPG 22.1 wordt nu alleen over de belangrijkste financiële ontwikkelingen gerapporteerd.

Visie op het grondbeleid

De gemeente Zaanstad heeft zes strategische opgaven geformuleerd: verstedelijking, economie, kansengelijkheid, duurzaamheid, veiligheid en gezondheid. Deze zes opgaven zijn door de raad als strategische opgaven voor de fysieke leefomgeving vastgesteld en keren daarom terug in raads- en collegeprogramma's en in beleidsnota's. De opgaven kennen vervolgens elk hun eigen vertaling naar een bepaald ruimtegebruik, c.q. ruimtelijk beleid. Grondbeleid is een middel om dat ruimtelijk beleid op een zo economisch verantwoord mogelijke wijze te realiseren. Het grondbeleid is dus geen doel op zich. Dit betekent ook dat het grondbeleid geen visie omvat over hoe de gemeente zich in ruimtelijk opzicht zou moeten ontwikkelen. Deze visie biedt onder andere MAAK.Zaanstad en straks de Omgevingsvisie.

Het grondbeleid biedt wel de instrumenten om de regie over die ruimtelijke ontwikkeling te kunnen voeren. Door een goede regievoering kunnen vervolgens opbrengsten worden gegenereerd die de kosten die gepaard gaan met de verwezenlijking van de ruimtelijke ontwikkeling kunnen dekken. Het geformuleerde beleid vormt een instrument dat mede ondersteuning biedt aan het realiseren van beleidsdoelstellingen op het gebied van ruimtelijke ordening, volkshuisvesting, economische ontwikkeling en milieu.

De nagestreefde hoofddoelstellingen betreffen:

- Het bevorderen van maatschappelijk gewenst ruimtegebruik,
- Het verhogen van de kwaliteit van het ruimtegebruik binnen de gemeente, de zeggenschap voor de burger en de marktwerking op de grondmarkt.
- Het bevorderen van een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten over gebruikers, exploitanten, eigenaren en de gemeente Zaanstad.

Vormen van grondbeleid

Vormen van grondbeleid en beleidsuitgangspunten

De gemeente Zaanstad voert vanaf 2005 een sturend grondbeleid, waarbij zowel actief-, faciliterend als combinaties mogelijk zijn. De voorkeur ligt bij het faciliteren van ruimtelijke ontwikkelingen door externe partijen. Indien externe partijen geen of onvoldoende initiatieven ondernemen kan de gemeente ook besluiten een actieve rol in te nemen om de gemeentelijke doelstellingen op ruimtelijk gebied te realiseren. Hiermee komt de gemeente tot een sterk initiërende en regisserende rol met waar mogelijk meer marktwerking.

Bij actief grondbeleid (her)ontwikkelt de gemeente zelf de locaties om de ruimtelijke doelstellingen te realiseren. De gemeente heeft de gronden in bezit, koopt de gronden of koopt gevestigde erfpachtrechten terug. Vervolgens worden voor eigen rekening en risico de gronden bouwrijp gemaakt en verkocht aan derden. De gemeente legt de publieke voorzieningen aan en kan in beginsel alle productiekosten doorberekenen in de gronduitgifteprijsen.

Bij faciliterend grondbeleid verwerft de gemeente geen gronden. De gemeente probeert haar doelen te bereiken door het geven van heldere kaders via het omgevingsplan en in overleg met grondeigenaren door middel van anterieure overeenkomsten. De private eigenaar van grond en/of vastgoed, zorgt voor de ruimtelijke ontwikkeling/ transformatie van het gebied.

De gemeente Zaanstad hanteert de volgende beleidsuitgangspunten:

- De gemeente behoudt haar strategische grondposities en waar mogelijk worden strategische grondposities verworven dan wel versterkt.
- Grondexploitaties dragen bij aan de opbouw van een financiële buffer binnen Grondzaken voor de opvang van risico's, onvoorziene kosten en mogelijkheden tot verevening.
- Nieuwe grondexploitaties zijn minimaal kostendekkend.
- Gronden worden uitgegeven op basis van waardering in relatie tot de functionele bestemming.
- Onrendabele exploitaties van maatschappelijke voorzieningen worden niet gesuppleerd via gereduceerde grondprijzen.

- Op gronden die tegen gereduceerde prijs worden/zijn uitgegeven, is bij doorverkoop en/of gebruiksverandering het profijtbeginsel van toepassing, waardoor een eventuele waardestijging aan de gemeente toekomt.
- Door concurrentie tussen marktpartijen, via tenders, te bevorderen streeft de gemeente naar een optimalisatie van grondopbrengsten.

Grondbeleid vergt maatwerk

Van belang is flexibel te zijn in de aanpak naar aanleiding van doelen en omstandigheden. Er is sprake van verschillende soorten locaties met ieder hun eigen doelstellingen ten aanzien van die locaties. Daarnaast zijn de grondposities van gemeente en marktpartijen ook sterk bepalend voor de strategie die kan worden gevolgd. Helder is dat de gemeente, indien zij een grondpositie heeft, een sterkere positie in het ontwikkelingsproces heeft dan in die gevallen waarin zij geen grondpositie heeft.

Grondprijsbeleid

De gemeente Zaanstad hanteert bij de uitgifte van commerciële gronden een marktconform grondprijsbeleid, waarbij de methodiek van de residuele grondwaardeberekening of de comparatieve methodiek wordt toegepast. Uit oogpunt van de eigen financiële (onderhandelings)positie worden commerciële grondprijzen niet gepubliceerd.

De residuele grondwaarde wordt berekend door de investeringskosten (bouw- en bijkomende kosten) in mindering te brengen op de commerciële waarde (verkoopwaarde). Het restant (residu) is de grondprijs. Bij de comparatieve berekeningswaarde wordt de prijs vastgesteld op basis van vergelijking met gerealiseerde prijzen voor soortgelijke gronden.

Bij niet-commerciële gronden, stroken grond (snippergroen), buitensportaccommodaties en bij grond ten behoeve van de bouw van woningen via het model van de Betaalbare Koopwoningen Zaanstad (BKZ) gelden andere berekeningswijzen. De uitgangspunten voor de berekening van deze grondprijzen worden door het college vastgesteld en gepubliceerd in de Grondprijzenbrief.

Gronduitgifte

De gemeente Zaanstad kiest niet voor een bepaalde systematiek van gronduitgifte, maar weegt per geval af welke systematiek van gronduitgifte en/of selectie wordt toegepast. Op deze manier kan per geval maatwerk worden geleverd met als doel een opbrengstoptimalisatie en een kwalitatief hoogwaardig product. Het kiezen van een bepaalde wijze van uitgifte is daarbij afhankelijk van de locatie en het doel.

Ten aanzien van de wijze van gronduitgifte door middel van verkoop zijn diverse methoden te onderscheiden. Dit kan bijvoorbeeld via een marktinitiatief of via competitie (selectie of aanbesteding). Hierbij worden de regels van staatssteun en aanbesteding in aanmerking genomen.

Erfpacht

In de gemeente Zaanstad heeft de afnemer van gemeentelijke grond bij gronduitgifte de keuze uit verwerving in vol eigendom of met recht van erfpacht. De gemeente Zaanstad, ook via het model van de Betaalbare Koopwoningen Zaanstad zet het instrument erfpacht gericht in om de financiële haalbaarheid van ruimtelijke ontwikkelingen te verbeteren en/of de woningbouw dan wel bedrijfsvestigingen te stimuleren, alsmede funderingsherstel en verduurzaming van de bestaande voorraad te bevorderen.

Erfpacht omzetten naar vol eigendom

In de gemeente Zaanstad kunnen erfpachters het recht van erfpacht omzetten naar vol eigendom. De erfpachter betaalt hiervoor een vergoeding (koopsom) aan de gemeente. Ook hier hanteert de gemeente een marktconformiteit voor de berekening van de koopsom. De methodiek hiervoor is vastgelegd in de uitvoeringsregels omzettingen van het recht van erfpacht naar vol eigendom van terreinen die door de gemeente Zaanstad voor woondoeleinden in erfpacht zijn uitgegeven. De parameters voor het berekenen van de koopsom worden jaarlijks vastgesteld.

Kostenverhaal

De gemeente Zaanstad kiest bij voorkeur voor kostenverhaal via het privaatrechtelijk spoor (sluiten van anterieure overeenkomsten). Met de inwerkingtreding van de nieuwe Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO) per 1 juli 2008 is de gemeente verplicht de kosten van de grondexploitatie volledig te verhalen op particuliere grondeigenaren. Het kostenverhaal in de WRO kent twee sporen: een privaatrechtelijk spoor van overeenkomsten en een publiekrechtelijk spoor van exploitatieplannen:

- **Privaatrechtelijk spoor: overeenkomsten**
De wet maakt onderscheid in "anterieure overeenkomsten", dit zijn overeenkomsten die worden gesloten als alternatief voor een exploitatieplan, en "posterieure overeenkomsten", dit zijn overeenkomsten die zijn gesloten nadat het exploitatieplan is vastgesteld. De gemeente Zaanstad heeft de voorkeur om het kostenverhaal overeen te komen en te verzekeren door middel van een anterieure overeenkomst over de grondexploitatie. In een dergelijke overeenkomst wordt, naast allerlei inhoudelijke afspraken, een afspraak gemaakt over een bijdrage van de grondeigenaar in de gemeentelijke (plan)kosten van de grondexploitatie.
- **Publiekrechtelijk spoor: exploitatieplan**
Indien het niet mogelijk is voorafgaand aan de vaststelling van een bestemmingsplan een overeenkomst aan te gaan met de grondeigenaar, is de gemeente verplicht een exploitatieplan vast te stellen. Met de vaststelling van een exploitatieplan wordt het kostenverhaal verzekerd doordat het de mogelijkheid biedt aan een te verlenen bouwvergunning een

financiële voorwaarde te verbinden ter voldoening van de bijdrage aan de kosten van de grondexploitatie. Naast dit financiële aspect kunnen in een exploitatieplan locatie-eisen worden opgenomen. Deze locatie-eisen bieden de gemeente de mogelijkheid om, ook in geval van een particuliere grondexploitatie, invulling te geven aan de door de gemeente gewenste regierol. Het exploitatieplan is daarmee een uitvoeringsinstrument voor door de gemeente gewenste ontwikkelingen.

Vastgoedbeleid

Het beleid van de gemeente Zaanstad van de laatste jaren was gericht op een compacte vastgoedportefeuille voor het faciliteren van de gemeentelijke kerntaken en de ondersteuning van gebiedsontwikkelingen. De gemeente hanteert hierbij een drietal categorieën te weten: permanent beheer, tijdelijk beheer en voorraad. Het gemeentelijk vastgoed bestaat uit de categorieën:

- **Permanent beheer;** dit betreft panden die voor onbepaalde tijd in beheer worden gehouden omdat de bestemming aansluit bij een gemeentelijk beleidsveld. Deze panden blijven voor langere tijd in bezit waardoor de gemeente verplicht is deze te verduurzamen. Voor deze panden wordt gestreefd naar een kostendekkende exploitatie. Deze objecten zijn vooral in eigendom, omdat de normale vastgoedmarkt deze niet aanbiedt of omdat het voordeliger is om eigenaar te zijn.
- **Tijdelijk beheer;** dit zijn objecten binnen een grondexploitatie die tot het moment van herontwikkeling tijdelijk worden beheerd.
- **Voorraad;** dit betreft panden en gronden die niet binnen een beleidsveld passen of vanuit de categorie tijdelijk beheer in de voorraad zijn opgenomen na stagnatie van een exploitatieplan of ruimtelijke ontwikkeling. De voorraad komt voor verkoop of herontwikkeling in aanmerking.

Vastgoed dat niet nodig is voor het faciliteren van de kerntaken van de gemeente wordt tegen marktconforme prijzen verkocht. Inmiddels is de gemeente aan het heroverwegen om misschien meer vastgoed in bezit te houden in plaats van te kiezen voor verkoop. Voor de panden die in permanent beheer zijn bij de gemeente streeft de gemeente naar een marktconforme huur en in ieder geval kostprijsdekkend. Dit kan, afhankelijk van het contract, nu of op termijn gevolgen hebben voor de huurder/gebruiker.

Financieel

Meerjaren Perspectief Grondzaken 22.2

Een grondexploitatie is een middel om de meerjarige kosten en opbrengsten die gepaard gaan met de ruimtelijke ontwikkeling projecten te beheersen. De grondexploitaties van de gemeente zijn de plannen die vallen onder actief grondbeleid.

Voor een uitgebreide beschrijving en toelichting van de lopende grondexploitatie projecten wordt verwezen naar het Meerjaren Perspectief Grondzaken (MPG) 22.1. Voor deze begroting zijn de ramingen (financiën) geactualiseerd.

Door de huidige economische omstandigheden zijn de ramingen verslechterd ten opzichte van het MPG 22.1. Hierin speelt vooral de hoge inflatie van dit jaar een rol. De gemeente ziet zich op dit moment met hogere kosten zoals bijvoorbeeld aanleg van openbare ruimte geconfronteerd. Daarnaast zijn de interne uurtarieven per 2023 gestegen en dan voornamelijk de overheadcomponent hiervan.

In de tabel hieronder staat onder andere voor de grondexploitaties een samenvatting van het totale saldo. Het saldo ofwel de verwachte eindwaarde van de grondexploitaties is de som van het tot aan begin 2022 gerealiseerde saldo van kosten en opbrengsten en het nog te realiseren deel in de jaren die volgen. Dit laatste deel betreft een raming van de nog te verwachten baten en lasten. Uiteraard is er onzekerheid of de geraamde eindwaarde ook daadwerkelijk zal worden behaald.

Opbrengsten zijn in de tabel met een negatief bedrag aangegeven. Een negatieve eindwaarde geeft een batig saldo aan.

Saldo grondexploitaties (Bedragen x € 1.000)					
Omschrijving	Boekwaarde	Geraamde kosten 2022 t/m eindjaar	Geraamde opbrengsten 2022 t/m eindjaar	Geraamde eindwaarde	Contante waarde 1-1-2023
Actief Grondbeleid (grondexploitaties)	55.121	113.383	178.374-	9.870-	8.285-
Strategische voorraad gronden	3.549	0	3.549-	0	0
Faciliterend grondbeleid	763	30.625	31.646-	259-	247-
Voorziening	-1.413			n.v.t.	n.v.t.
Totaal	58.019	144.008	213.569-	10.128-	8.531-

In de tabel hieronder zijn de acht actieve grondexploitaties van de gemeente Zaanstad opgesomd. De kolom met het eindjaar geeft aan tot wanneer een project volgens de geactualiseerde raming loopt.

Grondexploitatie		
	Plaats	Eindjaar
Inverdan	Zaandam	2028
Poelenburg Oost	Zaandam	2025
Herontwikkeling Bannehof	Zaandijk	2024
Binnengebied Westerkoog	Koog a/d Zaan	2025
Oostzijderveld fase 1	Zaandam	2024
HoogTij	Westzaan	2030
Provily Slibkuil	Krommenie	2026
Gasfabriekterrein	Krommenie	2024

De eindwaarde van de grondexploitaties bestaat uit de ramingen van alle acht grondexploitaties samen. Volgens de bovenstaande tabel is dit een batig saldo van € 9,9 mln. Vanwege de huidige economische omstandigheden is dit flink lager dan de vorige raming met een batig saldo van € 17,8 mln. Op dit moment is het niet de verwachting dat alle (onderliggende) grondexploitaties een batig eindsaldo hebben. In de bovenstaande tabel is de beginstand 2022 van de bestaande (verlies) genoemd. Op basis van de geprognoseerde verliezen binnen de ramingen is het de verwachting dat deze voorziening met € 4 mln. moet worden opgehoogd en dan € 5,3 mln. voor de grondexploitaties zal bedragen aan het begin van 2023. Een onderdeel van de ophoging van de verliesvoorziening zit ook in de stijging van de interne uurtarieven. De overhead kosten van de uurtarieven stijgen per 2023. De inschatting is dat dit voor € 1 mln. nadeel uitmaakt van de ophoging van de verliesvoorziening.

Het is mogelijk om een toekomstig eind saldo terug te rekenen naar 1-1-2023 met de contante waarde berekening. Deze berekening maakt gebruik van een percentage. Met het op 2% gestelde percentage komt de berekening uit op een (batige) contante waarde van € 8,3 mln.

Plannen waarbij de grond niet van de gemeente zelf is, vallen in de boekhouding onder de noemer faciliterend grondbeleid. Voor het verhaal van de kosten maakt de gemeente gebruik van anterieure (exploitatie) overeenkomsten. De onderstaande tabel laat de huidige actieve plannen zien waarvoor een anterieure (exploitatie) overeenkomst is gesloten en die ook voor 2023 deel uitmaken van de geactualiseerde MPG 22.2 raming.

Exploitatieovereenkomst			
	Plaats	Eindjaar	Overeenkomst
Voormalig Nuon terrein	Zaandam	2023	18.1
Hofwijk Noord / Kan Palen	Zaandam	2025	20.2
Badhuisweg	Zaandam	2025	22.2
GOUWpark (voormalig ZMC)	Zaandam	2023	18.2
Ikea / Zuiderhout	Zaandam	2024	13.2
Hembrugterrein	Zaandam	2032	18.1
Aris van Broekweg locatie	Zaandam	2025	22.2
Houthavenkade	Zaandam	2024	20.2
Pauwenven	Zaandam	2024	22.1
Jufferstraat 3	Zaandam	2024	21.2
Slachthuisstraat 67(a)	Zaandam	2025	22.2
Paltrokstraat	Zaandam	2024	22.1
Pauwenven 3	Zaandam	2024	22.1
Ardagh locatie	Zaandijk	2025	22.2
Kreekrijk	Assendelft	2025	13.2
De Overhoeken	Assendelft	2025	14.2
Saendelft vinex	Assendelft	2023	14.2
Dorpsstr.707 & Aldi-vdGragt-KPO	O.a. assendelft	2023	21.1
Meneba	Wormerveer	2027	20.1
Noordzaan Brokking	Westknollendam	2025	17.2

Volgens de financiële tabel is het verwachte eind saldo van deze plannen en de plannen die alleen nog tot en met 2022 zijn begroot € 0,26 mln. voordelig. Ook dit bedrag betreft een saldo. Binnen dit saldo vallen ook plannen met waarvoor een nadelig eindsaldo wordt verwacht van totaal € 0,29 mln.

Vanwege de interne wijze van de boekhouding van de gemeente werden niet altijd alle kosten direct ten laste van het plan geboekt. Zo werden kosten tot aan het moment van ondertekening van de overeenkomst vaak ten laste van het aparte voorbereidingsbudget geboekt. Hierdoor eindigt een plan dan met een positief eindsaldo. Voor de huidige

voorbereidingsactiviteiten start de gemeente snel met kostenverhaal door bijvoorbeeld het sluiten van intentie overeenkomsten. Hierdoor worden deze kosten dan niet eerst ten laste van het aparte voorbereidingsbudget geboekt. Positieve eindsaldo's van de projecten die reeds gestart zijn komen ten gunste van de algemene reserve grondzaken (ARG). Het toevoegen van een bedrag aan de verliesvoorziening komt ten laste van de ARG.

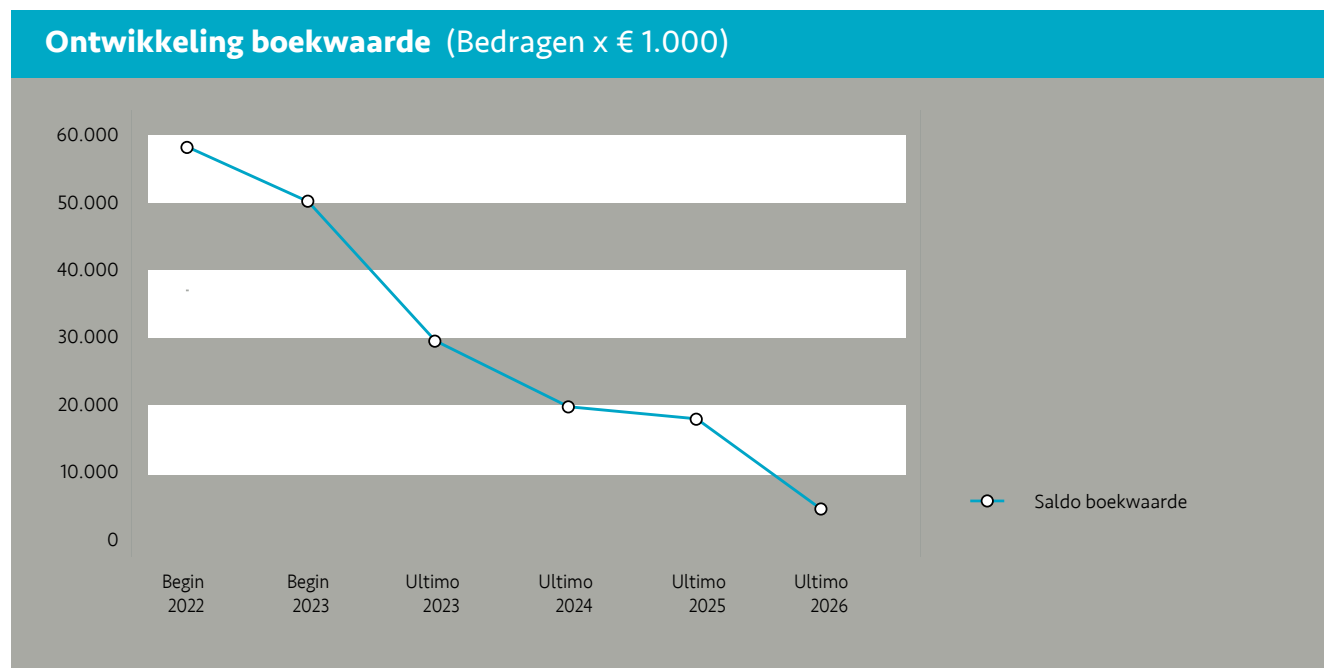
Het tussentijdse saldo van de actief en faciliterend grondbeleid plannen

Een belangrijk financieel cijfer van de ruimtelijke ontwikkeling projecten die vallen onder grondbeleid is de boekwaarde. Dit betreft het saldo van de kosten minus de opbrengsten op een bepaald moment. Een boekwaarde moet minimaal terugverdiend worden om op nul uit te komen. Onderstaande tabel en grafiek toont de ontwikkeling van de boekwaarde van zowel actief alsmede faciliterend grondbeleid.

Ontwikkeling boekwaarde (Bedragen x € 1.000)						
Omschrijving	Begin 2022	Begin 2023	Ultimo 2023	Ultimo 2024	Ultimo 2025	Ultimo 2026
Verwachting boekwaarde actief	58.669	50.036	31.168	21.512	19.004	5.337
Verwachting boekwaarde faciliterend	763	1.303	-622	-333	468	788
Voorziening per 1-1-22	-1.413	-1.413	-1.413	-1.413	-1.413	-1.413
Saldo boekwaarde	58.019	49.926	29.132	19.766	18.059	4.712

De tabel laat zien dat het verwachte saldo boekwaarde per 1-1-2022 € 58 mln. bedraagt.

Volgens de boekhoudregels moet de gemeente minimaal elk jaar bij de jaarrekening onderzoeken of binnen actief grondbeleid projecten ook nog een stukje faciliterend grondbeleid zit. In de bovenstaande tabel is de reeks van de beginstand 2022 doorgetrokken en is niet vooruitgelopen op een mogelijke andere aanpassing binnenin de tabel voor de beginstand 2023. Ook het bedrag van de voorziening is vereenvoudigd doorgetrokken naar de volgende jaren.

De ontwikkeling van de Algemene Reserve Grondzaken

De Algemene Reserve Grondzaken (ARG) doet dienst als een buffer tussen de jaarlijkse algemene middelen van de gemeente en de grondexploitaties. De ARG dient tevens als een verevenings-reserve, omdat opbrengsten van rendabele plannen worden gebruikt om onrendabele plannen te dekken.

De belangrijkste resultaten uit de actualisatie van de grondexploitaties staan in onderstaande tabel. Voor de resultaten van plannen gaat het in de tabel zowel om ruimtelijke plannen zijnde grondexploitaties van de gemeente alsmede om plannen op basis van een anterieure overeenkomst.

Winsten kunnen pas worden ingeboekt als er voldoende zekerheid is voor winstnemen, hierbij wordt het percentage van gereedheid ('percentage of completion' methode) gevolgd. Bij het eerder winstnemen dan op het moment van afsluiten van grondexploitaties wordt ook gekeken naar de risico's van de grondexploitatie.

Ontwikkeling van de ARG (Bedragen x € 1.000)						
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Beginsaldo ARG	8.197	3.622	4.781	5.260	5.640	5.818
Grondexploitaties	0	165	583	72	276	0
Exploitatie overeenkomsten	21	103	8	415	0	0
Te treffen voorzieningen	-4.129	-110	-111	-108	-98	-100
Saldo ARG	4.089	3.781	5.260	5.640	5.818	5.718
ondergrens ARG (75%)	5.048	5.048	5.048	5.048	5.048	5.048
bovengrens ARG (125%)	8.414	8.414	8.414	8.414	8.414	8.414
Benodigd weerstandsvermogen	6.731	6.731	6.731	6.731	6.731	6.731
Afdracht / aanvulling ARG	-467	1.000	0	0	0	0

Het beschikbare weerstandsvermogen tegenover de risico's uit ontwikkelactiviteiten wordt gevormd door de Algemene Reserve Grondzaken (ARG). De ARG heeft een bufferfunctie tussen de financiële schommelingen die eigen zijn aan ruimtelijke ontwikkeling en de gemeentelijke exploitatie. Die bufferfunctie van de ARG brengt rust in de begroting. Dit omdat alleen tot aanvulling vanuit de algemene middelen naar de ARG wordt overgegaan als de ARG onder de benedengrens (75%) van het benodigde weerstandsvermogen zou uitkomen. En alleen als de bovengrens (125%) wordt overschreden, vindt afdracht aan de algemene middelen plaats.

De benodigde weerstandscapaciteit voor het dekken van alle risico's uit ontwikkelactiviteiten is berekend op circa € 6,7 mln. De ondergrens voor de ARG komt daarmee uit op € 5,0 mln.

Zoals de tabel laat zien, was de beginstand 2022 voor de omvang van de ARG € 8,2 miljoen. Voor 2022 was bij de BURAP nog een onttrekking begroot van € 0,47 mln. Daarnaast is een eenmalige toevoeging aan de ARG voor 2023 begroot van € 1,0 mln. Dit bedrag sluit aan bij de inschatting van het nadeel in de verliesvoorziening als gevolg van de stijging van de (interne) uurtarieven in 2023. Elk halfjaar worden de ramingen van de grondexploitaties en de risico inventarisatie voor bepaling van het weerstandsvermogen zoals gebruikelijk geactualiseerd.

De hoogte van de mogelijke bijstortingen of afdrachten zullen jaarlijks bij de toekomstige jaarrekeningen bepaald worden op basis van de MPG cijfers van dat moment. Bij de jaarrekening 2022 zal dan ook een nieuwe doorrekening voor de ARG worden gemaakt en zal de definitieve eindstand van 2022 bekend zijn. Op basis van die informatie wordt dan bepaald in hoeverre aanvulling nodig zal zijn naast de begrote aanvulling van € 1 mln.

3.8 Zaandam Oost

Uit onderzoek en data is gebleken dat relatief veel bewoners in de wijken Poelenburg en Peldersveld - in vergelijking met andere wijken in Zaanstad - kwetsbaar(der) zijn. Ook zijn de kinderen minder kansrijk en hebben bewoners moeite om goed mee te komen in de maatschappij. Vaak zijn zij ook afhankelijk van overheidsvoorzieningen. Denk hierbij aan bijstand, bijzondere bijstand, armoederegelingen, zorg en toeslagen. Dit patroon bestaat al decennia en werkt van generatie op generatie door.

De gemeente heeft in 2016 - op verzoek van de gemeenteraad - het initiatief genomen voor Het Actieplan Poelenburg en Peldersveld. Al snel was duidelijk dat, om dat patroon te doorbreken, een brede samenwerking van maatschappelijke organisaties nodig is. Voor problemen die in tientallen jaren zijn ontstaan, is een aanpak voor een enkel jaar niet genoeg. Om die reden is in 2020 een 'pact' gesloten tussen inmiddels 28 partijen. Deze partijen

hebben met elkaar afgesproken om de komende twintig jaar (pakweg één generatie) er alles aan te doen om kinderen meer en gelijke kansen te geven op een goede toekomst. Dat geldt zowel voor kinderen die er nu opgroeien als voor kinderen die er geboren worden. Op die manier kunnen we gezamenlijk helpen het patroon in deze wijken doorbreken.

De Pact-aanpak kent drie hoofdpogingen: Jeugd, Participatie & Armoede en Fijn en Veilig Wonen. In het Pact voor Poelenburg en Peldersveld zijn per opgave de grote langetermijndoelstellingen geformuleerd. Samen met de partners hebben we uitvoeringsplannen opgesteld voor vier jaar. In deze plannen staat opgenomen op welke manier een specifieke opgave wordt aangepakt en welke resultaten we met elkaar willen bereiken, zoals ondermijnende criminaliteit. We monitoren de bevindingen. Op basis van gesprekken met professionals in de wijken en wijkbewoners kunnen we vervolgens bepalen of onze aanpak het gewenste effect heeft.

Van Pact Poelenburg en Peldersveld naar Pact Zaandam Oost

De raad heeft het college opgedragen om bij het Rijk aandacht te vragen voor andere kwetsbare wijken in Zaanstad en een vergelijkbare aanpak. Onder aanvoering van de burgemeester is samen met veertien andere burgemeesters en met een groot aantal maatschappelijke partners op 26 mei 2021 een dringende oproep gedaan - 'Dicht de Kloof' - aan de politieke partijen die zouden deelnemen aan de Tweede Kamerverkiezingen. Het Coalitieakkoord 'Omzien naar elkaar, vooruit kijken naar de toekomst' van het kabinet Rutte IV maakt melding van het programma Leefbaarheid en Veiligheid. Hiermee is de basis gelegd voor een verdere ontwikkeling van dit voor Zaanstad belangrijke programma. In dit programma zijn op basis van een aantal criteria op het gebied van leefbaarheid, veiligheid en kansengelijkheid, zestien gebieden opgenomen. Voor Zaanstad gaat het om het gebied Zaandam Oost, met behalve de wijken Poelenburg en Peldersveld ook Zaandam Zuid, Rosmolenwijk, Hoornseveld en Kogerveld.

Ook vanuit andere departementen worden programma's voorbereid waarin de zestien gebieden bijzondere aandacht krijgen. Bijvoorbeeld bij OCW (met een inzet op het vergroten van kansengelijkheid, o.a. met de 'Rijke Schooldag'), J&V (Preventie met gezag, een aanpak voor afglijdende jongeren en justitie in de wijk), Nationaal Isolatiefonds, een Armoede-aanpak (SZW), het voorkomen en tegengaan van dakloosheid (VWS met BZK), de kansrijke start en gezondheid van jongeren (VWS). Hiermee kunnen we de komende jaren gebiedsgericht werken aan het verbeteren van de leefbaarheid en de kansen voor de inwoners in niet alleen Poelenburg en Peldersveld, maar in het grotere gebied Zaandam Oost. De financiering voor uitvoering van activiteiten in Zaandam Oost plaats vindt vanuit de diverse programma's.

We nemen voorlopig de drie pijlers voor Poelenburg en Peldersveld over voor het Pact Zaandam Oost. In 2023 breiden we de aanpak van het Pact Poelenburg Peldersveld stapsgewijs uit naar de andere wijken van Zaandam Oost

Jeugd

De hoofddoestelling van de pijler Jeugd is als volgt geformuleerd: 'Alle kinderen en jongeren groeien gezond en veilig op, ontplooien hun talenten, kwalificeren zich en vinden hun weg naar de arbeidsmarkt'. Om structurele verbeteringen voor bewoners van wijken als Poelenburg en Peldersveld, en in bredere zin Zaandam Oost, te realiseren ligt het voor de hand om te investeren in de kinderen en jongeren, en in hun ouders. We zetten zowel in op het voorkomen van een taalachterstand, als op brede talentontwikkeling en het verbreden van hun horizon. Ook ontplooien we veel interventies op het gebied van gezondheid in verschillende leeftijdscategorieën. Een factor van grote invloed is overgewicht. Daarom is er veel aandacht voor ondersteuning aan ouders en kinderen en jongeren om een meer gezonde leefstijl te kunnen aannemen.

Min 9 maanden tot 12 jaar

Achterstanden voorkomen begint al voor de geboorte. De eerste levensjaren van een kind zijn van grote invloed op een goede ontwikkeling en een gezond leven later. We richten ons met adviezen en training op ouders met jonge kinderen om de taalontwikkeling en ontwikkeling van hun kind actief te ondersteunen. Ouderbetrokkenheid vergroten vanaf de zwangerschap tot basisschool en verder is een speerpunt. Met diverse interventies stimuleren we deelname aan de voorschoolse educatie die goed aansluit op de basisscholen. Brugfunctionarissen zijn op de basisscholen nu een onmisbare schakel tussen de schoolteams en de ouders. Zij richten zicht primair op het vergroten van de ouderbetrokkenheid. De verlengde leertijd is niet meer weg te denken en wordt de komende jaren, van zeven naar in totaal dertien basisscholen in Zaandam Oost, en zo mogelijk ook qua uren van 2,5 naar 4 of 5 uur per week uitgebreid. Sportieve en gezondheidseducatieve elementen maken onderdeel uit van de verlengde leertijd. Ook investeren we in het steeds verbeteren van de samenwerking tussen de peuterspeelzalen, basisscholen en de gemeentelijke voorzieningen voor jeugd en gezin: de centra jong, het jeugdteam en het sociaal wijkteam.

12 jaar en ouder

In lijn met de doelen en acties uit de fase 'min negen maanden tot twaalf jaar' zetten we bij de leeftijdscategorie twaalf jaar en ouder in op drie hoofddoelstellingen: talentontplooiing, kwalificatie & arbeidsmarkt en gezond & veilig opgroeien. Voor jongeren in Poelenburg en Peldersveld is het beduidend moeilijker om een succesvolle toekomst tegemoet te zien in vergelijking met andere jongeren in Zaanstad. Jongeren komen op verschillende gebieden minder goed mee; zo ligt het aantal jongeren dat een startkwalificatie heeft in 2018 met 77% (Poelenburg) en 79% (Peldersveld) lager dan het gemiddelde van 86% in Zaanstad. Onze streven is dit te verhogen naar 80% in 2030.

Extra aandacht en inzet voor deze jongeren is dus nodig om hen gelijke kansen te geven op een succesvolle toekomst. De jongeren geven ook zelf aan behoefte te hebben aan begeleiding, talentontwikkeling en het verbreden van hun horizon. Om onze hoofddoelstellingen te bereiken, zetten we in op diverse actielijnen zoals huiswerkbegeleiding, de Jongerenwinkel, loopbaanoriëntatie op kansrijke sectoren en baangaranties via Aan de bakgaranties, meidenwerk, een gezonde school en extra sport op straat in combinatie met persoonlijke ontwikkeling.

We willen kinderen en jongeren behoeden voor een carrière in de criminaliteit. We zetten via de rijksregeling 'Preventie met gezag' een aanpak op langs vier lijnen in: de school als centrale plek in de wijk (o.a. vroeg signalering), het versterken van de weerbaarheid, persoonsgerichte aanpak, (familie)netwerk-aanpak en een gebiedsgerichte repressieve aanpak in combinatie met justitie in de wijk.

Participatie & Armoede

Met de Pact-aanpak willen we bereiken dat Poelenburg en Peldersveld kansrijke wijken worden waarbij inwoners goede perspectieven hebben op de arbeidsmarkt en 'meedoen naar vermogen' de norm is. Samen met de betrokken partners (o.a. Sociaal Wijkteam en Werkom) zetten we bijvoorbeeld extra in op het verlagen van het aantal bijstandsuitkeringen in Poelenburg en Peldersveld. Wijkbewoners met een bijstandsuitkering krijgen extra begeleiding naar werk. Of als dat (nog) niet lukt, om op een andere manier te participeren. De afgelopen jaren is er een hoge uitstroom van bijstandsgerechtigden geweest en deze aanpak blijven we doorzetten.

In september 2021 zijn zestien wijkbewoners gestart met een gratis opleiding in de wijk. In samenwerking met het Regio College kunnen wijkbewoners uit Zaandam Oost in buurthuis de Poelenburcht op een laagdrempelige manier gratis een MBO-opleiding volgen op niveau 1. Op deze manier proberen we bewoners kansrijker te maken op de arbeidsmarkt of klaar te stomen en enthousiast te maken voor een vervolgopleiding op MBO 2 niveau op het Regio College. Na het afronden van deze opleiding beschikken bewoners over een startkwalificatie en vergroten zij hun kansen op de arbeidsmarkt. Van de zestien deelnemers behaalden in juni 2022 dertien deelnemers hun diploma. In juni 2022 start ook de inschrijving voor wijkbewoners voor de opleiding 2022/2023.

Fijn wonen

Om in de komende twintig jaar de bewonerssamenstelling diverser te maken en daarmee de wijken te versterken, wordt de samenstelling van de woningvoorraad geleidelijk veranderd van 64% naar 40% sociale woningbouw. Daarbij worden 1.000 woningen bijgebouwd. De plannen zijn uitgewerkt in de Visie Fijn Wonen. Uitvoering van de visie zal zichtbare en positieve verandering geven. Een van de speerpunten is: er valt straks meer te kiezen. Er blijft plek voor iedereen, want het PACT is bedoeld om de toekomstkansen voor de huidige bewoners en hun kinderen te verbeteren. Op drie locaties starten we met de (voorbereiding van de) uitvoering, onder andere de ontwikkeling van Vrije Watering en vernieuwing van het complex op de hoek Poelenburg/Clusiusstraat (de zgn. Spaghettiflat), onder andere met een Huis van de Wijk, het Zaans Hoekje en het verbeteren van de brede omgeving van de Eraflats. Om de bewonerssamenstelling nu al diverser te maken, is de Wet Bijzondere Maatregelen Grootstedelijke Problematiek (WBMGP) van kracht die de instroom van nieuwe bewoners beïnvloedt. Naast de langetermijndoelstellingen werken we zoveel mogelijk samen met bewoners aan het verbeteren van de openbare ruimte, aan meer ruimte voor ontmoeten en het zoeken naar mogelijkheden de winkels en voorzieningen te verbeteren. Daarnaast is er een aanpak op overbewoning en woonfraude.

Veilig wonen (aanpak ondermijnende criminaliteit)

Een carrière in de criminaliteit mag niet langer een lonend alternatief zijn voor een opleiding of baan. Een veilige omgeving is voor kinderen nu en in de toekomst belangrijk om alle kansen te krijgen en hun ambities te verwezenlijken om zich ongeremd te kunnen ontwikkelen. Daarvoor moet de overheid in Poelenburg en Peldersveld zichtbaar grenzen stellen aan overlastgevend en crimineel gedrag.

Het vergroten van kansen(gelijkheid) en het bieden van perspectief op een goede toekomst en daarnaast het afsnijden van de route naar criminaliteit zijn twee kanten van dezelfde medaille. Samen met de betrokken partners willen we dit onder andere bereiken door fraudebestrijding. Ook aankomend jaar gaan we door met de intensieve aanpak van het opsporen en handhaven van oneigenlijk gebruik van overheidsvoorzieningen. De capaciteit is het afgelopen jaar uitgebreid en zetten we door in 2023. Gaandeweg breiden we de aanpak uit naar de andere wijken in Zaandam-Oost.

Een ander speerpunt is de aanpak van specifieke branches. We willen ons richten op branches waarin we ondermijnende fenomenen als witwassen, uitbuiting van arbeidsmigranten, illegale arbeid en uitbuiting veel tegenkomen. Te starten met de glazenwassersbranche. We gaan samen met partners een zogenoemd barrièremodel 'crimineel werkgeverschap' ontwikkelen. Dat barrièremodel (een model waarbij criminele werkgevers worden belemmerd in hun activiteiten) zal de basis zijn voor een integrale aanpak.

4. Financiële begroting

4.1 Overzicht van baten en lasten

4.2 Grondslagen begroting

4.3 Overzicht van incidentele baten en lasten

4.1 Overzicht van baten en lasten

Overzicht van baten en lasten (Bedragen x € 1.000)						
	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Kansengelijkheid	140.141	158.280	155.330	140.754	138.564	139.206
Verstedelijking	143.357	153.804	154.210	143.546	128.223	127.539
Duurzaamheid	32.153	39.396	38.324	32.672	32.450	32.345
Gezondheid	148.660	166.667	171.113	167.778	167.702	162.998
Economie, kunst & cultuur	17.311	18.493	17.467	17.449	17.879	16.379
Veiligheid	23.258	23.098	26.616	27.633	27.550	27.568
Samen werken aan Zaanstad	76.498	75.964	81.354	83.962	82.145	85.156
Financiën*	3.165	3.881	6.728	6.771	7.141	8.780
- Lokale heffingen	4.303	3.600	4.067	4.064	4.064	4.056
- Dividend	88	30	31	31	31	31
- Vennootschapsbelasting	188	240	240	240	240	240
- Saldo financieringsfunctie	-1.417	-90	289	1.335	1.705	3.352
- Overige baten en lasten	0	0	2.000	1.000	1.000	1.000
- Onvoorzien	4	101	101	101	101	101
Totaal Lasten	584.542	639.582	651.141	620.564	601.653	599.969
Baten						
Kansengelijkheid	-86.518	-92.221	-85.627	-72.764	-72.154	-72.001
Verstedelijking	-106.531	-103.585	-109.600	-99.539	-83.726	-82.854
Duurzaamheid	-25.378	-29.700	-29.611	-25.867	-25.901	-25.890
Gezondheid	-4.685	-4.264	-3.768	-3.759	-4.475	-4.397
Economie, kunst & cultuur	-995	-1.174	-949	-647	-647	-647
Veiligheid	-1.920	-1.038	-645	-645	-645	-645
Samen werken aan Zaanstad	-12.130	-8.097	-8.692	-9.952	-9.952	-9.952
Financiën*	-373.561	-393.062	-410.361	-417.916	-419.795	-400.477
- Lokale heffingen	-44.122	-46.689	-48.757	-49.694	-49.694	-49.694
- Algemene uitkering	-320.585	-339.169	-355.710	-362.335	-364.223	-344.915
- Dividend	-5.153	-3.515	-2.268	-2.268	-2.268	-2.268
- Saldo financieringsfunctie	-3.701	-3.636	-3.625	-3.617	-3.608	-3.598
- Onvoorzien	0	-53	-1	-1	-1	-1
Totaal Baten	-611.719	-633.140	-649.254	-631.089	-617.295	-596.862
Saldo	-27.176	6.442	1.888	-10.525	-15.642	3.107

Toevoegingen reserves						
Kansengelijkheid	6.638	1.554	399	399	399	399
Verstedelijking	21.924	48.472	27.608	19.625	19.707	19.024
Duurzaamheid	863	0	0	500	500	500
Gezondheid	1.631	0	0	0	0	0
Economie, kunst & cultuur	225	0	0	0	0	0
Samen werken aan Zaanstad	232	199	210	210	210	193
Financiën	6.205	1.810	7.005	4.796	6.410	-9.812
Totaal Toevoegingen reserves	37.717	52.035	35.221	25.529	27.226	10.303
Onttrekkingen reserves						
Kansengelijkheid	-3.140	-5.431	-3.306	-1.130	0	0
Verstedelijking	-6.534	-38.227	-21.727	-10.255	-11.019	-9.237
Duurzaamheid	-3.167	-4.997	-1.928	-258	-220	-123
Gezondheid	-1.199	-1.861	-345	-345	-345	-345
Economie, kunst & cultuur	-11	0	0	0	0	0
Samen werken aan Zaanstad	-469	-1.016	0	0	0	-1.015
Financiën	-6.787	-18.490	-9.804	-3.017	0	-2.689
Bestuur en financiën	-9.574	-28.396	-17.726	-8.562	-7.338	-2.587
Totaal Onttrekkingen reserves	-21.308	-70.022	-37.109	-15.005	-11.584	-13.410
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	16.409	-17.987	-1.888	10.525	15.642	-3.107
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	-10.767	-11.545	0	0	0	0

* op grond van artikel 8 BBV lid 5 is het hoofdstuk financiën nader uitgesplitst.

4.2 Grondslagen begroting

Dit hoofdstuk bevat de grondslagen en kaders waarlangs de begroting 2023-2026 is uitgewerkt. Hierbij gaat het onder meer om de te hanteren indexpercentages, prognoses over woningbouwontwikkeling en belastingen en tarieven.

Omschrijving	Grondslag
Lonen (incl. sociale lasten)	3,6% ten opzichte van de begroting 2022
Prijzen	2,3 % ten opzichte van de begroting 2022
Subsidies	3,21 % ten opzichte van de begroting 2022
Belastingen	2,3 % ten opzichte van de begroting 2022
Tarieven rechten en bestemmingsheffingen	Kostendekkend, tenzij de raad anders besluit
Rekenrente	1,25%
Rente grondexploitatie	1,25%
Algemene uitkering	Meicirculaire gemeentefonds 2022
Gemeenschappelijke regeling	Zie toelichting
Financiële regels	Coalitieakkoord 2022 - 2026 en budgetregels

Omschrijving	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Woningen	70.393	71.416	72.401	74.656	76.347	77.901	78.671	79.078	79.223
Inwoners	158.099	159.679	162.442	168.636	172.456	175.966	177.705	178.625	178.952

Lonen, prijzen en subsidies

Op het moment van schrijven van deze Begroting is er nog geen informatie bekend over de nieuwe cao voor gemeenteambtenaren die zal gelden vanaf 1-1-2023. Voor de looncompensatie in 2023 wordt daarom uitgegaan van loonvoet sector overheid uit het Centraal Economisch Plan 2022. Voor 2023 is dit percentage 3,6%. Uitgangspunt bij de prijscompensatie is de prijs netto materiële overheidsconsumptie uit het Centraal Economisch Plan 2022. Dat is voor 2023 2,3%. De verhoging van de subsidies is een afgeleide van de loonstijging en de prijsstijging.

Hierbij telt de loonstijging voor 70% en de prijsstijging voor 30% mee. Voor 2023 betekent dit een stijging van 3,21% ten opzichte van de begroting 2022.

Belastingen

Ten aanzien van de belastingen zijn geen nieuwe afspraken gemaakt. De opbrengsten worden verhoogd met de prijsindex (2,3%). De hondenbelasting wordt vanaf 2023 afgeschaft.

Leges en tarieven

Voor leges en tarieven geldt als uitgangspunt 100% kostendekkendheid, tenzij de raad besluit tot het afwijken hiervan voor bepaalde leges en tarieven. In het coalitieakkoord 2022-2026 is opgenomen dat voor begraafrechten en leges kleine evenementen tarieven worden geheven die niet volledig kostendekkend zijn. Ook geldt dat voor afvalstoffenheffing in 2023 de 100% kostendekkendheid wordt losgelaten. Het batig saldo overhead (circa € 0,6 mln.), dat ontstaat door het hogere tarief gemeentelijke overhead, wordt namelijk ingezet om de tariefstijging beperkt te houden tot 2,7%.

Rekenrente

Vanaf 2022 is de interne rekenrente verlaagd van 1,75% naar 1,25%. Ook voor 2023 wordt deze rekenrente gehanteerd. Hiermee blijft de rekenrente binnen de marges die het Rijk via de BBV-regelgeving voorschrijft.

Rente grondexploitaties

Het 'Besluit Begroting en Verantwoording voor gemeenten' (BBV) schrijft voor dat de rente gebaseerd is op de werkelijke rente over het voor de financiering daadwerkelijk aangetrokken vreemd vermogen. Voor de begroting 2023 wordt gerekend met een rentepercentage van 1,25%.

Bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen

De gemeenschappelijke regeling (GR) legt in haar kadernota en begroting de indexering vast die aan de gemeente Zaanstad wordt gevraagd komende jaren. Hierbij gelden de volgende uitgangspunten in de Zaanse voorjaarsnota en begroting:

1. De indexering van de GR is een autonome ontwikkeling bij de voorjaarsnota als:
 - a. Er wordt voldaan aan de kaders die zijn opgenomen in de gemeenschappelijke regeling zelf.
 - b. De berekening van de indexering is goed onderbouwd.
2. Als aan de onder punt (1) genoemde voorwaarden niet voldaan wordt, wordt overlegd met de gemeenschappelijke regeling. Als er geen oplossing wordt gevonden, wordt dit punt meegenomen in een negatieve zienswijze door de raad op de kadernota e/o begroting van de GR.
3. In de voorjaarsnota wordt alleen dat deel van de indexering overgenomen dat voldoet aan de voorwaarden
4. Als de negatieve zienswijze niet wordt overgenomen door het Algemeen Bestuur van de gemeenschappelijke regeling, dan wordt in het geval van de:
 - a. Kadernota: het volledige bedrag van de indexering alsnog opgenomen in de voorjaarsnota. De dekking hiervoor moet dan alsnog worden gezocht.
 - b. Begroting: dan wordt het volledige bedrag van de indexering meegenomen bij de voorbereiding van de begroting van Zaanstad vanaf juni/juli.

Ontwikkeling inwoners en woningen

De ontwikkeling van het aantal inwoners en woningen zijn belangrijke parameters in de verdeling van de algemene uitkering gemeentefonds en dus ook voor het aandeel van de gemeente Zaanstad. Deze cijfers zijn daarnaast het uitgangspunt bij de berekening van de opbrengst onroerendezaakbelastingen en opbrengsten bouwleges. Ze worden ook gebruikt in de berekening van de benodigde maatschappelijke voorzieningen in het kader van de groei van de stad.

De toename van het aantal woningen is gebaseerd op de informatie uit raadsinformatiebrief 2022/2635 over de Voortgang woningbouwproductie 21.2. Vanuit behoedzaamheid is gerekend met de toename van het aantal woningen waarvoor (bestemmings)plannen zijn vastgesteld en de helft van de woningen waarvoor binnen afzienbare tijd definitieve afspraken worden verwacht.

4.3 Overzicht van incidentele baten en lasten

Toelichting

In de gemeentewet is opgenomen dat de begroting en het financieel meerjarenperspectief 'structureel en reëel in evenwicht' dienen te zijn. Hiermee wordt door de wetgever beoogd dat gemeenten structurele lasten moeten dekken met structurele baten. Om inzicht in de structurele en incidentele lasten en baten te geven, maakt het onderstaande overzicht deel uit van de begroting.

Het onderscheid tussen incidenteel en structureel is niet altijd even helder. De commissie BBV heeft daarom in een notitie dit onderscheid meer ingekaderd. De richtlijn is dat, als de tijdelijke baten en/of lasten zich gedurende maximaal drie jaar voordoen, het gaat om 'eenmalige zaken'. Voor onttrekkingen aan reserves wordt in beginsel gesteld dat deze incidenteel van aard zijn. Onderstaand een nadere verheldering:

- Incidentele baten en lasten zijn baten en lasten die onder ongewijzigd beleid en omstandigheden voor maximaal drie jaar vaststaan. Rijksbijdragen, subsidies en projecten die langer dan 3 jaar lopen, maar waar vooraf van bekend is dat die bijdrage, subsidie of het project op termijn stopt, worden als incidenteel beschouwd.
- Toevoegingen en onttrekking aan reserves en voorzieningen worden altijd als incidenteel beschouwd.

- Indien bestaand structureel beleid, niet zijnde een tijdelijke geldstroom, binnen drie jaar een wijziging ondergaat dan worden de daarmee samenhangende baten en lasten in het begrotingsjaar niet als incidenteel aangemerkt.

In onze financiële verordening die in december 2019 is vastgesteld is artikel 15 gewijd aan de incidentele baten en lasten. Hier is opgenomen dat:

1. In het overzicht incidentele baten en lasten dat in de begroting en jaarrekening op grond van het BBV dient te worden opgenomen worden incidentele baten en lasten gespecificeerd vanaf € 200.000. Incidentele baten en lasten kleiner dan € 200.000 worden als 'overige' per programma opgenomen. Dit grensbedrag geldt niet voor incidentele baten en lasten als gevolg van dotaties en onttrekkingen aan de reserves, deze worden altijd apart opgenomen.
2. Het college presenteert behalve het overzicht incidentele baten en lasten in de begroting ook het overzicht structureel begrotingssaldo.

Structurele baten en lasten (Bedragen x € 1.000)				
	2023	2024	2025	2026
Saldo baten en lasten	1.888	-10.524	-15.642	3.107
Toevoegingen reserves	35.221	25.529	27.226	10.303
Onttrekkingen reserves	-37.109	-15.005	-11.584	-13.410
Begrotingssaldo na bestemming	0	0	0	0
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	11.454	14.048	19.847	-483
Structureel begrotingssaldo	-11.454	-14.048	-19.847	483

Incidentele baten en lasten (Bedragen x € 1.000)						
Programma	Exploitatie / Reserve	Baat/Last	Begroting 2023	Begroting 204	Begroting 2025	Begroting 2026
Kansengelijkheid - De evenwichtige gemeente	Exploitatie	Baten	-14.411	-1.430	-883	-766
	Exploitatie	Lasten	17.010	2.642	814	1.054
	Reserve	Baten	-3.306	-1.130	0	0
	Reserve	Lasten	399	399	399	399
Totaal Kansengelijkheid			-307	481	330	687
Verstedelijking - De leefbare gemeente	Exploitatie	Baten	-53.346	-42.758	-26.719	-25.640
	Exploitatie	Lasten	57.076	44.067	27.064	24.616
	Reserve	Baten	-21.198	-9.498	-9.654	-7.818
	Reserve	Lasten	27.608	19.625	19.707	19.024
Totaal Verstedelijking			10.141	11.437	10.399	10.183
Duurzaamheid - De duurzame gemeente	Exploitatie	Baten	-3.745	0	-34	-23
	Exploitatie	Lasten	5.268	-787	1.025	1.025
	Reserve	Baten	-1.928	-258	-220	-123
	Reserve	Lasten	0	500	500	500
Totaal Duurzaamheid			-404	-544	1.271	1.379
Gezondheid - De gezonde gemeente	Exploitatie	Baten	-90	-90	-90	0
	Exploitatie	Lasten	4.012	26	240	0
	Reserve	Baten	-345	-345	-345	-345
	Reserve	Lasten	0	0	0	0
Totaal Gezondheid			3.577	-410	-195	-345
Economie, kunst & cultuur - welvarende gemeente	Exploitatie	Baten	-185	0	0	0
	Exploitatie	Lasten	1.237	1.100	1.500	0
Totaal Economie, kunst & cultuur			1.052	1.100	1.500	0
Veiligheid - De veilige gemeente	Exploitatie	Baten	0	0	0	0
	Exploitatie	Lasten	84	84	0	0
Totaal Veiligheid			84	84	0	0
Samen werken aan Zaanstad	Exploitatie	Baten	-77	-77	-77	-77
	Exploitatie	Lasten	-22	-11	0	1.015
	Reserve	Baten	0	0	0	-1.015
	Reserve	Lasten	210	210	210	193
Totaal Samen werken aan Zaanstad			111	122	133	115
Financiën	Exploitatie	Baten	0	0	0	0
	Exploitatie	Lasten	0	0	0	0
	Reserve	Baten	-9.804	-3.017	0	-2.689
	Reserve	Lasten	7.005	4.796	6.410	-9.812
Totaal Financiën			-2.799	1.779	6.410	-12.502
Saldo			11.454	14.048	19.847	-483

In de bijlage reserves is het verloop van de reserves per begrotingsprogramma te vinden. De (grotere) incidentele baten en lasten in de exploitatie worden hieronder toegelicht.

Programma kansengelijkheid- de evenwichtige gemeente:

Het grootste incidentele effect komt door de opvang van vluchtelingen op de riviercruiseschepen Lisabelle en Cezanne, die minimaal tot en met november 2023 blijven. Hiertoe zijn lasten en baten (rijksbijdrage) voor € 11,2 mln. begroot.

Voor de woonunits die Zaanstad heeft gekocht zijn € 0,7 mln. kapitaallasten begroot. Hierbij zijn we er van uitgegaan dat het rijk deze lasten vergoed.

Het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) is er voor het herstel en ontwikkeling van het onderwijs tijdens en na corona. Hiervoor hebben we incidentele baten (rijksbijdrage) en lasten in de periode 2023 tot en met 2025 voor respectievelijk € 1,1 mln., € 0,65 mln. en € 0,11 mln. Samen met het bedrag wat in 2022 besteed wordt gaat het om een bedrag van € 3 mln.

In 2023 is voor de leefgeldregeling Oekraïners € 0,8 mln. begroot. Dit is gedekt door rijksbijdrage.

In 2023 is het vervolg project local Heroes begroot voor € 0,4 mln. Dit is gedekt door een subsidie.

Voor het vergroten van kansen voor de jeugd is € 1,5 mln. begroot in 2023 en € 0,7 mln. in 2024 Dit is gedekt door een bijdrage uit de regiodeal (bestemmingsreserve)

Tijdelijke huisvesting in Kreekrijk (Saendelft West) kost in 2026 een bedrag van € 0,4 mln.

Programma verstedelijking- de leefbare gemeente:

De grondexploitaties zijn als incidenteel opgenomen (budgettair neutraal). Dit komt zowel bij de lasten als de baten in de periode 2023 tot en met 2026 opgenomen voor respectievelijk € 54 mln., € 43 mln., € 27 mln. en € 25 mln.

Het investeringsfonds en transformatiefonds zijn sinds deze begroting onderdeel van dit programma.

Programma duurzaamheid- de duurzame gemeente

Voor energiearmoede hebben we een specifieke uitkering gekregen en die is zowel bij de baten als bij de lasten voor € 2,5 mln. begroot in 2023.

Voor het project diffuus lood is in 2023 € 2,5 mln. begroot. Dit wordt gedekt vanuit de bestemmingsreserve en een rijksbijdrage.

Op grond van het coalitieakkoord is voor de jaren 2023 tot en met 2026 jaarlijks € 1 mln. begroot en voor klimaat jaarlijks € 0,5 mln. op dit programma.

Programma gezondheid- de gezonde gemeente

In 2023 is vanuit het investeringsfonds € 3,8 mln. in de exploitatie begroot voor sportpark Hoornse veld. Voor de uitvoering jeugdteams is in 2023 een incidentele post van € 0,25 mln. opgenomen.

Programma economie, kunst en cultuur

Voor toetreding tot de ROM invest MRA is in de periode 2023 tot en met 2025 € 0,5 mln. per jaar begroot.

Voor roze zaterdag is in 2025 € 0,7 mln. begroot en de voor de viering van 50 jaar Zaanstad in 2024 € 0,6 mln.

Programma veiligheid

Geen baten of lasten > € 0,2 mln. die toelichting behoeven

Programma samenwerken aan Zaanstad

In het jaar 2026 is € 1 mln. in de exploitatie opgenomen voor het geval wethouders op wachtgeld komen. Dit wordt dan gestort in de voorziening wachtgelden. De dekking vindt plaats uit de bestemmingsreserve wachtgelden.

Hoofdstuk financiën

In de exploitatie geen relevante posten. Voor de mutaties op reserves zie hiertoe de toelichting op de bijlage reserves.

5. Bijlagen

5.1 Investerings

5.2 Overzicht van baten en lasten per product

5.3 Reserves

5.4 Voorzieningen

5.5 Subsidies

5.6 Taakvelden

5.1 Investerings

In de paragraaf Investerings worden de vervangingsinvesteringen (MIP) en uitbreidingsinvesteringen (Investeringsfonds) toegelicht. Ook worden ontwikkelingen in het Transformatiefonds toegelicht.

De paragraaf heeft drie doelen:

- het geven van een overzicht van de geautoriseerde investeringen en het zo nodig bijstellen hiervan;
- het mandateren van bijstellingen van investeringsuitgaven voor het jaar 2023;
- het informeren van de gemeenteraad over voorgenomen investeringen.

Zaanstad maakt onderscheid in vervanging- en uitbreidingsinvesteringen. Vervangingsinvesteringen worden opgenomen in het MeerjarenInvesteringsPlan (MIP) en de uitbreidingsinvesteringen in het Investeringsfonds. Zowel de vervanging- als de uitbreidingsinvesteringen worden geactiveerd op de balans. De afschrijvingslasten van de uitbreidingsinvesteringen worden gedekt vanuit het Investeringsfonds. Het onderhoud van het bestaande bezit komt direct ten laste van de begroting.

Het wettelijk kader voor investeringen ligt besloten in de rijksregelgeving Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en is verder uitgewerkt en vastgelegd in de Financiële Verordening 2019 en de nota Investerings.

Het vaststellen van de begroting (en daarmee het investeringsplan) is de basis voor het uitvoeren van de investeringen. Daarbij is het totale investeringsbedrag per programma leidend. De opgenomen investeringsbedragen in 2023 zijn na het vaststellen van de begroting 2023

beschikbaar voor uitvoering tenzij de raad heeft aangegeven dat hiervoor een afzonderlijk raadsvoorstel moet worden voorgelegd. Voor uitbreidingsinvesteringen dient altijd een apart raadsvoorstel aan de gemeenteraad ter besluitvorming te worden voorgelegd.

Vervangingsinvesteringen

Vervangingsinvesteringen zijn investeringen als gevolg van

- Er moet worden voldaan aan wet- en regelgeving;
- Veroudering, slijtage en de staat van het onderhoud vervanging noodzakelijk maakt om het activum te behouden;
- Er een directe relatie met eerdere bestuurlijke besluitvorming is.

In dit hoofdstuk wordt een toelichting gegeven op het meerjareninvesteringsplan (MIP). In onderstaande tabellen zijn in de kolom Investeringsom (tien jaar) de totaalbedragen vanaf de startdatum opgenomen voor een periode van tien jaar, die ter autorisatie aan de raad zijn of worden voorgelegd. In onderstaande tabel zijn onder "Financieel kader bij Kaderbrief 2023-2026" de investeringsbedragen opgenomen die voortkomen uit eerdere P&C documenten (stand tot en met de Kaderbrief 2023-2026). Het betreft nog niet afgeronde investeringen. Voor bijstellingen van kredieten in het lopend jaar (2022) worden bij de komende najaarsrapportage aanvullende kredietvoorstellen ter besluitvorming aan de raad voorgelegd. Besluitvorming over de (bijstellingen op) investeringen die het komend begrotingsjaar betreffen, vindt plaats bij deze begroting.

De bijdrage van derden worden in één keer in mindering gebracht op de te activeren investeringsom, waarover Zaanstad de kapitaallasten draagt in haar begroting. In de voorjaarsnota, najaarsnota en jaarrekening wordt u geïnformeerd over de voortgang van de investeringsprojecten.

Totaal overzicht bijstellingen vervangingsinvesteringen (Bedragen x € 1.000)											
Projecten	Investeringsom '22-'31	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Financieel kader bij Kaderbrief 2023-2026	701.210	74.827	66.944	60.337	73.725	79.113	91.116	72.485	65.246	63.181	54.236
Bijstellingen bij Begroting 2023-2026											
Nieuwe investeringen	34.554	12.570	1.184	0	0	182	364	0	0	250	20.004
Bijstellingen	26.972	20	4.924	6.583	1.661	648	1.457	1.727	2.773	5.558	1.622
Indexatie	23.375	0	2.446	2.938	1.515	1.774	2.558	2.152	2.366	1.960	5.666
Herfaseringen	161	-22.795	6.440	10.469	1.433	-1.525	5.349	790	0	0	0
Bijdrage derden	-7.239	0	-377	-226	0	-32	-64	0	0	0	-6.542
Totaal te autoriseren bij Begroting 2023-2026	779.032	64.622	81.561	80.102	78.334	80.160	100.780	77.153	70.385	70.949	74.986

Toelichting bijstellingen en te autoriseren vervangings-investeringen

De investeringsuitgaven voor 2022 en verder zijn geactualiseerd. Ten opzichte van de stand bij de Kaderbrief 2023-2026 zijn nieuwe vervangingsinvesteringen toegevoegd, investeringsbedragen bijgesteld en geïndexeerd en is de uitgavenplanning geactualiseerd (herfaseringen). Daarnaast zijn de bijdragen van derden geactualiseerd.

De bijstellingen over de looptijd van tien jaar zijn:

- Het opvoeren van nieuwe vervangingsinvesteringen voor een bedrag van € 34,6 miljoen, waarvan € 1,2 miljoen in 2023.
- Het opvoeren van bijstellingen op lopende of al geplande investeringen van per saldo € 27 miljoen, waarvan € 4,9 miljoen in 2023.
- Het opvoeren van herfaseringen, waardoor de uitgaven in 2023 € 6,4 miljoen hoger zijn. Een herfasering is per definitie over de jaren heen nul. Het verschil van € 0,16 miljoen wordt in 2032 gecompenseerd, maar dit jaar valt buiten dit gepresenteerde overzicht.
- Het verlagen van bijdragen van derden voor € 7,2 miljoen, waarvan € 0,4 miljoen in 2023.

Hieronder volgt eerst een toelichting op de belangrijkste mutaties per categorie. Vervolgens is een detailtabel van de investeringen opgenomen, zoals die bij de Kaderbrief 2023-2026 vastgesteld is. Daarna is een tabel opgenomen met de mutaties op de investeringen die in deze begroting voorgesteld worden. Tot slot is een tabel opgenomen waarin de voorgestelde bijstellingen op de investeringsbedragen per programma zijn opgenomen.

Nieuwe (vervangings)investeringen

In totaal is € 34,6 miljoen aan nieuwe investeringen in het MIP opgenomen. In hoofdlijnen betreft dit de volgende posten:

- In de periode 2022 – 2031 is € 21 miljoen aan nieuwe investeringen onderwijshuisvesting (programma 1) opgenomen. Het gaat om € 1 miljoen in 2022 voor de renovatie van de PA Van Meverstraat en € 20 miljoen in 2031 voor het Pascal college. Een toelichting is opgenomen in het IHP PO 22.2 en IHP VO 22.2.
- De burgemeesters in de Veiligheidsregio Zaanstreek – Waterland hebben in het voorjaar 2022 besloten gezamenlijk woonunits aan te schaffen voor vluchtelingen uit Oekraïne. Hiervoor is in 2022 een investering van € 11,5 miljoen opgenomen (programma 1). Hiertegenover staat een bijdrage vanuit het rijk om de kapitaallasten te dekken.
- In 2022 is een investering van € 0,17 miljoen opgevoerd voor de realisatie van twee nieuwe toiletvoorzieningen,

conform het coalitieakkoord (programma 2). Daarnaast is in 2023 € 0,6 miljoen opgenomen voor de renovatie van een pand aan de Klaas Katerstraat (programma 2), hiervoor zijn ook huuropbrengsten begroot.

- Bij sport zijn in de komende jaren de vervangingsuitgaven van elke toplagen van sportvelden opgevoerd (€ 0,8 miljoen, programma 4).
- Om het stadhuis toegankelijk te houden voor mindervaliden zijn automatische deurdrangers geplaatst. Deze moeten in 2030 vervangen worden (€ 0,25 miljoen, programma 7)

Bijstellingen van lopende of al geplande investeringen

In de tabel is een totaalbedrag aan bijstellingen opgenomen van € 27 miljoen in de jaren 2022 t/m 2031. De bijstellingen betreffen:

- In programma 1 is sprake van een vervangingsinvestering van € 0,13 miljoen in 2027 voor ICT telefonie stichting Jeugdteams. Daarnaast zijn, conform het coalitieakkoord, de bovennormatieve kosten als gevolg van ENG en kwaliteitsslag in de onderwijshuisvesting opgenomen. Het gaat daarbij in totaal om € 10,2 miljoen over de jaren 2024 tot en met 2030 voor het Bertrand Russell college, het Zaanlands Lyceum en het Pascal college.
- Zowel in programma 1 (onderwijshuisvesting) als in programma 2 (onderhoud openbare ruimte) zien we een toename van de investeringsbedragen als gevolg van het hanteren van een hoger overhead tarief. Het overheadtarief (de overheadkosten die toegerekend moeten worden aan projecten) wordt is omhoog bijgesteld om tot een reële kostprijs van de projecten te komen. Deze herberekening vindt één keer in de vier jaar plaats. In programma 1 gaat het in totaal om € 0,8 miljoen voor de komende 10 jaar en in programma 2 om ruim € 5 miljoen.
- Als gevolg van de stormschade in februari 2022 zijn er 250 tot 300 bomen geveld. Voor de herplant van deze bomen is in programma 2 een extra investering van € 0,35 miljoen opgenomen. Daarnaast wordt in het kader van de gebiedsvisie Balkenhaventerrein als onderdeel een investering opgenomen voor een bedrag van € 0,26 miljoen.
- Zoals toegelicht in raadsinformatiebrief 2022/13235 wordt het krediet voor de Zaanbrug in 2023 met € 1,18 miljoen verhoogd voornamelijk als gevolg van onvermijdelijke projectbegeleidingskosten (programma 2). Hiervan kan € 0,33 miljoen gedekt worden door een onttrekking aan de voorziening Zaanbrug. Het overige deel van de extra kosten van € 0,845 voor de Zaanbrug worden gedekt binnen programma 5 van de begroting. Deels door bij de Narap € 0,3 mln. van de onderuitputting in dit programma in te zetten voor de exploitatie van de brugbediening. Het overige deel van de extra kosten leidt tot een verhoging van de investering. De extra kapitaallasten die dat meebrengt

(€ 0,02 mln.) wordt binnen programma 5 gedekt door een bezuiniging op de onderzoeksbudgetten.

- Voor zwembad de Slag (programma 4) wordt het investeringsbedrag opgehoogd als gevolg van stijgende bouwkosten. De raad heeft hier voor de zomer met raadsbesluit [2022/12771](#) toe besloten.
- In programma 6 is in 2023 een bijstelling van € 0,18 miljoen opgenomen voor de vervanging en aanschaf van auto's voor straattoezicht. Het gaat onder meer om de aanschaf van twee fietsbussen zodat de handhavers naar de betreffende wijken kunnen rijden en daar hun handhavingstaken op de fiets kunnen uitvoeren.
- Als gevolg van het hybride werken zijn bouwkundige aanpassingen in het stadhuis nodig. Hiervoor wordt € 2 miljoen opgenomen (programma 7, facilitair). Door het vervallen van enkele andere aanpassingen wordt het investeringsbedrag facilitair per saldo met € 1,6 miljoen verhoogd.
- In programma 7 is het investeringsbedrag ICT voor de komende jaren verhoogd met € 1,6 miljoen. Het gaat om de vervanging de hard- en software voor het KCC en de servicedesk, vervanging en uitbreiding van video vergaderapparatuur als gevolg van het hybride werken. Een voordeel zien we bij de vervangingskosten voor printers, omdat de verwachting is dat blijvend minder geprint zal worden en slechts een deel van de printers vervangen hoeven te worden. Tot slot zorgen de in de Kaderbrief opgenomen extra fte's ervoor dat meer mobiele telefoons en laptops nodig zijn.

Indexeringslasten

De loon- en prijsindices stijgen flink. In de sector grond-, weg- en waterbouw (GWW) zijn de prijsstijgingen momenteel extreem hoog als gevolg van de toegenomen vraag naar materialen en energie. De prijsstijgingen hebben gevolgen voor de investeringsuitgaven van de gemeente. Bij de Kaderbrief 2023-2026 heeft al een totale bijstelling over 10 jaar van € 52 miljoen plaatsgevonden. In deze begroting komt daar nog ruim € 23 miljoen bij.

- De budgetten voor onderwijsinvesteringen (programma 1) zijn geïndexeerd. Dit betekent een bijstelling van € 1,9 miljoen de indexatie (18,7%) van de boven-normatieve kosten bij het Bertrand Russell college, het Zaanlands Lyceum en het Pascal college. Daarnaast is een verhoging van € 1,4 miljoen opgenomen voor het investeringsbudget Sint Michael College om de prijs marktconform te maken en het renovatieproject op een realistisch niveau in de markt kan worden gezet. Hierover heeft de raad in september 2022 een raadsbesluit genomen ([2022/14445](#)). Als laatste is gekeken naar de verwachte aanbestedingen die gedaan worden voor een nieuwe (jaarlijkse) actualisatie van het IHP in het voorjaar. Voor deze aanbestedingen is een extra indexering toegepast (€ 0,25 mln.).

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de besluitvorming over het IHP VO 22.2.

- Het beschikbare krediet voor de Zaanbrug wordt met € 0,6 miljoen verhoogd als gevolg van de indexering van de gemeentelijke bijdrage aan de vernieuwing van de Zaanbrug (programma 2). Zie voor een nadere toelichting raadsinformatiebrief [2022/13235](#) die de raad in juli 2022 heeft ontvangen.
- De investeringsbudgetten voor het verduurzamen van gemeentelijk vastgoed zijn met 10% verhoogd (€ 0,5 miljoen, programma 2). Dit percentage is gelijk aan de verhoging van de huur voor vastgoed.
- Voor de overige vervangingsinvesteringen in de openbare ruimte is een indexatie van 2,3% aangehouden (€ 18,6 miljoen, programma 2).
- Voor de realisatie van een fietsenstalling voor het gemeentelijk personeel is in 2023 € 3,5 miljoen gereserveerd. Dit bedrag is met 10% indexatielasten verhoogd (€ 0,35 miljoen, programma 7)

Herfasering

Herfasering is het actualiseren van de planning van de vervangingsinvesteringen in de tijd. Dit heeft (normaliter) geen consequenties voor de eerder vastgestelde kredieten. Het verschil van € 0,16 miljoen wordt in 2032 gecompenseerd, maar dit jaar valt buiten dit gepresenteerde overzicht.

Bijdrage derden

Bijdragen van derden aan investeringen, zoals subsidies, moeten op grond van regelgeving direct in mindering worden gebracht op de investeringsvolumes. De bijdragen van derden zijn geactualiseerd op basis van nieuwe ontwikkelingen. Ten opzichte van de Kaderbrief 2023-2026 zijn de bijdragen met in totaal € 7,2 miljoen verlaagd.

- De extra inkomsten in programma 1 (€ 0,2 miljoen) betreft de bijdrage van het schoolbestuur aan de uitbreiding van het schoolgebouw Wij land.
- Voor de (gedeeltelijke) dekking van de extra kosten Zaanbrug wordt in 2023 € 0,3 miljoen onttrokken aan de voorziening Zaanbrug (programma 2). Deze voorziening Zaanbrug is gevormd omdat Zaanstad de rol vervult van beheerder en ook de bediening van de Zaanbrug voor de gemeente Wormerland verzorgt. De gemeente Wormerland levert jaarlijks een financiële bijdrage voor deze rol en die bijdrage wordt in de voorziening voor het project bewaard. Tot nu toe zijn nog nauwelijks kosten voor de vervanging van de Zaanbrug ten laste van deze voorziening gebracht.

Ontwikkeling vervangingsinvesteringen voor de komende 10 jaar per programma

In onderstaande tabellen geven we de uitsplitsing van de vervangingsinvesteringen over de programma's vanaf 2022. Tabel A betreft het financieel kader zoals dat is meegegeven bij de Kaderbrief 2023-2026. Tabel B bevat de voorgestelde wijzigingen in deze begroting. Tabel C bevat de investeringsbedragen na verwerking van alle mutaties en geeft het financieel kader op detailniveau voor de investeringsbedragen voor de begroting 2023. Tabel D geeft de door de raad bij deze begroting te autoriseren investeringsbedragen per programma.

financieel kader bij Kaderbrief 2023-2026 (Bedragen in €)												
Prog.	Projecten	Investerings-som '22-'31	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
1	Kansengelijkheid											
	Onderwijs – IHP PO	205.085.933	14.364.857	7.162.034	12.294.108	28.100.039	38.985.217	39.354.972	25.031.724	13.008.602	13.008.602	13.775.778
	Onderwijs – IHP VO	92.960.358	6.138.641	3.058.749	12.755.725	10.320.516	5.543.290	10.390.113	10.527.140	13.285.225	13.285.225	7.655.734
	Totaal Kansengelijkheid	298.046.291	20.503.498	10.220.783	25.049.833	38.420.555	44.528.507	49.745.085	35.558.864	26.293.827	26.293.827	21.431.512
2	Verstedelijking											
	Bedrijfsmiddelen stadsbeheer	10.217.464	1.713.464	312.000	1.496.000	1.435.000	278.000	1.829.000	242.000	480.000	2.432.000	0
	Bedrijfsmiddelen stadsbeheer (tarief)	2.459.000	251.000	128.000	950.000	77.000	68.000	735.000	0	0	250.000	0
	Civiel	50.218.180	4.116.791	8.086.894	6.387.517	6.617.131	5.527.620	6.085.507	3.349.180	3.349.180	3.349.180	3.349.180
	Civiel Wilhelminasluis	137.112	137.112	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Civiel Zaanbrug	7.896.837	500.000	7.396.837	0	0	0	0	0	0	0	0
	Groen en Speelplaatsen	72.507.129	7.159.580	7.128.004	7.595.104	7.643.011	7.172.645	7.172.645	7.118.205	7.172.645	7.172.645	7.172.645
	Handhaving	150.000	0	0	0	0	150.000	0	0	0	0	0
	Nauerna	1.448.244	798.244	650.000	0	0	0	0	0	0	0	0
	Parkeren	2.025.000	875.000	175.000	0	0	175.000	0	800.000	0	0	0
	Riolen	22.245.466	4.418.465	-329.222	-215.499	-650.117	2.690.511	7.986.259	4.595.235	3.369.548	380.286	0
	Vastgoed	8.269.404	3.260.491	1.463.957	1.220.753	768.752	640.982	231.723	0	382.746	300.000	0
	VRI/OV	28.983.036	2.379.377	2.467.026	3.060.427	5.077.448	2.400.064	2.401.153	1.637.897	3.699.015	1.540.993	4.319.636
	Waterhuishouding	11.650.268	1.165.027	1.165.027	1.165.027	1.165.027	1.165.027	1.165.027	1.165.027	1.165.027	1.165.025	1.165.027
	Wegen en Verkeer	132.078.269	10.274.578	9.631.476	11.705.710	9.556.051	11.865.635	11.097.479	14.651.502	18.128.688	18.511.622	16.655.528
	Totaal Verstedelijking	350.285.409	37.049.129	38.274.999	33.365.039	31.689.303	32.133.484	38.703.793	33.559.046	37.746.849	35.101.751	32.662.016

3	Duurzaamheid											
	Natuur en milieu	56.465	56.465	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal Duurzaamheid	56.465	56.465	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	Gezondheid											
	ICT	2.693.527	63.527	1.055.000	0	260.000	0	0	1.055.000	0	260.000	0
	Sport - Routekaart buitensport	200.940	200.940	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Sport - Sporthallen	2.478.300	167.000	0	250.000	2.061.300	0	0	0	0	0	0
	Sport - Sportparken	1.209.980	-121.015	1.330.995	0	0	0	0	0	0	0	0
	Sport - Sportvelden	2.844.129	0	302254	302254	453380	604508	0	425674	302254	371805	82.000
	Sport - Zwembaden	19.210.853	10.471.251	8.637.466	102.136	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal Gezondheid	28.637.729	10.781.703	11.325.715	654.390	2.774.680	604.508	0	1.480.674	302.254	631.805	82.000
5	Economie, kunst en cultuur											
	Renovatie cultuurpanden	1.729.293	229.293	1.500.000	0	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal Economie, kunst en cultuur	1.729.293	229.293	1.500.000	0	0	0	0	0	0	0	0
6	Veiligheid											
	Handhaving	971.122	330.122	98.000	55.000	127.000	0	225.000	0	0	136.000	0
	Totaal Veiligheid	971.122	330.122	98.000	55.000	127.000	0	225.000	0	0	136.000	0
7	Samen werken aan Zaanstad											
	Facilitair	7.151.834	5.026.834	223.000	138.000	0	315.000	517.000	637.000	220.000	75.000	0
	ICT	10.832.000	850.000	1.802.000	1.075.000	713.000	1.532.000	1.925.000	1.249.000	683.000	943.000	60.000
	Vastgoed	3.500.000	0	3.500.000	0	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal Samen werken aan Zaanstad	21.483.834	5.876.834	5.525.000	1.213.000	713.000	1.847.000	2.442.000	1.886.000	903.000	1.018.000	60.000
	Totaal Kaderbrief 2023-2026	701.210.143	74.827.044	66.944.497	60.337.262	73.724.538	79.113.499	91.115.878	72.484.584	65.245.930	63.181.383	54.235.528

Mutaties Begroting 2023-2026 (Bedragen in € x €1.000)												
Progr.	Projecten	Investerings-som '22-'31	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
	Nieuwe investeringen											
1	Vastgoed	11.450	11.450	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	Onderwijs – IHP PO	950	950	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	Onderwijs – IHP VO	20.004	0	0	0	0	0	0	0	0	0	20.004
2	Civiel	170	170	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	Natuur en milieu	318	0	318	0	0	0	0	0	0	0	0
2	Vastgoed	600	0	600	0	0	0	0	0	0	0	0
4	Sport - Sportvelden	811	0	266	0	0	182	364	0	0	0	0
7	Facilitair	250	0	0	0	0	0	0	0	0	250	0
	Totaal nieuwe investeringen	34.554	12.570	1.184	0	0	182	364	0	0	250	20.004
	Bijstellingen											
1	ICT	130	0	0	0	0	0	130	0	0	0	0
1	Onderwijs – IHP PO	796	0	63	68	99	81	97	97	97	97	97
1	Onderwijs – IHP VO	10.199	0	0	756	756	0	967	967	2.001	4.751	0
2	Civiel	929	0	163	129	133	111	123	67	67	67	67
2	Civiel Zaanbrug	1.175	0	1.175	0	0	0	0	0	0	0	0
2	Groen en Speelplaatsen	1.467	0	494	-47	154	145	145	143	145	145	145
2	VRI/OV	536	0	50	62	102	48	48	33	75	31	87
2	Waterhuishouding	211	0	23	23	23	23	23	23	23	23	23
2	Wegen en Verkeer	2.688	0	446	217	193	239	224	295	365	373	336
4	Sport - Zwembaden	5.475	0	2.500	2.975	0	0	0	0	0	0	0
6	Handhaving	180	0	180	0	0	0	0	0	0	0	0
7	Facilitair	1.620	20	-750	2.350	0	0	0	0	0	0	0
7	ICT	1.567	0	580	50	200	0	-300	100	0	70	867
	Totaal bijstellingen	26.972	20	4.924	6.583	1.661	648	1.457	1.727	2.773	5.558	1.622
	Indexatie											
1	Onderwijs – IHP VO	3.282	0	0	1.516	141	0	181	181	374	374	514
2	Civiel	1.060	0	186	147	152	127	140	77	77	77	77
2	Civiel Zaanbrug	647	0	647	0	0	0	0	0	0	0	0
2	Groen en Speelplaatsen	1.503	0	164	175	176	165	165	164	165	165	165
2	Nauerna	65	0	65	0	0	0	0	0	0	0	0

2	Riolen	12.344	0	592	634	605	1.063	1.712	1.329	1.182	826	4.401
2	Vastgoed	501	0	146	122	77	64	23	0	38	30	0
2	VRI/OV	612	0	57	70	117	55	55	38	85	35	99
2	Waterhuishouding	241	0	27	27	27	27	27	27	27	27	27
2	Wegen en Verkeer	2.771	0	212	247	220	273	255	337	417	426	383
7	Vastgoed	350	0	350	0	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal indexatie	23.375	0	2.446	2.938	1.515	1.774	2.558	2.152	2.366	1.960	5.666
	Herfaseringen											
1	Onderwijs – IHP PO	161	-4.968	-805	704	11	-1.223	5.349	1.092	0	0	0
1	Onderwijs – IHP VO	0	-2.063	2.795	-732	0	0	0	0	0	0	0
2	Parkeren	0	-875	525	175	175	0	0	0	0	0	0
2	Vastgoed	0	-799	799	0	0	0	0	0	0	0	0
2	Wegen en Verkeer	0	-150	-250	-545	945	0	0	0	0	0	0
4	Sport - Sportparken	0	0	-706	706	0	0	0	0	0	0	0
4	Sport - Sportvelden	0	0	-302	605	302	-302	0	-302	0	0	0
4	Sport - Zwembaden	0	-9.795	239	9.556	0	0	0	0	0	0	0
6	Handhaving	0	-65	65	0	0	0	0	0	0	0	0
7	Facilitair	0	-4.081	4.081	0	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal herfaseringen	161	-22.795	6.440	10.469	1.433	-1.525	5.349	790	0	0	0
	Bijdragen derden											
1	Onderwijs – IHP PO	-226	0	0	-226	0	0	0	0	0	0	0
2	Civiel Zaanbrug	-330	0	-330	0	0	0	0	0	0	0	0
2	Riolen	-6.542	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-6.542
4	Sport - Sportvelden	-142	0	-47	0	0	-32	-64	0	0	0	0
2	Wegen en Verkeer	0	-150	-250	-545	945	0	0	0	0	0	0
	Totaal bijdragen derden	-7.239	0	-377	-226	0	-32	-64	0	0	0	-6.542
	Totaal	77.822	-10.205	14.617	19.765	4.609	1.047	9.664	4.668	5.139	7.768	20.751

Totaal investeringsbedragen na mutaties Begroting 2023-2026 (Bedragen in € x €1.000)												
Progr.	Projecten	Investerings-som '22-'31	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
1	Nieuwe investeringen											
	ICT	130	0	0	0	0	0	130	0	0	0	0
	Onderwijs – IHP PO	206.767	10.347	6.420	12.840	28.210	37.843	44.801	26.221	13.106	13.106	13.873
	Onderwijs – IHP VO	126.445	4.076	5.853	14.296	11.218	5.543	11.538	11.675	15.660	18.410	28.174
	Vastgoed	11.450	11.450	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal Kansengelijkheid	344.792	25.873	12.274	27.136	39.428	43.387	56.469	37.896	28.766	31.516	42.047
2	Verstedelijking											
	Bedrijfsmiddelen stadsbeheer	10.217	1.713	312	1.496	1.435	278	1.829	242	480	2.432	0
	Bedrijfsmiddelen stadsbeheer (tarief)	2.459	251	128	950	77	68	735	0	0	250	0
	Civiel	52.378	4.287	8.436	6.663	6.903	5.766	6.348	3.494	3.494	3.494	3.494
	Civiel Wilhelminasluis	137	137	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Civiel Zaanbrug	9.389	500	8.889	0	0	0	0	0	0	0	0
	Groen en Speelplaatsen	75.477	7.160	7.786	7.723	7.973	7.482	7.482	7.425	7.482	7.482	7.482
	Handhaving	150	0	0	0	0	150	0	0	0	0	0
	Nauerna	1.513	798	715	0	0	0	0	0	0	0	0
	Parkeren	2.025	0	700	175	175	175	0	800	0	0	0
	Riolen	28.047	4.418	263	419	-45	3.754	9.698	5.924	4.552	1.206	-2.141
	Vastgoed	9.370	2.462	3.009	1.343	846	705	255	0	421	330	0
	VRI/OV	30.131	2.379	2.573	3.192	5.297	2.504	2.505	1.709	3.859	1.607	4.506
	Waterhuishouding	12.103	1.165	1.215	1.215	1.215	1.215	1.215	1.215	1.215	1.215	1.215
	Wegen en Verkeer	137.536	10.125	10.040	11.625	10.913	12.378	11.576	15.284	18.911	19.310	17.374
	Natuur en milieu	318	0	318	0	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal Verstedelijking	371.251	35.395	44.384	34.801	34.788	34.475	41.644	36.093	40.414	37.327	31.930
3	Duurzaamheid											
	Natuur en milieu	56	56	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal Duurzaamheid	56	56	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	Gezondheid											
	ICT	2.694	64	1.055	0	260	0	0	1.055	0	260	0

	Sport - Routekaart buitensport	201	201	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Sport - Sporthallen	2.478	167	0	250	2.061	0	0	0	0	0	0
	Sport - Sportparken	1.210	-121	625	706	0	0	0	0	0	0	0
	Sport - Sportvelden	3.514	0	220	907	756	452	300	123	302	372	82
	Sport - Zwembaden	24.686	676	11.376	12.634	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal Gezondheid	34.782	987	13.276	14.496	3.077	452	300	1.178	302	632	82
5	Economie, kunst en cultuur											
	Renovatie cultuurpanden	1.729	229	1.500	0	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal Economie, kunst en cultuur	1.729	229	1.500	0	0	0	0	0	0	0	0
6	Veiligheid											
	Handhaving	1.151	266	343	55	127	0	225	0	0	136	0
	Totaal Veiligheid	1.151	266	343	55	127	0	225	0	0	136	0
7	Samen werken aan Zaanstad											
	Facilitair	9.021	965	3.554	2.488	0	315	517	637	220	325	0
	ICT	12.399	850	2.382	1.125	913	1.532	1.625	1.349	683	1.013	927
	Vastgoed	3.850	0	3.850	0	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal Samen werken aan Zaanstad	25.270	1.815	9.786	3.613	913	1.847	2.142	1.986	903	1.338	927
	Totaal Begroting 2023-2026	779.032	64.622	81.561	80.102	78.334	80.160	100.780	77.153	70.385	70.949	74.986

Te autoriseren investeringsvolumes 2023 per programma (Bedragen in € x €1.000)

Progr.	Programmanaam	Investeringsom '22-'31	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
1	Kansengelijkheid	344.792	25.873	12.274	27.136	39.428	43.387	56.469	37.896	28.766	31.516	42.047
2	Verstedelijking	371.251	35.395	44.384	34.801	34.788	34.475	41.644	36.093	40.414	37.327	31.930
3	Duurzaamheid	56	56	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	Gezondheid	34.782	987	13.276	14.496	3.077	452	300	1.178	302	632	82
5	Economie, kunst en cultuur	1.729	229	1.500	0	0	0	0	0	0	0	0
6	Veiligheid	1.151	266	343	55	127	0	225	0	0	136	0
7	Samen werken aan Zaanstad	25.270	1.815	9.786	3.613	913	1.847	2.142	1.986	903	1.338	927
	Totaal programma's	779.032	64.622	81.561	80.102	78.334	80.160	100.780	77.153	70.385	70.949	74.986

Uitbreidingsinvesteringen

Rapportage Investeringsfonds 22.2

Uitbreidingsinvesteringen zijn investeringen of bijdragen ten behoeve van de ontwikkeling van nieuwe activiteiten of expansie van de huidige activiteiten. Het betreffen:

- Gebiedsgerichte investeringen (ontwikkellocaties en stedelijke vernieuwingslocaties);
- Infrastructurele projecten;
- Maatschappelijke voorzieningen voor zover het niet gaat om vervangingsinvesteringen of onderhoud.

De besluitvorming over uitbreidingsinvesteringen ten laste van het Investeringsfonds vindt in drie stappen plaats. Iedere stap vraagt besluitvorming door de raad.

- Plaatsing van een investering op de wensenlijst;
- Het reserveren van een bedrag binnen het fonds om de investering mogelijk te maken;
- De kredietaanvraag voor de investering voorleggen aan de raad.

De wensenlijst is een lijst van uitbreidingsinvesteringen waar de raad toe heeft besloten dat deze in aanmerking komen om (in de toekomst) gedekt te worden uit het Investeringsfonds. De wensenlijst kan meer projecten bevatten dan de in het Investeringsfonds aanwezige dekking. Het vermelden van een project op een wensenlijst is onvoldoende om tot uitvoering over te kunnen gaan. Bij een reservering binnen het Investeringsfonds is de raad akkoord gegaan met verdere voorbereidingen van de investering en het uitwerken van een kredietvoorstel. Een reservering alleen is onvoldoende om tot daadwerkelijke uitgaven over te gaan. Integrale afweging van de gereserveerde uitbreidingsinvesteringen vindt in combinatie met de wensen ieder jaar plaats bij de voorjaarsnota en de begroting. Het financieel kader daarbij wordt bepaald door de omvang van het Investeringsfonds.

Bij de geautoriseerde uitbreidingsinvesteringen met kredietbesluit heeft de raad eerder kredietverstrekkingen gedaan en is het college gemandateerd tot het doen van uitgaven. Een kredietbesluit mag op elk moment aan de raad worden aangeboden. Voor eventuele bijstellingen op de eerder afgegeven kredieten worden in deze Begroting aanvullende kredietvoorstellen ter besluitvorming aan de raad voorgelegd. De kapitaallasten van de uitbreidingsinvesteringen worden gedekt vanuit het Investeringsfonds.

Algemene opmerking:

Sinds vorig jaar zien we de bouwprijzen fors stijgen. Aanvankelijk was dit grotendeels het gevolg van de invloed van corona op de economie en de beschikbaarheid van grondstoffen en (deel)producten. Op dit moment speelt de oorlog in Oekraïne ook een grote, onzekere, rol. Naast de bouw- en grondstoffenkosten stijgen ook de kosten van energie- en brandstof. De onzekerheid over de beschikbaarheid en levering van onder andere hout, ijzer, beton en technologische materialen blijft toenemen. Dit alles werkt door op onze uitgaven en geeft spanning op meerdere (bouw)budgetten en aanbestedingen. Indien uit geactualiseerde doorrekeningen blijkt dat budgetten verhoogd moeten worden vanwege de hoge indexatie, is dit verwerkt in de financiële tabellen en toegelicht bij het betreffende project.

Projecten met kredietbesluit

Voor onderstaande uitbreidingsinvesteringen zijn kredietbesluiten genomen, waardoor de uitvoering is of kan worden gestart. Ten opzichte van de rapportage in de Kaderbrief 2023 - 2026 zijn de uitgavenplanningen van IHP Programma (o.a. Inverderdan school), IHP Programma (Inverdan 1e inrichting), Uitvoeringsagenda Toerisme, Uitvoeringsagenda Toerisme (aanleg steigers), Sportpark de Omzoom, Hockeyclub 'de Kraaien', Sportpark Hoornseveld, Hembrugterrein (openbare verlichting), Hembrugterrein (riolering, aanlegplein), Kwaliteitsimpuls sluis, Fietsenstalling Centrum omgeving DAM en Verkeersveiligheid aangepast. Verder wordt voorgesteld het krediet van Huis van de Wijk (Buurthuis Poelenburcht) te verhogen met €0,220 mln., het krediet van Sportpark Hoornseveld met € 0,475 mln. en het krediet van Bereikbaarheidsdeal Avant – realisatie te verhogen met € 0,707 mln. Bij alle drie de kredieten is de oorzaak van de verhoging indexatie naar prijspeil 1 januari 2023.

kredietbesluit (Bedragen x € 1.000)																
Prog.	Raadsbesluit	Projecten	t/m 2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031 e.v.	22.1	22.2	Verschil
1																
	2017/15618	IHP Programma (Kreekrijk OR)	380	70										450	450	0
	2017/15618	IHP Programma (Kreekrijk OR) verwijder en herstelkosten tijdelijke huisvesting	222	15				360						597	597	0
	2017/15618	IHP Programma (Kreekrijk gebouw)	20.048											20.048	20.048	0
	2017/15618	IHP Programma (o.a. Inverdan school)	1.491	500	1.087	1.341	2.200	2.142	1.960					10.722	10.722	0
	2017/15618	IHP Programma (Inverdan 1e inrichting)	0				188							188	188	0
	2021/24110	Huis van de Wijk (Buurthuis Poelen-burcht)	0				1.086	910						1.776	1.996	220
2																
	2017/6080	Kwaliteit bestaande woningvoorraad	2.445	600	600	600	255							4.500	4.500	0
	2017/42225	Inverdan Dam en omgeving	0				100							100	100	0
	2016/110866	Hembrugterrein (openbare verlichting)	0		80									80	80	0
	2012/197517	Hembrugterrein (riolering, aanlegplein)	1.236		980									2.216	2.216	0
	2011/49084	Hoogwaardig openbaar vervoer (HOV)	159	150	125	125	125	67						751	751	0
	2014/187256	Kwaliteitsimpuls sluis	308		592									900	900	0
	2020/11042	Dam tot Dam fietsroute Brug Zijkanaal H	62		762	762								1.586	1.586	0
	2014/187256	Fietsenstalling Centrum omgeving DAM	161	10	406	423								1.000	1.000	0
	2018/5154	Busbrug 24 uur openstelling, geluid-maatregelen en no regret maatregelen	782	300	958									2.040	2.040	0

	2020/31531	Bereikbaarheidsdeal Avant - realisatie	160	1.000	876	2.048	3.439	3.377	2.655					12.848	13.555	707
	2021/10255	Bereikbaarheidsdeal - planvoorbereiding Afwaardering A7	60	240	100									400	400	0
	2021/10255	Verbindingsweg Dorpsstraat - Communicatieweg	105	195										300	300	0
	2021/9020	Verkeersveiligheid	113	287	100									500	500	0
4																
	2014/26609	Sportpark De Omzoom	7.150	148				60						7.358	7.358	0
	2017/30073	Hockeyclub 'De Kraaien'	418	1.724	3.004									5.145	5.145	0
	2021/24813	Sportpark Hoornseveld	1.288	11.248	6.777	42								18.880	19.355	475
5																
	2018/11257	Uitvoeringsagenda Toerisme	122	50	68									240	240	0
	2021/5845	Uitvoeringsagenda Toerisme (aanleg steigers)	132		68									200	200	0
		subtotaal	36.842	16.536	16.583	5.342	7.393	6.916	4.615	0	0	0	0	93.792	94.228	1.401
		Totaal afgesloten projecten	52.953											52.953	52.953	
		Uitgaven cumulatief	89.795	106.332	122.915	128.256	135.649	142.566	147.181	147.181	147.181	147.181	147.181	146.746	147.181	1.401

Projecten met reservering binnen het Investeringsfonds

Er zijn 15 projecten waarvoor bedragen zijn gereserveerd, maar waarvoor de raad nog geen kredietaanvraag heeft ontvangen. Ten opzichte van de rapportage in de Kaderbrief 2023 – 2026 zijn de uitgavenplanningen van de Uitvoeringsagenda Toerisme, de Maatschappelijke voorzieningen Zaanstad Noord (openbare ruimte), IKEA/Zuiderhout, Gebiedsontwikkeling Centrum 't Kalf en Bereikbaarheidsdeal Guisweg aangepast. De reservering voor Maatschappelijke voorzieningen Zaanstad Noord (cultuurzaal) is opgehoogd met € 0,75 mln. Vanwege de grote stijging in bouwkosten is de onrendabele top groter en is een hogere bijdrage vanuit het investeringsfonds nodig. Verder is Kwaliteit bestaande woningvoorraad voor de jaren 2025 en 2026 verschoven van wens

naar reservering. Vanuit het Coalitieakkoord is voor de jaarschijven 2025 en 2026 respectievelijk € 0,345 mln. en € 0,6 mln. beschikbaar gesteld voor de verbetering van de kwaliteit van de bestaande woningbouw. Ook Figaro is verschoven van wens naar reservering. Bij de aanbesteding wordt uitgegaan van een maximale inschrijfsom. Het bedrag wordt verrekend met subsidies van ProRail en de VRA. Na ontvangst van de subsidies resteert een tekort op de bedragen als gereserveerd in de grondexploitatie Inverdan. Dit tekort wordt vooral veroorzaakt door de extra benodigde kosten rondom de realisatie van de fietsenstalling. Om de aanbesteding voor deze stedelijke voorziening begin 2023 mogelijk te maken, is inzet van het Investeringsfonds benodigd.

Reservering binnen het Investeringsfonds (Bedragen x € 1.000)																
Prog.	Raadsbesluit	Projecten	t/m 2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031 e.v.	22.1	22.2	Verschil
1																
	2020/11042	Nieuw wijkcentrum de Pelikaan				999								999	999	0
2																
	2019/21293	Maatschappelijke voorzieningen Zaanstad Noord (openbare ruimte)				100								100	100	0
	2013/103017	IKEA/Zuiderhout	65	0	100	3.503	972							4.640	4.640	0
	2022/1305	Gebiedsontwikkeling Centrum 't Kalf		100	100									200	200	0
	2021/10255	Kogerveld – Versterken groene parkzoom	0	425										425	425	0
	nieuw	Kwaliteit bestaande woningvoorraad					345	600						0	945	945
	2017/42225	Opwaardering Bodecentrumkade / Zaantheater					150							150	150	0
	2009/17027	Verbinding A8/A9							600	6.700	6.700			14.000	14.000	0
	2018/35389	Bereikbaarheidsdeal Afwaardering A7			100	2.537								2.637	2.637	0
	2018/35389	Bereikbaarheidsdeal Guisweg			60	2.200	4.000	3.800	2.000	2.013				14.073	14.073	0
	2018/35389	Bereikbaarheidsdeal Overig								1.383				1.383	1.383	0
	2021/10255	Verbindingsweg Dorpsstraat - Communicatieweg			850	850								1.700	1.700	0
	nieuw	Figaro					3.870							0	3.870	3.870
5																
	2017/42225	Uitvoeringsagenda Toerisme			150	60								210	210	0
	2019/21293	Maatschappelijke voorzieningen Zaanstad Noord (cultuurzaal)				1.000								250	1.000	750
		Subtotaal	65	525	1.360	11.249	9.337	4.400	2.600	10.096	6.700	0	0	40.767	46.332	5.565
		Cumulatief	65	590	1.950	13.199	22.536	26.936	29.536	39.632	46.332	46.332	46.332			

Projecten op de wensenlijst

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de projecten die nu op de wensenlijst zijn opgenomen. Ten opzichte van de rapportage in de Kaderbrief 2023 – 2026 zijn de uitgavenplanningen van Gebiedsontwikkeling Centrum 't Kalf en de Sporthal aangepast. Kwaliteit bestaande woningvoorraad is voor de jaren 2025 en 2026 verschoven naar reservering. Ook Figaro is verschoven naar reservering. Zie de toelichting voor beiden bij reserveringen.

In bijlage 2 bij de nota gebiedsoverstijgende kosten Zaanstad (GKZ) zijn projecten opgenomen waar projectontwikkelaars een bijdrage voor gebiedsoverstijgende kosten voor betalen. Deze bijdragen zijn (deels) als voeding in het investeringsfonds opgenomen. Momenteel wordt deze bijlage geactualiseerd en bepaald welke projecten als wens op de wensenlijst van het investeringsfonds opgenomen moeten worden. Voor de projecten wordt beoordeeld of er een nota, visie of perspectief is vastgesteld door de raad, waar het project een voortvloeisel van is. Bij de actualisatie van het investeringsfonds bij de voorjaarsnota 2023 – 2027 worden de projecten die voldoen aan dit criterium toegevoegd aan onderstaande wensenlijst.

Wensenlijst (Bedragen x € 1.000)																
Prog.	Raadsbesluit	Projecten	t/m 2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031 e.v.	21.1	21.2	Ver-schil
1																
	MPG 18.2	Maatsch. voorzieningen a.g.v. de groei van de stad		2.006	1.517	5.037	4.845	11.101	8.319	7.647	3.792	2.000	715	46.981	46.981	0
2																
	MPG 16.2	Kwaliteit bestaande woningvoorraad							600	600	600	600	7.155	10.500	9.555	-945
	2019/21293	Gebiedsontwikkeling Centrum 't Kalf				650	650							1.300	1.300	0
	MPG 16.2	Fietsverbindingen/ langzaam verkeer (uitv. fietsnota)				1.300	1.500	1.500	1.500					5.800	5.800	0
	2020/23043	Reconstructie rondweg de Busbrug			2.400									2.400	2.400	0
	2022/1305	Figaro					0							3.870	0	-3.870
4																
	2021/10255	Sporthal					4.750	4.750						9.500	9.500	0
5																
	2021/10255	De Groote Weiver				700								700	700	0
	2022/1305	Poppodium												0	0	0
		Subtotaal	0	2.006	3.917	7.687	11.745	17.351	10.419	8.247	4.392	2.600	7.870	81.251	76.236	-4.815
		Cumulatief	0	2.006	5.923	13.610	25.355	42.706	53.126	61.373	65.765	68.365	76.236			

Voeding Investeringsfonds

In de voeding van het fonds heeft een verschuiving plaatsgevonden van de reserve infra: nieuw tarief zonder contracten naar de categorie reserve infra: nieuw tarief met contracten. Dit betekent dat er contracten gesloten zijn met ontwikkelaars waarbij het hogere tarief gehanteerd is. Daarnaast is de voeding aan het investeringsfonds vanuit de reserve infra en de reserve GKZ per saldo met € 2,6 mln. verlaagd. Dit is de bijdrage bovenwijks vanuit de ontwikkelaars van de Kogerveld, die benodigd is voor 8 projecten in het kader van bovenwijkse investeringen Kogerveld (€ 11,6 mln.) i.c.m. de WBI-gelden die we hiervoor hebben ontvangen (€ 9 mln.). Deze projecten zijn:

- Herinrichting omgeving station inclusief toegankelijk maken vanaf twee zijden
- Afwaarderen Prins Bernhardweg
- Rotonde Paltrokstraat omvormen naar kruising
- Herinrichten Heijermanstraat en Dr HG Scholtenstraat
- Verbreden tunnel onder station
- Vervoershuis
- Herinrichten Paltrokstraat
- Park

Deze voeding is onterecht in het investeringsfonds opgenomen en wordt daarom nu uit het investeringsfonds gehaald en toegevoegd aan een bestemmingsreserve voor de wijkgebonden bestedingen Kogerveldwijk.

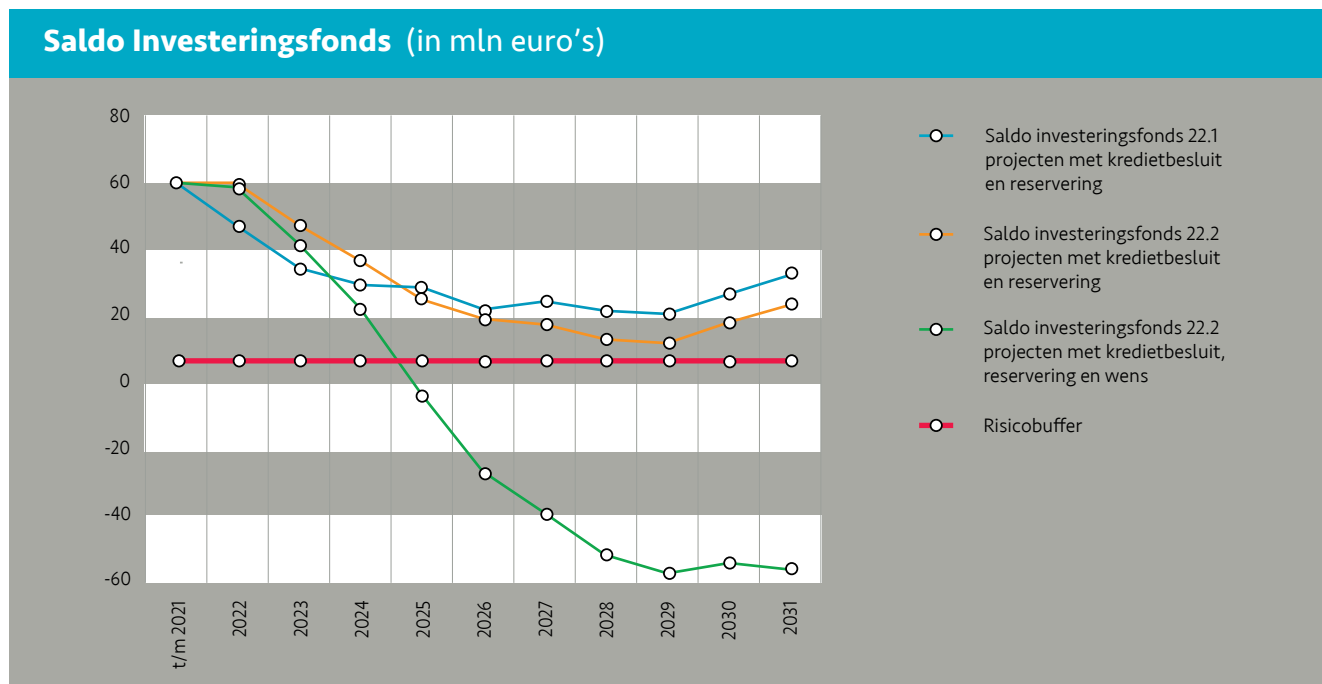
Bij de algemene middelen is een bedrag van € 0,945 mln. toegevoegd. In het Coalitieakkoord is voor 2025 en 2026 totaal € 0,945 mln. beschikbaar gesteld voor het verbeteren van de kwaliteit van de bestaande woningbouwvoorraad. Omdat dit project in het investeringsfonds is opgenomen (als reeks bij de 'wensen'), voegen we dit bedrag toe aan het investeringsfonds.

Voeding IF (Bedragen x € 1.000)														
	tm 2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	22.1	22.2	Bijstelling
Reserve Infra: oud tarief met contracten	11.550	610	786	611	575	0	0	0	0	0	0	15.135	14.132	-1.003
Reserve GKZ: nieuw tarief met contracten	128	473	341	572	615							1.706	2.129	423
Reserve GKZ: nieuw tarief zonder contracten	0					804	804	1.420	1.420	1.420	1.420	9.372	7.288	-2.084
Verkoop vastgoed	11.548	200										11.748	11.748	0
Opbrengst Abri's	4.283	247	247	247	247	247	247	247	247	247	247	6.753	6.753	0
Algemene Middelen	27.873	15.368	3.978	3.978	4.323	4.578	3.978	3.978	3.978	3.978	3.978	79.043	79.988	945
Totaal reeds gedoteerd	93.130											93.130	93.130	0
Totaal	148.512	16.898	5.352	5.408	5.760	5.629	5.029	5.645	5.645	5.645	5.645	216.887	215.168	-1.719
Voeding cumulatief	148.512	165.410	170.762	176.170	181.930	187.559	192.588	198.233	203.878	209.523	215.168			

Verloop saldo Investeringsfonds

Deze grafiek laat het verloop van het saldo van het Investeringsfonds zien, ultimo 2021 tot en met ultimo 2031. De rode lijn in onderstaande grafiek laat het saldo van het Investeringsfonds zien wanneer alle projecten waarvoor een kredietbesluit is genomen en alle projecten op de lijst met reserveringen worden uitgevoerd. De paarse lijn is de risicobuffer. Het saldo in het Investeringsfonds blijft boven de grens van de risicobuffer wanneer alle projecten met kredietbesluit en reserveringen worden uitgevoerd zoals opgenomen in deze rapportage.

In de grafiek is ook zichtbaar dat er met de huidige voorziene dotaties te weinig middelen beschikbaar zijn om alle geïnventariseerde investeringswensen te kunnen uitvoeren. Dit is de groene lijn. Deze ontwikkeling illustreert de noodzaak tot prioritering, fasering dan wel tot bijstelling van de investeringsambities.

Transformatiefonds

Het Transformatiefonds is een bestemmingsreserve, die bij de begroting 2017 gevormd is. De reserve heeft een specifieke voeding en besteding. De voeding bestaat uit de begrotingsruimte die niet meer ingezet wordt als gevolg van het verplicht activeren van de investeringen met maatschappelijk nut in de openbare ruimte. Door het activeren nemen de kapitaallasten jaarlijks toe en de vrije begrotingsruimte navenant af. De voeding van het fonds neemt dus jaarlijks iets af.

Het doel van het Transformatiefonds is om de bouw van extra woningen (netto toename) in Zaanstad te realiseren. Er zijn woningbouwlocaties waar zonder publieke investeringen geen positieve businesscase te maken is. Een bijdrage uit het Transformatiefonds kan in dat geval een doorbraak forceren, zodat private partijen tot realisatie van de woningbouw over kunnen gaan.

Bij aanwending van de middelen in het Transformatiefonds zal de gemeente extra moeten lenen. Wanneer de middelen niet financieel 'renderen' heeft dit een

permanent opwaarts effect op de leningenportefeuille met alle rente-effecten en risico's die daarmee gepaard gaan. Daarom zijn er strikte voorwaarden benoemd voor een onttrekking aan deze reserve. Deze voorwaarden zijn vastgelegd in de Financiële verordening Zaanstad 2019 Hoofdstuk 2, artikel 7. Het gaat daarbij om de bijdragen die marktpartijen zelf moeten leveren, de maatschappelijke effecten die de uitgaven moeten opleveren, de maximale bijdrage van € 10.000 per woning en andere voorwaarden. De extra woningen zorgen voor hogere inkomsten OZB en gemeentefondsuitkering en dekken daarmee de extra rentelasten voor de hogere lening af.

Tot september 2022 zijn zeven aanvragen naar de raad gebracht en akkoord bevonden.

Project						
Jaar verstrekking	project	Netto aantal woningen	maximaal toegekend bedrag	Uitbetaald t/m 2021	Begroot 2022 t/m 2026	Toelichting
2017	Mauritsstraat	150	*	*		Het toegekende en uitbetaalde bedrag is vertrouwelijk vastgesteld en wordt hier dus niet opgenomen.
2018	Verkadebuurt	400	1.640.000	-		Geen bijdrage benodigd.
2019	Meneba	630	1.000.000	-		Betreft een garantstelling. Is vooralsnog niet nodig gebleken.
2019	Hofwijk Noord fase 1	702	3.225.000	-	3.225.000	
2020	Breedweer	14	109.642	-		
2021	Woningbouw-impuls-gelden voor Zaanstad Noord, de Kogerveldwijk (Midden) en Zaandam Centrum	7.872	25.253.577	107.108	5.059.000	Van het maximaal toegekende bedrag is € 2.422.314 voor de Peperstraat t.b.v. 408 tot 428 woningen (2021/21762)
2021	Hoornseveld	320	3.200.000		500.000	
Totaal		10.088	34.428.219	107.108	8.784.000	

5.2 Overzicht van baten en lasten per product

Baten en lasten (bedragen x € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten					
Kansengelijkheid					
Onderwijs	32.642	34.021	33.684	32.298	33.012
Actief burgerschap	18.742	22.786	9.594	8.882	8.852
Werk, participatie en inburgering	94.248	87.616	86.568	86.477	86.435
Armoede- en schuldenaangepak	12.648	10.907	10.907	10.907	10.907
Totaal Kansengelijkheid	158.280	155.330	140.754	138.564	139.206
Verstedelijking					
Stedelijke ontwikkeling	29.180	19.535	17.645	17.270	16.911
Openbare ruimte	49.913	65.517	67.617	69.413	71.428
Mobiliteit	15.225	2.968	4.432	2.562	2.539
Gebiedsontwikkeling	48.013	54.439	41.943	26.840	24.492
Grondzaken en vastgoed	11.473	11.749	11.909	12.137	12.169
Totaal Verstedelijking	153.804	154.210	143.546	128.223	127.539
Duurzaamheid					
Klimaatbestendige, groene en gezonde omgeving	15.735	11.160	8.297	8.081	7.973
Klimaatneutraal 2030-2040	1.466	4.378	1.508	1.508	1.513
Circulair Zaanstad 2050	22.195	22.786	22.867	22.861	22.860
Totaal Duurzaamheid	39.396	38.324	32.672	32.450	32.345
Gezondheid					
Preventie, sporten en bewegen	22.168	20.282	18.097	18.934	18.920
Jeugdhulp	71.510	72.857	71.783	70.711	66.527
Maatschappelijke ondersteuning en ouder worden	67.505	70.359	70.177	70.336	70.221
Zorg & veiligheid	5.484	7.615	7.721	7.720	7.329
Totaal Gezondheid	166.667	171.113	167.778	167.702	162.998
Economie, kunst & cultuur					
Kunst, cultuur en evenementen	14.972	14.783	15.262	15.661	14.661
Sterk vestigingsklimaat	3.521	2.684	2.187	2.217	1.717
Totaal Economie, kunst & cultuur	18.493	17.467	17.449	17.879	16.379
Veiligheid					
Samen werken aan een veilige stad	14.184	14.595	14.595	14.596	14.595
Daadkrachtig optreden	8.914	11.926	12.942	12.859	12.877
Brede integrale aanpak ondermijning	0	95	95	95	95
Totaal Veiligheid	23.098	26.616	27.633	27.550	27.568

Samen werken aan Zaanstad					
Bestuur	6.395	5.870	5.869	5.869	6.792
Dienstverlening	11.276	11.767	13.035	13.036	13.037
Organisatie	58.293	63.718	65.058	63.240	65.327
Totaal Samen werken aan Zaanstad	75.964	81.354	83.962	82.145	85.156
Financiën					
Lokale heffingen	3.600	4.067	4.064	4.064	4.056
Dividend	30	31	31	31	31
Vennootschapsbelasting	240	240	240	240	240
Saldo financieringsfunctie	-90	289	1.335	1.705	3.352
Overige baten en lasten	0	2.000	1.000	1.000	1.000
Onvoorzien	101	101	101	101	101
Totaal Financiën	3.881	6.728	6.771	7.141	8.780
Totaal Lasten	639.582	651.141	620.564	601.653	599.969
Baten					
Kansengelijkheid					
Onderwijs	-12.147	-11.452	-11.017	-10.415	-10.269
Actief burgerschap	-11.386	-13.216	-1.030	-1.023	-1.015
Werk, participatie en inburgering	-68.386	-60.682	-60.440	-60.440	-60.440
Armoede- en schuldenaanpak	-302	-277	-277	-277	-277
Totaal Kansengelijkheid	-92.221	-85.627	-72.764	-72.154	-72.001
Verstedelijking					
Stedelijke ontwikkeling	-14.535	-11.810	-11.940	-11.940	-11.940
Openbare ruimte	-26.719	-30.648	-31.008	-31.235	-31.440
Mobiliteit	-4.661	-1.301	-1.301	-1.301	-1.301
Gebiedsontwikkeling	-44.775	-53.180	-42.593	-26.552	-25.474
Grondzaken en vastgoed	-12.896	-12.660	-12.698	-12.698	-12.698
Totaal Verstedelijking	-103.585	-109.600	-99.539	-83.726	-82.854
Duurzaamheid					
Klimaatbestendige, groene en gezonde omgeving	-4.338	-1.455	-157	-157	-157
Klimaatneutraal 2030-2040	0	-2.447	0	0	0
Circulair Zaanstad 2050	-25.362	-25.709	-25.709	-25.744	-25.732
Totaal Duurzaamheid	-29.700	-29.611	-25.867	-25.901	-25.890
Gezondheid					
Preventie, sporten en bewegen	-1.496	-1.207	-1.207	-1.207	-1.117
Jeugdhulp	-456	-221	-215	-215	-215
Maatschappelijke ondersteuning en ouder worden	-2.087	-2.098	-2.096	-2.812	-2.824
Zorg & veiligheid	-225	-242	-241	-241	-241
Totaal Gezondheid	-4.264	-3.768	-3.759	-4.475	-4.397
Economie, kunst & cultuur					
Kunst, cultuur en evenementen	-193	-68	-68	-68	-68
Sterk vestigingsklimaat	-981	-881	-579	-579	-579
Totaal Economie, kunst & cultuur	-1.174	-949	-647	-647	-647
Veiligheid					
Samen werken aan een veilige stad	-80	-82	-82	-82	-82
Daadkrachtig optreden	-958	-563	-563	-563	-563
Totaal Veiligheid	-1.038	-645	-645	-645	-645

Totaal Veiligheid	23.098	26.597	27.614	27.531	27.549
Samen werken aan Zaanstad					
Bestuur	0	0	0	0	0
Dienstverlening	-2.944	-1.985	-3.246	-3.246	-3.246
Organisatie	-5.152	-6.706	-6.705	-6.705	-6.705
Totaal Samen werken aan Zaanstad	-8.097	-8.692	-9.952	-9.952	-9.952
Financiën					
Lokale heffingen	-46.689	-48.757	-49.694	-49.694	-49.694
Algemene uitkering	-339.169	-355.710	-362.335	-364.223	-344.915
Dividend	-3.515	-2.268	-2.268	-2.268	-2.268
Saldo financieringsfunctie	-3.636	-3.625	-3.617	-3.608	-3.598
Onvoorzien	-53	-1	-1	-1	-1
Totaal Financiën	-393.062	-410.361	-417.916	-419.795	-400.477
Totaal Baten	-633.140	-649.254	-631.089	-617.295	-596.862
Saldo	6.442	1.888	-10.525	-15.642	3.107
Toevoegingen reserves					
Kansengelijkheid	1.554	399	399	399	399
Verstedelijking	48.472	27.608	19.625	19.707	19.024
Duurzaamheid	0	0	500	500	500
Gezondheid	0	0	0	0	0
Economie, kunst & cultuur	0	0	0	0	0
Samen werken aan Zaanstad	199	210	210	210	193
Financiën	1.810	7.005	4.796	6.410	-9.812
Totaal Toevoegingen reserves	52.035	35.221	25.529	27.226	10.303
Onttrekkingen reserves					
Kansengelijkheid	-5.431	-3.306	-1.130	0	0
Verstedelijking	-38.227	-21.727	-10.255	-11.019	-9.237
Duurzaamheid	-4.997	-1.928	-258	-220	-123
Gezondheid	-1.861	-345	-345	-345	-345
Economie, kunst & cultuur	0	0	0	0	0
Samen werken aan Zaanstad	-1.016	0	0	0	-1.015
Financiën	-18.490	-9.804	-3.017	0	-2.689
Totaal Onttrekkingen reserves	-70.022	-37.109	-15.005	-11.584	-13.410
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-17.987	-1.888	10.525	15.642	-3.107
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	-11.545	0	0	0	0

5.3 Reserves

Algemene reserve (Bedragen x € 1.000)

Omschrijving	AR / BR	boekwaarde Ultimo 2021	Toevoeging 2022	Onttrekking 2022	Begroot saldo boekwaarde uit 2022	Toevoeging 2023	Onttrekking 2023	Begroot saldo boekwaarde uit 2023	Mutatie 2024	Begroot saldo boekwaarde uit 2024	Mutatie 2025	Begroot saldo boekwaarde uit 2025	Mutatie 2026	Begroot saldo boekwaarde uit 2026
Algemene Reserve Grondzaken	AR	8.197	21	-4.596	3.622	1.269	-110	4.781	480	5.260	380	5.640	178	5.818
Algemene Reserve	AR	11.953	0	-535	11.418	0	0	11.418	0	11.418	0	11.418	0	11.418
Totaal Algemene Reserves		20.150	21	-5.131	15.040	1.269	-110	16.199	480	16.678	380	17.058	178	17.236

Bestemmingsreserves (Bedragen x € 1.000)

Omschrijving	AR / BR	boekwaarde Ultimo 2021	Toevoeging 2022	Onttrekking 2022	Begroot saldo boekwaarde uit 2022	Toevoeging 2023	Onttrekking 2023	Begroot saldo boekwaarde uit 2023	Mutatie 2024	Begroot saldo boekwaarde uit 2024	Mutatie 2025	Begroot saldo boekwaarde uit 2025	Mutatie 2026	Begroot saldo boekwaarde uit 2026
Werkgelegenheidsprojecten	BR	49	0	0	49	0	0	49	0	49	0	49	0	49
Regionaal werkbedrijf	BR	337	0	-337	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Risicobuffer BUIG	BR	749	0	-749	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
City Deal	BR	81	25	-106	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Actieplan Persp op Werk	BR	1.376	0	-1.376	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
RegioDeal	BR	6.859	0	-1.551	5.308	0	-2.520	2.788	-1.100	1.688	0	1.688	0	1.688
Verst. Arbeidsm. regio's	BR	462	0	-462	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nieuwe instroom	BR	2.024	0	-1.268	756	0	-756	0	0	0	0	0	0	0
Vrouwenopvang	BR	300	0	0	300	0	0	300	0	300	0	300	0	300
Laaggeletterheid	BR	237	350	-237	350	0	0	350	0	350	0	350	0	350
Ondertussengroep vluchtelingen	BR	247	0	-188	59	0	-30	30	-30	0	0	0	0	0
Crisisdienstverl. arbeidsm.reg	BR	0	1.131	-1.131	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsmarktregio	BR	0	4.388	-1.822	2.567	399	0	2.965	399	3.364	399	3.762	399	4.161
Herijking Werkom	BR	0	1.039	0	1.039	0	0	1.039	0	1.039	0	1.039	0	1.039
Totaal - 1 Kangsengelijkheid		12.721	6.933	-9.227	10.428	399	-3.306	7.521	-731	6.790	399	7.188	399	7.587
Investeringsfonds	BR	58.703	17.244	-16.705	59.242	5.352	-16.584	48.010	67	48.077	-1.633	46.443	-1.287	45.156
Openbare Ruimte	BR	11	0	-11	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Infrastructuurle werken	BR	423	1.104	-610	917	461	-875	502	-76	426	-281	145	0	145
PRI Egalisatie	BR	164	0	-130	34	0	0	34	0	34	0	34	0	34
GAF	BR	406	0	-275	131	0	0	131	0	131	0	131	0	131
Cofinanc. Hembrugterrein	BR	129	0	-129	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zijkanaal D kadevoorzieningen	BR	196	0	-70	126	0	-196	-70	0	-70	0	-70	0	-70
Transformatiefonds	BR	42.853	7.728	-3.409	47.173	7.104	-2.600	51.677	4.866	56.543	5.290	61.832	5.826	67.659
Afschrijvingslasten	BR	14.764	9.990	-450	24.304	12.729	-393	36.641	3.859	40.499	5.548	46.047	5.070	51.118
Invoering Omgevingswet	BR	44	0	0	44	0	0	44	0	44	0	44	0	44
MAAK.Zaanstad	BR	153	0	-150	3	0	0	3	0	3	0	3	0	3
Gebiedsoverstijgende besteding	BR	0	733	-473	260	619	-420	459	176	634	-615	19	0	19
Woonwagens brandveil.	BR	560	0	0	560	0	0	560	0	560	0	560	0	560

De Hemmes	BR	0	424	0	424	0	0	424	0	424	0	424	0	424
Wijkgeb.bested.K'veld	BR	0	472	0	472	75	-547	0	0	0	0	0	0	0
Totaal - 2 Verstedelijking		118.406	37.695	-22.412	133.690	26.340	-21.615	138.415	8.892	147.305	8.309	155.612	9.609	165.223
Bodembeheer	BR	9.792	0	-842	8.950	0	-1.903	7.048	-258	6.790	-220	6.570	-123	6.447
Duurzaamheidsfonds	BR	50	859	-25	884	0	-25	859	500	1.359	500	1.859	500	2.359
Totaal - 3 Duurzaamheid		9.842	859	-867	9.834	0	-1.928	7.907	242	8.149	280	8.429	377	8.806
Sport a fonds perdu	BR	2.188	0	-461	1.727	0	-345	1.381	-345	1.036	-345	690	-345	345
WAP Poelenburg	BR	189	0	0	189	0	0	189	0	189	0	189	0	189
Nat. Actieplan Sport & Bewegen	BR	33	0	-20	13	0	0	13	0	13	0	13	0	13
Jeugd Transformatieplan	BR	377	170	-377	170	0	0	170	0	170	0	170	0	170
Zaanse Schans	BR	214	0	0	214	0	0	214	0	214	0	214	0	214
Plan Blokhuis	BR	1.003	0	-1.003	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jeugd noodzakel.maatregel.	BR	0	450	0	450	0	0	450	0	450	0	450	0	450
Totaal - 4 Gezondheid		4.004	620	-1.861	2.763	0	-345	2.417	-345	2.072	-345	1.726	-345	1.381
Wachtgelden bestuur	BR	873	216	-897	193	210	0	403	210	613	210	823	-823	0
Samenwerkingsagenda MRA Z/W	BR	327	0	-257	71	0	0	71	0	71	0	71	0	71
Amend. extra wethouder	BR	119	0	-119	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal - 7 Samen werken aan Zaanstad		1.319	216	-1.273	264	210	0	474	210	684	210	894	-823	71
Egalisatie begroting	BR	0	11.570	0	11.570	7.005	-8.553	10.021	1.779	11.800	6.410	18.210	-12.502	5.708
Vooruitontv. bedr. AU	BR	1.648	0	-1.648	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Corona ontvangsten	BR	7.496	0	-5.407	2.089	0	-937	1.151	0	1.151	0	1.151	0	1.151
Budgetoverhevelingen	BR	133	775	-133	775	0	-313	462	0	462	0	462	0	462
Totaal - 8 Financiën		9.277	12.345	-7.188	14.434	7.005	-9.803	11.634	1.779	13.413	6.410	19.823	-12.502	7.321
Totaal Bestemmingsreserve		155.569	58.668	-42.828	171.413	33.954	-36.997	168.368	10.047	178.413	15.263	193.672	-3.285	190.389

5.4 Voorzieningen

Voorzieningen (Bedragen x € 1.000)													
Omschrijving	boek-waarde Ultimo 2021	Toevoeging 2022	Onttrekking 2022	Begroot saldo boekwaarde uit 2022	Toevoeging 2023	Onttrekking 2023	Begroot saldo boekwaarde uit 2023	Mutatie 2024	Begroot saldo boekwaarde uit 2024	Mutatie 2025	Begroot saldo boekwaarde uit 2025	Mutatie 2026	Begroot saldo boekwaarde uit 2026
Parkeervoorziening	713			713			713		713		713		713
Riolen egalisatievoorziening	4.279	388	-918	3.749		-867	2.882	-11	2.870	-55	2.816	-79	2.736
Begraafplaatsen egalisatie.voorz.	277			277	1		278	18	296	-1	295	4	299
Civiele kunstwerken	474	27		501	27		528	27	554	27	581	27	608
Onderhoud vastgoed	2.322	230		2.552			2.552		2.552		2.552		2.552
Afwikkeling gebiedsontwikk.	298			298			298		298		298		298
Wilhelminasluis	115			115			115		115		115		115
Riolen bijdrage toek. verv. invest	0	5.125		5.125	5.319		10.444	5.595	16.039	5.827	21.865	6.150	28.016
Sloopkosten vastgoed	386		-264	122			122		122		122		122
Saneren vastgoed	1.300			1.300			1.300		1.300		1.300		1.300
Afvalstoffen egalisatievoorz.	1.186	643	-274	1.555	142		1.697	146	1.843	108	1.951	119	2.070
Kunstgrasvelden	327			327			327		327		327		327
Asbestsanering .onderwijsgeb.	142			142			142		142		142		142
Zaancampus sanering	126	36		162			162		162		162		162
Wachtgeldten wethouders	356	897		1.253			1.253		1.253		1.253	1.015	2.268
Reorganisatie	1.228			1.228			1.228		1.228		1.228		1.228
Groot Onderhoud Facilitair	293	125		418	150		568	150	718	150	868	150	1.018
Pensioen wethouders	3.628	244		3.872	239		4.110	239	4.349	239	4.587	216	4.803
Totaal	17.450	7.579	-1.281	23.749	5.735	-867	28.617	6.022	34.639	6.187	40.790	5.453	46.271

5.5 Subsidies

Subsidies (bedragen x € 1.000)								
Programma / Omschrijving	Product / Doel subsidie t.b.v. programma	Subsidie-regeling	Begroting 2023	Bedrag 2023	Ontvanger	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
1. Kansengelijkheid - De evenwichtige gemeente								
Economisch beleid	Parkmanagement	ASV/begrotingssubsidie	39	39	Stg. Parkmanagement	39	39	39
	Binnenstadmanagement	ASV/begrotingssubsidie	34	34	Stg. Binnenstadmanagement	34	34	34
	Bedrijveninvesteringszone	Begrotingssubsidie	186	186	Stg. BIZ Stadshart	186	186	186
Armoedebestrijding	Bevorderen zelfredzaamheid	ASV/begrotingssubsidie	83	83	Stg. Leer geld	83	83	83
Totaal			342	342		342	342	342
2. Verstedelijking - De leefbare gemeente								
Monumenten en archeologie	Diverse monumenten - participatie erfgoed	Subsidiereg. Instandhouding	183	183	Divers	183	183	183
		Erfgoed Zaanstad 2012						
GAF	Stimuleren van woningeigenaren om funderingsherstel te laten verrichten	Subsidieregeling funderings-herstel	259	259	Divers	259	259	259
Groen en speelplaatsen	Bijdragen aan onderhoud van het Wilhelminapark	ASV/begrotingssubsidie	308	89	Stg. Wilhelminapark	89	89	89
	Bijdragen aan het onderhoud van de Zaanse Schans	ASV/begrotingssubsidie		212	Stg. Zaanse Schans	212	212	212
	Bijdragen aan het onderhoud van Agathepark	ASV/begrotingssubsidie		7	Stg. Agathepark	7	7	7
	Bijdragen aan het onderhoud van de Nauernase Venen	ASV/begrotingssubsidie	23	23	Landschap NH	23	23	23
Begraafplaatsen	Begraven en begraafplaatsen	Begraven en begraafplaatsen						
Natuur- en Milieueducatie	Stg. Natuur- en Milieueducatie	ASV/begrotingssubsidie	484	478	Stg. Natuur- en Milieueducatie	478	478	478

	Stg. Natuur- en Milieueducatie / kontakt milieu	ASV/begrotingssubsidie		6	Stg. Natuur- en Milieueducatie	6	6	6
Totaal			1.257	1.257		1.257	1.257	1.257
4. Gezondheid - De gezonde gemeente								
Kinderopvang	Stimuleren doorlopende leerlijn en betere aansluiting op onderwijs, voorkoming van onderwijsachterstanden (peuterspelen)	Subsidieregeling voor- schoolse voorzieningen en onderwijsachter- standenbeleid	599	599	Divers	639	639	639
	Realiseren van verbindingen tussen onderwijs (Primair en Voortgezet) en de Jeugdteams	ASV/begrotingssubsidie	274	274	Samenwerkings- verband Zaanstreek	274	274	274
Onderwijs achterstandbeleid	Verminderen onderwijsachterstanden bij jonge kinderen 2,5-4 jaar	Subsidieregeling voor- schoolse voorzieningen en onderwijsachter- standenbeleid	4.694	4.694	Kinderopvang- organisaties	4.694	4.694	4.694
	Verminderen onderwijsachterstanden bij jonge kinderen 2,5-4 jaar	Subsidieregeling voor- schoolse voorzieningen en onderwijsachter- standenbeleid	539	539	Divers	539	539	539
	Verminderen onderwijsachterstanden bij (jonge) kinderen 4-12 jaar	Subsidieregeling voor- schoolse voorzieningen en onderwijsachter- standenbeleid	2.095	2.095	Divers	2.095	2.095	2.095
Maatsch. opvang/ verslavingszorg	Hulpverlening aan bewoners met psychische problemen	ASV/begrotingssubsidie	3.130	270	Stg. Parnassia Groep	270	270	270
	Activiteiten GGZ/team bemoeizorg	ASV/begrotingssubsidie		160	GGD Z'strek/W'land	160	160	160
	GGZ in de wijk	ASV/begrotingssubsidie		432	Stg. Parnassia Groep	432	432	432
				50	GGD Z'strek/W'land	50	50	50
	Verminderen en voorkomen dakloosheid, tegengaan overlast en bevorderen maat- schappelijke participatie en rehabilitatie	ASV/begrotingssubsidie		2.218	Leger des Heils	2.218	2.218	2.218
Huiselijk geweld en kindermishandeling	Stimuleren van projecten en activiteiten gericht op het beëindigen van geweld in afhankelijkheidsrelaties	Subsidieregeling Regiovisie Zaanstreek Waterland Geweld in afhankelijk heidsrelaties	2.470	1.982	Blijf Groep	1.982	1.982	1.982

				165	Reclassering Nederland	165	165	165
				131	SMD Z'strek/W'land	131	131	131
				124	GGD Z'strek/W'land	124	124	124
				68	HVO Querido	68	68	68
Ov. taken Wmo (wijkbewoner)	Ondersteunen van bewoners met een beperking i.h.k.v. de Wmo	ASV/begrotingssubsidie	1.440	1.100	MEE Amstel en Zaan	1.100	1.100	1.100
				279	RCO De Hoofdzaak	279	279	279
				26	Surant Buiten RIC	26	26	26
				13	VOAZ	13	13	13
				4	MOE	4	4	4
				12	Odibaan	12	12	12
				6	Stichting Eigen Plan	6	6	6
	Ondersteunen slachtoffers van het verwerken van verkeersongevallen, misdrijven en calamiteiten	ASV/begrotingssubsidie	29	29	Slachtofferhulp Nederland	29	29	29
Opvoedings-ondersteuning	Specialistische ambulante jeugdhulp	ASV/begrotingssubsidie	253	253	Stg. Altra	253	253	253
	Jongerenwerk	ASV/begrotingssubsidie	29	29	Stg. Halt	29	29	29
Totaal			15.552	15.552		15.781	15.781	15.781
5. Economie kunst en cultuur - De welvarende gemeente								
Maatschappelijke initiatieven	Stimuleren van initiatieven die bijdragen aan een sociale, veilige, gezellige, groene of gezonde buurt, wijk, stad of dorp	Subsidieregeling matchfunding	125	125	Divers	125	125	125

	Stimuleren van maatschappelijke initiatieven en activiteiten van vrijw.(organisaties) die bijdragen aan de opgaven van de Zaanse wijken/de stad en het stimuleren van partnerschap tussen de gemeente en inwoners	Subsidieregeling maatschappelijke initiatieven	125	125	Divers	125	125	125
	Ondersteunen van initiatieven van jongeren	ASV/begrotingssubsidie	189	189	Stg. RAAZ	189	189	189
	Zaanse buurthuizen te ondersteunen zodat zij een bijdrage kunnen leveren aan de maatschappelijke opgaven in de wijk.	Subsidieregeling Buurthuizen	745	745	Divers	745	745	745
	Ondersteunen van vrijwillige inzet, uitvoering van Zaanse kanters voor elkaar	ASV/begrotingssubsidie	552	552	SMD Z'strek/W'land	552	552	552
Sportvoorzieningen	Stimuleren eigen kracht van sportorganisaties	Subsidieregeling Meedoen in sport	556	556	Divers	556	556	556
Sporthallen	Sportvoorzieningen	ASV/begrotingssubsidie	69	54	stg. Beheer en expl. Volleyhal / Zaanl. West	54	54	54
		ASV/begrotingssubsidie		15	Omniver.Theresia	15	15	15
Impuls breedtesport	Verhogen van sportdeelname van bewoners d.m.v. stimuleren van sportactiviteiten	Subsidieregeling Meedoen in sport	12	12	Divers	12	12	12
Sportbeleid	Topsportevenementen	ASV/begrotingssubsidie	86	86	Divers	86	86	86
Musea	Beheer van ZOV collectie en expl. Honig Breethuis	ASV/begrotingssubsidie	1.665	40	Honig Breethuis	40	40	40
	Uitvoeren taken Museumregister/ beheren collectie/aan- trekkelijk maken van ZM	ASV/begrotingssubsidie		1.580	Zaans Museum	1.580	1.580	1.580
	Beheer gemeent.collectie	ASV/begrotingssubsidie		13	Zaans Museum	13	13	13
	Monet atelier	ASV/begrotingssubsidie		32	Stg. Monet	32	32	32
Bibliotheken	Mogelijk maken dat boeken,tijdschriften, muziek- dragers beschikbaar zijn om kennisgaring en interesses aan te wakkeren	ASV/begrotingssubsidie	3.331	3.228	de Bieb	3.228	3.228	3.228
	Verzorgen op lokaal niveau publieke mediadiensten (radio, tv, internet)	ASV/begrotingssubsidie		103	De Orkaan	103	103	103
Podiumkunsten	Aanbieden van kwaliteitsfilms	ASV/begrotingssubsidie	3.765	199	Filmtheater de Fabriek	199	199	199
	Kwaliteitspodium voor podiumkunsten en musici/cultureel startpunt theater en jeugd/ thuispodium cult.ver./aanjagen cult.ontw./ organis. Evenementen en bijeenk.	ASV/begrotingssubsidie		3.060	Het Zaantheater	3.060	3.060	3.060

	School/pop- en cultuurpodium	ASV/begrotingssubsidie		506	de Flux	506	506	506
Cultuurparticipatie	Cultuurbevorderende (samenwerkings) projecten/ cultuureducatie in vrije tijd/ cultuureducatie in en om school	ASV/begrotingssubsidie	3.041	2.149	Fluxus	2.149	2.149	2.149
	Cultuurpart.-div. instellingen die op dit gebied aanvragen	ASV/begrotingssubsidie		46	Divers	46	46	46
	Amateuristische kunstbeoefening en kleine culturele org.	Subsidieregeling Amateur-kunst en kleine culturele instellingen		271	Divers	271	271	271
Evenementen Zaanstad	Diverse evenementen (groot)	Subsidieregeling Evenementen Zaanstad 2017		344	Divers	344	344	344
	Diverse evenementen (klein)	Subsidieregeling Evenementen Zaanstad 2017		41	Divers	41	41	41
	Roze Zaterdag	ASV/begrotingssubsidie		190		0	700	0
	50 jaar Zaanstad	ASV/begrotingssubsidie		0		600	0	0
	Sail 2025	ASV/begrotingssubsidie		0		0	300	0
Overig kunst en cultuur	Overig	ASV/begrotingssubsidie	225	7	Uitleenfaciliteit Kleurrijk	7	7	7
		ASV/begrotingssubsidie		22	Grote Weiver	22	22	22
		ASV/begrotingssubsidie		149	Theatermijn	149	149	149
		ASV/begrotingssubsidie		47	Babel	47	47	47
Totalen			14.486	14.486		14.779	15.179	14.179
6. Veiligheid- De veilige gemeente								
7. Samenwerken aan Zaanstad	Voorkomen en bestrijden van discriminatie	ASV/begrotingssubsidie	197	133	Bureau discriminatiezaken ZW	133	133	133
				64	Overig	64	64	64
Totaal			197	197		197	197	197
Totalen			31.834	31.834		32.284	32.684	31.684

5.6 Taakvelden

Taakvelden (bedragen x € 1.000)			
	Begroting Baten 2023	Begroting Lasten 2023	Begroting Saldo 2023
0.1 - Bestuur	0	5.750	5.750
0.10 - Mutaties reserves	-37.109	35.281	-1.828
0.2 - Burgerzaken	-1.930	4.413	2.483
0.3 - Beheer ov. gebouwen en gronden	-12.660	11.586	-1.074
0.4 - Overhead	-6.707	63.153	56.446
0.5 - Treasury	-5.893	320	-5.573
0.61 - OZB woningen	-20.681	2.534	-18.147
0.62 - OZB- niet woningen	-18.578	1.754	-16.824
0.63 - Parkeerbelasting	-5.491	0	-5.491
0.64 - Belastingen Overig	-1.790	8	-1.782
0.7 - AU en overige uitk. Gem.fonds	-355.710	0	-355.710
0.8 - Overige baten en lasten	-1	5.600	5.599
0.9 - Vennootschapsbelasting	0	240	240
1.1 - Crisisbeheersing en Brandweer	-82	14.595	14.513
1.2 - Openbare orde en Veiligheid	-298	6.418	6.120
2.1 - Verkeer en vervoer	-4.042	33.587	29.545
2.2 - Parkeren	-126	750	624
2.3 - Recreatieve Havens	-8	0	-8
2.4 - Economische Havens en waterw.	-1.174	3.853	2.679
3.1 - Economische ontwikkeling	-105	3.723	3.618
3.2 - Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0
3.3 - Bedrijfsloket en -regelingen	-706	107	-599
3.4 - Economische promotie	-2.377	125	-2.252
4.2 - Onderwijshuisvesting	-403	15.180	14.777
4.3 - Onderwijsbel. & leerlingenzaken	-11.049	18.826	7.777
5.1 - Sportbeleid en activering	-29	1.026	997
5.2 - Sportaccommodaties	-1.088	13.766	12.678
5.3 - Cultuurpres., -prod. en -part.	-24	8.324	8.300
5.4 - Musea	-100	3.456	3.356
5.5 - Cultureel erfgoed	0	299	299
5.6 - Media	0	3.331	3.331
5.7 - Openb.groen en recreatie	-1.393	12.690	11.297
6.1 - Samenkracht en burgerpart.	-14.854	27.311	12.457
6.2 - Wijkteams	-375	29.682	29.307
6.3 - Inkomensregelingen	-58.444	76.498	18.054
6.4 - Begeleide participatie	-2	8.430	8.429
6.5 - Arbeidsparticipatie	-850	11.199	10.349
6.6 - Maatwerkvoorzieningen(WMO)	-158	4.048	3.890

6.71 - Maatwerkdienstverlening 18+	-937	33.938	33.001
6.72 - Maatwerkdienstverlening 18-	-65	56.376	56.311
6.81 - Geëscaleerde zorg 18+	-852	20.956	20.104
6.82 - Geëscaleerde zorg 18-	-156	1.766	1.610
7.1 - Volksgezondheid	-8	7.578	7.570
7.2 - Riolering	-24.240	20.476	-3.764
7.3 - Afval	-25.709	21.019	-4.690
7.4 - Milieubeheer	-3.902	13.073	9.171
7.5 - Begraafplaatsen en crematoria	-1.125	871	-254
8.1 - Ruimtelijke Ordening	1.518	5.124	6.642
8.2 - Grondexpl. (niet bedr.terr.)	-54.771	54.751	-20
8.3 - Wonen en bouwen	-11.879	22.572	10.756
Totaal	-686.363	686.363	0

Toelichting:

In de regeling voor informatie voor derden (IV3) wordt voorgeschreven welke taakvelden moeten worden gebruikt voor het opstellen van de uitvoeringsinformatie.

In de regeling is ook voorgeschreven op welke wijze de overhead toegerekend moet worden aan de taakvelden. Overige apparaatskosten zijn toegerekend aan de producten en taakvelden op basis van inschattingen van budgethouders.

De baten en lasten per taakveld en het verdelingsprincipe van de taakvelden over de programma's, wordt bij de verantwoording in de jaarrekening ook als bijlage opgenomen.

gemeente Zaanstad
Afdeling Communicatie

Stadhuisplein 100, 1506 MZ Zaandam
Postbus 2000, 1500 GA Zaandam

T14 075
www.zaanstad.nl

